

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**  
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

**КУХАРЧУК ХРИСТИНА ІВАНІВНА**

УДК 343. 163 (477. 83/. 86) «1849/1918» (043.5) «303.446.4»

**ДИСЕРТАЦІЯ**  
**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В**  
**ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ**  
**1867–1939 РОКІВ: ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**

12.00.01 «Теорія та історія держави і права;  
історія політичних і правових учень»

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

\_\_\_\_\_ **Х. І. Кухарчук**

Науковий керівник: **Макарчук Володимир Степанович**  
доктор юридичних наук, професор

**Львів–2019**

## АНОТАЦІЯ

*Кухарчук Х. І.* Організаційно-правові форми кадрової політики в органах прокуратури Східної Галичини 1867–1939 років: історико-правове дослідження. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». – Національний університет «Львівська політехніка», Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2019.

Дисертація присвячена дослідженню організаційно-правових форм кадрової політики в органах прокуратури на теренах Східної Галичини (сучасні Львівська, Івано-Франківська та частина Тернопільської областей) періоду Австро-Угорської імперії (1867–1918 рр.) та Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.), а також доктринальним положенням формування кадрової політики, її елементам, структурі, принципам реалізації, засадам добору, відбору, розставлювання та службового росту персоналу органів прокуратури. Проаналізовано кадровий склад органів прокуратури Східної Галичини часів Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої, функції персоналу спеціалізованих прокуратур, кількісний та національний склад прокуратур, розподіл обов'язків в структурних одиницях, матеріальне забезпечення та питання заробітної плати прокурорських та неоперативних (допоміжний та канцелярський персонал) працівників, інститути пенсійного та соціального забезпечення співробітників, процедуру прийняття, переміщення та звільнення з органів, порядок надання заохочень та притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників, а також кількісний та якісний склад працівників українського походження в прокурорських органах.

Доведено, що при становленні сучасної України як правової держави, надзвичайно важливими є дієве, законне та правильно регламентоване функціонування всіх державницьких інституцій. Значне місце відводиться правоохоронним органам, серед яких виділяється прокуратура. Задля підвищення ефективності діяльності її структур у нинішній Українській державі, важливим є

врахування досвіду формування та функціонування структур прокурорських органів у недалекому для країни минулому. Етнічні українські території тривалий час перебували у складі низки європейських держав, окремі з яких можна сміливо віднести до групи країн з високим рівнем розвитку економіки, політики, соціальних стандартів. Саме тому, політика Австро-Угорщини та Польщі, робота державних органів, прокуратури у тому числі на теренах Східної Галичини не відзначалася оригінальністю чи специфікою. Вона була суголосною із загальнодержавними критеріям функціонування правоохоронних органів загалом та прокуратури зокрема. Крім того, потреба у врахування досвіду минулого є той факт, що органи прокуратури як Австро-Угорщини, так і міжвоєнної Польської Республіки (Другої Речі Посполитої) полягає в тому, що починаючи з 2014 р. після підписання асоціації з Європейським Союзом, Україна повернулася в коло європейських держав, які в досліджуваній період перебували в тісному зв'язку між собою.

Досліджено, що прокурорські органи Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої характеризувалися злагодженими діями у доборі, підготовці, вихованні власних кадрів, включаючи й допоміжний персонал. При цьому, зразкові моральні та професійні якості працівника стимулювалися гідним соціальним, трудовим та матеріальним забезпеченням останнього. Про ці положення мова йтиме далі.

Встановлено, що історіографія та джерельна база дослідження є досить ґрунтовними. У процесі наукового дослідження використано три основні групи джерел: 1). документи, що зберігаються в архівних фондах (сховищах), до яких відносяться оригінали та машинописні копії тогочасних нормативних актів загальнодержавного та локального характерів, а також внутрішня документація прокуратур, судів, органів внутрішніх справ, адвокатури, тогочасні офіційні друковані засоби масової інформації, кадрові номенклатурні справи, особові справи працівників тощо; 2). наукові праці учених австрійського, австро-угорського та польського періодів, здебільшого мовою оригіналу; та 3). сучасний науковий доробок вітчизняних та закордонних учених-правників, а також

електронні ресурси. Найбільше уваги приділено першій групі джерел, а саме тодішнім нормативно-правовим актам, службовому листуванню, циркулярам, обіжникам, розпорядженням державного та локального характеру дії, регуляційним актам уповноважених керівних органів, статистичним відомостям, довідникам, даним, що опубліковані у юридичній періодиці, у т. ч. в офіційних та довідкових виданнях. Загалом, проаналізовано та використано сотні архівних справ з 15 архівних фондів.

З'ясовано, що до найбільш авторитетних австрійських та польських дослідників періоду 1867–1939 рр. відносяться О. Бальцер, А. Губер, В. Левицький, С. Хьокер, Ю. Макаревич, С. Закревський, Й. Майзель, П. Стебельський, Ю. Глязер, С. Витвицький, А. Червінські та інші. Сучасними закордонними та вітчизняними дослідниками питання виступають Д. Мруз, А. Херзога, В. Кульчицький, Б. Тищик, О. Кондратюк, П. Захарченко, І. Настасяк, Н. Панич, М. Никифорак, А. Трухан, І. Шевчук, В. Макарчук та інші науковці.

Доведено, що для отримання достовірних наукових результатів дослідження має бути застосовано ряд загальнонаукових та спеціальних методів, серед яких виокремлено принципи об'єктивізму, системності та історизму. Також для успішного вирішення проблеми доцільно розв'язати окремі питання загальнотеоретичного характеру, зокрема дати визначення та показати різницю між поняттями «метод» та «методологія». Встановлено, що провідним в дослідженні є історико-правовий метод, а філософський, конкретно-історичний, формально-логічний, герменевтичний, системний, логічний та інші методи є допоміжними.

Визначено загальнотеоретичні поняття, що характеризують напрями кадрової політики. Це такі категорійні поняття, як добір кадрів, формування штатно-посадової структури, підбір та формування трудового колективу, оцінка ділових й особистих якостей працівника. Дисертанткою окреслено різницю між визначеннями понять «добір», «відбір» та «підбір» кадрів, а також «кадри» і «персонал». Також визначені основні принципи добору кадрів: відповідності, змінюваності та перспективності. Окремим предметом дослідження виступили

вимоги до кандидата на посаду, загальна процедура добору кадрів, виховання та теоретична підготовка майбутніх працівників.

Констатується, що після утворення Австро-Угорської імперії в 1867 р. було проведено адміністративну реформу, на основі якої реорганізовано органи прокуратури. Система органів прокуратури створювалася за моделлю судової, оскільки тогочасна прокуратура діяла при судах, проте незалежно від них. На чолі імперської прокуратури стояв Міністр юстиції разом з Генеральним прокурором. Діяли державні надпрокурори, прокурори та їх заступники при трибуналах першої та другої інстанцій. Створювались і спеціалізовані прокуратури: військові та фінансові. Компетенція тогочасної прокуратури загальної юрисдикції (не спеціалізованих) поширювалася на нотаріат та адвокатуру.

Встановлено, що на кожного працівника австрійської прокуратури заводилась особова справа. В процесі роботи кадри регулярно проходили атестацію, результати якої вносились в кваліфікаційні табелі. Також в особових справах містились моральні та професійна характеристики працівника, давалася оцінка його сильним та слабким сторонам як професіонала.

Вказується, що прокуратура Другої Речі Посполитої почала своє існування з Декрету керівника держави (Naczelnika Państwa) про утворення Генеральної прокуратури ДРП від 8 лютого 1919 р. Також було закріплено, що прокуратури діють при судах, проте автономно від них. Існувала прокуратура при Верховному суді, а також апеляційні окружні та гродські прокуратури (останні – за потребою). Система органів мала чітко ієрархічний централізований характер. Генеральна прокуратура мала регіональні філії та делегатури, у тому числі у Львові. Вона складалась з Голови, віце-прокурорів, відповідної кількості радників, т.зв. концептових та канцелярських працівників. Міжвоєнна Генеральна прокуратура підпорядковувалась Міністерству фінансів, тоді як решта загальних прокуратур – безпосередньо Міністру юстиції. Від кандидатів на посаду прокурора вимагалась та ж кваліфікація, що й на посаду судді. Прокуратура реалізовувала свої функції здебільшого в кримінальному судочинстві, і цивільному її роль зводилась до мінімуму. Зі спеціалізованих прокуратур в Польській Республіці існувала лише

військова, фінансова ж була ліквідована.

Підкреслено, що кадровий напрям діяльності в органах прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої був чітко регламентованим. Загалом, основні принципи реалізації прокурорської кадрової політики були однаковими з врахуванням, звісно, певних особливостей. Вимоги до претендента на посаду були високими, а процес прийняття на посаду досить складним. У процесі проходження служби працівники регулярно проходили курси перепідготовки, скликалися регіональні конференції прокурорів тощо. Матеріальне, соціальне, пенсійне, медичне забезпечення чітко регулювалося законодавством. Передбачався комплекс різного роду надбавок – для сімейних працівників, тих, хто знімав житло за місцем праці тощо. В періоди інфляції (Перша світова війна та до поч. 1920-х рр.) діяли спеціальні надбавки «на здорожчання».

В обох системах прокуратур існували категорії посад – власне прокурорських та допоміжного персоналу.

Що стосується працівників українського походження, то здебільшого вони займали нижчі посади. Особливо ця тенденція прослідковується за часів Другої Речі Посполитої, де сповідувалось негласне правило «Прокуратура Польщі – для поляків». Аналіз списків працівників показав, що працівники з єврейськими прізвищами (на основі етимологічного дослідження прізвищ) займали більше оперативних та керівних посад, ніж українці. При цьому, принцип пропорційності національного представництва (за переваги в національному складі населення земель Східної Галичини українців) навіть не розглядався.

Аргументовано, що кадрова цінність професійного прокурорського працівника полягає не лише в його практичному досвіді, але й у достатній теоретичній підготовці. Якщо звертатись до історичного досвіду, то в прокуратурах періоду 1867–1939 рр. практично всі керівні посади обіймали службовці з вченим ступенем доктора права. А гідне матеріальне та соціальне забезпечення, престижність роботи зводили причини виникнення корупції в органах прокуратури до мінімуму.

**Ключові слова:** кадри правоохоронної системи, кадрова політика в органах прокуратури, окремі елементи кадрової політики прокуратури, прокуратура Австро-Угорщини, прокуратура Другої Речі Посполитої, Східна Галичина, спеціалізовані прокуратури.

## ANNOTATION

*Kukharchuk Khrystyna. Organizational and Legal Forms of Personnel Policy in the Prosecution Authorities of Easter Galicia 1867–1939: Historical and Legal Research. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.*

Thesis for a Candidate of Law Degree in Speciality 12.00.01 – Theory and History of State and Law; History of political and Legal Scholars. Lviv Polytechnic National University, Lviv Polytechnic National University, Lviv, 2019.

The science thesis is devoted to the study of organizational and legal forms of personnel policy in the bodies of the prosecutor's office on the territory of Eastern Galicia (modern Lviv, Ivano-Frankivsk and part of Ternopil regions) of the Austro-Hungarian Empire (1867–1918) and the Second Polish Republic (1918–1939), as well as the doctrinal provisions of the formation of personnel policy, its elements, structure, principles of implementation, principles of selection, selection, placement and official growth of the staff of prosecuting authorities. It was analyzed the staffing of the bodies of the Prosecutor's Office of Eastern Galicia of the time of Austro-Hungary and the Second Polish Republic (Second Commonwealth), the functions of the staff of the specialized prosecutor's offices, the quantitative and national composition of the prosecutor's offices, the division of responsibilities in structural units, material and salary issues of the prosecutor's offices and prosecutor's offices Employees' Institutions, Employee Retirement and Social Security Procedures and the disciplinary liability of employees, as well as the quantitative and qualitative composition of employees of Ukrainian origin in prosecuting authorities.

It is proved that in the formation of modern Ukraine as a rule of law, the effective, legal and properly regulated functioning of all state institutions is extremely

important. Law enforcement agencies play a significant role, among which the prosecutor's office has an important role. That is why, in order to optimize the level of activity of its structures, it is important to take into account national and regional features of the state, as well as the historical path of national state formation. Modern Ukrainian lands were part of powerful European states, which at one time were considered to be the foremost in terms of political, economic, and social development. The same system, structure, policy, including personnel, state bodies, and the prosecutor's office, in particular, in the territory of Eastern Galicia met the national criteria. Therefore, borrowing historical experience, both positive and, in order to avoid repeating the mistakes of predecessors, negative, is useful and important. Another argument for the need to take into account the experience of the past is the fact that the prosecution bodies of both Austria-Hungary and the interwar Poland Republic (Second Commonwealth) were built on the French model, which has also been tested over time. In her dissertation, the author deliberately chose a formative approach, while the basics of personnel policy in the bodies of the Soviet Prosecutor's Office remained unaddressed.

It has been investigated that the prosecuting authorities of Austria-Hungary and the Second Polish Republic were characterized by coordinated actions in the selection, training, education of their own personnel, including support staff. At the same time, the exemplary moral and professional qualities of the employee were stimulated by decent social, labor and material support of the latter. These provisions will be discussed further.

It is established that the historiography and the source base of the study are quite sound. There are three main groups of sources used in the research process: 1). archival sources, which include originals and typewriting copies of national and local normative acts of the time, as well as internal documentation of prosecutors, courts, law-enforcement bodies, lawyers, official printed mass media at the time, personnel nomenclature cases, personal matters, etc.; 2). scientific works of scientists of the Austrian, Austro-Hungarian and Polish periods, mostly in the original language; and 3). up-to-date scientific knowledge of domestic and foreign legal scholars, as well as



electronic resources. The most attention was paid to the first group of sources, namely the then legal acts, official correspondence, circulars, banners, orders of state and local nature of action, regulatory acts of authorized governing bodies, statistical information, references, data, legal, in official and reference publications. In total, hundreds of archival cases from 15 archival funds were analyzed and used.

It was found that O. Balzer, A. Huber, V. Levitsky, C. Hoker, Y. Makarevich, S. Zakrevsky, J. Meisel, P. Stebelsky are among the most authoritative Austrian and Polish researchers of the period 1867 - 1939. , Y. Glazer, S. Vitwitsky, A. Chervinsky and others. Modern foreign and domestic researchers of the issue are D. Mruz, A. Herzog, V. Kulchytsky, B. Tyshchyk, O. Kondratyuk, P. Zakharchenko, I. Nastasyak, N. Panich, M. Nikiforak, A. Trukhan, I. Shevchuk, V. Makarchuk and other scientists.

It is proved that to obtain reliable scientific results of the research a number of general scientific and special methods must be applied, among which the principles of objectivism, systematicity and historicism are emphasized. Also, in order to successfully solve the problem, it is advisable to address specific issues of a general theoretical nature, including the date of definition and the distinction between the terms «method» and «methodology». It is established that the leading in the research is the historical-legal method, and the philosophical, concrete-historical, formal-logical, hermeneutical, systemic, logical and other methods are auxiliary.

The general theoretical concepts characterizing the directions of personnel policy are defined. These are categorical concepts such as recruitment, formation of staff position, recruitment and formation of workforce, assessment of business and personal qualities of the employee. The dissertation describes the difference between the definitions of «selection», «selection» and «selection» of personnel, as well as «personnel» and «staff». The principles of recruitment: relevance, variability and perspective are also defined. A separate subject of study was the requirements for the candidate for the post, the general procedure for selection of personnel, education and theoretical training of future employees.

It is stated that after the formation of the Austro-Hungarian Empire in 1867 an

administrative reform was carried out, on the basis of which the prosecuting authorities were reorganized. The system of prosecuting authorities was created according to the judicial model, since the prosecutor's office at that time operated in the courts, but independently of them. The Imperial Prosecutor's Office was headed by the Minister of Justice together with the Attorney General. State prosecutors, prosecutors and their deputies acted at the first and second instance tribunals. Special prosecutors' offices were also created: military and financial. The jurisdiction of the then public prosecutor's office (not specialized) extended to the notary and the bar.

It was found that every employee of the Austrian prosecutor's office had a personal case. In the course of work, the staff regularly passed the certification, the results of which were entered in the qualification plates. Personal affairs also contained the employee's moral and professional characteristics, and his or her strengths and weaknesses as a professional were assessed.

It is stated that the Prosecutor's Office of the Second Rzeczpospolita began its existence by the Decree of the Head of State (Naczelnika Państwa) on the establishment of the Prosecutor General's Office of the DRP on February 8, 1919. There was a prosecutor's office at the Supreme Court, as well as appellate district and city prosecutor's offices (if necessary). The organ system was clearly hierarchically centralized. The Prosecutor General's Office had regional branches and delegations, including in Lviv. It consisted of the Chairman, the Deputy Prosecutors, the corresponding number of advisers, the so-called. concept and office workers. The interwar Prosecutor General's Office reported to the Ministry of Finance, while the rest of the Prosecutor General's offices reported directly to the Minister of Justice. Candidates for the post of prosecutor were required to have the same qualifications as the judge. The prosecutor's office exercised its functions mostly in criminal proceedings, and its civilian role was minimized. Of the specialized prosecutor's offices, only the military existed in the Polish Republic and the financial one was liquidated.

It was found that every employee of the Austrian prosecutor's office had a personal case. In the course of work, the staff regularly passed the certification, the results of which were entered in the qualification plates. Personal affairs also contained

the employee's moral and professional characteristics, and his or her strengths and weaknesses as a professional were assessed.

It was emphasized that the personnel direction of the bodies of the Prosecutor's Office of Austria-Hungary and the Second Commonwealth was clearly regulated. In general, the basic principles for the implementation of prosecutorial personnel policies were the same, taking into account, of course, certain features. The requirements for the applicant were high and the process of applying for a job quite complicated. In the course of the service, employees regularly underwent retraining courses, convened regional prosecutors' conferences, and more. Material, social, pension, health care were clearly regulated by law. A complex of various kinds of allowances was envisaged - for family workers, those who rented accommodation at the place of work, etc. During periods of inflation (World War I and up to the early 1920s), special premiums were applied «to the rise».

In both prosecuting systems, there were categories of positions - namely prosecutorial and support staff.

As for workers of Ukrainian descent, they mostly held lower positions. This tendency is especially evident in the time of the Second Commonwealth, where the unspoken rule of the Prosecutor's Office of Poland for Poles was professed. Analysis of the employee lists showed that workers with Jewish names (based on an etymological study of names) occupied more operational and managerial positions than Ukrainians. At the same time, the principle of proportionality of national representation (for preference in the national composition of the population of the lands of Eastern Galicia Ukrainians) was not even considered.

It is argued that the value of the professional prosecutor's staff is not only in his practical experience but also in sufficient theoretical background. Turning to historical experience, in the prosecutor's offices of the period 1867–1939 almost all senior positions were held by officials with a doctorate in law. And decent material and social security, prestige of work reduced the causes of corruption in the prosecutor's office to a minimum.

*Key words:* personnel of the law enforcement system, personnel policy in the

bodies of the prosecutor's office, elements of the personnel policy of the prosecutor's office, the prosecutor's office of Austria-Hungary, the prosecutor's office of the Second Polish Republic, Eastern Galicia, specialized prosecutor's offices.

## **СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**

*в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:*

1. Кухарчук Х. І., Богацька В. М. Напрями та елементи кадрової політики органів прокуратури як теоретико-практична основа запоруки успішної охорони закону. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2016. Вип. 23. С. 51–53.

2. Кухарчук Х. І. Аксиоматичні основи поняття дисциплінарної відповідальності прокурорів України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 6, Том 1. С. 16–19.

3. Кухарчук Х. І. Управління кадрами прокуратури України: роль керівника. *Електронне фахове наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2017. Вип. 6. С. 34–37.

4. Кухарчук Х. І. Сутність професійної підготовки та профілактично-виховної роботи з кадрами в органах прокуратури України. *Науковий фаховий журнал «Приватне та публічне право»*. 2017. Вип. 3. С. 159–162.

5. Кухарчук Х. І., Богацька В. М. Історично-правовий аналіз законодавчої бази діяльності прокурорських органів Австро-Угорської імперії на теренах коронного краю Галичина 1867–1918 років з акцентом на напрями кадрової політики. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки. Зб. наук. праць*. 2018. Вип. № 6. С. 34–45.

6. Кухарчук Х. І. До питання оплати праці в органах прокуратури Другої Речі Посполитої. *“Jurnalul Juridic National: Teorie si Practica” S. R. L. Publicatie stiintifico-practica de drept*. 2017. Вип. 5 (27). С. 25–31. *Республіка Молдова*.

*які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:*

7. Кухарчук Х. І. Поняття кадрової політики та кадрового забезпечення в

органах прокуратури України. *Розвиток державності та права в Україні: реалії та перспективи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 16–17 вересня 2016 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 5–8.

8. Кухарчук Х. І. Депортації як елемент політики геноциду. *Правове регулювання переміщення населення (міграції, депортації, трансфери, проблеми біженців): історія та сучасність*: матеріали 5-ї Всеукраїнської науково-теоретичної Інтернет-конференції (Львів, 29 квітня 2016 р.). Львів: ННІНПП НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 16–20.

9. Кухарчук Х. І. Асоціація суддів та прокурорів Другої Речі Посполитої в Східній Галичині як прототип органу самоврядування судівництва та прокуратури. *Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 16–17 грудня 2016 року) Львів, Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 24–27.

10. Кухарчук Х. І. Релігійне обличчя органів прокуратури та судочинства на теренах Східної Галичини у складі Австро-Угорщини (1867–1918рр.). *Нормативно-правове регулювання діяльності новітніх релігійних рухів і сект: міжнародний досвід та українські перспективи*: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 30–31 березня 2017 року). Львів: Навчально-науковий інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка», 2017. С. 124–126.

11. Кухарчук Х. І. Спільне та відмінне поняття «кадри» та «персонал» органів прокуратури України. *Місцева влада й самоврядування в Україні та державах світу: історія та сучасність (аспекти права). На вшанування пам'яті проф. Юрія Панейка*: матеріали Шостої Всеукраїнської науково-теоретичної Інтернет-конференції. Львів: ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2017. Вип. 6. С. 114–117.

12. Кухарчук Х. І. Специфіка кадрової політики органів прокуратури Австро-Угорщини на теренах Східної Галичини (1867–1918 рр.). *Актуальні*

*проблеми законодавства України: пріоритетні напрямки його вдосконалення: Міжнародна науково-практична конференція (Одеса, 13–14 жовтня 2017). Одеса: Причорноморська фундація права, 2017. С. 17–21.*

13. Кухарчук Х. І. Окремі аспекти кадрового напрямку діяльності прокуратури Другої Речі Посполитої у Східній Галичині 1918–1939 років. *Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя. ACTUAL PROBLEMS OF LEGAL REGULATION IN UKRAINE AND NEIGHBORING COUNTRIES*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Львів, 22 грудня 2017 року). Львів: Львівський торгівельно-економічний університет, 2017. С. 281–284.

## ЗМІСТ

<b>АНОТАЦІЯ .....</b>	<b>2</b>
<b>ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ .....</b>	<b>17</b>
<b>ВСТУП .....</b>	<b>18</b>
<b>РОЗДІЛ 1 ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ .....</b>	<b>28</b>
1.1 Історіографія та джерельна база дослідження .....	28
1.2 Методологія наукового аналізу організаційно-правових форм кадрової політики в органах прокуратури .....	48
Висновки до Розділу 1 .....	57
<b>РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ПЕРІОДУ 1867–1939 РОКІВ .....</b>	<b>59</b>
2.1 Загальнотеоретична характеристика організаційно-правових основ та кадрової політики діяльності прокуратури .....	59
2.2 Компетенція та практична роль органів прокуратури у механізмі державного управління Східною Галичиною в 1867–1939 рр. ....	73
2.2.1 Прокуратура Австро-Угорщини (1867–1918 рр.) – компетенція та здійснення владних повноважень .....	73
2.2.2 Прокуратура Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.) в процесах відродження Польщі .....	86
2.3 Особливості австрійського та польського правового регулювання діяльності прокуратури в Східній Галичині .....	97
2.3.1 Правове регулювання діяльності прокуратури в австрійському Королівстві Галичини та Лодомерії .....	97
2.3.2 Нормативно-правове регулювання діяльності органів прокуратури Східної Галичини за часів Другої Речі Посполитої .....	106
Висновки до Розділу 2 .....	115

<b>РОЗДІЛ 3 КАДРОВИЙ СКЛАД ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ У 1867–1939 РОКАХ .....</b>	<b>120</b>
3.1 Кваліфікаційні вимоги до претендентів на зайняття посад у прокуратурі – загальні засади, регіональні особливості .....	120
3.1.1 Порядок доступу до органів прокуратури Королівства Галичини і Лодомерії. Звільнення за негативними мотивами .....	120
3.1.2 Кадри прокуратури Малопольські Вєсходней (східних вєводств Другої Речі Посполитої) в розрізі соціальних та національних викликів міжвоєнної доби .....	131
3.2 Національний та соціальний склад прокуратури Східної Галичини .....	144
3.2.1 Кадровий склад органів прокуратури в Австрійській конституційній монархії – національний аспект та питання соціального походження .....	144
3.2.2 Прокуратура мультинаціональної Другої Речі Посполитої як дієвий інструмент політики буржуазно-демократичної держави .....	152
3.3 Практика стягнень та заохочень для працівників прокуратури. Компенсація витрат, матеріальна допомога, соціальне забезпечення та ін. в дискурсі кадрової політики .....	167
Висновки до Розділу 3 .....	174
<b>ВИСНОВКИ .....</b>	<b>178</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....</b>	<b>185</b>
<b>ДОДАТКИ .....</b>	<b>216</b>



**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ**

ДРП – Друга Річ Посполита

ПР – Польська Республіка

А.-У. ім. – Австро-Угорська імперія

ГП – Генеральна прокуратура

Д. п. – доктор права

Ін. – інші

Рим.-кат. – римо-католики

Грек.-кат. – греко-католики

Др. – другі

ВРУ – Верховна Рада України

КМУ – Кабінет Міністрів України

ЗпУЗС – Закон про устрій загальних судів

КМ – Кабінет Міністрів

ВС – Верховний суд

Сх. – східна

Т.д. – Так далі

Одр. – одружений

Пол. – польська мова

Нім. – німецька мова

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Становлення України як суверенної, демократичної, правової держави неможливе без докорінної перебудови апарату державного управління з метою осучаснення, наближення до найбільш ефективних європейських та світових зразків. Водночас, мають враховуватися й загальнонаціональні та регіональні особливості держави, історичний шлях вітчизняного державотворення. З огляду на це повчальним є і позитивний, і негативний історичний досвід європейських держав, у складі яких свого часу перебували українські землі, особливо з врахуванням того незаперечного факту, що ці держави суттєво випереджають сучасну Україну в процесах побудови громадянського правового суспільства.

Суспільна думка сходиться на тому, що високі освітні та моральні вимоги до кадрового працівника органів прокуратури мають поєднуватися з належним його матеріальним забезпеченням та соціальними гарантіями; автономність прокуратури в системі органів державного управління супроводжуватися громадським контролем (але не охлократичним втручанням в її діяльність, в т.ч. й у кадрові питання). Своєрідним орієнтиром – звісно, зі суттєвими поправками на сучасні правові реалії, може служити кадрова політика в органах прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої.

Тодішня прокуратура мала риси надзвичайно чіткого, налагодженого механізму. Підбір, прийняття на посаду, переміщення кадрів, звільнення з структур прокуратури, соціальне, трудове та пенсійне забезпечення, фінансова підтримка – всі ці питання були ретельно продумані і закріплені документально в законодавчих актах держав і внутрішніх інструкціях.

Важливість врахування історичного досвіду Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої посилюється ще й тим, що австро-угорська та польська прокуратури були створені (та надалі реорганізувалися) за кращими зразками європейських буржуазних демократій.

У дисертації дотримано формаційного підходу, тому дисертант свідомо

відмовилася від порівняння досвіду кадрової роботи в органах прокуратури Австро-Угорщини й Другої Речі Посполитої з кадровою роботою в органах радянської прокуратури, зокрема української радянської.

У дослідженні використано широку джерельну базу, засновану на архівних документах і матеріалах, особисто виявлених дисертантом. Тим самим до наукового обігу введено десятки документальних свідчень організації кадрової роботи в органах прокуратури Східної Галичини періоду 1867–1939 рр.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційне дослідження виконано у межах Плану науково-дослідної роботи кафедри історії держави та права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» на 2014–2018 рр. «Історико-правові засади Українського державотворення: інституційні та ідеологічні аспекти; правовий механізм радянзації західних областей Української РСР» (державний реєстраційний номер 0114U005463).

**Мета і завдання дослідження.** *Мета* дослідження полягає у тому, щоб здійснити комплексний історико-правовий аналіз загальних засад (формальних вимог) та безпосередньої практики у галузі кадрової політики в органах прокуратури Східної Галичини Австро-Угорської імперії (1867–1918 рр.) та Другої Речі Посполитої (Польської Республіки 1918–1939 рр.).

Відповідно до поставленої мети, увагу було зосереджено на вирішенні таких основних *завдань*, що містять наукову новизну:

- запропонувати авторське визначення поняття державної кадрової політики загалом та особливостей кадрової політики в органах прокуратури, зокрема;
- визначити компетенцію та безпосередню роль органів прокуратури Східної Галичини у механізмі державного апарату Австро-Угорщини (1867–1918 рр.) та Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.);
- окреслити регіональні особливості чинності загальнодержавних австрійських та польських нормативно-правових актів на теренах Східної Галичини;
- показати наступність та трансформацію кадрової політики в органах

прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої, визначити об'єктивні підстави збереження у просторі і часі чи, навпаки, ломки і перебудови існуючих форм;

– визначити формальні принципи та процедури добору, виховання кадрів, формування штатно-посадової структури, створення дієвого трудового колективу, кадрового резерву, оцінки ділових та моральних якостей працівника прокуратури та їх кореляцію на практиці;

– з'ясувати вимоги до кандидатів на зайняття різного рівня посад в австро-угорській та польській прокуратурах, висвітлити особливості кар'єрного росту працівників прокуратури на землях Східної Галичини;

– виявити основні засади нарахування заробітної платні, встановлення соціальних гарантій, надання заохочень і накладення дисциплінарних стягнень тощо, а також розглянути механізми атестації працівників прокуратури;

– встановити національний та соціальний склад органів прокуратури на теренах Східної Галичини у 1867–1939 рр., зокрема відсоток українців та представників інших національних меншин, а також вихідців з привілейованих та непривілейованих соціальних верств;

– виокремити особливості реалізації кадрової політики в спеціалізованих прокуратурах, зокрема, у фінансовій (Австро-Угорщина) та військовій (Друга Річ Посполита).

– враховуючи виявлений історично-правовий досвід, запропонувати шляхи підвищення ефективності правового забезпечення діяльності кадрових підрозділів органів прокуратури нинішньої України.

*Об'єктом дослідження є прокуратура Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої загалом та її регіональні структури в Східній Галичині, зокрема.*

*Предметом дослідження виступають організаційно-правові форми кадрової політики в органах прокуратури Східної Галичини в умовах перебування її в складі Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої впродовж 1867-1939 рр.*

*Хронологічні межі дисертації:* обумовленні створенням дуалістичної Австро-Угорської монархії (1867 р.) та розширення компетенції місцевих

законодавчих та виконавчих структур Королівства Галичини і Лодомерії (1869 р.). Нижня межа пов'язана з фактичним припиненням діяльності державних органів Другої Речі Посполитої внаслідок окупації її території радянськими та німецькими військами у вересні – жовтні 1939 р. Поза межами дослідження залишилась доба ЗУНР та Галицької Соціалістичної Радянської Республіки у зв'язку з короткочасністю існування цих державних утворень та хаотичними і незавершеними спробами формування відповідних правоохоронних органів, а також неможливістю реалізації кадрової політики прокурорських органів.

*Територіальні межі дисертаційного дослідження* становлять регіони Східної Галичини в межах сучасних Львівської, Івано-Франківської та частини Тернопільської областей, які в досліджуваний період входили до складу і Австро-Угорської імперії, і Другої Речі Посполитої. В науковій літературі поділ на Східну та Західну частини Королівства Галичини і Лодомерії традиційно базується на адміністративному підпорядкуванні повітових судових колегій Крайовим судам у Львові (Східна Галичина) та Кракові (Західна Галичина). Тим самим поняття «Східна Галичина» і «Західна Галичина» майже збігаються з лінією радянсько-польського територіального розмежування, здійсненого у 1944–1945 рр., хоча й корелюються на практиці.

**Методи дослідження** обрані з урахуванням поставленої мети та завдань дослідження, для вирішення яких у роботі використані філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання.

Серед філософських виділимо метод діалектики. За його допомогою було визначено вплив конкретних історичних реалій на процеси формування та діяльності органів прокуратури Східної Галичини в територіальних межах Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої.

Із загальнонаукових методів дисертантка зверталася до методів спостереження, хронологічного, структурного, функціонального, аналізу і синтезу, методу індукції та дедукції, проблемно-теоретичного методу, соціологічного методу, методів статистики, компаративістики тощо.

Так, завдяки методам спостереження, системному методу, методу індукції

реконструйовано основи здійснення кадрової політики в органах прокуратури та безпосередню практику їх застосування. Зокрема методи спостереження та хронологічний застосовано на емпіричному рівні для виявлення документів і матеріалів, що становлять джерельну базу дослідження (*підрозділ 1.1*) системний метод застосовано практично на кожному етапі дослідження (*підрозділи 2.2, 2.3, 3.1, 3.2 та ін.*).

Застосування методу аналізу і синтезу дозволило порівняти та поєднати різні підходи до вивчення об'єкту дослідження – організаційно-правових форм кадрової політики на теренах Східної Галичини XIX – XX ст. (*підрозділи 1.1., 1.3*), а також сформулювати достовірні Висновки. Методи аналізу та синтезу нерозривно пов'язані між собою і їх застосування можливе тільки за умови одночасного врахування отриманих результатів.

Методи соціологічний та статистики застосовувалися для аналізу класового й національного походження кадрів прокуратури (*підрозділи 3.1, 3.2*) тощо.

З-поміж спеціальних та історичних методів використано формально-юридичний, нормативний, тлумачення юридичних норм, історико-правовий, конкретно-історичний, герменевтичний, правового моделювання тощо.

Так, історико-правовий метод у поєднанні з конкретно-історичним застосовувався для дослідження кадрів прокуратури Східної Галичини часів Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої – з позицій історичної обумовленості її компетенції та функцій (*підрозділи 2.2, 2.3*).

Постійно використовувався порівняльно-правовий метод – в розрізі спільного і відмінного в австрійському та польському правовому регулюванні кадрової політики в органах прокуратури (*підрозділи 2.2, 2.3., 3.2, 3.3 та ін.*).

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає у тому, що дисертаційне дослідження є першим в Україні самостійним комплексним дослідженням становлення і розвитку організаційно-правових форм кадрової політики в органах прокуратури Східної Галичини в умовах перебування її в складі Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої впродовж 1867–1939 рр. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку концептуальних положень і

висновків, яким притаманні елементи наукової новизни:

*уперше:*

– запропоновано авторське визначення поняття державної кадрової політики в органах прокуратури, під яким вбачаємо частину державної політики, де розроблена стратегія розвитку інституту прокуратури на основі різноманітних форм кадрової роботи з урахуванням оптимальних умов праці, мотивації, соціальних гарантій та стимулювання її працівників;

– встановлено відмінність у принципах роботи з кадрами в австрійських та польських органах прокуратури, яка полягає в основному акценті на морально-етичних якостях потенційного та чинного працівника прокуратури доби Австро-Угорщини та аналогічному акценті на національному походженні чиновника польської доби;

– з'ясовано, що нормативно-правовими актами обох держав встановлена диференціація атестаційних вимог при визначенні відповідності працівника прокуратури займаній посаді, при якій головними є освітній рівень підготовки, морально-етична характеристика працівника, попередній досвід роботи, заохочення державними нагородами, відмінні відмітки за проходження атестацій згідно рішення відповідної комісії, а другорядними – рівень володіння іноземними мовами;

– визначено компетенція прокуратури Східної Галичини у механізмі державного апарату Австро-Угорщини (1867–1918 рр.) та Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.), яка і в одній, і іншій державі не зазнала відмінностей від загальнодержавної компетенції і перебувала в єдиному правовому полі без врахування національних особливостей регіону;

– встановлено, що при формуванні кадрової політики в органах прокуратури нинішньої України слід запозичити історичний досвід минувшини, в частині оцінки вміння претендента використовувати наукові знання на практиці, вільного володіння кількома мовами, поваги претендента на посаду чи на підвищення у посаді до конституційного ладу держави, її національних традицій, посилені вимоги до моральних якостей претендента тощо;

– досліджено нормативно-правове регулювання та практичне виконання процедури нарахування заробітної плати працівнику прокуратури, а також висвітлено взаємозв'язок між певною категорією зарплатної групи до займаної посади та матеріальним забезпеченням працівника;

– у процесі реалізації основоположних принципів соціального забезпечення державного службовця окреслено соціальні гарантії: пенсійне забезпечення, забезпечення службовим житлом, медичне забезпечення працівника та членів його родини, а також такі напрями кадрової політики як заохочення та дисциплінарні стягнення;

– з'ясовано механізм державної атестації працівника прокуратури, незалежно від займаної посади;

– встановлено національний склад, чисельність прокуратур всіх рівнів Східної Галичини у складі Австро-Угорської імперії та Другої Речі Посполитої, а також показано динаміку полонізації органів прокуратури протягом 1918–1939 рр. (зокрема, поширену практику спольщення прізвищ працівників колишньої австрійської прокуратури у вказаний період);

– виявлено та проаналізовано компетенцію й структурну організацію спеціалізованої військової прокуратури Другої Речі Посполитої, діяльність якої регулювалась актами Президента РП та Міністерства оборони й військової справи;

– вітчизняному законодавцеві запропоновано можливості запозичення позитивного досвіду Австрії та Другої Речі Посполитої для подальшого реформування органів прокуратури України, запобігання проявам корупції та кумівства в середовищі правоохоронних структур;

*удосконалено:*

– тарифікацію категорій посад та зарплатних груп, що існували у прокуратурі Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої;

*набуло подальшого розвитку:*

– обґрунтування доцільності тієї історичної реалії, що прокуратура на теренах Східної Галичини у складі Другої Речі Посполитої діяла на двох



незалежних рівнях та перебувала під спільною юрисдикцією Міністерства юстиції та Міністерства фінансів. Також паралельно діяли прокурорські структури при Верховному військовому суді, при окружних і районних військових судах, які підпорядковувалися Генеральному військовому прокуророві при Міністерстві військових справ та оборони;

– висновок про те, що як і в інших сферах суспільних відносин, кадрова політика в органах прокуратури в періоди перебування Східної Галичини у складі Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої була пронизана нерівністю та дискримінацією представників національних меншин, у тому числі й українців.

**Практичне значення одержаних результатів** пов'язане з актуальністю наукової теми:

– у *правотворчій сфері* окремі матеріали можуть бути використані у діяльності Верховної Ради України, її профільних комітетів під час підготовки нормативних актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів, а також при складанні відомчих документів з організації кадрової роботи в органах прокуратури;

– у *правозастосовній сфері* доцільно використовувати одержані результати з метою реабілітації учасників українського національно-визвольного руху, репресованих польською владою у 1918–1939 рр.; при наданні правової оцінки інкримінованим їм діям та вирокам польських судів;

– у *науково-дослідній сфері* – при написанні наукової й навчальної літератури з історії держави і права зарубіжних країн, історії держави та права України, загальної історії, політології тощо;

– у *навчальному процесі* основні положення дисертаційного дослідження доцільно використовувати під час викладання комплексу історико-правових дисциплін з підготовки юристів, зокрема майбутніх прокурорів, слідчих, працівників МВС тощо.

**Особистий внесок здобувача.** Положення, які викладені в дисертаційному дослідженні та виносяться на захист, розроблені автором особисто. Висновки та положення дисертації мають самостійний характер, обґрунтовані автором

особисто. Наукові положення, сформульовані співавтором Богацькою В. М. не використовувались.

**Апробація результатів дисертації.** Основні положення та висновки роботи були оприлюднені та отримали позитивну оцінку на засіданнях кафедри історії держави і права Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка», на міжкафедральному семінарі вказаного ЗВО. Окремі теоретичні висновки дисертації апробовано в доповідях здобувача на Міжнародних і Всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях: П'ята Всеукраїнська науково-теоретична Інтернет-конференція *«Правове регулювання переміщення населення (міграції, депортації, трансфери, проблеми біженців): історія та сучасність»* (Львів, 29 квітня 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція *«Розвиток державності та права в Україні: реалії та перспективи»* (Львів, 16–17 вересня 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція *«Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії»* (Львів, 16–17 грудня 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція *«Нормативно-правове регулювання діяльності новітніх релігійних рухів і сект: міжнародний досвід та українські перспективи»* (Львів, 30–31 березня 2017 р.); Шоста Всеукраїнська науково-теоретична Інтернет-конференція *«Місцева влада й самоврядування в Україні та державах світу: історія та сучасність (аспекти права)»* (Львів, 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція *«Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрямки його вдосконалення»* (Одеса, 13–14 жовтня 2017 р.); VII міжнародна науково-практична Інтернет-конференція *«Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя. ACTUAL PROBLEMS OF LEGAL REGULATION IN UKRAINE AND NEIGHBORING COUNTRIES»* (Львів, 22 грудня 2017 р.); Восьма Всеукраїнська науково-теоретична Інтернет-конференція *«Виконавча влада в Україні та інших державах: історія і сучасність (аспекти права)»* (Львів, 2018 р.); *«The Consumer Rights Litigation Conference»*, organized by «NCLC» (National Costumer Law Center) with the National Association of Costumer Advocates, Denver, United States of America, October 25–28, 2018.

**Публікації.** Основні положення та висновки дисертації викладені у 13 публікаціях, серед яких п'ять – статті, опубліковані у фахових виданнях з юридичних наук, одна стаття у зарубіжному науковому виданні та сім тез доповідей, виголошених на науково-практичних заходах України та США.

**Структура та обсяг дисертації.** Структура та обсяг дисертаційної роботи зумовлені метою та завданнями дослідження та складаються з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Повний обсяг дисертації становить 245 сторінок, з них основний текст – 167 сторінок, 30 сторінок – додатки, 31 сторінка – список використаних джерел (326 найменувань).

## РОЗДІЛ 1

### ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

#### 1.1 Історіографія та джерельна база дослідження

Прокурорські органи, незалежно від форми держави, тривалості періоду функціонування, типу системи судового провадження, наявності тих чи інших структурних одиниць, завжди займають свою окрему, особливу нішу у реалізації державної політики та підтримання належного стану законності та правопорядку. Окрім цього, саме вони є інструментом демократичної держави із захисту основоположних прав та свобод громадян та забезпечення державних інтересів. То ж складаються ці органи з відповідно відібраного, підготовленого, освіченого професійного персоналу. Отже, загально відома фраза «Кадри вирішують все» тут є практично мотивованою.

Історичною державотворчою практикою склалося так, що українські землі Східної Галичини на початку ХХ ст., у період ЗУНР та національно-визвольних змагань, а згодом і Речі Посполитої, не були повністю самостійними та автономними.

Темою дисертаційного дослідження виступає прокуратура та її кадровий склад часів Австро-Угорської імперії (1867–1918 рр.) та Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.). При цьому, наш дослідницький інтерес акцентований на вивченні історико-правових реалій періоду 1867–1939 рр. та місця представників українського сегменту регіону у діяльності прокуратури.

Загалом, маємо *три основні групи джерел до написання дисертації*:

1. *документи, що зберігаються в архівних фондах (сховищах)*, (оригінали тогочасних нормативно-правових актів державного та місцевого значення, актів локального характеру, відомчих документів, що урегульовували кадровий напрям діяльності, особові справи працівників прокуратури тощо);

2. *наукові публікації* того часу мовою оригіналу, преса австро-угорської та польської доби;

3. *сучасні наукові праці* монографічного характеру та електронні ресурси. До останніх ми відносимо не тільки сучасні публікації, але і електронний варіант нормативно-правових актів державних органів часу Другої Речі Посполитої, розміщених в електронному вигляді он-лайн.

Не підлягає сумніву той факт, що найбільшій довірі заслуговують саме первинні документи, що зберігаються в архівних фондах (сховищах), та тогочасні наукові праці й газетні публікації. Вважаємо, що одним із найцінніших джерел стали саме оригінальні документи кадрового з питань кадрового функціонування прокурорських органів австро-угорського та польського періодів. Це накази про прийняття на посаду, переміщення та звільнення працівників, циркуляри про заохочення та дисциплінарну відповідальність, листування між керівниками та підлеглими щодо конкретних працівників, рекомендації. Інтерес представляють також автобіографічні довідки, обіжники щодо матеріального забезпечення працівників та самих прокуратур, особові справи чиновників, їх освітня підготовка та моральні якості. Аналіз цих документів дав можливість не тільки проаналізувати кадрову політику та її реалізацію в прокуратурі, але і сформулювати типовий образ працівника прокуратури з кожної категорії праці.

Що стосується офіційних публікацій документів тієї історичної доби, то вони загалом охоплюють понад сто позицій. Список використаної літератури (58–163). Їх наукова достовірність також поза найменшим сумнівом.

Головним джерелом при написанні дисертаційного дослідження – на противагу препарованим збірникам документів, що входили у пізнішу історичну добу (зокрема, 1945–1991 рр.), стали автентичні документи і матеріали. До них відносимо тогочасні нормативно-правові акти, листування, циркуляри, обіжники, розпорядження вседержавного та локального характеру дії, регуляційні акти уповноважених керівних органів, статистичні відомості, довідники, дані, що опубліковувались у юридичній періодичній літературі, у т. ч. в офіційних та довідкових виданнях.

Відтак, основою дослідження стали документи, що зберігаються в архівних фондах (сховищах), з державних архівів: Центрального державного історичного архіву України у м. Львові (ЦДІАУЛ), Державного архіву Львівської області, Державного архіву Івано-Франківської області. Уперше досліджено та введено до наукового обігу низку нормативних актів Австро-Угорської імперії та Республіки Польща, які регулювали статус, порядок створення і організацію, систему, напрямки діяльності і компетенцію органів прокуратури на землях Східної Галичини.

Перша підгрупа фондів датується періодом Австро-Угорщини. Це, передусім, Центральний державний історичний архів Львівської області, м. Львів

1. Фонд № 52. «Магістрат міста Львова» [311, с. 75], в якому зберігаються документи з записами рішень ради, актами про здійснення діяльності, співпраці з іншими органами державної влади. Для дисертації їх цінність полягає в можливості аналізу співпраці органів місцевої влади з аналогічними органами прокуратури. Містяться відомості про збір мит, листування з Галицькою фінансовою прокуратурою про притягнення до відповідальності порушників митних законів.

2. Фонд № 72 «Магістрат міста Коломиї, Галицької землі, з 1811 р. – Коломийського округу та фонд №96 «Магістрат міста Станіславова, Галицької землі, Руського воєводства, з 1783 р. – Станіславського округу (1663–1939 рр.). Містяться аналогічні документи, що зберігаються в архівних фондах (сховищах), адже дія галицької фінансової прокуратури поширювалась і на Коломию та Станіславів.

3. Фонд № 165 «Крайовий комітет, м. Львів». За дорученням Сейму комітет подавав пропозиції та законопроекти. При цьому, часто залучалась думка юристів-практиків, в тому числі прокурорів. Про це свідчать листування, що містяться у фонді. При цьому прокуратурою та надвірним судом контролювалась законність рішень та розпоряджень комітету. Оскільки прокуратура стояла на захисті прав та свобод всіх громадян, особливо незахищених верств населення, а у комітеті існували відділи соціального захисту, благодійних фондів воєнних

ветеранів, інвалідів, сиротів, вдів, то ці дві установи часто співпрацювали.

4. Фонд № 146 «Галицьке намісництво, м. Львів». Це був найвищий орган влади в Галичині для адміністративного і поліційного управління, для справ релігійних культів, освіти, торгівлі тощо. При проведенні дисертаційного дослідження виявлено ряд листувань між прокуратурами різних рівнів Східної Галичини та намісництвом. Тут вкажемо, що після розпаду Австро-Угорщини, в 1919 р. польською владою була створена посада генерального делегата для уряду Галичини, яка наділялась правами колишнього намісника. Відтак, цей фонд використано і при дослідженні прокуратури Другої Речі Посполитої [1; 2].

5. Фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів». У фонді містяться відомості про безпосередню діяльність прокурорів при здійсненні судочинства в апеляційній інстанції. Також містяться обіжники, розпорядження, рішення та інструкції Міністерства юстиції, якими урегулювалися і діяльність прокуратури [4].

6. Фонд 156 «Вища державна прокуратура у м. Львові». У даному фонді містяться обіжники та розпорядження Міністерства юстиції та фінансів, звіти прокурорів про свою діяльність. Чисельні звіти державних прокурорів на адресу Вищого державного прокурора у м. Львові, а також звіти Вищих державних прокурорів у м. Львові на ім'я Міністра юстиції імперії, що наявні у цьому фонді, дозволили ґрунтовно дослідити кількісні та якісні показники роботи як Вищої державної прокуратури у м. Львові, так і підпорядкованих їй державних прокуратур в Галичині.

Досліджено питання здійснення дисциплінарної влади Вищими державними прокурорами щодо підпорядкованих їм чиновників прокуратур коронного краю. Всі ці відомості містяться в дисциплінарних та службових справах працівників судів, прокуратур і тюрем.

Матеріали архівного фонду дали можливість дослідити структуру, персональний склад і діяльність прокуратур м. Сучава та м. Станіславів. А також оцінку особистих та професійних навичок працівників зазначених прокуратур, що є надзвичайно цінним для дисертаційного дослідження [1, арк. 4, 5, 8-13; 10; 11,

арк. 4; 12, арк. 6-13].

7. Фонд № 458 «Державна прокуратура, м. Львів». Підпорядковувалась Вищій державній прокуратурі. У фонді містяться звіти та статистичні відомості щодо розглянутих справ, а також певна кількість звітів державних прокурорів про результати діяльності як підпорядкованих їм окремих прокурорських службовців, так і загалом державних прокуратур, які вони очолювали.

8. Фонд 159 «Галицька фінансова прокуратура, м. Львів» здебільшого містить матеріали зі списками службовців Галицької фінансової прокуратури, експозитури фінансової прокуратури у м. Кракові, а також Чернівецької фінансової прокуратури, що є доволі цінним для дисертаційного дослідження. Також у фонді містяться дисциплінарні справи працівників прокуратури, що дало змогу дослідити механізм притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників фінансової прокуратури. Листування Галицької фінансової прокуратури з органами влади та крайового самоврядування дало можливість визначити місце цієї інституції у системі державних органів Австрії. Рескрипти Міністерства фінансів врегулювали структуру прокуратури та повноваження працівників [31, арк. 1-18].

9. Велику цінність для дослідження також мають фонди Державного архіву Івано-Франківської області, а саме фонд № 225 «Станіславівська державна прокуратура, м. Станіславів», фонди № 226, 227, 228 «Прокуратура окружних судів». У них містяться відомості про особові справи працівників, а також директиви, циркуляри інструкції, листування Ради міністрів, Міністерств юстиції, фінансів, внутрішніх та військових справ, прокуратури Львівського апеляційного суду. Важливими для нашої праці є списки прокурорів та інших груп працівників прокуратури Станіславського окружного суду та прокуратур Львівського судового округу, а також службові характеристики на них. Аналіз переліку обов'язків службовців Львівського апеляційного суду у Львові дав можливість відслідковувати практичну діяльність кожного з тогочасних службовців прокурорського органу.

Що стосується дослідження прокуратури Другої Речі Посполитої, то тут



мають місце наступні фонди:

1. Фонд № 205 «Прокуратура апеляційного суду, м. Львів». У ньому містяться розпорядження, обіжники, інструкції Ради Міністрів, міністерств, Голови та прокурора Апеляційного суду, а також плани роботи та звіти про діяльність.

Велике значення для дисертаційного дослідження мають обіжники, звіти та списки, що характеризують службовий склад прокуратури. Окрім того, матеріали фонду дали можливість проаналізувати пенсійне та соціальне забезпечення працівників, вимоги до претендентів та посади, всю процедуру приймання на роботу, а також переведення чиновників та інші посади [36].

2. Фонд № 495 «Міністерство військових справ, м. Варшава». Оскільки у даному фонді документи збереглися в незначній кількості, не вдалось повною мірою здійснити дослідження військової прокуратури Другої Речі Посполитої. Однак, окремі нормативно-правові акти все ж таки виявились в наявності, що і дало змогу дисертанту вперше приділити увагу та провести вивчення діяльності цієї спеціалізованої прокуратури.

3. Фонд № 795 «Команда державної поліції Малопольщі, м. Львів». У фонді містились відомості про військовий суд та його співпрацю з військовою прокуратурою. Проте, ця інформація носить незначний характер.

4. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення». Матеріали даного фонду виявились доволі цінними при написанні дисертаційного дослідження. Значна кількість недосліджених до сьогодні справ у цьому фонді стосується органів прокуратури Галичини 1918–1939 рр. Тут відмітимо, що Філія Генеральної прокуратури у Львові була створена на базі Галицької фінансової прокуратури в 1919 р.

Особливу цікавість становлять списки службовців прокуратури з короткими біографічними довідками. Обіжники, розпорядження та фінансові звіти дали змогу проаналізувати матеріальне забезпечення працівників, структуру грошового забезпечення залежно від категорії праці, вислуги років, займаної посади [42].

5. Фонд № 606 «Військова прокуратура, м. Львів». Вузкість інформації

не дала змогу провести ґрунтове дослідження діяльності цієї спеціалізованої прокуратури. Однак, за допомогою матеріалів з інших фондів вдалось визначити місце та роль військової прокуратури в державному апараті.

Також при дослідженні кадрової політики прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої були використані фондові матеріали з Державного архіву Львівської області.

Важливим джерелом дисертаційного дослідження стала *преса періоду 1865–1918 та 1918–1939 рр.* Йдеться про ЗМІ, у яких публікувались зміни до законодавства, доктринальні ідеї та обговорювалися актуальні питання тогочасної практичної діяльності прокурорів.

Вкажемо, що імперське австро-угорське законодавство у цю історичну епоху публікувалось багатьма мовами народів імперії. Так, Вісник крайових законів видався у кожній провінції (краю) тією мовою, якою розмовляла більшість її населення. Патент від 17 лютого 1863 р. підтвердив право видання крайових законів і розпоряджень, а Конституція 1869 р. – Вісника державних законів мовами населення провінцій [265, с. 117]. Це свідчило про певний демократизм державно-правового режиму, який отримав назву в науці «освічений абсолютизм».

Зміни і нововведення в австрійському законодавстві оприлюднювались у спеціальних збірниках. З 1848 р. аж до розпаду Австро-Угорської імперії в 1918 р. видавався «Вісник державних законів» (Reichsgesetzblatt) та «Вісник крайових законів» (Landesregierungsblatt) [58-65; 74].

Основним збірником законів, яким керувались тогочасні галицькі прокурори, окрім аналогічного видання загальнодержавного значення, був Вісник законів і розпоряджень краєвих для королівства Галичини і Володимирії wraz з Великим Князівством Краківським. Він видався один раз на рік. У цьому періодичному виданні знаходимо вузько направлені нормативно-правові акти локального характеру, що були у своїй дії спрямовані, здебільшого, на вирішення практичних колізій у діяльності прокурорських органів або на запобігати виникненню таких.

Польською версією цього видання був «Dzennik Ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem». Як бачимо, видавався цей збірник законів мовою нацменшин – польською. Аналогічні збірники видавались і українською мовою.

Сила нормативно-правових актів, опублікованих в регіональних юридичних виданнях, поширювалась на певний коронний край, у даному випадку – на коронний край Галичина і Лодомерія [74]. При проведенні дослідження було вивчено та проаналізовано цілий ряд Вісників краєвих законів та розпоряджень для королівства Галичини і Володимирії (Людомерії або Лодомерії). В цих збірниках, як і в «Dzennik Ustaw i rozporządzeń krajowych», публікувались нормативно-правові акти локального характеру. Чимало з них регулювало структуру, діяльність, співпрацю з іншими органами державної влади прокуратури Східної Галичини.

Кожен громадянин, незалежно від походження, міг самостійно вивчати новоприйняті нормативно-правові акти та прослідкувати зміни до них [63, с. 19]. Вже з 1910 року, у зв'язку зі зміною правил правопису, назва україномовного вісника була видозмінена з «Вістник законів державних для королівства и краив в державной думу заступлених» на «Вісник законів державних для королівств та країв заступлених в радї державній» [58, с. 846]. Тобто офіційний Відень з максимальною увагою ставився до своїх «русинських» підданих, враховуючи навіть зміни до тогочасного українського правопису. Відбувалося це у повній відповідності з відомим ще Древньоому Риму правилом *Divide et impera*, тобто поділяй і владарюй. Габсбурги намагалися не допустити порозуміння між пригніченими націями «клаптикової імперії», протиставляючи поляків з українцями.

Серед джерел дисертаційного дослідження маємо й періодичні видання, зокрема «Газета Відня» та «Офіційний Віденський журнал». У них публікувались, окрім статей різнопланового спрямування, й оголошення про рух кадрів в Галицькому коронному краю. Йдеться про призначення на посади, переміщення по службі та звільнення з прокурорських органів працівників всіх категорій.

Що стосується статистичної інформації про діяльність суддівських та прокурорських органів, то її знаходимо в «Австрійській судовій газеті». Однак, на сторінках цього видання публікувався статистичний матеріал та звіти діяльності лише Вищих державних прокуратур Галичини.

Значний інтерес становлять науково-практичні доробки тогочасних австрійських чиновників, зокрема, прокурорських працівників, розміщені у пресі.

Наукові статті практикуючих прокурорів та інших юристів (передусім, адвокатів та суддів) на тему кримінального та кримінально-процесуального права публікувались у цілій низці періодичних видань юридичного спрямування. Наведемо окремі з часописів, в яких публікували праці австрійських правників: «Журнал приватного та публічного права сьогодення», видавався у Відні. Опубліковані праці практикуючих прокурорів О. Зельберга та Й. Фрідмана [175, s. 34-62; 176, s. 41-87]. Ще одним такого роду виданням був «Журнал з юридичних та політичних наук». У цій пресі прокурори всієї Австро-Угорщини аналізували зміни, що прийшли після прийняття нового кримінально-процесуального кодексу 1863 року, та діяльність судово-правоохоронних органів Австро-Угорської імперії [200, s. 115].

У інших юридичних видань дослідниками піднімалися актуальні на той час питання статистики злочинів та злочинців, проблемних напрямів функціонування прокуратур та судів, а також колізій в законодавстві, що ставали на перешкоді повноті реалізації конституційних функцій того чи іншого органу держави.

Що стосується аналогічної групи джерел *польської доби*, то при дослідженні найбільше використано польський вісник «Monitor Polski» з 1920 по 1937 рр. Повна назва Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej «Monitor Polski». Це було офіційне друковане видання періодичного характеру, що видавалося Кабінетом Міністрів та профільними міністерствами Польської Республіки. У даному збірнику публікували акти, прийняті Радою міністрів та обов'язкові до виконання органами державної влади. Перший вісник вийшов в 1918 році.

У цьому виданні вперше 07 жовтня 1918 р. було надруковано Декларацію незалежності Польщі.

Паралельно з «Monitor Polski» видавався й «Dziennik Ustaw» або «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej» [137]. Різниця між ними була в тому, що в останньому публікувались нормативні акти, обов'язкові для юридичних і фізичних осіб. Саме цей вісник був основним для публікацій нормативно-правових актів. При написанні дисертації було опрацьовано видання з 1918 року по 1939 рік. Чимало актів, опублікованих в «Dziennik Ustaw», стосувались устрою, системи, функцій, напрямів діяльності прокурорських органів. Окрім того, дисертантом використано праці, опубліковані в періодичних виданнях Генеральної прокуратури Другої Речі Посполитої, Спілки адвокатів Львова, а також в збірниках Вищого спеціалізованого суду з кримінальних справ. Часописи, що видавались Генеральною прокуратурою, здебільшого носили звітний та статистичний характер. Узагальнюючи, це були звіти за рік роботи Генпрокуратури. Вище вказані вісники мали суто юридичний зміст, праці носили здебільшого критичний характер. У часописах публікувались статті практикуючих суддів, нотаріусів, адвокатів, прокурорів різних рівнів.

Звичайно, мали місце і статті тогочасних професорів університетів.

Аналіз опублікованих робіт дав можливість дослідити колізії в нормативному забезпеченні прокуратури, що були виявлені уже сучасниками описуваних подій – через практичну діяльність.

Окрім того, в тогочасній пресі, включаючи і не юридичну, були виявлені оголошення про зміни прізвищ особами єврейського та українського походження, що дало можливість прийти до наукового висновку про сумнівність етнічних обрахунків кадрового складу прокуратури того часу. На нашу думку, встановити, що носій прізвища з польським звучанням був етнічним поляком, практично неможливо.

Важливим джерелом інформації виступають праці науковців австрійської, австро-угорської та польської доби, присвячені обраній темі.

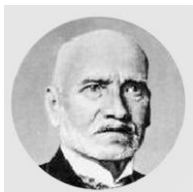
Вказані праці умовно можемо *поділити на дві основні групи*: 1. *видані австрійської (австро-угорської) доби* та 2. *видані за польського періоду*. Наступним критерієм характеристики використаних наукових праць виступає

принцип поділу на 1. загальні, присвячені дослідженню місця регіону Галичина в Австрійській державі й Другій Речі Посполитій, його етнічного складу, системи адміністративного управління, та 2. спеціалізовані та вузько-спеціальні, присвячені власне прокурорській системі, законодавчому забезпеченню її функціонування, категоріям працівників та сфері кадрової політики тощо.

При здійсненні дослідження державного апарату *Австро-Угорщини*, місця прокуратури в ньому первісно розглянемо *першу групу джерел (загальні)*. А саме: доктринальні праці тогочасних дослідників мовою оригіналу. Науковий інтерес викликають, передусім, наступні: О. Бальцер<sup>1</sup> «Історія державного устрою Австрії», 1899 р. в. [166]. У цьому дослідженні проведено ґрунтовне вивчення практичної та теоретичної сторін діяльності державних орг анів Австро-Угорщини, аналіз системи та структури з вказівкою на недоліки. Певну увагу приділено й діяльності прокуратури, її зв'язку з судовою системою та органами юстиції. Саме на основі дослідження доктора О. Бальцера дисертант розглянула місце та роль прокуратури в системі державного управління Австро-Угорщиною.

Певний вплив на концептуальні підходи дисертанта здійснили й такі вчені, як А. Губер «Австрійське законодавство», 1895 р. в. [183], В. Левицький «Як живеться українському народови в Австрії», 1915 р. в. [245], С. Хьокер «Життя селянського прошарку населення в Галичині» 1895 р. в. [181].

Ці праці мали значення й для фактології дисертаційного дослідження, адже з урахуванням статистичних даних щодо етнічного складу населення австрійської доби проведено порівняльний аналіз національного складу прокурорських органів Східної Галичини. Це допомогло дисертантові скласти порівняльні таблиці щодо відсоткового співвідношення різних національних груп серед працівників.



<sup>1</sup> Освальд Бальцер (1858, Ходорів – 1933, Львів) – відомий польський історик галицького походження, правник, професор польського права у Львівському університеті. Доктор права Ягелонського університету, член Краківської академії наук. Ректор Львівського університету з 1895 по 1896 роки. Дійсний член наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка (НТШ). У 1926 році факультетом права Львівського університету був поданий як кандидат на Нобелівську премію Миру. Почесний доктор п'яти європейських університетів.

К. Баладиженко [214], чия праця вийшла друком в царській Росії, ретельно з проросійських позицій досліджував етнічний склад Галичини, проаналізувавши місце та співвідношення українців з іншими національними групами, їхні конституційні права та фактичне місце в державних структурах.

Також ученими вивчалась роль політичної еліти Галичини у формуванні загальнодержавної політики уряду. Дослідженням взаємодії українців з австрійськими німцями займався С. Горські, а з євреями – С. Куцеба [190]. Українським (за національним походженням) вченим, котрий зробив вагомий внесок у дослідження місця українців в Австро-Угорщини був В. Гнатюк. Він у своїх працях відкрито засуджував ставлення панівної частини польського населення до українців. Критикував австрійську владу за допущення до керівних посад органів державної влади (ОДВ – надалі в тексті) в Галичині, звинувачуючи у цьому здебільшого поляків [224].

Окремої уваги заслуговує праця Л. Фінкеля та С. Гвабінські, львівських істориків-правників, які детально досліджували історію становлення Австро-Угорської імперії через призму політики імперського державотворення. Міститься в їх працях і аналіз діяльності органів судочинства та прокуратури дуалістичної монархії, що несе особливий інтерес для нас [174].

Місце Галицького коронного краю в державній структурі Австро-Угорської монархії розглядав дослідник польського походження К. Гржибовські [180]. Для нас інтерес становить, насамперед опис етнічного складу краю, взаємовідносини українцями з іншими національностями. Ця праця була цікавою для аналізу розподілу між працівниками різних національностей керівних та виконувальних посад в прокуратурі.

Маємо й наукові розвідки, датовані австрійським періодом, в царині історії держави і права, зокрема і питання становлення прокурорських структур. Професор кафедри кримінального права Львівського університету ім. Яна Казимира

Ю. Макаревич<sup>2</sup> [192; 193] займався вивченням інституту прокуратури початку XVI ст., коли існувала посада інстигатора королівської корони.

Багато актуального матеріалу про правовий статус прокуратури та приватного обвинувача міститься в дослідженні професора юридичного факультету університету у м. Іннсбруку (Австрія) Е. Ульманна [206].

Дисертантові представлялось важливим дослідити, зокрема і *взаємодію прокуратури з органами самоврядування*. Для цього найбільше надається аналітична праця Й. Клежинського «Про засади організації самоврядування Австро-Угорщини», 1887 р. в., де знаходимо відомості не лише про принципи організації органів місцевого самоврядування (ОМС), але і про те, як прокурорські органи впливали на діяльність ОМС [189]. На жаль, період 1887–1918 рр. ця наукова розвідка не охоплює.

Також дисертантом опрацьовані праці, де піддавалися обґрунтованій критиці наукові здобутки тогочасних учених–правників.. Яскравим прикладом є полемічна праця С. Закревські «Державна ідеологія: критика праць Бальцера, Кутцеби, Чолонівського про судочинство», 1918 р. в. [209].

*Фінансову прокуратуру* як спеціалізовану з австрійських вчених вивчав Й. Майзель [195, s. 66-86].

Окрему увагу звернемо на статтю Л. Епштайна [173, s. 498-501], де автор детально аргументує появу спеціалізованих прокуратур та створення Галицької фінансової прокуратури.

Серед тогочасних вчених українського походження особливу увагу привертає науковий доробок Петра Стебельського<sup>3</sup>, професора Львівського



<sup>2</sup> Макаревич Юліус (1872, м. Самбір – 1955, м. Львів) – польський юрист-науковець та практик. криміналіст, професор кримінального права та ректор [Львівського університету](#), академік, сенатор II Речі Посполитої (1925 – 1935). Суддя Краківського крайового суду. Надзвичайний професор Ягеллонського університету в Кракові. Уперше у Польщі запроваджував інститут заходів безпеки.

<sup>3</sup> Петро Стебельський (1857 – 1923, м. Львів) – український дослідник-правник. Професор карного права [Львівського університету](#) (з 1892). Дійсний член [НТШ](#). Розвідки і статті польською і українською мовами; головню в [«Часописі Правничій»](#) (серед ін. «Нелітні переступники в світлі нових напрямів у карному праві», 1895).



університету, патріота українства та дійсного члена Наукового товариства ім. Т. Шевченка.

У його працях знаходимо аналіз тогочасного кримінального та кримінально-процесуального законодавства, наукові коментарі до нього [272; 273, с. 58-64]. Окрім того, П. Стебельський здійснював переклади австрійських нормативних актів на українську мову, намагаючись популяризувати серед українськомовного населення знання законів та своїх конституційних прав [203].

Переходячи до розгляду спеціальних та вузько-спеціалізованих наукових розвідок австрійського періоду, відмітимо, передусім, їх високий науковий рівень.

В основному праці тогочасних австрійських дослідників-практиків базувались на ретельному аналізі чинних законодавчих актів, а загально-теоретичні питання служили ніби допоміжним фоном.

Особливе зростання кількості наукових розвідок цього типу спостерігаємо після 1873 р., коли було прийнято новий Кримінально-процесуальний кодекс. Ще раз наполягаємо на тому, що практики-правники аналізували реалізацію законів під утилітарним кутом зору.

Так, Міністр юстиції Ю. Глязер<sup>4</sup> [177] у наукових працях основну увагу акцентував на позитивних та негативних нововведеннях в кодексах та пропонував шляхи вирішення колізій між теоретичними викладами та практикою.

Тогочасні австрійські німецькомовні автори О Фрідман [175, s. 34-62; 176, s. 41-87] та Ф. Шторх [204, S. 304-305] досліджували в своїх працях роль і місце фігури прокурора у судовому процесі.

---

Грунтовно займався правничою термінологією української мови; він очолював комісію, яка працювала над урядовим перекладом карних законів на українську мову; автор праці «Австрійський процес карний» [325].



<sup>4</sup> Юліус (Джошуа) Антон Глязер (1831-1885) – австрійський юрист і політик. Один із засновників сучасної австрійської юриспруденції. Очолював міністерство юстиції в 1871 році. Після звільнення з посади в 1879 році він був призначений генеральним прокурором у Віденському касаційному суді. Видатний представник австрійського вищого лібералізму. Він був відповідальним за кілька реформ ліберального кримінально-правового законодавства, зокрема до Австрійського кримінально-процесуального кодексу 1873 року. Виступав за скасування смертної кари. Його мармуровий бюст розміщений у Віденському університеті.

Ще один прокурорський працівник Ф. Грижецькі з м. Самбора проводив сміливі паралелі між загальною концепцією реформи кримінального законодавства та її реалізацією на практиці [179].

З критичними зауваженнями щодо державної політики в сфері охорони правопорядку в розрізі теорії та безпосередньої практики виступав й австрійський правник єврейського походження, професор Віденського університету Е. Раппапорт [201].

Вище згадувалось про особливий інтерес дисертанта до праць практичних працівників, зазвичай тих, хто займав керівні посади. Можливо, їх наукова активність зумовлювалась тим фактом, що паралельно зі службою в прокуратурі, вони за сумісництвом працювали й в університетах на викладацькій роботі. Та це й не дивно, адже кожний керівник прокуратури того часу мав ступінь доктора права. Для прикладу, державний прокурор прокуратури м. Стрий А. Амшль у своїх наукових працях неодноразово порушував проблемні практичні питання тогочасного судочинства та пропонував ефективні шляхи їх вирішення [164].

Зауважимо ту обставину, що тема діяльності та коло повноважень ще однієї спеціалізованої прокуратури тогочасної доби – військової – на жаль, залишається малодослідженою.

До *другої найширшої групи досліджень* відносимо наукові праці періоду Другої Речі Посполитої (Польської Республіки) 1918–1939 років. Їх наукову актуальність та значення для нашого дослідження важко переоцінити.

Що стосується місця саме Галичини в Другій Речі Посполитій, то цим питанням цікавився правник С. Витвицький [219; 220]. У його статтях висвітлюється позиція європейських держав щодо статусу галицьких земель до укладення Ризького договору та у міжвоєнний період.

Польський дослідник Я. Ямонттом здійснив детальний аналіз законодавчих та регулятивних актів, прийнятих у ході судової реформи 1927–1928 рр. Особлива увага приділена позитивним та негативним змінам в справі організації прокурорського нагляду, викликаних процесом реформування. Акцентовано увагу на ролі прокурора в судовому процесі. Науковець виступив за

розширення конституційних функцій прокуратури [184].

С. Глазер, адвокат, професор Вільнюського університету, у своїй праці аналізував місце прокурора в кримінальному процесі загалом, в судовому провадженні після прийняття Розпорядження про устрій загальних судів 1928 року [177] (праця вийшла друком в 1934 р. в Кракові). Він був одним із тих науковців та практиків, що виступали за виокремлення норм щодо устрою, організації та діяльності прокурорської системи в окремий уніфікований акт.

А. Червінські та його колега д. п М. Бодек [84] зосередилися на питаннях практики. Зокрема, А. Червінські вивчав реальний стан в судочинстві та прокурорській діяльності після зазначеної судової реформи [170; 171].

Сфера судових дебатів та рекомендацій для прокурорів, які підтримували держобвинувачення був предметом наукового дослідження В. Свіди. Успіх у вузьких спеціалістів і широкого читача мала праця «Дебати в польському Кримінальному кодексі», 1934 р. в. [205].

Ще один тогочасний правник польського походження Б. Савацінські на честь 20-ї річниці з дати прийняття Устави (Закону) про утворення Генеральної прокуратури в 1919 р. у «Варшавській судовій газеті» підготував статтю з аналізом діяльності Генеральної прокуратури «Генеральна прокуратура Речі Посполитої 1919–1939 рр.», 1939 р. в. [202, s. 1]. У сучасній науці панує думка, що ювілейна доповідь Б. Савацінські наповнена перебільшенням успіхів діяльності прокуратури і прикрашає реальний стан справ в Генеральній прокуратурі ДРП. Ми, зі свого боку, після детального вивчення в архівних документах щорічних звітів Генерального прокурора прийшли до такого самого висновку.

Тогочасними юристами-практиками постійно, з урахуванням останніх змін у законодавстві, видавались довідники-рекомендації для державних службовців. Вони стосувались як норм поведінки чиновника на роботі, так і поза її межами. Нами використана праця Л. Музички [197], за допомогою якої дисертант аналізувала етичну складову діяльності роботи прокурорського працівника, формування та зміни його внутрішніх переконань. Ця праця також вплинула на

створення нами психологічного портрета типового працівника прокуратури ДРП.

Цікавою для дослідження теми етнічного та соціального складу органів прокуратури Східної Галичини є праця В. Кубійовича, де автор детально описував етнічні групи Галичини, їх віросповідання, зміни, що відбувались у зв'язку з новою державною політикою [242]. Саме за допомогою цієї книги та, звичайно, доступних архівних даних, ми провели аналіз ролі і місця українців в системі прокурорських органів Польської Республіки (ПР).

З метою з'ясування місця і ролі єврейської громади в органах прокуратури Австро-Угорської монархії нами використана праця сучасної польської дослідниці Е. Двугош, де авторка висвітлює єврейські кадри у системі державних органів тогочасної доби [172].

Порадники правового характеру, що були корисні для прокурорів, у цей історичний час видавав і українець за національністю Є.Р. Нараївський [253]. Важливим для нас бачиться, що такого роду науково-практичні дослідження друкувались і українською мовою. Проходимо до висновку, що на початку 30-х рр. ХХ ст. представництво українців в органах суду та прокуратури Східної Галичини, а також у адвокатських та правоохоронних структурах регіону, було достатньо відчутним.

Нарешті, важливим джерелом дисертаційного дослідження послужили праці зарубіжних та вітчизняних сучасних учених, присвячені діяльності систем судів та прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої. За усієї різноманітності такого роду праць, окремі з них мали для нас пріоритетне значення, інші, можливо надто суб'єктивно, – привернули меншу увагу.

Звертаємось до наукових розвідок європейських вчених, використаних у дисертації. Так, австрійський дослідник Е. Цьольнер [285] у своїх публікаціях висвітлив австрійську історію від початку розселення людей на цій території і аж до 1988 р. Його праця, зокрема фактологічна інформація, становила певний інтерес у перебігу підготовки нашої роботи.

Водночас, Ю. Бардах разом з Б. Леснодорським та М. Петржаком у своїй розвідці в хронологічному порядку представили всю історію Польської держави,

у т. ч. період, цікавий для повноти нашого дослідження [167; 215]. Польський дослідник В. Каллас досліджував історію устрою Польської держави, періоди реформ органів державної влади та місцевого самоврядування, склад населення, особливості економічної та політичної ситуації в країні залежно від історичного періоду [185]. Питання роботи прокуратури та її кадрова політика, зрозуміло, залишається на периферії уваги науковця.

тім, маємо цілком «тематичні» наукові розробки. Так, сучасний польський юрист П. Вітовський у своїй статті, як на нашу думку, досить вичерпно описав модель польської прокуратури у міжвоєнний період: її структуру, повноваження, напрями роботи тощо [208].

Застосовано й праці тогочасних авторів, акцентованих на окремих напрямках діяльності прокуратури: приватному обвинуваченні, підтриманні державного обвинувачення в суді, слідстві тощо, як-от наукова розвідка австрійського дослідника В. Пешорна [200, s. 15-34].

Доволі об'єктивною, на думку науковців, є стаття сучасного польського правника Д. Мруз. Вона подає вичерпний хронологічний аналіз трансформації органів прокуратури Другої Речі Посполитої на прикладі прокуратури при апеляційному суді в м. Торуні [196, s. 55-67].

Цікавою є наукова праця «З історії польської прокуратури», 2013 р. в. сучасного польського вченого А. Херзога в періодичному виданні «Прокуратура і право». Вона присвячена діяльності прокурорських органів у міжвоєнний період, тобто між Першою та Другою світовими війнами [182, s. 5-18].

У вітчизняній науковій думці вивчення діяльності правоохоронних органів Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої, прокурорських структур, зокрема, розпочалося ще у період УРСР (зауважимо, що науковий доробок українських науковців 1867–1939 рр., громадян Австро-Угорщини та ДРП ми розглянули вище).

Загально визнаним корифеєм у цій галузі вважається В. Кульчицький<sup>5</sup> [210; 243]. Його праці здебільшого були присвячені проблематиці управління Галичиною у складі Австро-Угорщини. Науковий зміст його кандидатської [298] і докторської дисертацій [299] тісно пов'язані з Галицьким краєм. Незважаючи на цілком «радянські» заголовки (інші просто би не пропустила тогочасна цензура), науковець мав сміливість показувати не лише мінуси «буржуазної юстиції», але і її сильні сторони. У науковому доробку В. Кульчицького є праці, що стосуються і прокуратури Австро-Угорщини. Так, у спільній праці В.С. Кульчицького, І. Й. Бойка, І. Ю. Настасяк та О.І. Мікули досліджено, зокрема, спеціалізовану фінансову прокуратуру. До вчених також відносяться: Б. Тищик [281], О. Кондратюк [238; 297], І. Настасяк [302], О. Сухий [277], В. Кабузан [231], М. Данилак [228], С. Кіневич [187], Ф. Ланг [191], М. Ганкевич [223].

Втім, провідним дослідником теми спеціалізованої прокуратури є сучасний чернівецький учений М. Никифорак, який у своїй праці «Державний лад і право на Буковині в 1774–1918 рр.» [302] на основі різноманітних джерел та значного обсягу наукової літератури вперше комплексно дослідив розвиток державного ладу та права на Буковині в період її перебування у складі Австрії (Австро-Угорської імперії).

Окрім того, він ґрунтовно цікавився питаннями утворення і діяльності на території Буковини органів державної влади та самоврядування, зокрема, прокуратури, адвокатури, нотаріату, жандармерії. Науковець також аналізував повноваження органів прокуратури, що полягали в їх участі у кримінальних та цивільних справах, здійсненні впливу прокуратури на адміністративне управління



5

Кульчицький В.С. (1919, м. Самбір – 2009, м. Львів) – український [правознавець-історик](#) держави і права, [доктор юридичних наук](#), [професор](#). [Заслужений юрист України](#), [член-кореспондент Академії правових наук України](#), заслужений професор [Львівського національного університету імені Івана Франка](#). Автор численних досліджень з історії держави і права України [320].

юстицією [254; 255, с. 133].

Велике значення для проведення дослідження прокурорських органів австро-угорської та польської та радянської доби мали *праці сучасних українських вчених* Н. Лісної [300], Л. Коритко [239], А. Трухана [305], І. Шевчука [306], В. Клока [296], Н. Панича [262] та ін.

Окрім власне історико-правових наукових розвідок, дисертант використала і теоретичні праці з питань кадрової політики в органах прокуратури, напрямів добору, переміщення, звільнення чиновників прокурорської системи, їх прав та обов'язків тощо. Йдеться, зокрема, роботи сучасних українських учених-правників. Так, проректор Національної академії прокуратури України, колишній прокурор Чернівецької області, професор М. Якимчук у своїх дослідженнях вивчав управління кадрами прокуратури як кадровий напрям [291]. Ще одним авторитетним дослідником системи управління в прокурорських органах України є Є. Попович [303]. Оптимальний підбір кадрів на всі категорії посад – це безпосередній предмет вивчення таких українських науковців-юристів, як С. Корсун [240], А. Клочко [236]. Психологічні аспекти роботи прокурорського персоналу досліджували М. Бурбика [295], І. Озерський [256; 257], Ю. Данильченко [229]. О. Воронько аналізував роль та місце керівних кадрів у реалізації кадрової політики на практиці [221]. Процедура притягнення прокурорських працівників до дисциплінарної відповідальності стала предметом дисертаційного дослідження Д. Ромаяка [304].

Останньою за значенням з використаних груп джерел є інтернет-ресурси. При написанні дисертації було застосовано виключно в рамках розділу про теоретичні визначення понять кадрової роботи, напрямів та елементів кадрової політики тощо. З електронних джерел було використано виключно доктринальні наукові доробки з метою компаративістського дослідження теоретичних понять.

Отже, підсумовуючи вище викладене, висловимо думку, що у зарубіжній та вітчизняній історико-правовій літературі були здійснено дослідження лише загального стану прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої та його місця в апараті управління державами. Натомість, вивчення кадрового

напрямку роботи в тогочасній прокуратурі ще чекає свого дослідника.

У роботах окремих вчених-правників були вивчені лише деякі аспекти прокурорської діяльності в Східній Галичині, до прикладу, формуванні системи органів та структури прокуратур Галичини або запровадження посад прокурорів. Про запровадження посад інших працівників прокуратури мова у працях не йшла.

Польськими дослідниками проаналізовано становлення та розвиток інституту прокуратури як Австро-Угорщини, так і Другої Речі Посполитої. Водночас, кадровий напрям роботи австро-угорської та польської прокуратур залишається маловивченим.

Відтак опираючись на опрацьовану чималу кількість використаних доктринальних праць учених австрійської, польської та української доби, дисертант звертається до перинних (архівних) джерел з метою уникнення суб'єктивізму та проведення ґрунтовного, всебічного дослідження.

## **1.2 Методологія наукового аналізу організаційно-правових форм кадрової політики в органах прокуратури**

Переконані, що *актуальність* вивчення та удосконалення кадрової політики та кадрової роботи в органах державної влади загалом й прокуратури, зокрема, не підлягає сумніву, адже як державну політику, так і належне функціональне забезпечення реалізують конкретні, спеціально підготовлені, високо кваліфіковані працівники. Беззаперечно, людський фактор залишається вирішальною ланкою у цій сфері.

Зі змінами суспільного, економічного, політичного становища в державі відбувається і зміна вимог до кандидатів на державні посади. Проте значущість та вирішальність ролі персоналу завжди, за будь-яких умов залишається важливим та незмінним чинником.

Оскільки *предметом дослідження* є кадрова політика органів прокуратури, з її історичними змінами в динаміці, то надзвичайно важливим для досягнення науково-достовірних результатів дослідження є вирішення наукової задачі



шляхом поєднання комплексу різноманітних *методів*. З огляду на це, методологія є тією обов'язковою частиною та умовою наукового дослідження, в якій об'єднуються теорія та практика, історія та сучасність.

Очевидним є той факт, що саме від *методологічних принципів роботи*, які комплексно використовуються науковцем у процесі здійснення конкретного дослідження, залежить якість самої праці.

Задля успішного розв'язання сформульованих наукових завдань авторка застосувала *ряд методів пізнання*, як загальнонаукових, так і спеціальних. Особливого значення надано *принципам об'єктивізму, системності та історизму*.

Різниця між науковим пізнанням та іншими формами пізнання полягає в тому, що воно системне, цілеспрямоване, не здійснюється спонтанно, стихійно, а відбувається відповідно до чітко поставленої мети. До того ж, відрізняється своєю послідовністю та упорядкованістю. Саме ці ознаки роблять процес наукового пізнання суворо контрольованим. Це дозволяє перевірити його відповідність сучасному рівню наукових знань. Його закономірним результатом, як правило, є визначення (підтвердження) певних закономірностей, теорій, понять, наукових фактів. Якщо розглядати наукове пізнання як певну систему, то саме науковий метод є в ній системно утворюючим елементом, у зв'язку з яким та у залежності від якого перебувають усі інші елементи, зокрема й кінцевий результат наукового пізнання.

Перед тим, як перейти до *класифікації методів наукового дослідження*, варто подати визначення поняттям «*методологія*» та «*метод*».

Поняття «методологія» та поняття «метод» у деяких наукових школах вважають ідентичними, хоча вітчизняна наука чітко розмежує ці поняття. Термін «*методологія*» (лат. *logos* – наука, знання, метод, шлях, напрям пізнання) означає *вчення про методи пізнання*. Однак, у науковій літературі зустрічаються різні тлумачення цього поняття.

Під *методологічною основою наукового дослідження* треба розуміти основні, вихідні положення, на яких воно базується. До речі, методологічні

основи науки завжди існують поза нею і не виводяться із самого дослідження [268, с. 14 – 15].

Словом, *метод* (від грецької *metodos*) – це (цитуємо дослівно – *Х. К.*) «шлях до чогось», шлях дослідження, шлях пізнання, теорія, вчення, свідомий спосіб досягнення певного результату, здійснення певної діяльності, вирішення певних завдань Це сукупність певних правил, прийомів, способів, норм пізнання, вимог, що орієнтують суб'єкта у вирішенні конкретної задачі, досягненні певного результату в певній сфері діяльності» [307, с. 664].

У правознавців *метод пізнання* – інструмент, який надає можливість проникнути в специфіку правової реальності, адекватно її пізнати та зобразити за допомогою певної наукової картини юридичного світу – певної, перевірено і випробуваної століттями системи правових категорій і понять, яка постійно удосконалюється і розвивається з розвитком цивілізації.

Кожен із методів наукового дослідження має певні межі своїх пізнавальних можливостей щодо окремих подій, явищ, фактів, які досліджуються, тому виникає необхідність у поєднанні параметрів різних методів для досягнення поставлених складних наукових завдань, що серед науковців нерідко називається *методологічним плюралізмом* [267, с. 170].

*Методологія* дає змогу обрати правильні напрями пошуку й об'єктивно оцінити процеси суспільного життя, виявити суттєві ознаки того чи іншого явища, із маси явищ виділити найбільш властиві даному процесу, визначити найбільш перспективні шляхи вдосконалення систем управління [259, с. 35], а в представленому дослідженні – організаційно правові форми кадрової політики органів прокуратури Східної Галичини у період панування державно-правових режимів Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої.

Разом з тим, *методологічною основою* нашого *дисертаційного дослідження* обрано комплекс методів, об'єднаних у три групи: філософські методи, загальнонаукові методи (логічний, історичний, системний) і спеціально наукові методи наукового пізнання.

*Історико-правовий метод* та його підвиди є основоположним у нашому

дослідженні.

Сукупність методів також можна класифікувати в інший спосіб: *універсальні* (наприклад, метод матеріалістичної діалектики), *загальнонаукові* (конкретно-історичний, системно-функціональний, формально-логічний, метод аналізу) та *спеціально-юридичні* (порівняльно-правовий, герменевтичний) принципи та методи.

Засада комплексного використання методології юридичної науки є необхідною умовою для продуктивного вивчення правової системи, яка функціонувала у певний історичний період, зокрема, й кадрової політики в органах прокуратури Східної Галичини 1867–1939 рр.

Повертаючись до першої групи методів, вкажемо, що *філософські методи* є основою вивчення усіх державних явищ. Наголосимо: наше дослідження, передусім, базується на основному філософському методі діалектики. Ці методи спрямовані на пошук істини та пізнання [252, с. 74] і становлять загальну світоглядну основу дослідження, що визначає стратегію принципів пізнання явищ, процесів, сфер діяльності. Таким чином, світоглядною основою представленого дослідження є *діалектичний метод*, за допомогою якого проаналізовано закономірності, сучасні та історичні тенденції кадрової політики та її структурних елементів в прокуратурі.

В основі діалектичного методу пізнання є навколишній світ, що виступає єдиним цілим, де кожна річ, явище як єдність різноманітного, нерозривно пов'язані з іншими явищами, речами і всі вони постійно взаємодіють один з одним.

Так, інститут кадрової роботи з персоналом в органах прокуратури сучасної України може бути на належному рівні дослідженим тільки за умови системного аналізу внутрішніх проблем, а також проблем взаємодії даного інституту з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, проблем організації управління та керівництва централізованою системою органів прокуратури і т.п. Безумовно, таке дослідження дає змогу здійснити діалектичний метод [232, с. 46–47].

Як відомо, *головними принципами діалектичного методу є*: 1) принцип розвитку, 2) принцип об'єктивності; 3) принцип детермінації; 4) принцип відображення; 5) принцип взаємозв'язку. З огляду на універсальність діалектичного підходу до пізнання об'єктів дійсності, застосування діалектичного методу в рамках нашого дисертаційного дослідження дозволить системно вивчити: еволюцію кадрової політики органів прокуратури Австро-Угорщини (1867–1918) та Другої Речі Посполитої (1918–1939) на теренах Східної Галичини, її складові елементи залежно від форми правління держави, місце і значення інституту кадрової роботи в системі органів прокуратури, а також в системі органів державної влади; поняття та структуру організаційно-правових форм кадрової політики тогочасних органів прокуратури, їх трансформацію, проблеми правового регулювання даного питання, юридичні колізії, засвоєння історичного досвіду австро-угорської кадрової системи та аналогічної системи в Польській республіці задля успішного, творчого впровадження позитивного історико-правового досвіду в органах прокуратури нашої держави. Звісно, не забуваючи й про власний український досвід організації та функціонування органів прокуратури.

Наступним у методиці нашого дослідження за значенням і вагою виступає *системний метод*. У літературі серед науковців немає єдиного підходу до розуміння та застосування *системного підходу*. *Системний підхід* сприяє з'ясуванню і формулюванню суті проблем інституту кадрової політики в органах прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої на теренах Східної Галичини XIX – XX століття. Методологічна специфіка системного підходу дозволяє в процесі нашого дослідження вивчати закономірності та специфічні механізми реалізації інституту кадрової роботи прокуратури. Використання можливостей цього методу дозволило зробити акцент на різноманітні внутрішніх і зовнішніх зв'язків між окремими елементами кадрової політики органів прокуратури.

*Конкретно-історичний метод* сприяв дослідженню кадрів прокуратури Східної Галичини за часів Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої з позицій

історичної обумовленості. Так, історичний метод широко використовувався при дослідженні генези організаційно-правових основ діяльності органів прокуратури у сфері ювенальної юстиції. Цей метод становить основу історико-правової частини цього дослідження. Завдяки йому всі досліджувані явища та процеси розглядалися в динамічному розвитку, у тій послідовності, в якій вони виникали, розвивалися і змінювалися.

Важливу частину представленого наукового дослідження становить *періодизація розвитку* організаційно-правових форм діяльності органів прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої у сфері кадрової політики.

Використання *методу періодизації* надало можливість поділити увесь єдиний процес становлення організаційно-правових основ кадрової політики на періоди й етапи відповідно до загального історичного процесу з урахуванням умовності хронологічних меж, відносності та абсолютності у досліджуваних періодах. Цей метод тісно пов'язаний із історичним методом, проте належить до групи *конкретно-наукових методів*.

Зрозуміло, *історичний метод* також є обов'язковим атрибутом нашого дисертаційного дослідження, оскільки тільки він показує якісні зміни в процесі еволюції кадрової роботи в органах прокуратури у визначених хронологічних межах на теренах Східної Галичини.

Звісно, будь-яке реформування потрібно робити виважено, послідовно, з максимальним урахуванням наукового підходу до попереднього досвіду, як позитивного, так і негативного; як зарубіжного, так і національного.

Відтак, з використанням можливостей історичного та інших методів проведено спеціальне, комплексне, ґрунтовне дослідження організаційно-правових форм кадрової політики органів прокуратури Східної Галичини 1867–1939 рр. Окрім того, було здійснено аналіз тогочасних норм законодавства Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої, та вивчення практики їх застосування з метою ефективного регулювання кадрової діяльності сучасної прокуратури України, що може стати певним складовим елементом реформи

прокуратури, тим більше, що реформа ця як й інші (судова), триває і ще далеко від завершення.

У доктрині *методології наукових досліджень*, вченими виокремлюються, як відомо, й група різних логічних *прийомів та методів*. Відтак, нами використовувалися також і прийоми *формально-логічного* методу (дедукція, індукція, аналіз, синтез).

Також у перебігу написання дисертаційної роботи використано *конкретно-наукові методи*, що використовуються в окремих науках чи групах, об'єднаних спільністю об'єктів дослідження, як-от: *формально-юридичний, соціологічний, статистики, компаративістики, правового моделювання* тощо.

Потребує обґрунтування, хоча б побіжно, кожен з них з прив'язкою до теми дослідження.

Так, *метод аналізу* дозволяє здійснити поділ об'єкта дослідження – інституту кадрової політики органів прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої XIX–XX ст. (його елементів, ознак, проблем) на окремі складові частини з метою їх самостійного вивчення. При цьому, застосування *методу аналізу* дозволить дослідити та висвітлити роль, значення та місце кадрової роботи того часу в системі інших напрямів прокурорської діяльності; правовий статус кожного окремого працівника прокуратури залежно від займаної посади; принципи, форми та способи комплектування, переведення, звільнення; заохочення, накладення дисциплінарних стягнень; питання соціального, пенсійного, трудового забезпечення; національного та соціального складу органів прокуратури Східної Галичини в умовах Австро-Угорської держави та Польської Республіки тощо.

*Метод синтезу* (від грец. *synthesis* – поєднання, з'єднання, складання) – це об'єднання, реальне і розумове, різних граней, аспектів, частин предмета в єдине ціле [227, с. 30]. Застосування *методу синтезу* дозволить нам порівняти та поєднувати різні вчення про об'єкт дослідження – організаційно-правові форми кадрової політики на теренах Східної Галичини XIX–XX ст. (її елементи, ознаки, нормативне забезпечення) та формулювати відповідні вірогідні висновки.

Звертаємо увагу, що метод синтезу та аналізу пов'язані між собою і їх застосування можливе тільки за умови одночасного врахування отриманих результатів.

*Індукція* (лат. *inductio* – наведення) – це *метод пізнання*, за яким із окремих фактів та явищ виводяться загальні принципи та закономірності, тобто при використанні цього методу логіка мислення невинно розвивається від конкретного до загального [227, с. 26–27].

*Дедукція* – це, по-перше, перехід у процесі пізнання від загального до одиничного, виведення одиничного із загального; по-друге, процес логічного висновку, тобто переходу за тими чи іншими правилами логіки від деяких даних пропозицій-посилань до їх наслідків (висновків). Саме поєднання прийому та методу індукції і дедукції дозволять нам визначити проблемні питання та колізії у законодавчому урегулюванні кадрової політики та роботи з кадрами в органах прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої 1867–1939 рр.

*Аналогія* (гр. *analogia* – відповідність) – встановлення схожості в деяких властивостях і відносинах між нетотожними об'єктами. Аналогія є засобом конкретизації думки [227, с. 25–26].

*Метод аналогії* дозволяє нам здійснити порівняння стану, особливостей кадрової роботи в органах прокуратури Австро-Угорщини, Польської Республіки та сучасної Української держави.

*Логічний метод аналогії* лежить в основі порівняльного методу. Поряд з тим, у спеціальній літературі у доктрині методології доволі часто можна зустріти самостійне виокремлення *порівняльного (компаративістського) методу* [260, с. 21].

Досвід свідчить, що *порівняльний метод* діє більш ефективно, коли автор, по-перше, викладає найбільш суттєві матеріали, які стосуються національного права у кожній країні, по-друге, використовує їх як основу для поглибленого критичного аналізу і, по-третє, пропонує власні висновки, які мають значення для тлумачення свого національного права [284, с. 14].

Крім того, з метою ґрунтовного аналізу правових актів, якими регулювалися

діяльність органів прокуратури та їх кадрова політика у періоди Австро-Угорської імперії та Другої Речі Посполитої на землях Східної Галичини, зокрема, використовувалися *формально-юридичний метод і метод тлумачення*.

У підсумку вкажемо, що державну політику та її належну реалізацію забезпечують спеціально підготовлені кадри. Значущість ролі персоналу є незмінним чинником успішності діяльності держорганів та прокуратури, зокрема.

Для досягнення науково-достовірних результатів дослідження кадрової політики органів прокуратури надзвичайно важливим є використання правильного комплексу методів. Методологія є частиною нашого дослідження, в ній поєднуються практика та теорія, історія та сучасність.

При написанні дисертаційного дослідження застосовано ряд загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Особливу роль відіграли принципи об'єктивізму, системності та історизму. У підрозділі зроблено акцент на співвідношення понять «метод пізнання» та «методологічна основа дослідження». Основоположним у нашому дослідженні є історико-правовий метод разом з допоміжними конкретно-історичним, формально-логічним, герменевтичним, порівняльно-правовим, системно-функціональним, діалектичним, системним методами. Також нами було застосовано методи синтезу та аналізу, правового моделювання, метод компаративістики та статистики. Зазначимо, що рівень наукової праці залежить від якісної правильно та оптимально обраної методологічної основи. Наше наукове дослідження базується на перевірених методологічних принципах послідовності, системності, логічності та об'єктивності. Методика дослідження має бути оригінальною, авторською, індивідуально підбраною, тобто не може бути штучною, некритично використаною, скопійованою методикою будь-якого іншого наукового історико-правового дослідження. При цьому, жоден з методів не може бути застосований окремо, а лише комплексно, системно, з урахуванням багатоманіття сучасних методів історико-правового дослідження.



## Висновки до Розділу 1

Історично так склалось, що прокурорські органи завжди займали свою особливу нішу у реалізації державної кадрової політики. Темою дослідження є прокуратура та її кадровий склад у період Австро-Угорської імперії та Другої Речі Посполитої (1867–1939 роки). У розділі нами було досліджено праці тогочасних авторів австро-угорської та польської діб. Особлива увага приділена працям О. Бальцера, Е. Цьольнера, А. Губера, В. Левицького, С. Хьокера, С. Горські, Л. Фінкеля, С. Гвабінського, М. Ганкевича, Ф. Ланга, Й. Клежинського, С. Закревича, П. Стебельського, Й. Майзеля. Заслужують уваги також праці практикуючих юристів правоохоронної системи, юстиції, судів, а також університетської професури двох держав – Міністра юстиції Австрії Ю. Глязера, професорів права Ю. Макаревича та Е. Ульмана.

З цікавіших сучасних вітчизняних дослідників того часу дисертант використала праці В. Кульчицького, О. Кондратюка, П. Лепісевича, І. Настасяк, В. Кабузана, М. Данілака, М. Никифорака, А. Трухана, Л. Коритко, Н. Панича та ін.

Дільність прокуратури польської доби вивчалась такими правниками, як М. Хандельсман, Я. Ямоннт, Б. Савацінські, суддею Верховного суду Е. Грубер, Є. Нараївський, практикуючий прокурор В. Свіда тощо

Важливий теоретичний та імперичний матеріал узято дисертанткою з праць сучасних закордонних учених-юристів: К. Гржибовича, Ю. Бардаша, М. Петржака, Б. Леснодорського, В. Калласа, Е. Двогуш, П. Вітовським, Д. Мруз.

Окрему категорію праць джерельної бази становлять ті, в яких авторами висвітлюються загально теоретичні положення щодо кадрової політики та кадрової роботи в прокурорських органах. Це наукові розвідки, що належать перу проф. М. Якимчука, С. Корсуня, Є. Поповича, І. Озерського, М. Бурбики, А. Ключкова, Б. Прокопенка, Ю. Данильченка, Д. Романяка та інших вчених.

Що стосується методологічної основи дослідження, то дисертанткою застосовано цілий ряд методів пізнання наукового та спеціального характеру.

Окреме значення надано принципам системності, історизму та об'єктивізму.

У розділі проаналізовано доктринальні положення визначення понять «метод дослідження», «методологія» та «методологічний плюралізм».

Наголосимо, що дисертаційне дослідження, передусім, базується на основному філософському методі – діалектиці. Тому нами у цьому розділі зображена сутність принципів діалектики.

Окрім того, при написанні роботи ми застосували системний підхід, принцип періодизації та хронології, аналіз та синтез, статистику та правове моделювання тощо.

## РОЗДІЛ 2

### ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ СХІДНОЇ ГАЛИЧНИНИ 1867–1939 РОКІВ

#### 2.1 Загальнотеоретична характеристика організаційно-правових основ та кадрової політики діяльності прокуратури

У вітчизняній науковій думці заведено вважати, що для повного та всебічного дослідження специфіки кадрової політики в органах прокуратури, з'ясування її відмінностей від кадрової роботи загалом, а також визначення організаційно-правових форм та поняття «кадри» та «персонал», визначення, належить, передусім, з'ясувати поняття «державна кадрова політика» та місце органів прокуратури в ній [237, с. 230–234]. Ми загалом подіємо цю думку.

Загальновідомим є той факт, що одною із найчисельніших груп в системі органів державної влади є група правоохоронних органів, на які покладається реалізація цілого ряду важливих державних завдань та функцій. Історично так склалося, що *органи прокуратури* первісно належали до структури виконавчої гілки влади. Зокрема, це зафіксовано у законодавстві Австро-Угорської імперії. Окрім того, в період існування Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.) прокуратура перебувала у спільному підпорядкуванні Міністерства фінансів та Міністерства юстиції, отже, належала до виконавчої гілки влади. У наш час існують різноманітні доктринальні думки щодо віднесення прокуратури до однієї з трьох «класичних» гілок влади або виділення в окрему четверту, так звану «контрольно-наглядову гілку влади» [289, с. 265].

Відтак, вочевидь, кадрова політика, що проводиться ними, не повинна суперечити, а навпаки, підтримувати відповідну кадрову політику держави.

Цю ж думку поділяють сучасні українські правознавці, котрі наполягають, що на сучасному етапі реформування, розвитку державності України розв'язання питання якісного кадрового забезпечення соціально-політичних та соціально-

економічних сфер, без сумніву, є «одним із пріоритетних завдань держави» [308, с. 3].

Державна кадрова політика стала предметом дослідження багатьох сучасних науковців. У теорії управління персоналом «*державна кадрова політика*» трактується по-різному. Так, Г.В. Щокін вважає, що це комплексна система управління людськими ресурсами в масштабах держави, регіону, галузі чи окремої організації, провідний напрям діяльності держави, що охоплює розробку принципів роботи з людьми, формування та раціональне використання людських ресурсів [290, с. 132]. Існують й інші підходи щодо тлумачення цього поняття.

Державна кадрова політика здійснюється шляхом дотримання провідних принципів (*див. Додаток Б*).

Так, Балабанова Л. В. під кадровою політикою розуміє головний напрямок у роботі з кадрами; набір принципів, що реалізуються кадровою службою підприємства [213, с. 135].

Як вже вказувалось вище, *кадрова політика в органах прокуратури* є складовою загальної державної кадрової політики. Це досить складна та багатогранна категорія, її аналіз – не новий предмет дослідження представників багатьох галузей суспільних наук: політології, соціології, історії, економіки, у тому числі, безсумнівно, юридичної науки.

Ученими на доктринальному рівні визначені такі *напрями кадрової політики в органах прокуратури*: (зادля надання повного вираження думки цитуємо І. В. Озерського – *Х.К.*): прогнозування створення нових робочих місць з урахуванням впровадження нових технологій, формування програми розвитку персоналу з метою вирішення як поточних, так і майбутніх завдань з організації на основі удосконалення системи навчання і посадового переміщення кадрів; розробка мотиваційних механізмів підвищення зацікавленості і задоволення працею; створення сучасних систем відбору персоналу; здійснення маркетингової діяльності в галузі персоналізації формування концепції оплати праці і морального стимулювання працівників із забезпеченням рівних можливостей

ефективної праці, її безпеки і нормальних умов; визначення основних вимог до персоналу у межах прогнозу розвитку організації; формування нових кадрових структур і розробка нових механізмів управління персоналом; покращення морально-психологічного клімату в колективі [257, с. 12].

Очевидно, *формування кадрової політики в органах прокуратури* має будуватись на загальних конституційних засадах державної служби з урахуванням *специфіки прокурорської діяльності*: принцип суворості відповідності кадрової роботи вимогам законів та Конституції і пріоритет останніх над підзаконними нормативно-правовими актами, принцип пріоритету прав і свобод людини, принцип рівного доступу громадян України до служби в органах прокуратури, принцип професіоналізму та компетенції, принцип прозорості та гласності, принцип відповідальності прокурорських працівників за їх рішення та за виконання обов'язків служби [247, с. 17–18]. Ми, зі свого боку, звертаємо увагу й на таке: з усієї повагою до «пріоритетів прав і свобод людини» та «принципу рівного доступу громадян України до служби в прокуратурі» існують гласні та негласні правила прийому на службу, як-от наявність (відсутність) непогашеної або незнятої судимості, віковий ценз та, навіть, родинні зв'язки претендента на посаду.

У спеціальній літературі називають наступні елементи роботи з кадрами: *див. Додаток В.*

Зокрема, називаються такі *елементи*, як кількість працівників (визначення оптимальної чисельності – *Х. К.*), ступінь їх підготовки, посадове становище, робота з резервом, стимулювання службової активності, виховання кадрів, профвишкіл, перепідготовка та підвищення кваліфікації [269, с. 71–80].

*Кадри* — основний склад працівників організації, усі постійні працівники. Головна розбіжність між поняттями «*кадри*» і «*персонал*» з формального боку полягає в їхньому мовному походженні, за своїм змістом ці поняття є синонімами.

*Кадрове забезпечення* діяльності органів є специфічним видом діяльності. *Змістом такого виду діяльності* є відбір та розставлявання кадрів, правове регулювання проходження служби, навчання та виховання персоналу,

стимулювання персоналу, надання правового та соціального захисту. Одним із важливим напрямів є відбір кадрів. До органів особи приймаються на добровільних засадах. Кандидати повинні володіти особистісними, діловими, моральними якостями, відповідним рівнем освіти, фізичною підготовкою та станом здоров'я. Усі ці фактори дозволять їм повною мірою виконувати покладені на них обов'язки у суворій відповідності до норм правових актів, що регламентують діяльність органів.

Принагідно, доцільно розглянути окремі *елементи правового статусу кадрових* підрозділів державних органів. Важливим і необхідним елементом взаємовідносин між державою і особою є юридично зафіксований обов'язок, коли держава висуває вимоги до особи [279, с. 367].

Причому, зазвичай, обов'язки поділяють на *загальні та спеціальні*. *Спеціальні*, у свою чергу поділяють на 2 групи — обов'язки керівної ланки та обов'язки підлеглих працівників. Перша група ґрунтується на наступних напрямках службової діяльності: кадрове забезпечення, планування, аналітична діяльність, координація та контроль. Що стосується іншої групи, то у цьому випадку мають місце виховання, аналітика та забезпечення.

Поняття *кадрового забезпечення* можна розглядати в *широкому та вузькому розумінні*. У *широкому* – це діяльність, спрямована на забезпечення органів державної влади персоналом з необхідним рівнем кваліфікації, професійних та особистісних якостей, здатних вирішувати поставлені завдання, а у *вузькому розумінні* – нормативно закріплена та цілеспрямована діяльність спеціально уповноважених державних органів (посадових осіб) щодо процесів професійної орієнтації, прогнозування та планування кадрових потреб, відбору, підготовки, розстановки та звільнення кадрів [218, с. 4–8].

*Об'єкти кадрової політики* – людський потенціал, кадрова робота, інститути та механізми соціального партнерства [291, с. 4].

Очевидно, цілісна система може існувати лише за умови її внутрішньої організованості. Однак, щоб ціле було дійсно цілим, необхідно, щоб воно розвивалось відповідно до тих цілей, для досягнення яких воно існує, щоб у

межах цього цілого була забезпечена необхідна взаємодія всіх елементів [212, с. 33].

Водочас, *принципи управління* – це вихідні ідеї, основні правила, керівні настанови, що закріплені в нормах права, на яких базуються зв'язки між різними елементами управлінської системи. У науці немає однозначного уявлення про принципи діяльності та управління, їх число у різних коливається від одинадцяти до 40 [222, с. 21].

Найбільш поширені такі *загальні принципи*: об'єктивності, прозорості, відповідності, оптимальності, конкретності, ефективності, основної ланки, ієрархічності, повної та правдивої інформації, законності, колегіальності, єдиноначальності, врахування потреб та інтересів людей, контролю, індивідуальної та колективної відповідальності, прогнозування, випереджаючого розвитку теорії стосовно практики, дисципліни, сполучення централізації та децентралізації колективу.

*Колегіальність і єдиноначальність* – два типи організації діяльності державних і суспільних органів.

Колегіальність – це такий тип організації, при якому питання, що належить до компетенції органа, вирішується на основі думок усіх чи більшості осіб, що офіційно до нього входять.

Єдиноначальність – це такий тип організації, при якому питання, що належить до компетенції органа, вирішується його керівником або іншими працівниками відповідно до займаних посад. Це є єдиноначальні органи. У структурі діяльності органів прокуратури поєднуються ці два типи. Таким чином, використовуються лише позитивні властивості обох цих типів.

Отже, *структура органів прокуратури характеризується*: 1) за принципом рівності ієрархії – багаторівнева, а точніше така, що має три рівні з неоднорідними ланками; 2) за характером підпорядкованості – суворо централізована; 3) за цільовим призначенням та функціями, що виконуються система органів прокуратури вважається фіксованою, а її структура – перемінною; 4) за принципом групування елементів системи та підсистеми –

складною; 5) за порядком прийняття управлінських рішень – єдиноначального типу організації діяльності, однак, з елементами колегіальності.

Принципи як продукт логічного мислення лише відбивають об'єктивні закони у свідомості. Вони встановлюються людьми як керівні орієнтири в наукових дослідженнях та в практичній діяльності [295].

*Принципи* можна виділити в наступні основні групи:

- 1) загальносистемні принципи діяльності органів прокуратури;
- 2) спеціальні принципи: цільові принципи, структурні (структурно-організаційні, структурно-функціональні, процесуальні)

*До головних принципів відносимо такі:*

1. *Об'єктивності* – є вихідним і зумовлює необхідність відповідності у всіх процесах вимогам об'єктивних закономірностей і реальним можливостям держави і прокуратури зокрема. Він виражає залежність системи від: а) характеру, рівня розвитку тих компонентів, що виступають керованими об'єктами; б) цілей, поставлених перед прокуратурою у певний відрізок часу; в) наявних засобів і ресурсів, що залучаються у діяльності; г) внутрішніх закономірностей розвитку і функціонування [211, с. 193].

2. *Правової впорядкованості*. Даний принцип обумовлює необхідність головним чином законодавчого визначення, причому в «правових» законах, основних аспектів цілей, функцій, структур, процесів, самих принципів організації та діяльності. При цьому необхідно наголосити, що вся діяльність прокурора і за змістом, і за формою, визначається законом. Відтак, зрозуміло, що ніяких не встановлених законом принципів чи функцій діяльності прокуратури за жодних умов існувати не може. Даний принцип проявляється в тім, що аспекти організації і діяльності органів прокуратури повинні бути врегульовані в законодавчому порядку найбільш повно і чітко.

3. *Законності*. Означає здійснення повноважень прокуратури на підставі нормативно-правових актів, дотримання «духу закону» — принципів права, згідно з відповідними чинними управлінськими актами [288, с. 215]. Принцип законності виражає нерозривний зв'язок між додержанням законності в діяльності



прокуратури і загальною охороною законності як основного її призначення [249, с. 98].

4. *Відповідальності та дисципліни.* Кожен працівник прокуратури повинен нести відповідальність не за стан злочинності, а за своєчасність, якість та повноту вжиття заходів із забезпечення усунення правопорушень, що прямо потребують втручання прокуратури. Даний принцип охоплює діяльність всіх категорій працівників прокуратури.

5. *Централізму та системності.* В основі побудови системи органів прокуратури лежить жорстка ієрархія, повна визначеність обсягу прокурорських повноважень, імперативний порядок взаємин усіх ланок прокуратури, об'єднаних єдиним центральним органом, процесуальна і службова дисципліна, гарантом яких й виступає очільник прокуратури.

6. *Демократизму та гласності.* Прокуратура діє гласно, інформує органи влади, громадськість про стан законності та заходи щодо її зміцнення

7. *Пріоритетності прав громадян.* Даний принцип проголошений Основним законом. Конституційний принцип дотримання прав людини юридично пов'язує та позитивно обмежує діяльність держави та її органів. Відповідно кожен орган прокуратури повинен створюватись та функціонувати не задля тих чи інших потреб прокуратури та працівників, а для найповнішої реалізації інтересів громадян держави та інших осіб (іноземців, апатридів)

8. *Рівності перед суб'єктом управління.* Йдеться про однакове ставлення керівництва прокуратури до кадрів, без жодних переваг чи привілеїв.

9. *Прогнозування.* Даний принцип є засадою послідовного управління та діяльності в прокуратурі, вміння органічно пов'язувати кожне рішення з реальним позитивним розвитком системи прокуратури і суспільства загалом, з його прогресивними тенденціями.

*Спеціальні принципи,* у свою чергу, можна розмежувати на три основні групи:

1. *Цільові принципи управління,* пов'язані з системою цілей діяльності прокуратури: погодження цілей діяльності між собою; взаємодоповнюваності

цілей, при якій одна мета сприяє іншій, підсилюючи її; підпорядкування приватних, локальних цілей загальним; розподілу цілей по функціях діяльності тощо.

2. *Структурні принципи управління* в системі прокуратури, що характеризують особливості її побудови, поділяються на *структурно-організаційні*: єдності, незалежності, централізації, територіально-галузевий, поєднання єдиноначальності та колегіальності, ієрархічності, самодостатності при розв'язанні управлінських проблем; та *структурно-функціональні*: диференціації та правової фіксації функцій прокуратури шляхом їх законодавчої фіксації, взаємозалежності повноважень прокурора з рівним прокуратури, компетентності і т. д.

3. *Процесуальні принципи управління*: конкретизації діяльності та особливої відповідальності за її результати, науковості, конкретності.

*Кадрова функція* – функція забезпечувальна, але не другорядна. Вона об'єднує конституційні функції прокуратури. Можна виділити *дві групи завдань*, над якими працюють кадрові апарати: завдання з удосконалення самих кадрових апаратів і завдання забезпечення нормального функціонування й інтенсивного розвитку системи прокуратури.

*Кадрова робота* – це самостійний комплекс організаційних заходів і технічних заходів, пов'язаних з реалізацією кадрових функцій в певній системі органів. Вона є складовим елементом системи роботи з кадрами, який охоплює буквально всі питання роботи з персоналом [291, с. 280].

Перед тим, як розглянути організаційно-правові форми діяльності органів прокуратури, варто звернути увагу на аналогічні форми в органах державної влади загалом.

*Правова форма діяльності* — організаційно-управлінська форма діяльності уповноважених на те суб'єктів, завжди пов'язана зі здійсненням юридично значущих дій (розглядом юридичних справ) у певному порядку, заздалегідь визначеному законом.

На відміну від фактичної *правова форма діяльності* має наступні чітко

виражені *ознаки (рисни)*: 1) припускає розгляд юридичної справи (прийняття нормативно-правового акта, винесення вироку та ін.); 2) використовує норми матеріального або процесуального права як спеціальний робочий інструментарій; 3) здійснюється виключно уповноваженими на те суб'єктами (правосуддя – суддями, розслідування – слідчими); 4) закріплюється в офіційних процесуальних документах (вироку, протоколі допиту, постанові про проведення обшуку та ін.); 5) у перебігу розгляду справи регламентує відносини, що складаються, за допомогою системи норм процесуального права; 6) при розгляді справ використовує досягнення юридичної техніки

*Форми діяльності органів прокуратури України* становлять собою зовнішньо виражені однорідні дії, які здійснюються органами прокуратури в передбачених законом правових та не правових рамках, спрямовані ними на реалізацію своїх повноважень та за допомогою яких досягаються поставлені перед цими органами цілі та завдання [250, с. 21].

Організаційні форми діяльності прокуратури здійснюються в рамках чинного законодавства й у межах компетенції органу. Причому, дії, які утворюють їх зміст, забезпечують реалізацію прав і обов'язків прокуратури за допомогою конкретних організаційних форм, як безпосередньо закріплених, так і незакріплених в законі. Завдяки таким формам діяльності вирішуються питання правильної та оптимальної організації роботи прокуратури України, забезпечення виконання рішень, злагодженості роботи усієї системи прокуратури та її структурних підрозділів, визначення функціональних обов'язків прокурорів, проведення ними нарад, прийому населення тощо. Кожна така дія не пов'язана з учиненням юридично значущих дій, проте вона вносить свою частку в кінцевий результат діяльності прокуратури, у т. ч. й у сфері кадрової роботи прокуратури.

Підсумовуючи, зазначимо, що загальнотеоретичні основи визначення кадрової політики в державі загалом та у прокуратурі, зокрема, її елементи, принципи прийняття є невіддільною складовою успішної реалізації функцій державного органу. Визначення місця кадрової політики в органах прокуратури у загальній державній кадровій політиці дало змогу зрозуміти роль і місце самої

прокуратури в державі. Окрім того, неодмінні складові цієї політики, такі як принципи набору, відбору та розставлявання кадрів, політика профорієнтації, зайнятості; управління службовим зростанням кадрів; стимулювання персоналу, дають змогу більш детально дослідити механізм реалізації роботи з кадрами власне з практичного боку. Важливе значення для реалізації мети дисертаційного дослідження мало визначення функцій, цілей, формування кадрової політики та її співвідношення з кадровою роботою. Відтак, у підрозділі, з метою проведення ефективного порівняльного аналізу, надано визначення кадрового забезпечення органів державної влади. Ми надали характеристику багатьох термінів, які були використані у праці, а також розглянули інститут управління кадрами прокуратури, його функції, теоретичні засади, принципи, методи та підходи. Своє місце в опрацюванні доктринальних досліджень знайшов й інститут організаційно-правових форм діяльності в прокурорських органах.

Загалом, проводячи історичну паралель з сучасною системою управління кадрами в органах прокуратури, відмітимо, що незалежно від історичної епохи, кадрова робота в органах прокуратури містить такі головні напрями, серед яких варто виокремити добір кадрів, формування штатно-посадової структури, підбір та формування трудового колективу, кадрового резерву, а також оцінку ділових та особистих якостей працівників [286, с. 138].

Погляди на добір кадрів в органи державної влади не залишаються незмінними, адже вимоги та критерії до цієї роботи мають властивість постійно вдосконалюватись. Звісно, це відбувається разом з еволюцією системи управління ОДВ. Одним із важливих елементів вдосконалення є система добору (підбору) кадрів, як певного комплексу заходів, спрямованих на створення умов ефективного працевлаштування [225 с. 173].

На думку групи вчених, поняття «добір» і «підбір» є синонімічними і в більшості праць уживаються в одному чи близькому значенні. Тому, в процесі аналізу наукових досліджень з теорії управління, адміністративного права, менеджменту дисертантка прийшла до висновків про наявність термінологічної плутанини щодо вживання понять «добір», «відбір», «набір» та «підбір».

Розглянемо співвідношення понять «добір» та «відбір» кадрів. На думку Л. В. Балабанової і О. В. Сардак, загальна процедура відбору персоналу передбачає наступні *етапи*: запрошення кандидатів на вакантну посаду, попередній відбір персоналу, проведення первинної співбесіди, оцінка претендента, перевірка документації, збір і перевірка рекомендацій, медичний огляд, проведення підсумкової співбесіди щодо наймання, прийняття остаточного рішення про наймання [213, с. 139].

*Добір кадрів (у широкому розумінні)* є процесом пошуку, відбору й прийняття працівників на вакантні або такі, що стануть вакантними, посади. Добір кадрів може проводитися на внутрішньому чи зовнішньому ринку праці, або на обох одночасно, періодично чи безперервно. А от *відбір* можна вважати складовим елементом системи добору кадрів [274, с. 122 – 123; 275, с. 79].

*Добір* кадрів в органах прокуратури, як один із кадрових процесів проходження служби, є першочерговою ланкою кадрового забезпечення державної служби у прокуратурі. Від його впорядкованості, визначеності критеріїв відбору, чесності, незаангажованості політичними переконаннями залежить якість кадрового потенціалу органів прокуратури [286, с. 138].

*Добір кадрів* – це процес їх вивчення, оцінювання моральних, ділових, особистих та професійних якостей, з метою визначення можливості кандидата працювати в органах прокуратури і виконувати належним чином завдання та функції на певних посадах. Що стосується співвідношення понять «набір» та «підбір» кадрів, слід зазначити, що в науковій літературі *набір* є процесом здійснення найму, одночасного вербування великої кількості працівників [307, с. 708].

Процесу добору кадрів властиві наступні *принципи*, вони дещо відмінні (специфічні) у порівнянні викладені вище загальними принципами організації роботи прокуратури:

Принцип *відповідності* означає відповідність моральних і ділових якостей претендентів встановленим вимогам посади. Принцип *перспективності* ґрунтується на обліку наступних умов: встановлення вікового цензу для різних

категорій посад; визначення тривалості періоду роботи на одній посаді і на тій же ділянці роботи; можливість зміни професії або спеціальності, організація систематичного підвищення кваліфікації; стан здоров'я. Принцип *змінюваності* полягає в тому, що для кращого використання потенціалу персоналу повинні сприяти внутрішньо організаційні трудові переміщення, під якими розуміються процеси зміни місця працівників в системі поділу праці, а також зміни місця прикладання праці в межах організації.

У свою чергу, *підбір* є процесом визначення особистих і професійних якостей людей для встановлення їх відповідності виконуваній роботі [326, с. 463].

Загалом, *професійний відбір* – це з'ясування ступеня придатності людини для певного виду діяльності на підставі співставлення її індивідуальних особливостей з вимогами професій, а також можливість вирішення завдань розподілу спеціалістів, комплектування навчальних та професійних груп, добір спеціаліста для групи, що функціонує [216, с. 4].

Добір персоналу має відповідати вимогам діяльності в особливих умовах, враховувати специфіку реалізації прокурорських функцій [26, с. 55].

При призначенні на різні оперативні посади в органах прокуратури важливе значення мають також моральні якості та психологічні властивості особистості, до яких, зокрема, належать: належний рівень виховання, правосвідомості, громадянської відповідальності; чесність, розумові здібності, неупередженість, аналітичні здібності тощо [266, с. 32] (*див. Додаток Г.*).

Отже, аналіз вищенаведених понять дає підстави розглядати добір кадрів в органи прокуратури, як складну процедуру, що окреслена нормативними актами, є складовою кадрової роботи в органах прокуратури, процесом, що триває певний проміжок часу і складається з певного порядку діяльності уповноважених посадових осіб органів прокуратури щодо набору, відбору та підбору кандидатів на посаду [286, с. 140].

У процедурі добору кадрів виокремлюють такі *етапи*: *набір персоналу* – процедура, що дає можливість створити резерв потенційних кандидатів; *відбір персоналу* – процес, що передбачає оцінку професійної придатності для різних

посад з урахуванням професійно важливих якостей і відбір кращих кандидатів; *підбір персоналу* (внутрішній і зовнішній): перший ґрунтується на наборі нових співробітників, другий – на внутрішньо організаційних переміщеннях і вимагає ретельного психологічного відбору осіб [287, с. 54].

Практики також виділяють два основні етапи добору кадрів в органи прокуратури: підбір кандидатів на посаду та відбір.

Серед вимог, які мають бути дотримані при доборі прокурорів, слідчих прокуратури, визначено вимоги, яким мають відповідати кандидати щодо призначення – наявність відповідних ділових та моральних якостей. Спробу визначити сутність цих вимог здійснив М.М. Бурбика у дисертаційному дослідженні «Робота з персоналом в органах прокуратури України» (2007 р.). Учений на підставі аналізу практичних потреб кадрового забезпечення органів прокуратури, нормативно-правових актів, виокремив *три групи вимог* до прокурорсько-слідчих працівників: а) ділові якості; б) особисті якості; в) спеціальні фахові якості [295, с. 25–26].

На думку автора, до *ділових якостей* слід віднести, насамперед, професійні здібності, тобто такі, як вміння фахово та оперативно вирішувати складні завдання, які покладаються на прокуратуру, працездатність, комунікабельність. Серед *моральних якостей* слід відзначити, насамперед, ті, які сприяють професійній діяльності прокурора, слідчого прокуратури – добросовісність, сумлінність, принциповість. Необхідно також доповнити перелік необхідних якостей кандидата на конкретну посаду з набуттям статусу прокурора, слідчого прокуратури наявністю належного стану здоров'я.

При визначенні основних положень щодо добору та розставлявання кадрів, нами зосереджено увагу також і на *принципах* відповідності, перспективності та змінності.

Розглянемо більш детально такий елемент кадрово роботи як розміщення кадрів. *Розставлявання (розміщення) персоналу* – це раціональний розподіл кадрового складу у структурних підрозділах, що проводиться з урахуванням специфіки виробництва, відповідності психологічних якостей працівника змісту

виконуваної роботи [327]. Пропонуємо схему *форм забезпечення добору кадрів* (див. Додаток Б)

На думку науковців, виховання прокурорських кадрів є самостійним напрямком кадрової роботи в органах прокуратури і знаходиться у тісному зв'язку з добором і розстановкою кадрів. Працівникам кадрової служби і керівникам органів прокуратури необхідно чітко бачити мету і завдання виховання кадрів, форми і методи виховного впливу, а також правильно оцінювати отримані результати, наближаючи їх до сучасних умов розвитку прокуратури [278, с. 258].

Психологічна оцінка кадрів має своє історичне підґрунтя і модифікується в сучасних підходах до діяльності правоохоронних органів України, зокрема прокуратури. Необхідність психологічного виховання та оцінки кадрів прокуратури диктується специфікою прокурорської діяльності, що висуває високі вимоги до особистісних якостей прокурора [256, с. 423].

Враховуючи викладене, вкажемо, що розглянуті нами загальнотеоретичні поняття містять положення про головні напрями системи кадрової політики. До них належать добір кадрів, формування штатно-посадової структури, підбір та формування трудового колективу та оцінка ділових й особистих якостей працівника. У підрозділі проведено компаративістський аналіз понять «добір», «відбір» та «підбір», «кадри» і «персонал», вказано їхнє доктринальне визначення. Окрім того, до основоположних принципів добору кадрів віднесено принцип відповідності, перспективності, змінюваності. Предметом дослідження виступили і критерії відбору кандидатів на посади в органи прокуратури, етапи добору кадрів, форми забезпечення добору та виховання персоналу.

Вбачаємо, що під кадровою політику в органах прокуратури слід розуміти частину державної політики, де розроблена стратегія розвитку інституту прокуратури на основі різноманітних форм кадрової роботи з урахуванням оптимальних умов праці, мотивації, соціальних гарантій та стимулювання її працівників.



## 2.2 Компетенція та практична роль органів прокуратури у механізмі державного управління Східною Галичиною в 1867–1939 рр.

### 2.2.1 Прокуратура Австро-Угорщини (1867–1918 рр.) – компетенція та здійснення владних повноважень

Коронний край Галичина в 1772 р. увійшов до складу Австрії й до 1918 р. належав до Австро-Угорської монархії. Саме цей факт зумовив впровадження в дію на теренах Галичини органів державної влади та місцевого самоврядування за зразком австрійської системи управління. Уже починаючи з 1774 р. в Галичині функціонувала особлива надворна канцелярія Галичини [189, s. 211]. До речі, під час трьох поділів Речі Посполитої володіння Галичиною було спірним питанням між Австрійською та Російською імперіями, проте підтримка позиції імперії Габсбургів з цього питання зі сторони європейських держав та провідна роль останньої на міжнародній арені все ж таки зумовили приєднання галицьких земель саме до складу Австрії [183, s. 184]. Уже буквально через два роки, після завершення російсько-турецької війни 1768–1774, до складу Австрії увійшла і Буковина. З 1849 р. буковинські землі отримали статус окремого коронного краю імперії [263, с. 73]. Що стосується Тернопільського округу, то він входив до складу Російської держави аж до 1814 р. Однак, на підставі рішення Віденського конгресу відійшов до Австрії [312, с. 289].

За переписом 1910 р. у Галичині проживало 8 025 675 осіб, а в 1913 р. – 8 148 570 осіб. У 1900 р. у Львові проживало понад 100 000 осіб, а через 10 років населення збільшилось більше, ніж у два рази (206 574). Від 20 до 50 тис. осіб проживало в Коломиї, Самборі, Станіславові (з 1962 р. – Івано-Франківську), Стрию, Тернополі, Ярославі та ін. [244, с. 9] (*Див. Додаток Е*).

З січня 1867 р. в адміністративно-територіальний поділ краю були впроваджені повіти. Східна Галичина була поділена на 51 повіти, населені, в основному, українцями. Проте, у Львові українці становили лише 19,1 % (поляків було 51,2%, 27,9% євреїв, 1,9 % інших національностей). У містечках Східної

Галичини в 1910 р. проживало 441 817 осіб, з них українців – 138 387, тобто близько 30 %. Загальна кількість міського населення Східної Галичини становила 850 275 осіб (див. Додаток Є та Додаток Ж).

У 1867 р. був укладений договір між австрійським урядом і угорськими магнатами, відтак, багатонаціональна абсолютистська Австрійська імперія перетворилася в дуалістичну конституційну Австро-Угорську монархію.

Варто зазначити, що *становлення прокуратури* як державного правового інституту бере свій початок з давніх часів. В офіційній та науковій літературі панує загальновизнане твердження, що прокуратура України розпочала своє літочислення з періоду царювання Петра I (поч. XVIII ст.). Заслуговує на увагу і думка про те, що витоки української прокуратури треба шукати починаючи з 1578 р., коли на сеймі Речі Посполитої було утворено особливий для України Луцький трибунал. Дія його поширювалась на три воєводства – Київське, Волинське, Брацлавське. Цей трибунал діяв у м. Луцьк і складався з 13 суддів, яких було обрано шляхетськими сеймиками українських воєводств [292]. Ми також схилиємось до цієї останньої наукової точки зору.

Повертаючись до аналізу системи прокуратури Австро-Угорської імперії, вкажемо: що зрозуміти організацію системи органів прокуратури імперії, неможливо без розгляду *судової системи*. Адже прокуратури, згідно з нормами австрійського законодавства, діяли при судових органах, проте незалежно від них. До прикладу: земські суди брали до розгляду цивільні провадження. Гродські суди відали кримінальними справами, а підкоморні суди розглядали справи земельного характеру. При цьому для позивачів-селян діяли домініальні суди, куди не допускались особи іншого походження. У 1784 р. у Львові був утворений шляхетський суд. Проіснували станові шляхетські суди в Галичині аж до 1855 р. Апеляційний Львівський суд виконував функції другої інстанції для шляхетських і кримінальних судів (утворені в 1787 р.). Останньою і найвищою інстанцією була Верховна палата юстиції в столиці. Цікавим є той факт, що мали місце і спеціалізовані суди, що діяли на основі не тільки характеру справи (гірничі, фінансові, військові, вексельні), а національності сторін процесу (вірменські та

єврейські – до 1790 р.).

У 1773 р. у Львові австрійська адміністрація заснувала Верховний суд як апеляційний для всіх нижчих судів Галичини. Згодом замість нього було створено *Королівський трибунал*. Найвищою інстанцією судового нагляду з 1780 р. став Галицький сенат у складі верховної судової палати, що перебувала у Відні.

Проведення австрійським урядом наприкінці першої – на початку другої половини ХІХ ст. реформ кримінального права та процесу, а також необхідність ефективнішого функціонування системи судових та інших правоохоронних органів імперії, зумовили запровадження інституту прокуратури у Галичині. Було створено 218 судових повітів і організовано повітові одноособові і колегіальні у складі трьох суддів (невдовзі ліквідовані) суди, крайові (згодом перейменовані на окружні) суди і Вищий крайовий суд у Львові, який поширював свою юрисдикцію і на Буковину. Найвищою інстанцією для всієї держави став Верховний судовий і касаційний трибунал у Відні. Окрім них існували «речові» суди для господарських, вексельних та морських справ, а також для гірничих справ. Військові суди були утворені Розпорядженням від 23 грудня 1849 р., також був створений Найвищий військовий трибунал, при якому була запроваджена посада прокурора. У 1876 р. було утворено Адміністративний Трибунал [194, s. 52].

Якщо звернутись до історії розвитку власне принципів кримінального процесу в Австрійській державі, то потрібно зазначити, що принцип рівності у судовому карному процесі в австрійському законодавстві був закріплений лише у 1850 р.

Відтак, засади усності, дебатів, оскарження та відкритості з цього часу стали провідними принципами. Станом на початок ХХ ст. кримінальний процес базувався на принципі оскарження, тому і визнавалися дві основні сторони в процесі: позивач та відповідач, або оскаржувач та оскаржуваний. Сторона оскаржувача, тобто обвинувача, могла бути публічною (прокурор) або приватною. Це залежало від предмета розгляду спору [182, s. 5].

Існували відносини взаємної незалежності державної прокуратури і судів. Так, державна прокуратура у своїй діяльності була незалежною від судів, не

підпорядковувалась їм, таким чином, ці органи були рівними у своїх правах. Судочинство в округах Галичини, здійснювалось німецькою, польською або українською мовами [272, с. 18].

Повертаючись до аналізу системи *органів прокуратури*, зауважимо, що при кожному трибуналі першої інстанції існувала посада *державного прокурора*, при кожному трибуналі другої інстанції – *державного надпрокурора*<sup>6</sup>, а при Верховному суді, як касаційному трибуналі – *Генерального прокурора* з необхідною кількістю заступників. Заступники прокурорів та надпрокурорів, а також Генерального прокурора отримали ті ж законні повноваження, що й перші керівники, а також представляли прокуратуру перед іншими органами. Внутрішня організація прокуратури в загальних рисах була сформована за французькою моделлю та відповідним законодавством. Заступники Генерального прокурора при касації називались *генеральними адвокатами*.

Зрозуміло, працівники державної прокуратури, передусім, ревно захищали інтереси держави. При здійсненні своїх функцій, ще раз наголосимо, вони були незалежними від судів, при яких діяли. Державні прокурори при *трибуналах першої інстанції* були підзвітні надпрокурорам при *трибуналах другої інстанції*, а останні, як і Генеральний прокурор – Міністрові юстиції.

Внутрішня організація прокуратури в загальних рисах була сформована за французькою моделлю та відповідним законодавством. Заступники Генерального прокурора при касації називались *генеральними адвокатами*.

Зрозуміло, працівники державної прокуратури, передусім, ревно захищали інтереси держави. При здійсненні своїх функцій, ще раз наголосимо, вони були незалежними від судів, при яких діяли. Державні прокурори при *трибуналах*

---

<sup>6</sup> У літературі часто трапляється плутанина у термінології щодо базових назв посад прокурорських працівників. До прикладу, авторитетний історик права Захарченко П. П. зазначає, що при Вищому крайовому суді діяв генеральний прокурор. Натомість, Іванов В. – що старший прокурор. Насправді, в оригіналі посада мала назву «nadprokurator». Учений Кондратюк О. теж у своїй праці застосовував термін «генпрокурор» Вищого крайового суду. Це є неправильним з тієї точки зору, адже Генеральний прокурор в Австрійській імперії був один – це, водночас, Міністр юстиції. Його заступниками були *генеральні адвокати*. І, зрозуміло, не могло існувати посади генерального прокурора при кожному Вищому крайовому суді. Це однозначно суперечить термінології австрійського законодавства. Панич Н. у своєму дисертаційному дослідженні переклав українською посаду як вищий державний прокурор. Варто розглядати і такий варіант, однак застосовуватимемо дослівний переклад: «надпрокурор», спираючись на наукову позицію тогочасного австрійського правника П. Стебельського.

*першої інстанції* були підзвітні надпрокурорам при *трибуналах другої інстанції*, а останні, як і Генеральний прокурор – Міністрові юстиції.

*Основним завданням Генерального прокурора* стала охорона законності та правильне застосування положень нормативно-правових актів. Також Генеральний прокурор стежив за тим, щоб при притягненні до кримінальної відповідальності до учасників процесу були застосовані відповідні норми законодавства. Генеральний прокурор не здійснював нагляд за прокурорами при трибуналі першої та другої інстанції й не був для них керівником. Також не мав права застосовувати до таких кадрів заходи дисциплінарної відповідальності чи видавати обов'язкові для них вказівки чи розпорядження. *Прокурори при трибуналах першої інстанції* були найнижчою ланкою органу, що здійснювала при повітових судах повноваження *публічних обвинувачів (жалібників)* [272, с. 10].

До *безпосередніх функцій прокуратури* належали: обвинувачення конкретної особи перед судом та надання судові доказів винуватості особи [246, с. 21].

Для військовослужбовців існували окремі *військові суди трьох інстанцій* – військовий суд, Вищий військовий суд і Верховний військовий трибунал. Вони до 1912 р. розглядали справи на підставі застарілого і надто суворого Терезіанського кодексу 1768 року. Цей кодекс дуже часто ставав предметом критики з боку тогочасних юристів. Так, військові суди жорстоко реагували на правопорушення з боку солдатської маси і поблажливо ставились до правопорушень, вчинених особами начальницького складу, тобто дотримувались класового несправедливого принципу.

5 липня 1912 р. був прийнятий Закон «Про положення кримінального процесу у межах військової оборони краю». Згідно норм цього закону, судочинство здійснювалось бригадними судами краю оборони, дивізійними судами та найвищим судовим трибуналом. Прокурор реалізовував свої повноваження при офіцерських судах, при військовій прокуратурі та при Генеральній військовій прокуратурі. Військовий прокурор мав одного або більше

заступників з числа офіцерів. Цих працівників призначав монарх або Міністр оборони з-поміж офіцерських чинів. Прокурори підпорядковувались безпосередньо Міністрові оборони. До *їхніх обов'язків* входило: проводити кримінальне розслідування, брати участь у судовому процесі, подавати акти оскарження, вносити обвинувальний акт і заявляти клопотання у перебігу процесу. До речі, питання діяльності військових прокуратур Другої Речі Посполитої також було предметом досліджень тогочасних польських правників. Юристами-практиками (у даному випадку прокурором Найвищого військового суду полковником Едвардом Грубером) було унормовано акти Вищого військового суду. Згідно з рішеннями цього суду військовий прокурор не міг виступати у якості свідка в процесі [79, s. 56]. Також до обов'язків військового прокурора входила присутність під час виконання смертної кари у вигляді повішення на шибениці або розстрілу.

Повертаючись до часів Австро-Угорщини, зазначимо, що у військовій сфері також діяли спеціалізовані авіаційні суди та суди генеральних округів, адміральські суди. В окремих випадках судочинство міг чинити і Міністр військових справ. Відповідно, при цих судах діяли і прокурори. З такою градацією: Головний (генеральний) військовий прокурор в званні генерал-поручника, прокурор Найвищого військового суду – генерал-підпоручник, підпрокурор Найвищого військового суду – полковник, прокурор окружного Генерального суду – підполковник, підпрокурор окружного Генерального суду – відповідно майора. Прокурори виступали в ролі дисциплінарної влади.

*Прокурори та підпрокурори* могли здійснювати й обов'язки суддів у разі потреби. Звісно, прокурори у своїй діяльності були незалежними від суддів. Окрім військового прокурора при судах діяв й військовий офіцер. Прокурори, підпрокурори і судові офіцери склали присягу. Що стосується дисциплінарної відповідальності, то її видами були догана та звільнення з польського війська [44, с. 2–8].

Діяльність цивільної прокуратури поширювалась і на *інститут нотаріату*. Згідно з Ухвалою від 25 липня 1871 р. про запровадження нового Закону

(«устави») для нотаріусів (§ 17 – 19 та 158 – 163), надпрокуратура здійснювала нагляд за законністю діяльності нотаріусів. Зокрема, про початок роботи на посаді нотаріуса особа повинна була повідомити Крайовий вищий суд. У разі відсутності такого повідомлення, суд повідомляв надпрокурора, а потім звертався до Найвищого трибуналу (як касаційної інстанції), а далі інформував про це Міністра юстиції. Обвинувачення по цій дисциплінарній справі здійснювала державна прокуратура. Окрім того, саме надпрокуратура проводила дисциплінарне розслідування щодо нотаріусів [234, с. 61–63].

Вкажемо, що станом на 1901 р. не існувало в Австро-Угорщині єдиного закону про устрій державної прокуратури. Діяли лише Розпорядження Міністра юстиції від 3 серпня 1854 р. про внутрішній устрій та порядок діяльності прокуратури. Існувала також загальна Інструкція, видана для всіх надпрокурорів та оголошена Рестриптом Міністерства юстиції від 25 листопада 1873 р. ч.14956 Загального зводу законів імперії.

Надамо коротку *загальну характеристику основних положень* кадрової політики в тогочасних прокурорських органах. На посаду державного посадовця приймали лише особу, яка була громадянином Австрійської держави, «жила чесно», зобов'язувалась старанно ставитись до виконання службових обов'язків, мала здібності в юридичній сфері. При призначенні на прокурорську посаду видавався декрет [12, с. 3–9].

Водночас, існувало поняття *підготовчої служби*. Таку службу проходили практиканти. Вступаючи на постійну державну службу, працівник мав скласти службову *присягу*. Заповнений бланк присяги підписувався працівником, з проставлянням відповідної дати, коли це відбулося. Факт складання присяги засвідчувався відповідним керівником. Разом з тим, практиканти та стажисти складали не присягу, а давали т. зв. *обітницю*.

На кожного працівника заводилась *особова справа*.

Що стосується *стану кваліфікації* працівників прокурори: на кожного з них обов'язково заводились *кваліфікаційні таблиці (таблиці)*. Туди щонайменше раз на рік вносили оцінки.

Утворювались і діяли *кваліфікаційні комісії* з п'яти членів. Рішення про оцінку кваліфікації працівника приймалось абсолютною більшістю голосів. У висновках про кваліфікацію особи враховувались профільна освіта (знання законодавства, потрібного для виконання службових обов'язків), особисті здібності, кмітливість, уважність, порядність, чесність, сумлінне виконання службових повноважень, відносини особи з колективом та керівництвом, якими мовами володів працівник, його поведінка на роботі та поза нею. Що стосується працівників, які перебували на керівних посадах – з'ясовувалась відповідність займаній посаді. «Відмінно», «Дуже добре», «Добре», «Задовільно» або «Погано» – у такій градації здійснювалось оцінювання за підсумками роботи кваліфікаційної комісії щодо оцінювання працівника прокуратури. Відтак, його повідомляли про результати. Якщо загальна кваліфікаційна оцінка була нижча, ніж «добре», то працівник мав право подати скаргу до вищого керівництва, її розглядала кваліфікаційна комісія органу, вищого за ієрархією.

Працівникові заборонялось брати участь у діяльності певних видів організацій, якщо це суперечило інтересам служби. Також існувала заборона на участь у таємних спілках і змовах, спрямованих проти держави та монарха. Крім того, працівник не мав права належати до будь-яких закордонних товариств політичного спрямування.

Так, у разі недуги працівник повинен невідкладно повідомити про це свого керівника. Після одужання – надати відповідне підтвердження хвороби від лікаря (довідку). Якщо особа без поважної причини не з'являлась на службі понад три дні, то вона втрачала будь-які службові привілеї та могла бути звільнена зі служби.

Закон чітко регламентував навіть *побутові питання* життєдіяльності працівника. Останній вибирав місце свого постійного проживання так, щоб це максимально сприяло повноті і якості виконання службових обов'язків. Працівники, котрі йшли у *відпустку*, повідомляли керівництву ту адресу, за якою можна було з ними якнайскоріше зв'язатись. У разі зміни сімейного статусу про це теж повідомляли керівництву протягом двох тижнів.



Лише отримання *почесних подарунків* було дозволено працівникові, але за згодою керівництва. Всі урядові титули надавались лише цісарем. Іноземні нагороди та відзнаки також дозволялося приймати лише з цісарського погодження.

*Соціальний захист працівників* був на належному рівні, як і суворе дотримання трудових прав.

Кожний працівник мав право на щорічну відпустку. Тривалість відпустки залежала від терміну перебування на службі.

*Заробітна плата* виплачувалась щомісячно. У разі відсутності житла, надавалась службова квартира. Якщо ж таке житло було зайняте іншим працівником, то до зарплати безквартирного працівника нараховували доплату на оренду житла «на стороні».

Прокурорським (та ін. працівникам) Австро-Угорська держава надавала право на отримання неоподатковуваних кредитів з державного бюджету у випадку хвороби чи нещасного випадку, що стався не з провини працівника.

У тому разі якщо працівник втратив зір або психічно захворів, не з власної провини і за станом здоров'я ставав непридатним для подальшої служби, до його стажу зараховували ще 10 років вислуги.

*Процедура звільнення* розпочиналась із подачі відповідної заяви. Погодження заяви про звільнення відбувалось лише тоді, коли особа попередньо погасила усі свої зобов'язання перед державним органом.

Ще один інститут, що підлягає розгляду у дисертаційному дослідженні – *дисциплінарна відповідальність* для всіх категорій працівників прокуратури Австро-Угорщини. Наставала у разі порушення працівником трудових зобов'язань.

Існували такі *види дисциплінарної відповідальності*: зауваження (письмове), штраф, догана, заборона підвищення по службі (тимчасова та довічна), зменшення суми зарплатні, пониження в посаді та звільнення. Штраф не міг перевищувати 100 крон або розміру щомісячної зарплатні працівника. Накладався лише за письмової згоди керівника винної особи. Дисциплінарна відповідальність

наступала лише за рішенням відповідної дисциплінарної комісії на основі відкритого дисциплінарного провадження. Функціонували два *види дисциплінарних комісій* – вищі дисциплінарні комісії при центральних органах та дисциплінарні комісії I-ої інстанції безпосередньо при органі, де працював порушник.

Якщо деталізувати кожен з видів дисциплінарних санкцій, то варто зазначити, що заборона підвищення по службі накладалась терміном не більше трьох років, а максимальний термін, протягом якого зменшували суму зарплати – теж складав три роки. Звільнення з органів прокуратури могло обмежуватись певною кількістю місяців або накладалась довічна заборона обіймати посади у прокуратурі. Звичайно, при призначенні виду покарання враховувалась ступінь провини працівника та наслідки, що виникли, від скоєного дисциплінарного правопорушення.

Як вже вказувалось, окрім прокурорських структур при судах загальної юрисдикції, існували і спеціалізовані прокуратури, чия діяльність регулювалась окремими відомчими актами.

Тож, прокуратура в Імперії поділялась на два види: *загальної та спеціалізованої компетенції*. Загальні прокуратури діяли про гродських, повітових та окружних судах. Ці прокуратури тісно взаємодіяли з органами суду, поліції, адвокатурою, нотаріату та іншими органами державної влади.

Натомість, Галицька фінансова прокуратура мала детальний спеціалізований розподіл обов'язків, згідно з структурним поділом на департаменти.

*Галицька фінансова прокуратура.* Галицька фінансова прокуратура була створена в 1852 р. після впровадження в дію судової реформи та проіснувала аж до 1918 р. Оригінальна її назва німецькою та польською мовами звучала наступним чином: Galizische Finanzprokurator in Lemberg або Galicyjska finansowa prokuratorya we Lwowie. До 1867 р. повноваження фінансової прокуратури

поширювались, крім коронного краю Галичини і Лодомерії<sup>7</sup>, і на Буковину. Проте згодом у Чернівцях була утворена Буковинська фінансова прокуратура.

Галицька фінансова прокуратура підпорядковувалась безпосередньо Міністерству фінансів (скарбу). Зазвичай, лише це Міністерство видавало нормативно-правові акти, що регулювали діяльність цієї спеціалізованої прокуратури. Разом з тим, в архівах містяться документи спільного авторства разом з Міністерством юстиції.

Діяльність фінансової прокуратури регулювалась указом Міністерства фінансів від 16 лютого 1855 р. про затвердження тимчасової службової інструкції для фінансових прокуратур [69, s. 113–118]. Ця інструкція діяла аж до 1898 року, доки їй на зміну не була прийнята нова службова інструкція для фінансових прокуратур, затверджена відповідною постановою [89, s. 47].

Галицька фінансова прокуратура за своїм структурним складом поділялась на *департаменти*. При чому, їх очільниками мали право бути особи, що закінчили правничі факультети університетів (студій) та отримали ступінь

Окрім того, кандидати на очільників департаментів повинні були мати відповідний стаж роботи у сфері юриспруденції. Зазвичай, це були високоосвічені люди та професіонали-правники [1, с. 1–9].

На нашу думку, Галицька фінансова прокуратура була де-факто більш замкнутою в національному відношенні, ніж загальні прокуратури. Для ознайомлення з кадровим складом за національною ознакою наведемо типові імена та прізвища (переважно польські та німецькі) *очільників департаментів Галицької фінансової прокуратури*, докторів права, у період 1895–1899 рр.: Турх-Нівядомські, Фелікс Горські, Доктор Тадеуш Бряк, Юліан Розвановські, Карл Кунц, Євген Зубржинський, Франц Александр Балко, Фрідріх Рухетбер, Карл Маріан Еугель, Владимир Орські, Євгеніус Ярош, Альфред фон Зигадлоніц,

---

<sup>7</sup> Королівство Галичини та Лодомедії (Володимирії з Великим князівством Краківським і князівствами Освенцима і Затору – [коронний край](#), утворений на землях Королівства Русі, складова частина [Габсбурзької монархії](#), [Австрійської імперії](#) і [Австро-Угорщини](#) у 1772–1918 роках. Об'єднувало українські етнічні землі (історичну [Галичину](#)), які почали називати Східною Галичиною, та землі [Малопольщі](#) (Західна Галичина). Зараз – історичний регіон у східній частині [Центральної Європи](#), більш відомий під назвою [Галичина](#) [319].

Леон Мендельсбург, Владислав Рлат, Віктор Злащирські, Еуген Зубржинські<sup>8</sup>.

Продовжуючи тему кадрового складу Галицької фінансової прокуратури, зазначимо, для прикладу, що вона в 1904 р. очолювалась німцем за походженням д. п. Енгелем Каролем, державним радником двору V сл. ст. Його заступником тоді ж став д. п. Франціск Турх-Нівядомські (однозначно, польське прізвище), державний радник двору. Останній також перебував за сумісництвом на посадах професора Ягелонського університету, а також був членом державної екзаменаційної комісії із суддівського іспиту з правового напрямку [31, с. 2 – 16].

Тобто, навіть на початку XX ст. загальна польсько-німецька традиція керівництва зберігалась як на вищому, так і на середньому (керівники департаментів) рівні.

До повноважень *фінансової прокуратури* належали такі напрями:

1. У судовому процесі: представництво інтересів держави у спорах, де предметом було державне майно, фонди, монополія, релігійні питання, залізниці, поштовий зв'язок, телефонний та телеграфний зв'язок, державні ліси та надра, державне оподаткування. Також предметом спору могло бути право патронату, соціальний захист населення, захист майнових інтересів костьолів, церков. Галицька фінансова прокуратура також здійснювала представництво в суді у разі виникнення спору щодо державного кордону.

2. Якщо однією зі сторін укладення договору майнового характеру виступала державна установа, орган або організація, якою Галицька фінансова прокуратура перевіряла законність такого договору.

3. У разі виникнення правового майнового спору щодо державного майна чи фонду, Галицька фінансова прокуратура готувала та виносила юридичний висновок з конкретного питання.

Як вже зазначалось вище, Галицька фінансова прокуратура поділялась на департаменти, станом на початок XX ст. їх налічувалось дев'ять. Назвемо деякі з них:

---

<sup>8</sup> Імена та прізвища працівників були перекладені авторкою особисто з архівних документів з польської та німецької мов. У разі відсутності імені у документах в дисертаційній роботі буде вказуватись лише прізвище працівника. Авторка не бере на себе відповідальність за неточність лінгвістичного перекладу власних імен.

*Департамент I.* Справи офіційні і президіальні<sup>9</sup>;

*Департамент II* відав військовими та податковими справами округу м. Перемишль;

до повноважень *Департаменту III* належали справи дирекції Львівської та Краківської залізниць, добротинна фундація підтримки бідних, нагляд за законністю пожертвувань у підпорядкованих гмінах та містах, а також освітній напрям.

До повноважень *Департаменту IV* належав нагляд за релігійними установами, їх майном. Також цей департамент відав земельними кадастровими книгами, податковою заборгованістю та пропінацією<sup>10</sup>. Здійснював контроль за стягненням мита за проїзд платними дорогами та мостами місцевого й державного значення.

*Департамент V* у своїй діяльності був виключно релігійного спрямування: здійснював нагляд за діяльністю Львівської архидієцезії, шкіл при костьолох, духовних та наукових семінарій, лікарень при монастирях для душевнохворих та немічних.

Коло повноважень *Департаменту VI* поширювалось на сферу охорони здоров'я.

*Департаменти VIII та IX* займались питаннями штрафних санкцій за рішеннями судів, оренди нерухомості для органів державної влади; гірської і солевидобувної промисловості.

Підсумовуючи, зазначимо, що після входження в 1772 р. Галичини до складу Австрійської імперії, на території цього коронного краю запроваджувались та діяли органи державної влади за загальноімперським зразком. Територія, що входила до складу Австро-Угорщини під назвою коронний край Галичина, займала 78 497 кв.км., тобто майже 27% всієї площі країни. З 1867 р., після утворення Австро-Угорської держави, в адміністративно-територіальний поділ

<sup>9</sup> Справи президіальні – напрям роботи та документи загального характеру без уточнень та конкретного спрямування.

<sup>10</sup> *Пропінація* – штраф за виготовлення горілки, пропінаційне право – у шляхетській Польщі, на українській і білоруській території у XV – XVIII ст. та в Королівстві Галичини та Володимирії монопольне право магнатів і шляхти на виробництво і продаж алкоголю в своїх маєтках

краю були запроваджені повіти.

Саме на новому адмінподілі й базувалась система органів прокуратури. Ця система була утворена за прототипом судової системи, адже австрійська прокуратура діяла при судах, проте незалежно від них.

У підрозділі детально проаналізовано принципи діяльності прокурорських органів. На чолі імперської прокуратури стояв Міністр юстиції разом з Генеральним прокурором. Діяли державні надпрокурори, прокурори та їх заступники при трибуналах першої та другої інстанцій. Створювались і спеціалізовані прокуратури: військові та фінансові. Коло повноважень тогочасної прокуратури загальної юрисдикції (не спеціалізованих) поширювалась на нотаріат та адвокатуру.

Саме прокурорські органи здійснювали нагляд за законністю їх діяльності. На кожного працівника прокуратури заводилась особова справа при прийнятті на службу.

Окрім того, у кваліфікаційних табелях вже під час перебігу служби вказувались особисті та професійні позитивні й негативні якості, успіхи та прорахунки чиновника. Законом чітко регулювались побутові питання життєдіяльності працівника, напрями соціального, пенсійного забезпечення, інститут притягнення до дисциплінарної відповідально та заохочення.

Також детально регламентувався процес нарахування і виплати зарплатні, вирахування стажу служби, відпусток тощо.

Нами у Розділі, окрім вище вказаних положень, досліджено повноваження військової та фінансової прокуратур та їх місце в загальній системі прокурорських органів.

### *2.2.2 Прокуратура Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.) в процесах відродження Польщі*

Кордони Другої Речі Посполитої визначилися у результаті розпаду Німецької, Австро-Угорської й Російської імперій, а також воєн із

Західноукраїнською Народною Республікою та Радянською Росією. Міжвоєнна Польща межувала з Чехословацькою республікою, Німецькою державою, Латвією, Литвою, Королівством Румунія й СРСР. На півночі мала вихід до Балтійського моря [322].

Після завершення Першої світової війни й національно-визвольної боротьби 1917–1921 рр. під владою Польщі опинилися такі етнічні українські землі: Галичина, Холмщина, Підляшшя, Західна Волинь, Західне Полісся, Надсяння та Лемківщина [167].

20 листопада 1919 р. Рада Міністрів Польської Республіки на засіданні прийняла опрацьований комісією для польських справ проект статуту під назвою «Договір між Союзними державами і Польщею щодо Східної Галичини». Згідно з цим проектом Галичина мала стати *окремою автономною країною*, якою впродовж 25 років мала адмініструвати Польща на основі окремого мандату і під контролем Союзу Народів [217, с. 108]. У Львові було передбачено створення Найвищого (Верховного) Судового Трибуналу у Галичині.

Істотною умовою проекту була заборона проводити в Галичині систематичну полонізацію. Через 25 років Рада Союзу Народів мала право продовжити цей статут або його змінити. Щойно був затверджений Статут, як Польський уряд, за підтримкою Франції, виступив проти 25-річного строку мандату, і 25 грудня 1919 р. Рада голів делегацій пішла на зустріч польським вимогам, вилучивши зв Статуту строк мандату [219, с. 110].

Галичину до складу Польської держави було включено за рішенням Ради представників держав-переможниць від 21 листопада 1919 р. терміном на 25 років. Юридичною основою цього рішення стала ст. 91-а Сен-Жерменського договору, де було сказано, що Австрія зрікається на користь союзних держав, тобто Антанти, всіх прав на території, які перед тим належали до австро-угорської монархії і які залишилися поза кордонами самої Австрії [280, с. 34–35, 60].

Загалом, у міжнародних відносинах 1918–1939 рр. виразно простежувались принаймні дві тенденції, дві практики, два «звичаї». Країни, задоволені рішенням Версальської мирної конференції, наполягали на непорушності існуючих кордонів

і суворой обов'язковості версальської системи міжнародних договорів для всіх суб'єктів міжнародного права, які зазнали поразки в Першій світовій війні та були вимушені прийняти продиктовані умови післявоєнного миру [251, с. 142]. Східний кордон Польщі проіснував 18 років.

Українське населення зазнавало значних утисків з боку нової польської адміністрації. Звісно, не можна стверджувати й про повне дотримання всіх конституційних прав і свобод громадян.

З метою заспокоєння української громадськості, 22 вересня 1922 р. польський сейм ухвалив закон про автономію трьох східно-галицьких воєводств (Львівського, Тернопільського, Станіславського) і постанову про заснування українського університету за державні кошти. Однак, це був не більш як політичний маневр.

У Польській державі, як і у багатьох інших європейських державах, влада поділялась на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову. Судуострій на західноукраїнських землях Другої Речі Посполитої до проведення судової реформи (1928 р.) залишався без помітних змін, порівняно з попереднім державно-правовим періодом. У Галичині зберігалася, по суті, австрійсько-імперська система судуострою.

Датою заснування прокуратури Другої Речі Посполитої вважається 19 січня 1919 р. Цього дня Керівник держави Юзеф Пілсудський видав указ, що затверджував «Закон про Тимчасовий арбітражний орган Польської армії». Цим актом була заснована військова прокуратура. Також її діяльність унормовувалась актами Верховного військового прокурора.

*Цивільна прокурорська система* почала діяти на підставі Декрету керівника держави (Naczelnika Państwa) про утворення Генеральної прокуратури ДРП від 8 лютого 1919 р.

Також ще одним нормативно-правовим актом, прийнятим у цей же день, став Декрет про зміни в устрої системи правосуддя у колишній Австрійській монархії. Цей акт встановлював наступні положення: «Прокуратура бере свою назву від суду, при якому діє. Тому вводились посади і запроваджувались:



окружний прокурор, апеляційний прокурор та прокурор при Верховному суді» [182, s. 6].

Усі прокурори вищого рівня призначались Президентом держави за пропозицією Міністра юстиції та за погодженням з прем'єр-міністром. Органи прокуратури діяли при *загальних судах*. При Верховному суді функціонувала *прокуратура Верховного суду* з Першим прокурором на чолі, крім цього були *прокурори і віце-прокурори* при апеляційних окружних судах [49; 50; 51].

Кодифікаційна техніка в Другій Речі постійно стикалась як з внутрішніми, так і зовнішніми проблемами. Виникла гостра потреба в наявності приписів, які б чітко регулювали суспільно-правові відносини. Також усі нормативно-правові акти будь-якої сили базувались на певних засадах та принципах. Нас цікавлять, передусім, засади кримінального процесу. Це, за визначенням тогочасних польських науковців, принципи оскарження, усності, законності, змагальності, прозорості [168, s. 592, 595].

Відповідно до принципу змагальності, під час судового процесу діяло дві сторони: *обвинувачення та захисту*. Першу представляла прокуратура. Для неї характерною була засада чіткої централізації. Прокуратура була частиною карального механізму держави, органом розслідування та обвинувачення.

Перш, ніж була створена загальна система органів прокуратури Другої Речі Посполитої, законодавець унормував діяльність Генеральної прокуратури та її філій. Пізніше були утворені філії у Львові, Кракові, Познані та делегатура у Гданську. Устрій прокуратури Речі Посполитої був сформований за французькою моделлю.

Прокуратура, – підкреслювали тогочасні польські науковці, – це орган державної адміністративної влади у сфері охорони законності та справедливості [178, s. 142–144].

Первісно, ДРП керувалась тими законодавчими актами, що дістались їй у спадщину від право попередників – Німецької, Австро-Угорської та Російської імперій. Їхня нормативна база залишалась чинною на тих чи інших територіях, залежно від того, кому вони належали «де-юре» до листопада 1918 р. Так, у

1919 р., після поразки ЗУНР, польська влада утворила на базі (австрійської) Галицької фінансової прокуратури Філію Генеральної прокуратури у Львові. Вона перейняла ту саму компетенцію, повноваження, майно та вважалась її правонаступницею [315].

Лише з часом розрізнені правові акти держав-попередниць замінювались уніфікованим польським законодавством на усій території держави – після ухвали Сеймом відповідного Закону. Це стосувалось й питань діяльності прокурорських структур різних частин відродженої ДРП.

Лише в 1929 р. було прийнято розпорядження, яким урегульовано систему, функції, діяльність прокуратур при апеляційних та окружних судах [110]. До того часу на землях Східної Галичини зберігалась попередня система організації прокурорських органів та відповідне регулятивне законодавство.

Отже, до 1929 р. система прокурорських органів в Другій Речі Посполитій не була *єдиноначальною*. Генеральна прокуратура разом з філіями та делегатурою підпорядковувалась Міністерству фінансів. Це був *адміністративний орган*, підпорядкованим виключно Міністру фінансів, але у своїх повноваженнях був самостійним [197, s. 41].

У цей час до *напрямів діяльності Генеральної прокуратури* належали:

1. Представництво в суді в справах, пов'язаних з майновими інтересами держави, причому, на одному рівні з Міністром фінансів.
2. Представництво в суді публічних інтересів держави в тих випадках, в яких Генеральна прокуратура була визнана компетентною відповідними органами влади.
3. Представництво в суді майнових інтересів Міністерства фінансів та інших Міністерств та органів його рівня, інтересів державної адміністрації в рамках затвердженої Радою міністрів інструкції.
4. Надання юридичних коментарів з питань майнових інтересів держави та інших органів державної влади на рівні з Мінфіном або ж важливих державних адміністративних інтересів тих ж органів.
5. Співробітництво при підписанні правничих угод і при написанні

правничих документів в майнових справах держави і державних органів на рівні з міністерством фінансів.

6. Надання висновків на запит Ради міністрів або інших профільних міністерств щодо проектів, законів, розпоряджень центральних державних органів з питань загальноюридичних, організаційних, приватноправових відносин, публічно-правових та адміністративних інтересів держави [135].

Генеральна прокуратура складалась з Голови, віце-прокурорів, відповідної кількості радників, концептових та канцелярських працівників.

Організація прокуратури на нижчих (місцевих) рівнях базувалась на тому, що її структури діяли при кожній судовій установі. Тільки при суді найвищого рівня (Верховному суді у м. Варшава) не було самостійного органу прокуратури, а функцію оскарження та обвинувачення виконували працівники публічної влади або інших адміністративних органів. До того ж, за необхідності, Міністр юстиції міг утворювати при гродських судах (найнижчій ланці в судовій системі) посади окружних підпрокурорів.

Прокуратура Другої Речі Посполитої була державним органом у сфері розслідування злочинів, з одного боку, а з іншого – органом, нерозривно пов'язаним з організацією та діяльністю судової гілки влади. *У відносинах з судом* прокурор при виконанні своїх посадових обов'язків був повністю незалежним. Окрім того, суд не мав дисциплінарної влади над прокурорами. У разі неналежного виконання прокурорських обов'язків, суд міг лише повідомити про це керівникові конкретного прокурора.

Побіжно розглянемо питання *взаємодії прокурорських органів з адвокатурою*. Прокуратура наглядала за діяльністю адвокатів. Дії по контролю зі сторони прокурорських органів здійснювались за вказівкою та з відома Міністерства юстиції.

Окрім того, проводились ревізії (перевірки) в адвокатських бюро в присутності представника Ради адвокатів та представника судівництва. За результатами цих дій потрібно було прозвітувати у міністерство. У разі виявлення порушень складалось подання на винного адвоката і спрямовувались у гродський

суд для вирішення по суті. Перевірка проводилась особливо ретельно в адвокатській канцелярії, зокрема, перевірялись адвокатські повноваження завіряти ті чи інші документи [178, s. 54].

Внутрішній устрій прокуратури до реформи, так і після її проведення, мав чітко ієрархічний характер. Цей устрій діяв на принципах єдності та неподільності (*Le ministere public est un et indivisible – франц.*). Принцип єдності полягав у тому, що прокуратура, окрім ієрархічного устрою, утворювала єдиний, централізований орган.

Засада неподільності відображалась в діях кожної прокуратури на всіх рівнях, в рамках, передбачених законом.

Наслідком реалізації цих двох принципів виступало *необмежене право субституції* (субституція – це заміщення одного іншим, звичайно, схожим за властивостями для цілей діяльності та непорушності системи), та *деволюції* – делегування керівництвом своїх повноважень підлеглим [171, s. 38].

Тобто, прокурор вищого рівня міг виконувати обов'язки і службові завдання прокурора нижчого рівня, однак, не міг делегувати повноваження прокуратури іншому органу державної влади.

Від кандидатів на посаду прокурора вимагалась та ж кваліфікація, що і на посаду судді. За потребою, притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності утворювався такий же дисциплінарний суд, як і для суддів [185, s. 163].

Чиновникам прокуратури згідно Розпорядження Міністра юстиції від 24 грудня 1928 р., присвоювались *державні титули*. Ці положення стосувались лише прокурорів та віце-прокурорів у Верховному суді, віце-прокурорів та підпрокурорів окружних судів, себто лише працівників, котрі займали адміністративні посади. Також титули залежали від того, до якої із зарплатних груп належав той чи інший працівник (*див. додаток Д*), і, навпаки, перехід у вищу зарплатну групу був пов'язаний зі зміною титулу.

Категорія «кадри прокуратури» охоплювала й інших працівників, окрім власне прокурорського складу. *Секретаріат* прокуратури був незалежний від

суддівського. Керівник секретаріату (канцелярії) підпорядковувався очільнику прокуратури. Він був відповідальний за належне провадження діловодства, оперативне виконання прокурорських вказівок. Прокурорам, незалежно від займаної посади, не дозволялось самовільно забирати документ із канцелярії.

Прокуратура міжвоєнної Польщі належала до виконавчої (а не судової) гілки влади. Про це переконливо свідчив той факт, що а її чолі після реформи 1928 – 1929 р. стояв Міністр юстиції, який, згідно ст. 232 Закону про загальну систему судів (ЗпСЗС), і був Генеральним прокурором. Йому належало право керівництва та нагляду за діяльністю всієї прокурорської системи (ст. 235 § 1 ЗпСЗС).

Крім того, мав місце факт існування у структурі Міністерства юстиції так званого відділу прокурорського нагляду. У період 1932–1936 рр. цей відділ складався з прокурора, асесора та секретаря.

Після реформи сфера діяльності прокуратури поширювалась не тільки на організації, установи на місцях, але й на міністерства. У 1926 р. Міністр юстиції своїм рішенням заклав основи правил прокурорського нагляду при Міністерстві юстиції. Подаємо положення цього акту: «На підставі Розпорядження Ради Міністрів від 25 серпня 1926 р. і розпорядження Ради міністрів від 2 січня 1924 р., при Міністерстві юстиції, як найвищому прокурорському органі, діє прокурорський нагляд, покликаний виконувати завдання у сфері керівництва прокуратурою і нагляду над її діяльністю»

Періодично, але не рідше одного разу на рік, проводились *конференції прокурорських працівників*. На них запрошувались представники інших органів державної влади, суду, адвокатури, наукових кіл. Конференції при апеляційних судах відбувались раз на півроку, а при окружних – раз у квартал. Тож, можна говорити про обмін думками і тісну співпрацю прокуратури з судовою гілкою влади, а також з академічною наукою.

Міністр мав право призначати на посаду прокурорів, звільняти їх, достроково відправляти на пенсію (це відбувалось без попереднього погодження з керівником суду та прокуратури, лише з урахуванням думки Першого

(Генерального) прокурора Верховного (Найвищого – далі по тексту будуть зустрічатись ці два варіанти перекладу – *X. K.*) суду – ст. 243 § 2 ЗпСЗС), делегувати на інші посади прокурорів, їх заступників (віце-прокурорів), підпрокурорів (помічників прокурорів, а також делегувати їм повноваження щодо призначення окружних підпрокурорів. Що стосується призначення працівника на іншу посаду, то міністр мав право це зробити без його згоди, в іншу місцевість, на невизначений термін, якщо цього вимагали інтереси служби [185, s. 225].

До речі, рапорти на відпустки першому прокуророві Найвищого суду, апеляційному прокуророві підписував Міністр юстиції, прокурорам та віце-прокурорам Найвищого суду – перший прокурор Верховного суду, а всім іншим працівникам – апеляційний прокурор [170, s 44].

До функцій прокуратури, як установи з *кримінального переслідування*, входили: нагляд за досудовим слідством; нагляд за поліцією; підтримання державного обвинувачення в кримінальному судочинстві, при чому саме ця функція не була монополізована прокуратурою. Прокурор міг лише видавати *вказівки*.

Окрім того, прокуратура здійснювала нагляд за місцями позбавлення та обмеження волі, що полягало у нагляді за законністю виконання покарань; спостереження за життям засудженого, за умовами утримання та законністю виконання покарання. Таким чином, прокурор в деякій мірі був відповідальний за особу, якій ним було висунуто обвинувачення.

У *цивільному судочинстві* роль прокуратури зводилась до мінімуму. Тут вона брала участь лише у юрисдикційних спорах між судом та адміністрацією, де мало місце підроблення офіційних документів, в сімейних спорах (шлюбу та народження) у разі відсутності сторони позивача. А також у випадку завдання шкоди державі державними службовцями або працівниками судової гілки влади [196, s. 57].

До слова, Закон про загальний устрій судів від 1928 р. прокурора ставив на один рівень з суддями під час здійснення судочинства. Проте, навіть таке привілейоване становище не давало права прокурорському чиновникові приймати

остаточне рішення по справі [169, S. 16].

Як зазначалося, універсальна та єдина модель прокурорської системи у Другій Речі Посполитій була запроваджена лише 1 січня 1929 р., після набрання чинності Закону про систему загальних судів від 6 лютого 1928 р. (ЗпСЗС). Даний нормативно-правовий акт був виданий у вигляді Розпорядження Президента республіки та мав силу закону.

Цей акт зумовив зміни до Кримінально-процесуального законодавства [136], а також впровадження в майбутньому положення щодо регулювання діяльності прокуратур окружних та апеляційних судів, внутрішньої структури та системи діяльності аналогічних прокуратур [115; 116; 117; 118].

Що стосується *спеціалізованих прокуратур*, то у Польській Республіці, на відміну від Австро-Угорщини, не існувало фінансової прокуратури, а лише *військова*. Аналіз Закону про засади устрою загальних судів від 1928 р. дав можливість зробити висновок, що законодавець не відносив військові прокуратури до загальної системи прокуратури Другої Речі Посполитої. Можливо, це було пов'язано з тим, що військова прокуратура діяла при Міністерстві військових справ, підпорядковувалась його очільнику та не мала нічого спільного з Міністерством фінансів та (чи) Міністерством юстиції.

Військова прокуратура діяла на підставі Інструкції, яка встановлювала повноваження військового прокурора, його права та обов'язки. До прикладу, військовий прокурор у звичайному провадженні вносив обвинувальний акт до окружного військового суду. Як наслідок, наступним етапом провадження було: предметне обвинувачення, утримання (зупинення) провадження, призначення запобіжних заходів або ухвали про слідчий арешт, внесення акту оскарження, повернення на доопрацювання або попередній вирок (якщо особа була раніше засуджена), передача справи по підсудності або іншому органу влади та вжиття надзвичайних правничих заходів. При цьому, перед тим, як спрямувати акт до суду, прокурор погоджував його з командиром. Після цього, позитивне рішення командира, разом з актом прокурора направлялось в Міністерство військових справ.

Окрім *військового прокурора* була передбачена посада *військового підпрокурора – помічника* [79].

Що стосується нормативного забезпечення, то з часом почав діяти затверджений декретом Президента Закон «Про устрій військових судів» від 28 вересня 1936 р. [Dz. U. Nr 76, poz. 536]. Йому передував Указ від 19 січня 1919 р. за назвою «Акт про тимчасову судову організацію польської армії». За його положеннями був створений інститут *Головного військового прокурора*, якому підпорядковувались військові прокурори усіх рівнів [149, s. 44].

У підсумку зазначимо, що після закінчення Першої світової війни в 1918 р. західноукраїнські землі недовго перебували у стані незалежності від держав-сусідів. В 1921 р. після Ризького мирного договору західноукраїнські та західнобілоруські землі були залишені за Польщею.

Де-факто уже з 1918 р. відбувалось масштабне ополячення українських етнічних територій. Тут розгорнули діяльність органи польської державної влади, у т.ч. прокуратура.

У Галичині до судової реформи 1928 р. зберігалась австрійсько-імперська система організації судоустрою та прокуратури.

Датою заснування прокуратури Другої Речі Посполитої прийнято вважати 8 лютого 1919 р. Утім, ще місяцем раніше унормовувалась діяльність військових прокуратур, як єдиних спеціалізованих.

Фінансові прокуратури доби Австро-Угорщини були ліквідовані. Їх правонаступницею у Львові, зокрема, стала філія Генеральної прокуратури. Устрій прокуратури Польської Республіки був сформований за тією ж французькою моделлю, що й в Австро-Угорщині.

Прокуратури функціонували при судах на основі принципу єдиноначальності. У Галичині зберігалась австрійсько-імперська система судоустрою та прокуратури. Датою заснування прокуратури Другої Речі Посполитої заведено вважати 8 лютого 1919 р.

Хоча місяцем раніше унормовувалась діяльність військових прокуратур, як єдиних спеціалізованих.



Окрім філій також утворено делегатури, проте на землях Східної Галичини їх не було.

У розділі ми вказали чіткий перелік функцій тогочасної прокуратури, роль у цивільному судочинстві, місце прокурора при здійсненні судочинства. Також надано коротку характеристику кадрових груп у прокуратурі, категорій працівників залежно від займаної посади.

Окрім того, вперше було проведено наукове дослідження інституту військової прокуратури Другої Речі Посполитої та її нормативно-правове забезпечення.

## **2.3. Особливості австрійського та польського правового регулювання діяльності прокуратури в Східній Галичині**

### *2.3.1 Правове регулювання діяльності прокуратури в австрійському Королівстві Галичини та Лодомерії*

Вагомий внесок у дослідження законодавчої бази Австро-Угорщини було зроблено як українськими, так і закордонними правниками. Зазвичай, правове забезпечення діяльності органів прокуратури аналізувалось через призму галузей кримінального та кримінально-процесуального права. Система, структура, напрями діяльності прокуратури часто висвітлювались в коментарях до профільних кодексів. Тодішні юристи-науковці в своїх працях детально описували процес прийняття та особливості того чи іншого кодексу, акцентуючи увагу на врахування практичної складової діяльності при прийнятті нормативно-правових актів. Цікаво, що саме закони та розпорядження, що приймались монархом, є найбільш детально досліджені. Інші документи – патенти, листи, розпорядження, положення, декрети, укази та постанови, прийняті профільними міністерствами та безпосередньо керівниками прокуратур, тогочасними вченими досліджувались значно менше.

Уперше детально визначив правовий статус органів прокуратури

Кримінально-процесуальний кодекс 1850 р. Він базувався на Основному законі – Конституції, хоча у ній й безпосередньо не згадувалось про органи прокуратури, – ні в розділі про виконавчу гілку влади, ні в розділі «Суди» [198, s. 538, 557, 662].

На теренах Східної Галичини посади прокурорів були вперше запроваджені на підставі імплементації в життя Законів «Про процес розслідувань зловживань пресою» та «Проти зловживань преси». Ці акти були прийняті в 1849 р., тому саме цей рік можна вважати початком існування та діяльності прокуратури Галичини [243, с. 5]. Вказаними правовими актами була скасована імператорська Постанова від 31 березня 1848 р. та запроваджені посади державних прокурорів на більшості території імперії.

Законом від 10 липня 1850 р. функції прокуратури поділялися на два види:

1) «частково для безпосереднього правосуддя у цивільних та кримінальних справах»;

2) «частково для урядового керівництва юстицією і поліпшення і правильного застосування законів взагалі» [67].

Як бачимо, другий вид функцій прокуратури виконував роль урядового засобу впливу на суд; формально визначалося підпорядкування суду прокуратурі [238, с. 21].

Прокуратура вносила і підтримувала від імені держави обвинувачення у місцевих судах. Прокурори також здійснювали нагляд за діяльністю місць позбавлення волі та діяльністю структур адвокатури. Також прокуратура виступала наглядовим органом щодо діяльності нотаріусів. Згідно Ухвали від 25 липня 1871 р. «Про запровадження нового закону для нотаріусів», §§ 17–19 та 158–163 передбачали положення про те, що прокуратура, а саме надпрокуратура здійснює нагляд за законністю діяльності нотаріусів [63, с. 52–58]. Окрім того, саме надпрокуратура проводила дисциплінарне розслідування щодо нотаріусів.

Судова реформа 1873 р. внесла певні корективи в інститут прокуратури: прокурор при Верховному судовому і касаційному трибуналі й надалі називався Генеральним прокурором, прокурорів при Вищих крайових судах почали називати старшими прокурорами, а при окружних судах – державними

прокурорами. Обвинувачення в повітових судах підтримували заступники державних прокурорів. Загалом, компетенцію органів прокуратури визначав Закон від 31 грудня 1851 р. [88, s. 201], а структуру і порядок діяльності визначало Розпорядження Міністра юстиції (справедливості) від 1851 р. [87, s. 188].

Державні прокуратури (*Staatsanwaltschaften*) очолювали державні прокурори. За ієрархією вони були підзвітними Вищим державним прокуратурам [207, s. 281].

*Генеральна прокуратура Австро-Угорщини* була утворена в 1849 р. [262, с. 55], зокрема, 14 червня 1849 р. австрійський імператор ухвалив рішення про основи нового судочинства.

*Генеральну прокуратуру Австрійської імперії* було утворено при Верховному судовому та касаційному трибуналі. На чолі цієї прокуратури стояв Генеральний прокурор (*Generalprokurator*). З 1850 р. в Австрійській імперії діяв тимчасовий Кримінально-процесуальний кодекс, що передбачав посади заступників генерального прокурора у штатному розписі Генеральної прокуратури [67].

У 1873 р. було прийнято новий Кримінально-процесуальний кодекс, який заново сформував інститут генеральної прокуратури. Приймавши новий Кримінально-процесуальний кодекс, австрійський законодавець вирішив не змінювати акти регулювання різних напрямів діяльності прокуратури. Не зазнала змін і кадрова політика. Було залишено в силі попередні акти, якими регламентувався порядок призначення та звільнення службовців Генеральної прокуратури, їх права та обов'язки тощо [262, с. 56].

Звернемо увагу на те, що до складу Генеральної прокуратури входили заступники Генерального прокурора, які називались *генеральними адвокатами*. Їхня кількість визначалась Міністром юстиції згідно з поданням Генерального прокурора. Також до складу прокуратури входили канцелярські працівники, оперативні службовці та допоміжний персонал [13, с. 6; 104; 153].

Продовжуючи тему структури прокурорських органів зазначимо, що діяльність надпрокурорів, їх компетенція, права, обов'язки, коло повноважень

регулювались інструкцією для старших прокурорів. Вона затверджувалась Рескриптом Міністра юстиції від 25 листопада 1873 р [90].

У 1873 р. під приводом «гострої потреби» було запроваджено інститут *реферндарів за контрактом* при окружних судах для допомоги підпрокурорам. Це було передбачено Законом від 23 травня 1873 р. № 119 [90, с. 95–97].

Що стосується спеціалізованих прокуратур, то нагадуємо, що австрійським законодавцем були утворені *спеціалізовані суди*: морські, торговельні, військові, проте зі спеціалізованих прокуратур існували лише *військові та фінансові*. Відтак, в Австро-Угорщині була спеціалізована військова прокуратура, але не було спеціалізованих морських та торговельних прокуратур.

Зокрема, військові спеціалізовані органи прокуратури функціонували на основі Закону «Щодо рамок діяльності воєнних судів» від 20 травня 1869 р. [65]. У Законі закріплювався статус *військових прокурорів*. Аналіз змісту акту дає змогу зробити висновок про важливість та вагу посади військового прокурора, а також про те, які риси характеру та морально-етичні цінності від нього вимагались. Професіоналізм та витримка – лише окремі з них. Так, до прикладу, присутність прокурора при стратах засуджених була обов'язковою. Тому перед поданням кандидатури на посаду військового прокурора відбувалась серйозна перевірка не тільки фізичного, але й психічного здоров'я майбутнього захисника інтересів держави [43].

5 липня 1912 р. було прийнято Закон «Про військовий статут карного процесу краєвої оборони».

Відтак, судочинство здійснювалось бригадними судами краєвої оборони, дивізійними судами та Найвищим судовим трибуналом. Прокурори діяли при офіцерських судах, при військовій прокуратурі та при Генеральній військовій прокуратурі. Військовий прокурор мав одного або більше заступників з числа офіцерів для судової служби (п. 2.1 Закону).

Військового прокурора та його заступників призначав монарх або Міністр оборони з числа офіцерів. Прокурори підпорядковувались безпосередньо міністру.

Військовий прокурор вступав в процес лише після наказу-дозволу відповідного командира. До його *обов'язків* належало: проводити кримінальне розслідування, брати участь у судовому процесі, вносити акт оскарження, вносити обвинувальний акт і заявляти клопотання у перебігу процесу [58].

Що стосується іншої спеціалізованої прокуратури – *фінансової*, то вона була утворена 21 грудня 1850 р. згідно з Розпорядження Міністра фінансів від 13 серпня 1851 р. [160, s. 105].

До 1867 р. Галицька фінансова прокуратура (місце розташування у Львові) діяла і на Буковині. Згодом окрема фінансова прокуратура була створена й у Чернівцях. Таким чином, діяльність Галицької фінансової прокуратури поширювалася на всю Галичину (Східну та Західну).

Діяльність Галицької фінансової прокуратури ґрунтувалась на службовій інструкції, виданій на підставі Найвищої постанови від 8 березня 1898 р. і затвердженій Розпорядженням Міністерства фінансів від 9 березня 1898 р. ДЗ.У.П. № 41.

Крім того, функціонування цієї прокуратури на теренах Східної Галичини базувались на наступних нормативно-правових актах: Розпорядження Крайового уряду від 3 червня 1851 р., видане для всіх місцевих державних службовців, (у т. ч. й фінансової місцевої прокуратури та фінансової прокуратури у Кракові), яким було зобов'язано фінансову прокуратуру здійснювати нагляд у сфері майна та капіталу на території гмін [148, s. 698–699]; Розпорядження Міністерства фінансів від 13 серпня 1851 р. про утворення фінансових прокуратур [93, s. 785]; Розпорядження Міністерства юстиції від 2 жовтня 1851 р., яким впроваджувалось до обов'язкового виконання у всіх коронних краях, де діяв Цивільний кодекс, норм сімейного законодавства (йдеться про сімейні цивільні спори в судах, питання спадщини та ін., загалом, всі категорії справ, по яких була передбачена обов'язкова участь фінансового прокурора); Тимчасова службова інструкція для фінансової прокуратури Австрійської монархії від 10 лютого 1855 р. [85]; Розпорядження Міністерства фінансів від 16 лютого 1855 р., яким поширювалася дія тимчасової службової інструкції для фінансових прокуратур у всіх коронних

краях [94]; Указ Міністерства фінансів від 13 жовтня 1861 р. про відновлення відділу фінансової прокуратури у Чернівцях [76]; Розпорядження Міністерства фінансів від 8 грудня 1867 року про створення незалежних фінансових прокуратур у Лінці, Зальцбурзі, Клягенфурті, Любляні, Трієсті та Чернівцях і Експозитури (філії – *X. К.*) Галицької фінансової прокуратури у Кракові [80]; Розпорядження Міністерства фінансів від 6 вересня 1871 р., яким затверджувались відповідні положення про оцінювальні экзамени (іспити) для керівних концептових<sup>11</sup> працівників при фінансових прокуратурах [95]; Розпорядження Міністерства фінансів, міністерства освіти та науки та спільно з Міністерством юстиції від 14 липня 1872 р. про юридичні повноваження фінансової прокуратури представляти інтереси державних шкіл; [98]; Розпорядження Міністерства фінансів від 28 жовтня 1872 р. щодо екзаменів для керівних концептових кадрів фінансових прокуратур [99, s. 549]; Розпорядження Міністерства фінансів від 9 березня 1898 р. про затвердження службової інструкції для фінансової прокуратури [91, s. 47–58]; Розпорядження Міністерства фінансів, Міністерства освіти та науки спільно з Міністерствами залізниць та юстиції від 7 червня 1898 р. про представництво фінансовою прокуратурою інтересів місцевих шкільних рад, державних залізничних підприємств та комісаріатів засобів зв'язку у Відні [97, s. 170]; Розпорядження Міністерства фінансів від 10 грудня 1898 р. про затвердження практичного екзамену для кандидатів на зайняття канцептових посад у фінансовій прокуратурі [96, s. 451–454].

Повертаючись до структурної побудови зазначимо, що очолював крайову прокуратуру *фінансовий прокурор*. На нього покладали і загальне керівництво справами, розподіл кримінальних справ за підлеглими чиновниками, контроль за правильним веденням справ, документації, за додержанням строків розгляду справ. За наявності великої кількості складних завдань фінансовий прокурор міг делегувати їх частину своїм заступникам. Для заміщення посади прокурор включаючи й очільника крайової прокуратури, на час його відпустки чи хвороби

---

<sup>11</sup> Концептові працівники – працівники, що належать до I-ї службової категорії, безпосередньо виконують функції прокуратури, оперативні кадри. До цієї категорії не належить канцелярський, допоміжний та технічний персонал.

призначався вищий за рангом чиновник.

Законодавець ужив при законодавчому врегулюванні правового статусу структурних підрозділів фінансової прокуратури *два поняття*: експозитура (Expositur) та відділ (Abteilung), вкладаючи у дані поняття водночас одне і те ж саме значення – *відділ фінансової прокуратури* на відповідній території. Підтвердженням цього є одночасне використання обох понять у тимчасовій службовій інструкції для органів прокуратури від 16 лютого 1855 р., параграф 11 якої має назву «Abteilungen der Finanzprokurator (Exposituren) – «Відділи фінансової прокуратури (Експозитури)» [162, s. 309].

Що стосується *кадрових питань*, то, періодично, зокрема, в 1913 р., спостерігався дефіцит професійних кадрів в судових органах. Про це свідчить розпорядження Міністра судівництва від 6 квітня 1910 р., яке стосувалось скорочення строку судової підготовчої служби. Втім, навіть за таких обставин, дозволялось допускати до складання суддівського іспиту лише «здібних і достойних» кандидатів, достатньо обізнаних в усіх галузях прокурорської та суддівської служби.

Розглянемо окремі аспекти реалізації кадрової політики на підставі нормативно-правових актів того часу. Тут, передусім, звернемо увагу на інститут дисциплінарної відповідальності: до неї притягувались і судді, і працівники прокуратури на основі Закону «Про дисциплінарне провадження суддівських працівників від 21 травня 1868 р.» [154, s. 94]. Тобто, працівники суду і прокуратури несли дисциплінарну відповідальність на певних, більш жорсткіших, засадах, дещо відмінних від тих, що існували для інших службовців державного апарату Австро-Угорської монархії.

Важним атрибутом кадрової політики було *соціальне забезпечення та реалізація норм трудового права в органах прокуратури*. Зауважимо, органи виконавчої гілки влади відповідально підходили до цього напряму кадрової роботи та реалізовували на рівні держави норми трудового права та права соціального забезпечення. Так, в кадровій політиці прокуратури діяло розпорядження Міністерства юстиції від 10 лютого 1876 р. № 1639, щодо порядку

відшкодування витрат із захворюваннями працівників у зв'язку з самокаліцтвом. Ним регулювались деякі питання щодо виплати за лікарняними листками та медичного обслуговування працівників [4, с. 2-6].

Так званий соціальний пакет в XIX–XX ст. є важливим атрибутом не лише соціального захисту, але й соціального статусу працівника. Виокремлення працівників прокуратури в окрему категорію соціально захищених державних службовців, разом з іншими привілеями, працювало на підвищення соціального статусу посади, та, як результат бажання його отримати та зберегти.

Що стосується такого напрямку, як матеріальне забезпечення працівників, то Рескрипт Міністра юстиції від 1879 р. регулював виплату службових надбавок. Так, державним надпрокурорам виплачувалось 500 крон, державним прокурорам у Львові – 600 крон, державним прокурорам у Чернівцях, заступникам надпрокурора – 300 крон, заступникам державного прокурора у Львові – 200 крон та заступникам державного прокурора у Чернівцях і при місцевих судах – 100 австрійських крон (*див. Додаток 3*).

Продовжуючи тему кадрової політики в прокуратури зазначимо, що в судовій системі Австро-Угорщини були організовані і діяли *курси для підготовки працівників канцелярії суду*. Разом з тим, аналогічні курси мали можливість пройти і претенденти на посади в секретаріати прокуратур місцевого рівня, згідно розпорядження Міністра юстиції від 18 липня 1897 р. № 170 [43, с. 4]. Зрозуміло, навчання на курсах було безоплатним для претендента на посаду.

У підсумку зауважимо, що більшість австрійських та австро-угорських вчених-правників досліджували практичні переваги та недоліки тогочасних нормативно-правових актів, що регулювали діяльність прокуратури, включно крізь призму аналізу галузей кримінального та кримінального-процесуального законодавства.

У науковій літературі того часу справедливо акцентовано на тому факті, що австрійська політика щодо національних меншин коронних країв імперії була відносно демократичною. Втім, на нашу думку, активне залучення до прокурорських структур Східної Галичини представників української, єврейської



та ін. меншин на рівних підставах з етнічними поляками переслідувало не стільки засади «Справедливості до всіх», скільки реалізацію імперської ідеї «Поділяй і володарюй». Втім, це виключно наша думка, яка може підлягати оспоренню.

Цікаво, що зібрань нормативно-правових актів, що регулювали внутрішню діяльність австрійської прокуратури, мовами нацменшин нами в перебігу дослідження виявлено не було. Вважаємо, що тут «демократизм» Відня закінчувався (хоча, можливо, мало місце втручання впливової польської панівної меншини Східної Галичини).

У підсумку, що стосується прокуратури Східної Галичини, то тут першим актом був Закон «Проти зловживань преси» від 1849 року. Цим актом запроваджувалась посада державного прокурора.

Далі – більше: у 1855 році приймається Постанова «Про встановлення початку діяльності новоорганізованих Вищих крайових судів у Львові та Кракові, Вищих державних прокуратур при цих судах, а також початку діяльності судів першої інстанції та державних прокуратур при цих судах». Практика показувала необхідність розширення повноваження прокурорів, і вже у 1877 році державна прокуратура здійснювала нагляд і над нотаріатом згідно Ухвали від 25 липня 1871 р. «Про запровадження нового Закону для нотаріусів».

Повний постійний діючий кодекс від 1873 року вже закріпив основні положення діяльності ГП Австро-Угорщини.

Окрім прокуратур загального профілю діяльності (цивільних), діяли і спеціалізовані: військові та фінансові.

Намагаючись створити ефективні прокурорські структури, австро-угорський законодавець, з одного боку, та Цісар – з іншого, вдавались до цілком прогнозованих дій. По-перше, робилось все, щоб посади на державній службі в прокуратурі бачились максимально привабливими для перспективних кандидатів з відповідним рівнем кваліфікації. Йдеться і про гідне матеріальне забезпечення, і про суспільний статус, і про т.зв. соціальний пакет, і про можливість здобуття професійного рівня підготовки державним коштом, і про відкриті можливості кар'єрного росту тощо.

### *2.3.2 Нормативно-правове регулювання діяльності органів прокуратури Східної Галичини за часів Другої Речі Посполитої*

Правове регулювання діяльності органів прокуратури, зокрема на теренах Галичини, після відродження Польської держави (листопад 1918 р.) спершу відбувалось на основі нормативно-правових актів Австро-Угорщини. Польська влада чітко усвідомлювала, що австрійське законодавство пройшло усесторонню перевірку багаторічною практикою. До того ж прокуратура в Австрійській монархії була побудована та діяла за французькою моделлю, яка вважалась на той час найкращою в Європі. Законодавець розумів, що молода Польська Республіка не може зберегтися та розвинутиися без ефективної правоохоронної системи, органів прокуратури зокрема. Однак, свої «напрацювання» були і в німецької та російської моделей, що до 1918 р. діяли на територіях майбутньої возз'єднаної Польської держави. Усі три моделі вимагалося проаналізувати та уніфікувати, на що потрібний був час.

Тут, забігачи наперед, вкажемо, що термін «прокуратура» було прописано у законодавстві лише в серпні 1932 р. Розпорядженням Президента від 23 серпня 1932 р., в 56 статті. Цим актом вносились зміни до деяких положень ЗпСЗС [125]. До цього Розділ VI мав назву «Органи прокуратури», а не «Прокуратура». Ці акти також містили положення про підпорядкування загальних (що діяли при судах) прокуратур Міністрові юстиції. Водночас, Генеральна прокуратура Другої Речі Посполитої, її філії та делегатури підпорядковувались Міністерству фінансів та монополії.

Усі нормативно-правові акти, прийняті уповноваженими на те органами, публікувались в Збірниках актів Міністерства юстиції (*Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwosci*), а також Збірниках законів польського права (*Dziennik Praw Państwa Polskiego*).

Уже в перші місяці існування відродження Польської держави на законодавчому рівні врегульовано діяльність прокуратури Верховного суду та видано Декрет про устрій Найвищого суду від 8 лютого 1919 р. [72; 113; 114].

Декрет від 8 лютого 1919 р. щодо змін в структурі судочинства колишньої Австрійської імперії [73] можемо вважати першою сходинкою в процесі створення власне польської прокурорської системи.

Крім того, діяльність, структура, повноваження прокуратури були закріплені окремим законом (уставою) в тому ж таки 1919 р. (Ст. 326 Закону від 31 липня 1919 р. «Про утворення Генеральної прокуратури Речі Посполитої Польської» roz<sup>12</sup>. 390 d.p.p.p. Nr. 65).

Ухвалою Ради міністрів від 28 серпня 1919 р. встановлювалося, що діяльність Генеральної прокуратури Другої Речі Посполитої офіційно розпочинається з 31 липня 1919 р. і поширюється на колишню підросійську та підавстрійську територію [150, s. 31].

При Генеральній прокуратурі діяла відповідна кількість філій. У Львові була утворена одна із них. Її повноваження поширювались на Східну Галичину. За кількісним кадровим складом вона дещо перевищувала аналогічну філію у Кракові. Створення та діяльність філій регулювалась Ухвалою Ради Міністрів від 28.08.1919 р. про створення Філій Генеральної прокуратури Речі Посполитої у Львові і в Кракові, поз. 434, № 75

Одним із попередніх актів, що унормував діяльність прокуратур до 1928 р. став Закон про державну цивільну службу від 17 лютого 1922 р., що поширювався лише на прокуратури апеляційні, окружні та гродські [156].

9 грудня 1924 р. Президент РП видав розпорядження «Про зміну устрою Генеральної Прокуратури» і саме в ньому вперше були прописані принципи діяльності прокуратури [135].

Для усіх територій, що увійшли до складу Другої Речі Посполитої, єдина та універсальна модель прокурорської системи була запроваджена лише 1 січня 1929 р. після набрання чинності Закону про систему загальних судів від 6 лютого 1928 р. [208, s. 223–239]. Цей нормативно-правовий акт був виданий у вигляді Розпорядження Президента Республіки та мав силу закону. Ним також зумовлено

---

<sup>12</sup> Roz або поз. – позиція. Таке скорочення зустрічалось при висвітленні порядкового номера, за яким знаходився той чи інший новоприйнятий нормативно-правовий акт у збірнику законів, ухвал, розпоряджень.

подальші зміни до кримінально-процесуального законодавства [124; 194], а також впровадження в майбутньому положень щодо регулювання діяльності прокуратур окружних та апеляційних судів, реорганізації внутрішньої структури та системи діяльності фінансових прокуратур.

Польська республіка доби 1918–1939 рр. фактично була молодого відродженою державою, тому всі органи державної влади та судова гілка влади перебували в процесі постійної трансформації. До того ж активна державно- і правотворча діяльність вносила свої корективи у зміст законодавства. Тому актів, що регулювали функціонування прокуратур при апеляційних та окружних (а деколи й гродських) судах, була чимала кількість.

Наведемо окремі з них: Розпорядження Міністра юстиції від 25 червня 1929 р., що регулювало утворення прокуратур при апеляційних та окружних судах [116]; Розпорядження Міністра юстиції від 26 листопада 1931 р. про внутрішній устрій прокуратур при апеляційних та окружних судах [103; 115; 117; 118]; Розпорядження Міністра юстиції від 1 грудня 1932 р. про внутрішній устрій прокуратур при окружних, апеляційних та гродських судах у кримінальному провадженні [102; 107].

Таким чином, діючі нормативні положення щодо діяльності прокурорських органів неодноразово допрацьовувались та змінювались під впливом досвіду та практичної реалізації.

Розпорядженнями Президента Речі Посполитої вносились зміни в нормативно-правові акти про устрій загальних судів та в систему прокуратур окружного та апеляційного рівня [105; 125; 127].

Правовий статус прокурора також урегульовувався не лише профільними законодавчими актами, але й тими, що стосувались прав та обов'язків усіх державних службовців загалом, як от Розпорядження Президента Речі Посполитої від 24 листопада 1927 р. про страхування державних працівників («розумової праці»). До речі, до цієї категорії належали не всі держслужбовці прокуратури, на кшталт секретарів чи канцеляристів, а лише працівники *оперативного складу* – прокурори, підпрокурори, референдарі (референди) та ад'юнкти [131].

Внутрішній регламент роботи прокуратури був затверджений постановою Генерального прокурора від 1 липня 1933 р.

Філія ГП РП у Львові стала правонаступницею Галицької фінансової прокуратури. Наступність зберігалась навіть при веденні діловодства і це простежується за архівними документами. До призначення керівника філії його обов'язки виконував галицький фінансовий прокурор. Щодо інвентарю колишньої австрійської фінпрокуратури, то він у повному обсязі переходив філії ГП РП. Тимчасово збереглися і попередні австрійські регламенти.

Актом, що регулював строк прокурорської служби саме у Галичині було Розпорядження Міністра юстиції від 1920 року [100].

У порівнянні з Австро-Угорщиною, де було декілька спеціалізованих прокуратур, польська влада, нагадаємо, залишила лише одну із них – *військову*, яка підпорядковувалась не Міністерству юстиції, а Міністерству військових справ. Військову прокуратуру запровадив указ від 19 січня 1919 р. – «Акт про тимчасову судову організацію польської армії». Згідно цього указу було створено інститут *Головного військового прокурора*, котрому підпорядковувались військові прокурори усіх рівнів. Одночасно Головний військовий прокурор виступав *радником* і помічником Міністра військових справ з усіх правових питань, що стосувались військової юстиції. Причому, міністр зберігав право видавати акти суто внутрішнього застосування, як от Інструкція для командирів армії, військових прокурорів та судових офіцерів [78].

Окремим законодавчим актом діяльність військової прокуратури РП врегульована в затвердженому Декретом Президента республіки Законі «Про устрій військових судів від 28 вересня 1936 р.» [71].

Схожість у функціонуванні з прокуратурами загального профілю була в тому, що військові прокуратури діяли при військових судах. Також кадри військових прокуратур за своїм правовим статусом були прирівняні до державних службовців та мали такі ж права й обов'язки, що й інші прокурорські працівники. Так, до прикладу, в сфері соціального та матеріального забезпечення загальні та військові прокуратури керувались одним і тим же актом [129].

Втім, процедури прийняття на посаду, переміщення кадрів, звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності все ж різнилися. До речі, в згаданому вище Законі від 28 вересня 1928 р. повноваження військових прокурорів прописувались з максимальною чіткістю.

Кадрове забезпечення як запорука з метою успішного функціонування прокуратури здійснювалось за допомогою окремих нормативно-правових актів, які видавались Президентом РП, міністрами юстиції, військових справ та фінансів, Радою Міністрів Республіки, а також безпосередньо Генеральним прокурором або апеляційним прокурором. Натомість, серед архівних документів кадрової політики того часу практично не виявлені регулятивні акти, щоб видавались окружними прокурорами. Тим самим, глобальні питання організації кадрової роботи регулювалось центральними органами, за місцевими керівними залишалось безпосереднє виконання. Себто персональний підбір і розстановка кадрів на місцях. Переміщення кадрів здебільшого унормовувалось *актами локального характеру* – наказами про переведення, звільнення з одного органу та прийняття до іншого тощо. Утім, всі ці акти укладалися на основі Розпорядження Міністра юстиції від 24 грудня 1928 р., розпорядження Президента РП від 23 серпня 1932 р. та Розпорядження Міністра юстиції від 1 грудня 1932 р. [110; 130].

Загальне діловодство, вимоги до змісту та форми офіційних документів, номенклатури справ, порядку ведення особових справ працівників та ін. регулювались Інструкцією Голови Ради Міністрів від 26 липня 1937 р.

Також, діяльність самих прокурорських працівників, окрім загальних актів, унормовувалась *Інструкцією для органів прокуратури від 1918 року*. Такі інструкції пізніше приймались майже щорічно та варіювались залежно від профілю діяльності самої прокуратури [77].

Працівники Генеральної прокуратури та її філій діяли на підставі службової Інструкції від 9 грудня 1924 р., затвердженої Розпорядженням Президента РП [24, арк. 3-14].

Розпорядженням Міністерства юстиції від 24 грудня 1928 р. уведено *Положення щодо ведення послужних списків суддів, прокурорів, судових асесорів і*

судових аплікантів [108]. Говорячи про вимоги до кандидатів на прокурорські посади, то у цьому випадку діяло Розпорядження Міністра юстиції від 24 грудня 1928 р. про порядок призначення кандидатів на посади прокурорів [109].

Згідно цього розпорядження, в особові справи працівників вносились відомості про місце та дату народження, ім'я та прізвище батьків, материнське дівоче прізвище, віросповідання, громадянство, сімейний стан; наявність та кількість дітей, їх вік та імена., інформація про дружину та її місце роботи, період проходження працівником військової служби; дані про освіту, рівень володіння іноземними мовами, складені іспити. Окремою графою виділялась попередня прокурорська служба (*див. Додаток II*).

А от канцелярські працівники прокуратур у своїй діяльності керувались Розпорядженням Міністра юстиції від 6 грудня 1922 р. про зміну деяких положень інструкцій для секретарів судів та прокуратур [75, s. 32].

Процедура приймання на посаду канцелярських працівників відбувалась згідно Розпорядження Ради Міністрів від 6 листопада 1922 р. щодо аплікації<sup>13</sup> (підготовчої служби) концептових (канцелярських) працівників Генеральної прокуратури Речі Посполитої. На території Східної Галичини дія цього акта поширювалась лише на працівників Філії ГП РП у Львові [147].

Цим актом регулювались положення про вимоги до особи претендента, мінімальна кількість років попереднього службового стажу, здача асесорського екзамену, порядок проходження практики тощо.

Зазначимо, керівництво ДРП на початку 1920-х рр. зіткнулось з гострою проблемою браку професійних кадрів на західноукраїнських землях, адже чимало працівників непольської національності у зв'язку з дискримінаційною політикою щодо українців, німців, євреїв та інших, були звільнені з органів прокуратури або на невизначений термін переведені в кадровий резерв.

У зв'язку з наростанням критичної ситуації, в липні 1920 р. Міністерство

---

<sup>13</sup> Аплікація – назва судової або прокурорської практики. Від цього слова походить й назва посади «аплікант», тобто практикант.

юстиції видало Розпорядження про утворення посади референдаря<sup>14</sup> за контрактом при повітових прокуратурах. Причому, вони могли виконувати функції підпрокурорів і при гродських судах. Призначались референдарі безпосередньо Міністром юстиції [92].

Престижність та потрібність прокурорської професії у тогочасному польському суспільстві не викликали сумніву. Відтак, право соціального забезпечення всіх категорій кадрів прокурори було надзвичайно деталізовано.

До прикладу, в 1932 р. Радою Міністрів було прийнято розпорядження про державну лікарську допомогу для державних працівників, суддів і прокурорів, членів їх родин та колишніх працівників у відставці та на пенсії [144; 146]. Пізніше до цього акту неодноразово вносились зміни.

Інститут *відпусток* усіх видів регулювався розпорядженням Генерального прокурора № 331 від 22 червня 1939 р. [27, арк. 2-13].

Підзаконні акти локального характеру, видавались керівником Філії ГП РП у Львові д. п. Хамерським – (див. Розпорядження № 201 від 28 травня 1937 р.) [26, арк. 5-9].

Згідно з Розпорядженням Міністра юстиції від 1919 р. про режим роботи в судах та прокуратурах колишньої Австро-Угорщини та судової інструкції, затвердженої ще розпорядженням австрійського Міністра юстиції від 5 травня 1897 р., робочий день у судах та прокуратурі не міг перевищувати шести годин з понеділка по п'ятницю, а в суботу – не більше чотирьох год. (з 9.00 до 13.00) [36, арк. 7].

Що стосується *пенсійного забезпечення*, то законодавець чітко визначив поетапну процедуру виходу на пенсію.

Крім того, не забували і про членів родин. У відповідності до окремих положень законодавства, стосовно державних чиновників, надавалось право на

---

<sup>14</sup> Цікавою для порівняння з кадровим складом сучасної прокурорської системи була посада референдаря. Референдарій або референдар – особа, яка, закінчивши навчання в університеті, склала перший державний іспит і розпочала стажування у державних та приватних юридичних структурах (суд, прокуратура, органи управління тощо). Під час вказаного стажування референдар проходить як практичну, так і теоретичну підготовку. Після стажування референдар здає другий державний іспит і отримує право займатися юридичною практикою. Референдаром може бути тільки та особа, що склала суддівський іспит. Призначаються вони Міністром юстиції. Запроваджувало посади референдаря Розпорядження керівника міністерства юстиції від 1920 року [92].



отримання пенсії одному з подружжя, замість чоловіка чи дружини у разі смерті. Таке саме право надавалось *сиротам* у випадку втрати годувальника.

Ці питання регулювались Тимчасовими службовими правилами для державних службовців від 1918 р. та Законом про пенсійне забезпечення державних службовців від 28 липня 1921 року. У 1923 р. був прийнятий новий Закон про пенсійне забезпечення держслужбовців [152].

Також держава гарантувала виплату *тимчасових пенсій*. Виплата таких пенсій для держслужбовців відбувалась за можливих форс-мажорних обставин (наприклад, не прийняття бюджету на наступний календарний рік) [143].

Матеріальне забезпечення прокуратур, ремонти будівель, оплата комунальних послуг регулювалась тим же законодавчим актом, що і для судової системи.

Напрямок *заробітної плати прокурорів* був урегульований законодавцем за допомогою правових актів:

- 1) Закон (Устава) від 13 липня 1920 р. про заробітну плату суддів і прокурорів (судової гілки влади) Речі Посполитої Польської [155];
- 2) Розпорядження Ради Міністрів від 5 серпня 1920 р. № 77 про встановлення надбавки за вислугу років [122];
- 3) Розпорядження Голови Ради міністрів, Міністра юстиції, Міністра фінансів від 16 лютого 1924 року про виконання Закону від 5 грудня 1923 р. про заробітну плату суддів в загальному та адміністративному судочинстві та прокурорів [159];
- 4) Розпорядження Президента Речі Посполитої від 24 листопада 1927 р. про забезпечення працівників, що отримують платню [131];
- 5) Розпорядження Президента РП від 28 жовтня 1933 р. про заробітну плату суддів в загальному та адміністративному судочинстві та прокурорів [134];
- 6) Розпорядження Ради міністрів від 19 грудня 1933 р. про засади зарахування до зарплатних груп суддів в загальному та адміністративному судочинстві, прокурорів, судових асесорів та аплікантів, а також про надбавки [141].

Працівники прокуратури всіх зарплатних груп та рівнів носили формений одяг. Це сприяло підвищенню самооцінки працівника та суспільного авторитету професії.

Регулятивні положення носіння форменого одягу знайшли відображення в Розпорядженні Міністра юстиції від 25 червня 1929 р. та Аналогічному розпорядженні від 15 листопада 1932 р. [112].

Порядок притягнення працівників прокуратури РП до дисциплінарної відповідальності був запроваджений уже в 1918 р. актом Міністерства юстиції Розпорядженням Ради Міністрів від 17 жовтня 1932 р. [83]. Пізніше було видано окремі розпорядження, що деталізувало етапи розслідування проступку працівника [140].

Окрім засобів дисциплінарної відповідальності, діяла й система заохочень та стимулів для працівників прокуратури [158]. Одним із видів заохочення була одноразова виплата працівникам на підставі Розпорядження Президента РП від 17 серпня 1927 р. та аналогічного акту від 23 січня 1928 р. [123; 126].

Докладніше питання матеріального заохочення та дисциплінарних стягнень будуть розглянуті у Розділі 3. Наразі відмітимо ту обставину, що окремішній порядок вирішення такого роду питань лише підкреслював особливий суспільний статус прокурора, сприяв авторитету професії.

Повертаючись до мовного питання, то у даній сфері діяв закон про мови в діяльності судів, прокурорських органів та нотаріату від 31 липня 1924 р. [157].

У підсумку вкажемо, що нормативно-правова база забезпечення організації діяльності прокурорських органів як Австро-Угорщини, так і Другої Речі Посполитої знаходила своє вираження в актах різної юридичної сили – від основного Закону держав – Конституції, до актів локального характеру.

В Австро-Угорщині вперше статус та модель системи прокуратури був закріплений в 1850 р., а в Другій Речі Посполитій – лише в 1928 р.

Австрійським законодавцем у 1873 р. проводилась судова реформа і як наслідок прийнято цілий ряд нових нормативно-правових актів, якими регулювалась діяльність прокуратури, та внесено зміни до старих. Окрім того, всі

акти, видані основним, так би мовити, законодавцем, були доповнені профільними Міністерствами юстиції, фінансів, внутрішніх справ та військової справи.

Керівниками прокурорських структур на місцях (на теренах Східної Галичини, зокрема) видавались документи вузького спрямування, направлені на уникнення або ліквідацію колізій у праві, що виникали в процесі практичної діяльності.

Кадрова діяльність цивільних (загальних, при судах) та спеціалізованих прокуратур протягом 1920-х – поч. 1930-х рр. була унормована на всіх напрямках роботи – від процедури приймання на посаду та кваліфікаційних вимог до претендента до соціального та пенсійного забезпечення колишніх працівників держоргану.

Польська прокурорська система перебувала в стані постійної нормативної реформації до кінця 1920-х рр. Відповідно, вносились чимало змін в раніше прийняті нормативно-правові акти, законодавство уніфіковувалось.

Для прокуратури Східної Галичини, як колишнього коронного краю Австро-Угорської імперії, були характерні власні особливості законодавства, втім не надто суттєві. До прикладу, матеріальна допомога на оплату оренди службового житла для працівників у Львові відрізнялась від аналогічної в Варшаві. Відповідні положення були прописані в нормативних актах, виданих Міністерствами юстиції та внутрішніх справ Другої Речі Посполитої.

## **Висновки до Розділу 2**

Кадрова політика в органах прокуратури базується на державній кадровій політиці та не може їй суперечити. Історичний досвід засвідчив той факт, що система органів прокуратури і Австро-Угорщини, і Другої Речі Посполитої належала до виконавчої гілки влади, що ще більше мотивувало законодавця прокурорську кадрову політику ототожнювати з державною.

Державна кадрова політика та кадрова політика в органах прокуратури,

зокрема, є предметом вивчення багатьох зарубіжних та вітчизняних учених. Окремі з них спеціалізуються на певних елементах кадрової політики, інші звертають основну увагу на причинно-наслідкових зв'язках кадрової політики та роботи з кадрами, а також на спільному та відмінному між теоретичними поняттями «кадрова робота» та «робота з кадрами».

Нами розглянуто усі аспекти питання. Окрім того, розглянуто інститут кадрового забезпечення, що являє собою законодавчо закріплену діяльність уповноважених на те органів державної влади, спрямовану на реалізацію процесів професійного забезпечення державного органу кваліфікованими, етично та професійно підготовленими кадрами.

Також у дисертаційному дослідженні проаналізовано принципи формування прокурорської кадрової політики, що дало змогу провести логічний аналіз та зв'язок теоретичних положень з практикою.

Не менш важливим в ході реалізації кадрової політики в прокурорських органах є процедура підбору, добору, відбору та розстановки кандидатів на посади та діючих працівників.

Особлива увага зацікавлених державних структур має звертатися та процеси виховання та підготовки кадрів для органів прокуратури.

Переходячи до безпосереднього вивчення прокурорських структур Східної Галичини періоду 1867–19139 рр., вкажемо, що коронний край Галичина за часів Австро-Угорської імперії був багатонаціональним, ця ж ситуація зберігалася і для Другої Речі Посполитої (т.зв. Малопольські Виходній).

Нами проаналізовано національний склад населення 1867–1918 рр. Через призму загальної картини складу населення краю вивчено та відображено кадровий склад органів прокуратури Східної Галичини.

У розділі описано систему державного управління та судочинства загалом, та місце органів прокуратури в ній. Структуру органів прокуратури розглянуто разом з суддівською, адже загальна прокуратура діяла при судах, проте була незалежна та самостійна у своїй діяльності від них.

Австро-Угорський законодавець в кінці першої – на початку другої

половини XIX ст. здійснював реформування кримінального права та процесу, що мало наслідком формування нової прокурорської системи. Утворена вона була за французькою моделлю.

Система австро-угорської прокуратури була наступною: у прокуратурі першої інстанції існувала посада державного прокуратора, при апеляції (другій інстанції) – державного надпрокурора, а при Верховному суді (касаційній інстанції) – Генерального прокурора разом з відповідною кількістю генеральних адвокатів (так іменувались його заступники). Система, на чолі якої стояв Міністр юстиції Австро-Угорщини, носила строго ієрархічний характер.

Окрім цивільних (загальних) прокуратур, діяли і спеціалізовані: військові та фінансові прокуратури.

Військові прокуратури функціонували при спеціалізованих воєнних судах: авіаційному, адміральському та ін. При цьому, як і судові органи, так і прокурорські військові, підпорядковувались Міністру військових справ.

Спеціалізовані фінансові прокуратури були утворені в середині XIX ст. На території Східної Галичини діяла Галицька фінансова прокуратура у м. Львові (1852 р. заснування). За своєю структурою вона поділялась на департаменти та очолювалась фінансовим прокурором. Аналіз кадрового складу показав, що працівники Галицької фінансової прокуратури були надзвичайно професійними та високоосвіченими. Майже кожен з них мав вчену ступінь доктора права.

Законодавець надав чіткий перелік повноважень прокуратури, що були підкріплені юридичними актами, виданими Міністерствами фінансів (скарбу) та юстиції.

Дисертантом розглянуто процес прийняття кандидата на посаду в органи прокуратури Австро-Угорщини. Окрім цього, висвітлено наступні кроки після прийняття на посаду, а також алгоритм ведення кваліфікаційних справ (табелів) та особових справ кадрового складу прокуратур.

Дотримання норм трудового права та права соціального забезпечення було одним із пріоритетних завдань керівництва органів прокуратури. Всі працівники прокурорських органів були рівні перед законом – незалежно від статусу,

займаної посади, вислуги років чи авторитету. За однакові порушення і стажист, і керівник прокуратури притягувались до відповідальності на однакових підставах.

Законодавець потурбувався й про колишніх працівників та членів їх сімей, зокрема надавалася допомога на поховання працівника або його дружини (чоловіка). Процедура звільнення працівника детально регламентувалась законом та проводилась у чіткій відповідності до нього..

Повноваження органів прокуратури Австро-Угорщини поширювались на адвокатуру, нотаріат та місця відбування покарань. Тобто прокурорські органи по своїй природі були контролюючими та наглядовими.

Після відродження Польської Республіки (1918 р.) універсальна державна модель прокурорської системи була запроваджена лише в 1928–1929 рр. Законом про систему загальних судів від 6 лютого 1928 р.

Окремо вкажемо, що польська прокурорська система не носила єдиноначального характеру: Генеральна прокуратура з її філіями та делегатурами підпорядковувалась Міністерству фінансів, згідно Закону про Утворення Генеральної прокуратури від 21 липня 1919 р.

Спеціалізована прокуратура, яка існувала за часів Австро-Угорщини, – Галицька фінансова прокуратура, була реорганізована польською владою в Філію Генеральної Прокуратури Другої Речі Посполитої у м. Львові.

Крім філій, у системі прокурорських органів РП, були утворені і делегатури (експозитури), але на теренах Східної Галичини їх не було.

Військові прокуратури, у свою чергу, були підпорядковані Міністерству військових справ згідно Декрету Президента від 28 вересня 1936 р. У розділі подано детальний історико-правовий аналіз даних нормативно-правових актів.

Решта ж прокуратур, що діяли при судових установах, перебувала під контролем Міністра юстиції.

Декрет про устрій Верховного суду від 8 лютого 1919 р. урегулював діяльність прокуратури Верховного суду. Це був перший нормативно-правовий акт, в якому унормовувалась діяльність прокурорських органів.

До 1928 р. основоположним актом, який регулював проходження служби в польській прокуратурі, був Закон про державну цивільну службу від 17 лютого 1922 р., що, втім, поширювався лише на апеляційні, окружні та гродські прокуратури. Оскільки ДРП була молодю державою, її прокурорські органи перебували у постійному процесі реформації.

В розділі розглянуто ряд нормативно-правових актів, якими регулювались основні та допоміжні напрями діяльності прокуратури, у т.ч., і кадровий.

Правовий статус прокурора забезпечувався не лише профільними документами, але й тими, що стосувались прав та обов'язків усіх державних чиновників РП, як от Розпорядження Президента від 24 листопада 1927 р. про забезпечення працівників «розумової праці».

Що стосується кадрового напрямку, то нормативно-правові акти, які регулювали цю діяльність, видавалися вищими органами виконавчої влади – Міністерствами.

Нижча управлінська ланка на рівні краю та повітів в цю діяльність не втручалась. Натомість, безпосередня практика формування органів прокуратури, переміщення кадрів по вертикалі та горизонталі (накази про переведення, звільнення, преміювання та дисциплінарну відповідальність, що видавалися очільниками прокуратур) здійснювалась на локальному рівні за погодженням з Центром.

## РОЗДІЛ 3

### КАДРОВИЙ СКЛАД ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ СХІДНОЇ ГАЛИЧНИНИ У 1867–1939 РР.

#### 3.1 Кваліфікаційні вимоги до претендентів на зайняття посад у прокуратурі – загальні засади, регіональні особливості

##### *3.1.1 Порядок доступу до органів прокуратури Королівства Галичини і Лодомерії. Звільнення за негативними мотивами*

Політична і моральна сила та витримка прокурорів, стан службової дисципліни та моральний клімат в органах прокуратури повинні відповідати найвищим вимогам. Вони є неодмінною запорукою професійного виконання службових функцій та обов'язків, протидії корупційним ухилам, вірності професії. Важлива роль прокурорів також і в громадському житті. Суспільство висуває високі моральні вимоги до осіб, які є представниками влади, включаючи й прокурорів. Працівники прокуратури належать до їх числа. Не тільки суспільство, але і державні нормативно-правові акти, вимагають від прокурорів моральної і політичної бездоганності, нетерпимості до порушення закону, активності, чіткого виконання своїх обов'язків [324].

Наприкінці XIX ст. у Львові та Кракові, де кількість населення була значною, крім органів прокуратури при повітових судах, виникала потреба у створенні аналогічних структур при колегіальних судах. Відтак, органи прокуратури з 1874 р. розпочинали свою діяльність у містах Станіславіві, Самборі, Тернополі, Золочеві, Жешуві та ін. Передусім існувала потреба у створенні прокуратур у тих населених пунктах, де не було колегіальних судів чи староств. Процес росту нових установ вимагав різкого збільшення кадрового потенціалу органів прокуратури, оскільки нові територіальні структури доводилось подекуди створювати з нуля.



Важливим було допустити, щоби кількісний ріст позначився на якісному стані прокурорських структур. З цією метою був витриманий ряд критеріїв, розроблених і адаптованих Габсбургами в інших частинах імперії.

Однак, як цілісна система органи австрійської прокуратури розпочали свою діяльність уже після прийняття нового повноцінного Кримінально-процесуального кодексу 1873 р. На них покладались важливі завдання по захисту інтересів держави та підтримання належного стану законності; діяльність прокуратур регламентувалась, здебільшого, нормативно-правовими актами Міністерства юстиції [2, арк. 3].

Що стосується *загальних прав та обов'язків працівника прокуратури*, то обов'язком кожного прокурора була вірна та самовіддана служба цісареві, незламне та неухильне дотримання законності у професійній діяльності. Працівник мав присвятити себе службі цілеспрямовано та повною мірою, безкорисно виконувати свої обов'язки, «кожної хвили старатись зберігати народне добро», впливати на правильний перебіг справ. Прокурор був зобов'язаний дотримуватись службової таємниці за будь-яких обставин, навіть після звільнення зі служби чи виходу на пенсію. Працівникові прокуратури було заборонено брати участь у будь-яких організаціях, якщо це суперечило інтересам його служби, а також бути учасником антидержавних спілок і закатів, спрямованих проти держави та цісаря. Крім того, працівник не мав права належати до будь-якого закордонного товариства політичного характеру [13, арк. 4].

Проте, моральні якості та відданість монархії, які вимагались від претендента на прокурорську посаду, жодним чином не означали зниження уваги до його ділових здібностей.

Розглянемо ці професійні критерії та вимоги.

*Що стосується окремих категорій працівників.*

Первісно розглянемо категорії *посад помічників прокурорів*. Так, існувала посада т.зв. *конципієнта* – стажиста, що належав до X-го службового рангу класу. Після трьох років служби він отримував право, склавши відповідний іспит, стати *ад'юнктом*. Після цього працівника автоматично переводили в IX службовий

ранг. У разі зразкової служби та відсутності дисциплінарних порушень уже через рік його безпосередній керівник подавав прохання-подання про переведення ад'юнкта до VIII рангу служби [34, арк. 2].

Референтом прокуратури (нижчої ланки працівників) могла стати особа, яка склала відповідний суддівський іспит і проживала на території колишньої Австрійської імперії. Діяльність референтів була так само підзвітна Міністрові юстиції. Референт прокуратури перед початком виконання своїх службових обов'язків мав попередньо відпрацювати у прокуратурі при окружному суді до одного року, а також скласти неофіційну присягу перед прокурором (своім наставником) такого змісту: «Зобов'язуюсь дотримуватись всіх приписів закону, слідкувати, щоб всі жителі краю були рівними перед законом, сумлінно виконуватиму свої обов'язки» [16, арк. 13–17].

Основним законодавчим актом, що остаточно врегулював кадрові питання прокурорських органів в Австро-Угорщині, став передвоєнний Закон від 25 січня 1914 р. «Про службове підпорядкування державних урядовців (урядників) і державних працівників (службовий правильник, службова прагматика)» [11, арк. 23].

Так, кандидатом на посаду прокурора могла стати особа чоловічої статі, котра досягла 30-річного віку, мала вищу юридичну освіту та після трирічного стажування успішно склала судовий екзамен. Кандидати на інші, не прокурорські, посади повинні були бути не молодші 24-х років. Однак, це правило не застосовувалось до практикантів.

Законодавець передбачив чіткий перелік документів, що подавався кандидатом на посаду в прокуратуру. До прикладу, від претендентів на прокурорські посади у спеціалізовану Галицьку фінансову прокуратуру у Львові вимагались такі документи:

1. Свідоцтво про народження.
2. Свідоцтво суду про проходження відповідної практики.
3. Висновок комісії (видався у вигляді свідоцтва) про відповідність посаді.

4. Аттестат зрілості<sup>15</sup>.
5. Військовий квиток.
6. Лікарський висновок, що підтверджував належний стан здоров'я кандидата на конкретну посаду [32, арк. 5–8]

Що стосується *оплати праці*, то вона була достатньо високою, щоб зацікавити претендента на посаду. Так, для практикантів діяла така норма: починаючи з першого місяця роботи в суді, їх зарплатня складала 1 000 крон на рік, а після півторарічної успішної служби – уже 1 200 крон. *Наступним етапом* для них було складання суддівського іспиту, після чого практиканти отримували однорічну матеріальну допомогу працівника X-го службового ступеня.

Відтак, практикант отримував посаду ад'юнкта. Крім того, мали місце обмеження щодо строків складання іспитів. На це відводились перші чотири місяці після закінчення трирічної практики. Що стосувалось прав та обов'язків практикантів, то ми не виявили жодного нормативно-правового акту, яких би чітко встановлював критерії. Як вже вказувалось, що працівником прокуратури міг стати виключно громадянин Австрійської імперії.

*Спеціальний дозвіл* на зайняття певної посади від уряду був потрібний у наступному разі: якщо претендент був молодший 18 років; якщо досягнув 40-річного віку і ще не перебував на державній службі; був засуджений за якийсь злочин чи за проступок проти моральності, а також особа була звільнена з державної служби або звільнена за результатами дисциплінарного провадження. Також тільки з дозволу уряду можна було призначати працівника, який якимось чином підпорядковувався чи ставав керівником для іншого працівника, з яким перебував у родинних чи споріднених стосунках аж до третього ступеня включно. Сюди ж відносились і усиновлені чи усиновлювачі.

Якщо особа свідомо ввела в оману кадрову комісію або надала недійсні документи чи дипломи, вона підлягала дисциплінарній відповідальності, оскільки законом не передбачалась кримінальна відповідальність за такого роду проступок.

---

<sup>15</sup> Аттестат зрілості в Австро-Угорщині – це свідоцтво про закінчення середньої школи. Видавався на підставі рішення екзаменаційної комісії і педагогічної ради школи. Учні, котрі виявили високі успіхи в навчанні і мали відмінну поведінку, нагороджувались золотими і срібними медалями.

Про призначення на посаду видавався т. зв. *декрет*. Причому, на службу працівника прокуратури спочатку приймали не на постійній основі, а тимчасово. Про це робили відмітку у декреті. Працівник мав приступити до роботи у конкретний день, що був вказаний в декреті, а у разі відсутності вказівки конкретної дати – протягом 14 днів з дня видання декрету. Далі з першого дня служби розпочиналось нарахування службового стажу.

*Наступний порядок прийняття на службу в прокуратуру був такий:* протягом 14 днів працівник повинен з'явитись з своїм декретом до свого керівника. Останній видавав наказ про призначення працівника на посаду. Якщо особа була прийнята на випробувальний термін і не підтвердила необхідні службові якості, то її попереджали протягом одного місяця про майбутнє звільнення.

Вступаючи на постійну державну службу, працівник прокуратури складав *службову присягу*. Подаємо текст такої присяги в Австро-Угорській імперії:

*Пан \_\_\_\_\_ присягає Всевишньому Богові службу нести сумлінно та добросовісно, з незламною вірою і послухом Його Найяснішому Цісареві і Пану Франкциску Йозефу Першому (після смерті Франца-Йосифа I, вочевидь, згадувався уже Карл I – X. К.) з Божої ласки Цісареві Австрії, Королю Угорщини і Чехії, Далмації, Хорватії (Кроації), Словенії, Галичини, Лодомерії, Іллірії, Австрії, а також нащадкам з Його роду та крові. Пан \_\_\_\_\_ присягає, що буде непохитно стояти на захисті законодавства держави та нести обов'язки згідно займаної посади державного службовця. А також присягає творити лише добро во ім'я його Величності і держави, бути чесним слугою і вірним державі. Також Пан \_\_\_\_\_ присягає, що не спокусується до закордонної держави, буде політично незалежним.*

*Хай мені допоможе Бог!* [33, арк. 8–13].

Текст присяги підписувався працівником із зазначенням дати. Складання присяги засвідчувалось керівником. Однак, *стажисти та практиканти* присягу не складали. Вони давали т. зв. *обітницю* щодо сумлінного виконання своїх обов'язків.

Ще однією вимогою стало успішне проходження кандидатом в *державні прокурори* трирічної практики та складання відповідних іспитів. Тут зазначимо, що такої ж тривалості була практика кандидатів на посади суддів, в той час як особи, які прагнули стати адвокатами, до 1868 р. проходили трирічну практику, а після прийняття закону «Про затвердження положення про адвокатуру» тривалість такої практики було збільшено до семи років [161, s. 275].

Прокурорські працівники були *висококваліфікованими фахівцями*. Наявність у багатьох з них (зокрема, у працівників Вищих державних прокуратур і Галицької фінансової прокуратури) ступеня «доктор права» була свідченням отримання ґрунтовних теоретичних знань. Разом з тим, необхідність проходження практики була запорукою уміння цих службовців застосовувати набуті знання безпосередньо на службовій практиці.

Розглянемо практику діяльності Галицької фінансової прокуратури та аналізу ряду вимог, що висувались до кандидатів на таку відповідальну роботу, по-перше, це було успішне складання трьох державних іспитів, визначених Міністерством фінансів. Для остаточного зарахування на службу і складання присяги обов'язковою була однорічна практика. Для заміщення вищих посад у фінансовій прокуратурі складались адвокатські іспити. За потреби ставилась вимога до знання в галузі зарубіжного законодавства [255, с. 133].

Питання *підвищення працівників* по службі регулювалось законодавством таким чином: працівника, до якого не було суттєвих зауважень, переводили у порядку черги або позачергово на вищу посаду. В останньому випадку – це було заохоченням, а не правом. Переведення «авансом», тобто в порядку заохочення, здійснювалось незалежно від терміну перебування на службі і застосовувалось лише в тому випадку, якщо працівник був «особливо здібним» та заслуговував підвищення по службі. Разом з тим, зазвичай термін перебування на посадах в XI, X та IX рангів тривав близько трьох років, а на вищих щаблях – чотири.

Що стосується питання *переведення працівника на іншу (рівноцінну) посаду* (тобто по вертикалі). При переведенні на інше місце роботи, зазвичай, враховували майновий стан працівника – чи було у нього в користуванні,

володінні нерухоме майно за попереднім місцем роботи.

Цікавим для нашого дослідження був інститут переведення працівника у *тимчасову відставку*. Така процедура відбувалась у тому випадку, коли працівник понад один рік через хворобу був відсутній на роботі або перебував у відпустці з відсотковою оплатою протягом трьох років.

Ще одним важливим кадровим питанням проходження прокурорської служби була процедура *звільнення*. Вона відбувалась у *кілька етапів*: спочатку працівник власноручно писав заяву керівнику. Погодження заяви про звільнення відбувалось після того, як працівник закривав усі службові та матеріальні зобов'язання перед прокуратурою. У разі, якщо по відношенню до особи звільнюваного було відкрите дисциплінарне провадження або у нього були матеріальні зобов'язання перед прокуратурою, що погашались із зарплатні, то у задоволенні такої заяви відмовляли. Окрім того, заява вважалась прийнятою та погодженою керівництвом, якщо протягом чотирьох тижнів не надходило жодних заперечень на неї від самого працівника або його колег.

На кожного працівника прокуратури, незалежно від займаної посади, канцеляристами заповнювався періодичний *табелю кваліфікації* або *кваліфікаційний табелю*. Сюди вносились наступна інформація: прізвище та ім'я працівника, займана посада, професійна освіта, рівень знань положень законодавства відповідно до вимог посади, придатність до зовнішньої міжнародної служби та до співпраці з іншими органами, знання та рівень володіння мовами, особисті якості (уважність, надійність тощо), заохочення (вид заохочення та номер, дата наказу), дисциплінарні стягнення, дані про зайняття керівних посад, а також кваліфікаційна оцінка. У кваліфікаційному табелі містились підпис особи, яка складала опис кваліфікації, підсумкова оцінка кваліфікаційної комісії та підпис голови комісії [10, арк. 17].

Окремий аспект вимог до прокурорського працівника – національний. Де-юре Габсбурська монархія декларувала рівність громадян перед законом, де-факто існували реалії Коронного краю Галичина. Польські політики, правники та науковці Галичини того часу звично висловлювали обурення (в усному та

письмовому вигляді), що судді української національності користуються рідною мовою у спілкуванні з технічними працівниками українського походження. У спілкуванні зі сторонами процесу польські прокурори та судді зазвичай звертались до учасників судового слухання польською мовою, натомість спроби суддів чи прокурорів українців нав'язати учаснику процесу українську мову спілкування навіть не фіксувалися.

Загалом, політика полонізації на місцях полягала у тому, що польська верхівка взагалі заперечувала існування українського народу, як окремої етнічної одиниці. На українське і польське населення Східної Галичини польські шовіністи дивились як на окремі племена польського народу. Звідси трактувалось, що українець є *gente Ruthenus natione Polonus* (за походженням русин, а за національністю – поляк). У такому ж контексті ставилось питання й про українську мову, яка вважалась не самостійною, а розглядалась одним із діалектів польської мови. У центральних органах управління та армії панувала німецька мова. Інші мови, включаючи і польську, в кращому випадку, допускались у нижчих ланках державного управління.

У Галичині офіційною мовою *вважалась польська мова* (Закон Сейму від 27 квітня 1865 р. та Закон Сейму від 10 червня 1866 р., що регулювали питання державної мови). Відповідно, переважна більшість державних службовців, в тому числі прокурорів, були польської національності. Така ситуація мала місця протягом тривалого періоду. Лише на початку ХХ ст. до управління державними справами почали вибірково допускати носіїв української мови [29, арк. 25].

Окремо вкажемо, що при написанні дисертаційного дослідження з понад 500 опрацьованих архівних справ, не виявлено жодного документу державних прокуратур, Вищих державних прокуратур чи Галицької державної прокуратури, виконаних українською мовою. Навіть на звернення, написані українською мовою, напр., представниками греко-католицької церкви, органи прокуратури звично відповідали німецькою або польською мовами.

Продовжуючи тему питання мови в органах прокуратури: працівники у своїх особових справах мали вказувати знання мов та рівень володіння ними.

Проте, як свідчила практика, не завжди інформація в особовому табелі відповідала дійсності. Характерним для працівників прокуратури Східної Галичини було вільне володіння кількома мовами. Так, службовець Галицької фінансової прокуратури С. Гільбріхт володів німецькою, польською та українською мовами. Тут побіжно зазначимо, що дійсний рівень володіння мовами ніхто не перевіряв [30, арк. 6 – 8].

Станіслав Шафран, прокурор окружного суду в м. Бережани володів п'ятьма мовами – німецькою, польською, українською, французькою та італійською. [11, арк. 15]. Звичайно, такого роду обставина сприяла проходженню кваліфікаційних іспитів. Однак, на відміну від сучасної України, спеціальних доплат чиновникам-носіям мов не передбачалось.

Разом з тим, нами не було виявлено архівних документів, де би працівники єврейської національності (національність визначалась за прізвищем та ім'ям особи – *Х.К.*) вказували *ідии* або *іврит* в переліку мов [32, арк. 18–23]. А от якщо працівник володів українською мовою, то зазначено було «рус.», тобто русинська, а не російська, мова.

Станом на 1917–1918 рр. інформація про *віросповідання* до кваліфікаційного табеля не вносились. Певною мірою це викликає здивування – йшла світова війна, і сповідувань державним службовцем православ'я могло зацікавити «відповідні компетентні органи». Втім, нагадуємо, що конституційна Австро-Угорська монархія декларувала рівність громадян, незалежно від їх віросповідання.

Разом з тим, ці відомості вказувались в особовому листку (картці).

Окрім того, в ньому також містилась інформація про дату та місце народження, сімейний стан, попередні місця праці та термін перебування на службі, займані посади, аплікація (де відбувалась, скільки часу, які результати), рівень моральності працівника, політичні погляди, відповідність займаній посаді. До прикладу, у кваліфікаційному табелі Ізидора Кополонського, заступника прокурора державної прокуратури у Львові зазначалось, що він ґрунтовно знає законодавство, дуже здібний та швидко адаптується до зміни обставин [11,



арк. 24].

Також у кваліфікаційному таблиці зазначалась інформація про посади працівника, які він обіймав за сумісництвом. До прикладу, Владислав Орест Кучинський, заступник державного прокурора у м. Станіславові, за сумісництвом обіймав посаду керівника конкурсу для кандидатів на посаду судді. Також нерідко працівники прокуратури за сумісництвом займались викладацькою діяльністю [11, арк. 7–11]. В сучасній Україні працівникам державного апарату, включаючи і судову гілку влади, також дозволено викладацька діяльність, що, на нашу думку, є цілком виправданим.

Важливим елементом кадрової політики була *процедура аналізу кваліфікації* працівника. На працівників, що перебували на службі, заводились кваліфікаційні таблиці, куди щороку вносились *кваліфікаційні оцінки*. Також діяли комісії, що здійснювали оцінку діяльності кадрів при центральних органах та при органах, що безпосередньо підпорядковувались центральному. Такі комісії складались з п'яти членів. Членів комісії, як і необхідну кількість заступників, визначав з початком календарного року керівник органу. Головував в комісії найстарший працівник. Рішення приймались абсолютною більшістю голосів. При складанні висновків про кваліфікацію, враховували профільну освіту, здібності, рівень знань законодавства, компетентність працівника, авторитет атестованої особи в колективі. Загальна оцінка була: «відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно («менш відповідно») або «погано» («невідповідно») [58, с. 32].

Наступним важливим питанням кадрової політики був порядок надання *відпусток*. Працівник мав право на щорічну оплачувану відпустку, причому тривалість відпустки залежала, передусім, від стажу роботи державного службовця.

Відпустка могла тривати щонайменше:

- а) для практикантів та працівників XI службового ступеню – два тижні;
- б) для працівників X та IX сл. ст. – три тижні;
- в) для працівників VII та VIII сл. ст. – чотири тижні;
- г) для працівників VI сл. ст. – аж п'ять тижнів.

Тобто, це може бути цікавим вітчизняному законодавцю: тривалість відпустки прив'язувалась не до стажу, а до займаної посади та пов'язаного з нею рівня відповідальності і службової самовіддачі.

Задля отримання дозволу на оплатну або безоплатну відпустку працівник писав заяву, зазвичай, *німецькою мовою*, хоча прямої заборони про використання інших мов, поширених на теренах певного коронного краю не було. У заяві працівник вказував *вид відпустки: оплатна чи безоплатна*. До заяви у якості додатку додавались адреса реєстрації та фактичного місця проживання працівника, щоб у разі потреби, його (її) могли терміново відкликати на службу [35, арк. 10]. Подібний порядок існує сьогодні в силових структурах України.

Повертаючись до питання *заробітної плати працівника прокуратури*, то вона складалась з окладу та надбавки, яка називалась *функційною*. У разі смерті працівника виплачувалась допомога на поховання у розмірі зарплатні за останній місяць роботи. Зарплатня виплачувалась щомісячно. До речі, вислуга років та надбавка за неї прямо залежали від розміру зарплатні, яку отримував працівник.

*Рескрипт Міністерства фінансів № 894-С від 1879 р.* регулював виплату службових надбавок (додатків). Так, державним надпрокурорам нараховували та виплачували 500 крон, державним прокурорам у Львові – 600 кр., державним прокурорам у Чернівцях, заступникам надпрокурора – 300 кр., заступникам державного прокурора у Львові – 200, заступникам прокурора у Чернівцях і при місцевих судах – 100 крон [55, с. 3-9].

Передбачались і виплати у разі підвищення працівника у службовому ранзі. До прикладу, Гарбовський Юліан, прокурор м. Золочева, отримавши класний чин радника прокуратури в 1901 р., згідно з декретом Міністерства юстиції, отримав оклад в розмірі 2400 крон [10, арк. 32]. Високі виплати служили свого роду запобіжником корупційним діянням в середовищі прокурорських працівників.

Отже, високі виплати служили свого роду запобіжником корупційним діянням в середовищі прокурорських працівників.

Підводячи підсумки до підрозділу 3.1.1, вкажемо на ті моменти, які можуть становити інтерес для сучасного українського законодавця і пересічного

громадянина-платника податків. Працівник прокуратури як державний службовець повинен, по-перше, відповідати певним моральним критеріям та політичним вимогам лояльності до існуючого конституційного ладу. По-друге, працедавець (держава) має уміло враховувати корупційні ризики. По-третє, має бути передбачена чітка і зрозуміла модель (алгоритм) службового росту, вільна від корупційної складової. Австрійські стандарти опирались на два фактори – службовий стан та успішна кваліфікаційна оцінка. По-четверте, держава має чітко розмежовувати дозволені і заборонені шляхи збагачення для співробітників прокуратури (та суду). Не викликає заперечень, наприклад, викладацька робота прокурора, а от професійні та політичні проекти повинні бути більш чи менш заборонені. По-п'яте, як це не дивно, національний фактор суттєво впливає на морально-психологічний клімат в колективі, на ефективність роботи прокуратур. По-шосте, як держава, так і самі кадри прокуратури, з свого боку, повинні постійно працювати над підвищенням суспільного авторитету представника прокурорської професії.

### *3.1.2 Кадри прокуратури Малопольські Вихідної (східних воєводств Другої Речі Посполитої) в розрізі соціальних та національних викликів міжвоєнної доби*

Друга Річ Посполита (Польська Республіка) успадкувала від Австро-Угорщини не тільки частково територію, але й, на цих колишніх австрійських землях, запозичила систему організації та діяльності органів державної влади. Відтак, кадровий склад державних органів на момент відродження Польської держави мав переважно австрійську школу підготовки та досвід роботи.

Проте, надалі польська влада докладала максимальних зусиль, щоби повністю полонізувати особовий склад державних службовців. Українці, німці, австрійці, євреї та представники інших національностей, які дотримувались поглядів, відмінних від офіційної польської державницької позиції, переводились в резерв кадрів або звільнялись з державних органів.

Система прокуратури не була винятком з встановлених негласних правил.

Хоча офіційних документів, які б забороняли призначати на керівні посади українців, особливо, на теренах Східної Галичини, в архівах не виявлено, навіть побіжний аналіз прізвищ та імен особового складу органів прокуратури, а також інших документів кадровової роботи дає усі підстави зробити саме такий висновок.

Передусім зазначимо, що професія прокурора в ДРП, подібно до австрійських часів була тісно переплетена з судівською професією. Такий стан речей особливо став помітним після прийняття Закону про устрій загальних судів від 1928 року. Цей Закон, що регулював статус судді та прокурора, багато в чому закріплював професійну подібність, схожість представників обох професій.

З психологічної точки зору, прокурор, безумовно, відчував певну спорідненість з суддею, свою професійну роль, вагу і значущість, внутрішнє переконання підтримувати авторитет прокуратури як в межах системи, так і поза нею. Про те, що закон надавав однакоvu вагу і судді, і прокурору, свідчить такий приклад: ст. 85 вказаного вище нормативно-правового акту визначала, що кваліфікація (стаж роботи, посада) прокурора, має таку ж цінність, що й судді, у випадку проходження кандидатом певної процедури призначення на посаду. Тобто, претендент-суддя при проведенні атестації міг вимагати зарахування стажу прокурорської служби і, навпаки, – на рівних підставах – рік за рік.

Основні складові устрою прокуратури були викладені в Законі про устрій загальних судів від 24 грудня 1928 р. Додамо до цього й Розпорядження Міністра юстиції від 24 грудня 1928 р. про Порядок представлення кандидатів на прокурорські посади. Саме цей акт регулював всі питання, пов'язані з прийняттям працівників на службу в органи прокуратури апеляційного, окружного та гродського рівня [84, s. 86].

Про кожну вакансію на прокурорську посаду повідомлялось в офіційному урядовому виданні Міністерства юстиції, у розділі «Службовий рух». У повідомленні вказувалось дату співбесіди та пояснення про порядок подання заяви та вимоги до її змісту. Кандидати подавали заяву на ім'я керівника тієї прокуратури, де звільнилось місце, протягом 14 днів з дня публікації. Також

кандидат зазначав в заяві, чи пропонував він свою кандидатуру й на інші вакантні посади. Таким чином, оголошували набір: а) окружний прокурор щодо вільних в його окрузі посад окружних віце-прокурорів та підпрокурорів; б) апеляційний прокурор щодо вільних у його окрузі посад апеляційних віце-прокурорів; в) перший прокурор Верховного суду щодо вільних посад прокурорів та віце-прокурорів Верховного суду.

До заяв кандидатів, які перебували на державній службі додавалась характеристика на претендента, складена керівниками цих органів. Усі додатки до заяв мали бути оригіналами або належним чином завіреними копіями. Задля запобігання виникнення конфлікту інтересів, кандидат мав повідомити чи перебуває він у родинних зв'язках з працівниками прокуратури або суду. Окружний прокурор не мав права самостійно приймати рішення про призначення на посаду, тому скеровував відповідні заяви до апеляційного прокурора. До заяви додавалися характеристики на працівника від керівника або будь-якого авторитетного працівника, де раніше працювала особа. Складався окремий список претендентів у алфавітному порядку, в якому вказувались наступні відомості про кандидата: прізвище, ім'я, місце народження, службове становище, місце роботи, вік, віросповідання, знання мов та рівень володіння ними, стаж роботи, попередні місця роботи та термін перебування на службі, аплікація (практика та стажування), трудова кваліфікація, ступінь відповідності кандидата займаній посаді [109].

Перелік *вимог до кандидата* був передбачений ст.ст. 82, 83 та 236 Закону про устрій загальних судів від 1928 р. [84, s. 31-38].

Отже, згідно з вимог тогочасного законодавства, *прокурорами могли стати*:

1. громадяни Польщі, котрі володіли відповідними цивільними правами та обов'язками, тобто мали цивільну правоздатність;
2. володіли бездоганними моральними та етичними якостями;
3. досягли 25 річного віку;
4. володіли польською мовою усно та письмово;
5. отримали юридичну освіту і успішно склали передбачені законом

екзамени;

6. відбули судову аплікацію (стажування);

7. успішно склали суддівський іспит.

Разом з тим пол. 6 та 7 не поширювались на таких кандидатів:

1. доцентів та професорів правничих наук державних польських університетів;

2. адвокатів та постійних референдських працівників Генеральної прокуратури Речі Посполитої;

3. офіцерів судового корпусу, які претендували на посаду військового судді, прокурора або підпрокурора.

Тим самим, на службу у прокуратуру допускались перевірені особи, лояльні до влади, як правило, польської національності. До прикладу, з 304 очільників прокуратур різних рівнів та їх заступників у Польщі в 1923 р. було лише 27 осіб не римо-католицької віри. З цих керівників та їх заступників налічувалось лише сім осіб непольської національності. Із зазначених 27 осіб було п'ять греко-католиків (тобто католиків східного обряду – *X. К.*), сім православних, які, зазвичай, свою національність не вказували [315, с. 42]. У Другій Речі Посполитій графа «національність», зазвичай, не вказувалась, її заміняло «віресповідання».

У тогочасному польському суспільстві прокурорська професія вважалась досить престижною та відповідальною. На підтвердження цієї тези ст. 241 згаданого Закону ставила вимогу, що прокурор повинен підтримувати імідж прокуратури в межах системи та поза нею та уникати всього того, що може заплямувати його бездоганну репутацію. Окрім того, прокурор не мав права належати до будь-якої політичної партії, чи перебувати на іншій державній службі, окрім як займатись викладацькою роботою, обіймати посаду доцента чи професора, лектора у державних академічних школах.

Цікавою була норма Закону про те, що прокурор повинен постійно проживати в тій місцевості, де працював (ст. 63). Також йому заборонялось пов'язувати себе з фінансовими компаніями, промислами чи металургією, відтак, працівник не міг належати до ради правління таких компаній (ст. 64).

Проте, був виняток з цих положень. Так, Міністр юстиції все ж міг надати право першому прокурору Верховного суду і апеляційним прокурорам займатись певною діяльністю, яка підпадала під загальну заборону, водночас прокурорам при Верховному суді міг надати Перший прокурор, а всім іншим прокурорам – відповідно апеляційний прокурор.

Тут вкажемо, що під загальним терміном «*прокурор*» слід розуміти керівника прокуратури (перший прокурор, головний прокурор), віце-прокурора (його заступник) та підпрокурорів. Така послідовність викладу положень матеріалу пов'язана із застосуванням нами хронологічного аналізу норм Закону від 1928 р. «Про устрій загальних судів, що регулював діяльність прокуратур».

З часом, паралельно з процесами становлення польської державності, кваліфікаційні вимоги до працівників прокуратури посилювались: мати досвід роботи в прокуратурі чи суді мінімум один рік, вік претендентів збільшився до 26 років. Крім того, було підвищено вік виходу прокурора на пенсію – до 65 років (раніше було 60 р.) з дозволу Міністра юстиції [38, арк. 22].

*Підпрокурором окружного суду* під керівництвом досвідченого прокурора могла стати особа, котра попередньо відпрацювала на посаді судового апліканта (стажиста) та склала кваліфікаційний іспит. Міністр юстиції міг призначати й підпрокурорів для гродських судів.

Зазначимо, що окрім прокурорів, у кадровому складі передбачались і посади *референдарів (референдів) прокуратури*, що належали до I категорії працівників. До претендентів на ці посади висувались наступні *вимоги*: наявність університетського диплома, успішне складання першого державного іспиту; проходження стажування в державних та приватних юридичних структурах. Після стажування *референдар* мав скласти другий державний іспит і лише тоді отримував право займатися юридичною практикою [92]. Питання змісту і обсягу службових функцій референдарських працівників у прокурорській системі регулювалось Розпорядженням Міністра юстиції від 3 липня 1920 р. про запровадження посад референдарів прокуратур за контрактом при окружних судах, котрі б виконували функції підпрокурорів, регулювалось питання місця

референдарських працівників у прокурорській системі. Станом на початок 1920-их рр. референдарі були за своїм правовим статусом прирівняні до підпрокурорів та мали аналогічні повноваження. Пізніше до референдарів висунули й додаткову вимогу про обов'язкове складання суддівського іспиту. Призначались такі працівники Міністром юстиції.

Що стосується вимог до кандидатів на посади референдарів в Генеральній прокуратурі, то діяв окремий акт – Розпорядження Ради міністрів від 20 травня 1925 р. про підготовчу службу і професійні референдарські іспити в Генеральній прокуратурі Польської республіки [142].

Якщо особа претендувала на посаду *референдаря* I-ї категорії, то від неї вимагався певний досвід роботи на адміністративних посадах в органах державної влади. Щодо необхідної практики, то вона мала як оплатний, як і безоплатний характер. Після двох років практики особі надавалось право на складання референдарського іспиту.

До складу *екзаменаційної комісії* входили: Голова (керівник прокуратури або уповноважений на те працівник), два члени з-поміж працівників Генпрокуратури або її філії, два заступники, один – представник судівництва, делегований Головою апеляційного суду, один – представник адвокатури, делегований Палатою (Радою) адвокатів. Екзаменувався працівник на знання таких галузей права: судове матеріальне і формальне право, конституційне, адміністративне, фінансове, міжнародне право.

Перед проведенням усного іспиту, проводився письмовий екзамен. Позитивне рішення комісії приймалось одногolosно.

Втім, такий склад комісії та порядок зарахування результатів кваліфікаційного іспиту стосувався не лише референдарських працівників, але й всіх кандидатів на оперативні посади.

Окремі вимоги існували для вищого управлінського складу. Що стосується *прокурорів Верховного суду*, то після 1 січня 1929 р. ними могли стати підпрокурори Верховного суду, що належали до зарплатної групи D, або ті, хто мали трудовий стаж відповідно до працівників цієї зарплатної групи [106].



*Асесори* прокуратури були прирівняні до судових аплікантів в плані вимог до них. Це мали бути громадяни Речі Посполитої, з бездоганними моральними якостями, володінням державною мовою, цивільними правами. Також до вимог входили: наявність вищої юридичної освіти та складання іспиту, передбаченого законом. Зазвичай екзамен складався з письмової частини та співбесіди.

*Канцелярські працівники* Генеральної прокуратури приймалися на службу у порядку, передбаченому Розпорядженням Ради міністрів від 6 листопада 1922 р. щодо аплікації (підготовчої служби) канцелярських працівників Генеральної прокуратури РП. На теренах Східної Галичини дія цього Закону поширювалась лише на працівників Філії ГП у Львові [147].

Вступати на канцелярську службу також мали право діючі судді, прокурори, адвокати, професори права, але уже без складання вище згаданого екзамену. Усна частина полягала в оцінюванні практичних та теоретичних вмінь та навичків кандидата і тривала не довше двох годин. Процедура екзамену фіксувалась у протоколі. Ці ж положення, водночас, стосувались й *канцелярських працівників*.

На усіх ланках прокурорської системи перевага надавалась, передусім, претендентам – представникам самої системи, а не вихідцям з інших, нехай і суміжних, правоохоронних та правозахисних структур. Лише у разі, якщо кількість вакантних місць перевищувала 10% штатного розпису (наприклад, при створенні нових територіальних структур), брались до уваги й кандидати без досвіду роботи в органах прокуратури.

Перед тим, як офіційно подати свою кандидатуру на вакантну посаду до Генеральної прокуратури, пошуковувач проходив *підготовчу службу*. Попередньо він повинен був мати вищу юридичну освіту, а також могли на заміну пройти однорічну судову практику. Кандидати, які не мали судової практики, могли також пройти практику в органах прокуратури протягом одного року. Сама підготовча служба (аплікація) тривала щонайменше два роки. Стажист (аплікант) під час практики повинен був підготувати реферати, що брались до уваги при захисті результатів практики. Окрім результатів практичної діяльності, аплікант мав продемонструвати і певні теоретичні знання. Після закінчення практики

кандидат на посаду складав *асесорський* *екзамен*. Комісію очолював Генеральний прокурор, його заступник або один із апеляційних прокурорів. Якщо такий *екзамен* складався на місцях, у філіях, то головою комісії був керівник відповідної філії.

Розглянемо особливості комплектування вищих ланок прокурорської системи, зокрема, *Генеральної прокуратури*.

До роботи в Генеральній Прокуратурі РП допускались особи, котрі: виконали загальні вимоги, передбачені законодавством; закінчили правничий факультет в одному з державних університетів, успішно склали іспити; відбули однорічну судову (прокурорську) практику; мали загальну практику – мінімум три роки (враховувалась і адвокатська діяльність).

До складу Генеральної прокуратури входили старші радники, радники, старші референди, референди та асесори. Старші радники отримували V категорію праці, згідно Тимчасових службових приписів від 11 червня 1918 р. Радники – V категорію, підкатегорія B, старші референди – VI категорію, референди – VII кат., асесори – VIII категорію.

Категорії служби начальника канцелярії, головного архіваріуса, старшого секретаря та секретаря варіювались від VII категорії до IX.

Усі такі призначені категорії праці заносились у кваліфікаційний табель службовця Генеральної прокуратури.

На нищих щаблях прокурорської ієрархії алгоритм заміщення посад у своїх основних рисах відповідав тому, що діяв при ГП. Працівники, призначені на займані посади начальників Філій, отримували ранг старшого радника, а помічники референтів – титул асесора.

Аналіз архівних документів прокуратури внутрішнього використання дозволяє зробити висновок про те, що її працівникам була властива *службова мобільність*. При цьому, дотримувались і певні формальні вимоги. Так, для *переведення з однієї посади на іншу* вимагались наступні документи: свідоцтво про народження; свідоцтво про складення *екзамену зрілості* (атестат); свідоцтво про наявність юридичних *екзаменів з права* в університеті або диплом магістра

права; документи, що підтверджували попереднє проходження служби. Окрім того, якщо особа переводилась в іншу місцевість, згідно декретів Міністерства юстиції, додавалась довідка з Апеляційного суду (на теренах Східної Галичини він містився у Львові), про те, що працівник не перебуває та не перебував під слідством. До того ж, обов'язковими були документи про повну сплату податкового та пенсійного зборів.

Звичних для сучасної української прокурорської системи відділів кадрів, які б завідували всіма питаннями кадрового напрямку, в РП не існувало. За цей напрям діяльності відповідала *канцелярія*. Для того, щоб відбувалось переведення на іншу посаду, додавалась також й декларація працівника. Щоправда, це не був документ в сучасному його розумінні. Складався він у довільній формі, проте в ньому містились стандартні відомості про особу. [47, арк. 3-5].

Що стосується діловодства, документообігу та, безпосередньо, ведення кваліфікаційних табелів працівників, то в порівнянні з Австро-Угорщиною, особливих змін не відбулося. Ведення *кваліфікаційних табелів* (списків) та визначення рейтингів успішності працівників прокуратури регулювались указом Ради міністрів від 26 липня 1937 р. Цими питаннями відали старші реєстратори, реєстратори, канцеляристи, помічники канцеляристів [53, с. 13].

До кваліфікаційного табелю вносили такі дані: етична складова (особиста чесність, службова лояльність, відчуття особистої гідності, безкорисливість, неупередженість), розумовий рівень (інтелігентність, пам'ять, увага, ініціативність, кмітливість, швидкість прийняття рішень та орієнтації), особистісна поведінка (впертість, обачність, майстерність, надійність), внутрішнє відчуття громадського обов'язку, службова характеристика (амбіційність, цілеспрямованість, точність, енергійність, організованість, почуття відповідальності, вихованість, кваліфікація, дотримання службової таємниці), вимоги для підвищення по службі, фаховий висновок, кваліфікаційна оцінка, примітки.

Складалась ця характеристика у довільній формі.

Робочий час регулювався циркулярами Міністерства юстиції, а також (для

Східної Галичини) розпорядженнями Голови апеляційного суду у Львові, оскільки прокуратури діяли при судах. У гродських судах робочий день розпочинався в 9:00 та закінчувався о 16:00. У дні релігійних свят обідня перерва тривала з 11:00 до 13:00.

Для порівняння: у повітових судах робочий день був довшим на 2 години. Канцелярія працювала за іншим розпорядком – від 9:00 до 14:00 та від 16:00 до 18:30. Загалом, робочий день в судах та прокуратурах не мав перевищувати 6 годин, а в п'ятницю та суботу – 4 годин [36, арк. 2-5].

Важливим напрямом кадрової роботи в органах прокуратури, що безпосередньо межував і з дотриманням норм трудового права, був інститут *відпусток*. Працівник, окрім права на належні умови праці, мав і право на відпочинок. У законодавстві встановлювалось декілька видів відпусток. Зокрема, «для відпочинку», тривалість якої, зазвичай, щалежала від рангу (то ж і від терміну попередньої службової вислуги) працівника прокуратури. надавались на шість тижнів на рік. Підпрокурори здебільшого не мали шість тижнів відпустки протягом року, а лише два [26].

До того ж службовець будь-якого рангу міг взяти додаткову п'ятитижневу відпустку «для поліпшення здоров'я». Щоб узяти цю додаткову відпустку, належало надати довідку від лікаря про причину та характер хвороби [185, с. 44].

Крім положення норм закону, також існували й внутрішні інструкції, складені на основі практичного досвіду. Так, встановлені законом тижні відпустки можна було за бажанням працівника поділити на кілька (3 і більше) 14 денних (або менше) проміжків відсутності працівника на робочому місці.

Важливим аспектом кадрової політики в органах прокуратури виступала *заробітна платня*. Адже, саме вона стимулювала працівників уникати корупційних злочинів, підвищувати кваліфікацію, приваблювала перспективних кандидатів на вакантні посади.

Закон від 13 липня 1920 р. про оплату праці суддів і прокурорів Речі Посполитої не містив формального роз'яснення співвідношення займаної посади зарплатній групі [155].

Кадрова політика, як і будь-яка інша форма управлінської діяльності, має свої стимули, свого роду «батіг та пряник». Так, суддя або прокурор міг бути переведений з вищої рангової (і, відповідно, зарплатної) групи до нижчої шляхом накладення дисциплінарного стягнення або за рішенням центрального керівництва. Також як один із видів дисциплінарного стягнення міг зменшуватись оклад працівника на певний час. Апліканти (стажисти) без складеного суддівського екзамену мали протягом першого року роботи ту ж оплату праці, що й працівники X службового ступеню групи А, а після 1 року служби – IX службового ступеню групи В.

Інститути заохочення працівників діяв на противагу дисциплінарній відповідальності. На підставі Закону від 8 січня 1938 р. Працівників, які мали особливі заслуги, *нагороджували* дипломами та/ або медаллю за довголітню службу, грошовими відзнаками, подяками, додатковими вихідними, додатковою оплачуваною відпусткою.

В архівних документах ми знаходимо такі приклади, як-от нагородження працівника прокуратури повітового суду Мар'яна Павловича, старшого реєстратора прокуратури окружного суду у Станіславові за довголітню та сумлінну служб [42].

*Соціальна допомога* прокурорським працівникам здійснювалася у спеціальних *одноразових виплатах*, які були прив'язані до економічної ситуації в державі [129]. Інфляційні процеси не повинні були надто позначатись на добробуті прокурорських працівників та членів їх родин, то ж втрати від знецінення грошової одиниці покликана була компенсувати держава.

*Процедура звільнення* мала свій усталений алгоритм. Звільнюваний працівник прокуратури був зобов'язаний протягом трьох тижнів від дня отримання повідомлення про звільнення скласти службові повноваження. Працівника попереджали про це завчасно та скеровували відповідного листа до Генеральної прокуратури (якщо йшла мова про працівника Філії) або до Міністерства юстиції (окружні або апеляційні прокуратури). До *причини звільнення з посади* належали: смерть працівника, вихід на пенсію або втрата

дієздатності, звільнення зі служби за віком, відпустка по догляду за дитиною більше шести місяців [19, арк. 4–18].

Стабільність професії прокурора базувалась на положеннях ст. 243 § 1–2 част. 107–110 вищезгаданого Закону 1928 р.

*Прокурор виходив на пенсію («переходив у стан спочинку»):*

- 1) коли йому виповнювалось 70 років;
- 2) в результаті рішення дисциплінарного суду.

Переведення прокурорського працівника на пенсію, згідно ст. 110 Закону про устрій загальних судів від 1928 р., відбувалось після проведення відомчої перевірки. За проходження процесу переведення ніс відповідальність керівник звільнюваного, навіть якщо вихід на пенсію відбувався за рішенням Міністра юстиції. Зазвичай, працівник сам ініціював цю процедуру після настання 55-річного (згодом 60-річного) віку. Лист Президента Республіки від 26 лютого 1921 р. № 2180 настійно рекомендував вихід на пенсію у 60 років [17, арк. 1].

Міністр юстиції на власний розсуд переводив прокурора у стан спочинку (ми не можемо у даному випадку стверджувати саме про вихід на пенсію) у випадках:

- 1) незалежно від віку, якщо з причин некомпетентності або фізичного або психічного розладу він стає непрацездатним;
- 2) якщо фізичний або психічний стан зробив несення служби неможливим довічно;
- 3) в інтересах правосуддя, у випадку потреби отримання та розгляду пояснень прокурора або здійснення розслідування стосовно нього;
- 4) коли прокурор був звільнений через скорочення його посади і не отримав нової посади протягом року.

Слід підкреслити, що вихід на пенсію і судді, і прокурора базувався на цілком аналогічних засадах. До того ж, прокурор, котрий хотів працювати до свого семидесятиріччя, міг у звичному порядку реалізовувати своє бажання. Більше того, у будь-якому випадку до моменту переходу у стан спочинку або виходу на пенсію, йому не загрожувала втрата посадової встановленої зарплати.

Загалом *пенсійні питання* регулювалися Законом про пенсійне забезпечення від 28 липня 1921 р., в якому ст. 19 передбачала порядок пенсійного забезпечення працівників прокуратури [151].

Відділ канцелярії у поданні на пенсію зазначав наступні відомості про працівника: вік, остання займана посада, роки служби<sup>16</sup>, дата виходу на пенсію, лікарський висновок щодо стану здоров'я і висновок про працю в прокуратурі, завірений підписом керівника. В прокуратурі пенсійне забезпечення регулювалось Розпорядженням Міністра юстиції від 24 грудня 1928 р. [48].

Передбачались такі *види пенсій*: пенсія за інвалідністю, пенсія за віком, допомога на лікування через немічність, пенсія вдовця або вдови, сиротинська пенсія, одноразова виплата у зв'язку з втратою годувальника або пенсія вдови (вдовця). Переведення прокурора на пенсію згідно зі статтею 110 Закону про устрій загальних судів від 1928 р. відбувалось після проведення перевірки. За зміну цього стану відповідальний був керівник, хоча деколи вихід на пенсію відбувався й за рішенням Міністра юстиції. Зазвичай працівник сам ініціював цю процедуру після настання 55-річного (пізніше 60-річного) віку. Колізією в законодавстві було те, що нормативні акти по-різному трактували вік виходу на пенсію. Наприклад, лист Президента Республіки від 26 лютого 1921 року № 2180 вказував на те, що на пенсію рекомендується виходити в 60 років [17].

Вихід на пенсію міг відбуватись ще й з причини незадовільного стану здоров'я. У цьому випадку працівник подавав заяву з проханням, а також лікарські висновки, як мінімум двох лікарів, про те, що продовження служби не є надалі можливим. Лікарі у довідці відповідали на такі *графи*: науковий опис хвороби, каліцтва у разі наявності істотних двох або кількох захворювань; головні симптоми хвороби; чи прогресує хвороба; чи вона стоїть на заваді реалізації службових повноважень; чи особа має потребу поміщення в закладах для розумово неповносправних [20, арк. 6].

Держслужбовці мали право на кредит на старість. Тобто вони регулярно

---

<sup>16</sup> Службовий стаж – це заняття посад судді, прокурора (цивільного, військового), робота в адвокатурі, Генеральній прокуратурі, референдарських відділах Міністерства юстиції у відповідно передбачений законодавством період. Чим вище суд, тим більший мав бути стаж [41].

вносили гроші на державні рахунки, які після смерті передавались вдові або вдівцю.

На останок вкажемо, що для успішної реалізації кадрової політики на практиці та підвищення рівня ефективності роботи проводились конференції прокурорів [54] – явище відносно нове, притаманне ХХ століттю.

### **3.2 Національний та соціальний склад прокуратури Східної Галичини**

#### *3.2.1 Кадровий склад органів прокуратури в Австрійській конституційній монархії – національний аспект та питання соціального походження*

Очевидно, виконання прокуратурою своїх конституційних завдань значною мірою залежить від добросовісності і кваліфікації її працівників. У системі факторів, що забезпечують її діяльність, нарівні з суспільно-політичними складовими, найбільш істотним є й людський чинник. Не винятком був і кадровий склад прокуратури Австро-Угорщини. Соціальний та національний склад прокуратури того часу слугував важливим елементом ефективності кадрової роботи в органах. З метою повного та всебічного дослідження цього феномену розглянемо спершу етнодемографічну та релігійну ситуацію, що склалась у Східній Галичині в 1867–1918 роках.

Наукові характеристики етнодемографічної ситуації в Галичині можливі лише від 70-х рр. XVII ст., коли основна територія західноукраїнського регіону після першого поділу Речі Посполитої (1772 р.) та за договором між Австрією та Туреччиною (1774 р.) увійшла до складу Австрійської монархії [231, с. 50].

Статистичні дані народонаселення Австрії отримуємо з таких джерел: по-перше, австрійські загальноімперські ревізії населення 1772–1846 рр. Австрійські переписи проводились до 1789 р. щорічно, а згодом – один раз в три роки.

По-друге, церковна статистика (реєстрація кількості парафіян за їх віросповіданням, фіксація народжуваності, смертності і одруження пастви),



по-третє, науково-організаційні переписи населення, включаючи і Західну Україну, починаючи з 1850–1851 рр. Всього таких переписів було організовано сім: в 1850–1851, 1857, 1869, 1880, 1890, 1900 та 1910 рр.

За даними періодичного видання «Зоря Галицька» від 1849 р., національний склад Галичини і Буковини (включно з Краковом) був наступним: із загальної кількості 5 253 621 осіб було: поляків – 2 000 143, українців (русинів) – 2 616 799, румунів – 140 626, євреїв – 345 702, німецької національної групи – 133 003, чехів – 2 182, росіян – 2 339, угорців – 5 446, вірменів – 5 384. Як бачимо, перші місця займали українці і поляки, а на Буковині також румуни. Далі за чисельністю йшли німці та євреї [228, с. 39].

Австрійські переписи вирізняли окремо тільки християнське (без виділення окремих парафій) та юдейське населення, що робить ці дані мало придатними для дослідження етнічного складу населення. Тому створене в 1828 р. Австрійське статистичне бюро у Відні (попередник Дирекції адміністративної статистики), спиралось уже на дані місцевих органів адміністрації (окружного та повітового рівня), а також дані Церкви. У Галичині греко-католицьке населення було переважно українським за етнічною приналежністю. Православних на цій території майже не було. Тому на Галичині дані церковної статистики про конфесійну структуру населення цих регіонів дозволяють виділити українців із загальної маси жителів. Тут маємо врахувати певні місцеві реалії, як-от намагання частини української шляхти видавати себе за поляків (згадаймо, як поділились на поляків та українців брати митрополита Андрея Шептицького). Також у змішаних польсько-українських сім'ях синів вписували до конфесії батька, а дочок – до матері.

У свою чергу, польські переписи 1921 та 1931 рр. ще менше репрезентативні. Вони мали на меті будь-яким шляхом завищити кількість панівного етносу – поляків – шляхом штучного залучення етнічних груп, що не мали не тільки автономії чи місцевого самоврядування, але й різними способами дискримінувались в польському суспільстві 20–30-х рр. ХХ ст. Наприклад, при здійсненні переписів населення поширеною національною групою в Західній

Україні та Західній Білорусії показувалися винайдені поляками «тутейші» (місцеві). Етнографи справедливо вважають, що таким чином польська статистика зменшувала число українців та білорусів.

Показники віросповідання цих переписів вважаються більш правдивими – знову ж таки з врахуванням реалій попередніх років (*див. Додаток Й*).

У другій половині XIX ст. та на початку XX ст. спостерігався поступовий відступ на схід українського етнічного кордону, хоча цей процес протікав відносно повільно. Питома вага українців у загальній кількості населення Галичини з 1857 р. до 1910 р. знизилась від 46% до 43%. Особливо помітно відсоток українців упав у Львівському (з 45,5 до 31,1%), Стрийському (з 82,4% до 74,5%) і Бережанському (з 81,1% до 67,3%) округах, тобто, в основному, на територіях, що межували з етнічними польськими землями [242].

Австрійська адміністрація Галичини стримувала бажання поляків до повного політичного, економічного та культурного панування в краї. Крім того, вона надавала певну підтримку українцям як противазі проти поляків з їх радикальними намірами, що особливо яскраво проявили себе під час повстань поляків. Польський дослідник Т. Рutowський писав, що «поляки є значною складовою частиною багатонаціональної Австрійської монархії, рівноправні не лише формально на підставі конституції, але в усій повноті державного життя». Трохи пізніше інший автор більше відверто визнавав, що «Галичина лише формально залишається австрійською провінцією, з австрійськими законами і порядками, з австрійським судом і адміністрацією, насправді ж все управління краєм, здійснення правосуддя і представництво краю перейшли до рук шляхти, яка, обійшовши конституційні закони, запровадила в Галичині порядки терору, хабарництва та прямого насильства» [244, с. 34].

За цих умов зміна українцями мови спілкування сама по собі не призводила до зміни їх етнічної самосвідомості і етнічної приналежності. Що стосується інших груп населення, то державний лад Австро-Угорщини забезпечував панівне становище австрійських німців, які спромоглися залучити на свій бік представників експлуататорських класів інших національностей. В Галичині, що

була заселена значною мірою українцями, політичні, економічні та культурні привілеї було надано польським поміщикам і буржуазії.

Відносно громадян Австрії єврейської національності, то починаючи з 1848 року євреї почали активно виступати за політичну та соціальну рівність. 18 березня цього ж року євреями Галичини разом з поляками було підписано подання до монарха щодо надання рівноправності усім класам та віросповідання, про зниження релігійних податків, рівних прав, привілеїв та вимог до духовництва всіх конфесій. Остаточна рівність євреїв у правах з іншими національностями була закріплена в Конституції від 4 березня 1849 р. Станом на 1867 р. єврейське населення складало 10, 58% від загальної кількості населення Галичини. З 1861 р. євреям було надано право балотуватись до Галицького сейму. На 100 членів сейму 15 місць постійно займали євреї. З кожним роком вони добивались збільшення кількості в гмінних радах. Згідно статистики, в 1900 р., серед державних посадовців євреїв налічувалось 13% від загальної кількості працівників. Адвокатів єврейської національності в 1890 р. налічувалось 36,4%, в 1900 – 46, 3%, в 1910 році – аж 58% [190, s. 13-15].

На титульному аркуші особових справ працівників-євреїв червоним чорнилом ставилась помітка «Israel». Працівників зобов'язували повідомляти про цей факт. До 80-х рр. XIX ст. включно на титульному листі усіх таких особових справ при аналізі архівних тогочасних документів зустрічаємо цю помітку. Прикладом може служити особова справа д.п. Самуеля Вольфа Гурмана, канцеляриста прокуратури у Львові [3, арк. 7-11]. В архівних фондах знаходимо типові прізвища працівників єврейської національності, які вони мали право складати службову присягу на ідиші. Зокрема, це прізвища: Літман, Кайтлер, Бесер, Гефнер, Данер, Альбін, Амрах, Шпорн, Ландман, Кон, Ундер, Чарц, Кац, Шпрітцер, Тухнер, Лехнер, Зінгер, Нахлігаль, Звірн, Лімберг, Мельзес, Вайфсман, Майер, Ісак, Альтер, Нец, Ровенберг, Шпіндлер тощо.

Втім, не єврейське (приміром, польське) прізвище ще не ставало гарантом польської чи ін. національності його носія. Часто також єврейське ім'я замінювалось співзвучним польським чи німецьким аналогом, до прикладу,

Мойсей на Михайла, Рувим на Романа тощо.

До тих, хто найчастіше змінював імена, належали:

- 1) практично усі, хто мав стосунок до державної служби та війська;
- 2) купці та особи, пов'язані з торгівлею;
- 3) ті євреї, що прямо прагнули «сполячити» ім'я, часто разом з прізвищем [313, s. 18].

Повертаючись до національного складу органів державної влади зазначимо, що судді на теренах Галичини були переважно польської національності. Українці допускалися до роботи в судах нижчих інстанцій. З 1869 р. в судах, в органах прокуратури і управління Галичини офіційною мовою стала польська. В кримінальному судочинстві вона була частково запроваджена ще у 1860 р.

Українська мова, хоч формально й допускалася, проте грубо ігнорувалася. Наприклад, голова Золочівського окружного суду Міхальчевські наказав усі записи в ґрунтових книгах робити тільки польською мовою, хоча відповідні заяви могли бути написані українською. А Підбузького (тепер Львівської області) повітового суддю Реваковича було притягнуто до дисциплінарної відповідальності за те, що записи в ґрунтових книгах на українські заяви він розпорядився робити українською мовою, тоді як неформально дозволялось лише польською.

У національному відношенні із зальної кількості 1 150 суддів у Східній Галичині у 1908 р. 772 судді були поляками. Це становило 63,8% від загальної кількості суддівського корпусу. З українців тоді працювало суддями 367 чоловік або лише 31,8%. До того ж українців, зазвичай, допускали до судівництва лише в судах нижчих інстанцій. Так, серед 56 членів Вищого крайового суду у Львові у 1908 р. 75% були поляками, 1,7% євреями, 23,8% – українцями [224, с. 49–52].

Надаємо наступні *статистичні дані*: серед судових працівників станом на 1906 р. налічувалось: римо-католиків – 727; греко-католиків – 367; юдеїв – 53; євангелістів – 3. З них, поляків – 783, русинів, тобто українців – 367. На 100 суддівських працівників в середньому припадало 63 римо-католиків, 32 греко-католики та п'ять юдеїв. Якщо виводити статистику за національною ознакою, то

поляків – 68 %, а українців всього 32% (див. Додаток К).

Разом з тим, римо-католики займали керівні посади та посади радників, водночас, як греко-католики не отримали жодної керівної посади. Греко-католиків найбільше було серед працівників VII рангу, а саме 36%, а у двох нижчих рангах – 26%. Найнижчі посади займали аж 45% персоналу українців. Більшість римо-католиків (63%) були віком 30 – 40 років [187, s. 12].

Нагадаємо, що згідно австрійського законодавства, прокуратури діяли при судах<sup>17</sup>. До кадрового прокурорського складу входили керівник прокуратурою, його заступники та підпрокурори. Посада заступників була введена 19 листопада 1873 р. Інструкцією Міністра юстиції № 132 [14, арк. 2–18].

Не лише в судах, але і в органах прокуратури українців, зазвичай, не призначали на керівні посади. Нами виявлено лише поодинокі випадки таких призначень. Напр., керівником прокуратури в Золочеві декретом Міністерства юстиції 1896 р. був призначений Грабовський Василь. Йому було присвоєно класний чин радника державної прокуратури та призначено зарплату з окладом в 2. 400 крон. Ще один приклад: Підщинського Дмитра розпорядженням Міністра юстиції у 1898 р. призначено прокурором м. Сучава [15].

На підтвердження висловленої вище думки наведемо *конкретні прізвища працівників*<sup>18</sup> керівного та оперативного складів окремих прокуратур Східної Галичини напередодні Першої світової війни.

До Львівського апеляційного судового округу належали Бережани. Окружну прокуратуру тут очолював єврей за національністю Станіслав Шафран. Його заступниками були призначені Алоїз Віржбіцькі та Маріан Вашевські. Окрім них, Казимир Ягодзінські займав посаду підпрокурора. У Чорткові керівником прокуратури був доктор права Антоній Закревські, його заступниками – Тадеуш Рад, д. п. Богуслав Боярські, а також два підпрокурори – Адам Обмінські та Казимир Німентовські. Як бачимо, у Чорткові працювали виключно поляки. У

<sup>17</sup> В архівних документах, що стосувались кадрового складу прокурори завжди знаходились у спільних списках з працівниками суду. До того ж, зазвичай, списки були мішаними, тобто вказували працівники з різних населених пунктів, різної територіальної підсудності.

<sup>18</sup> Тут і надалі по тексту автором вказуються прізвища та імена працівників з авторським

Коломій в окружній прокуратурі очільником був поляк д. п. Юліус Голчевські, а його заступниками – Роман Сівінські, Йозеф Вассерман, Анзельм Плашовідські та Владислав Бесіда.

Найчисельнішою була прокуратура Львівського окружного суду: 15 віце-прокурорів та один підпрокурор. З них: чотири доктори права. Посади віце-прокурорів займали: Зигмунд Росовські, д. п. Казимир Еплер; Фелікс Раєвські, д. п. Йозеф Кун, Тадеуш Олберек, д. п. Станіслав Чемеринські, Стефан Стубан, Казимир Держинські, Ян Чліпальські; Тадеуш Косинські, Едвард Олчевські, Аугустін Воленські-Нертріх, Йозеф Лескевіч, Антоній Треллю, д. п. Генріх Кілановіч.

Львівській апеляційній прокуратурі також підпорядковувалась прокуратура окружного суду у Перемишлі. Її кадровий склад був наступним: д. п. Йозеф Тимінські – прокурор окружного суду; Владислав Цічковіч – віце-прокурор окружного суду; Зигмунд Крачковські – віце-прокурор окружного суду; Францішек Турек – віце-прокурор окружного суду – IV гр.; Северин Гюртлер – підпрокурор окружного суду та д. п. Ташеуш Тарас – підпрокурор окружного суду.

В окружних прокуратурах Самбора та Станіславова була майже однакова кількість керівних кадрів. У м. Самборі чотири – Тадеуш Хілберт – прокурор окружного суду; віце-прокурори Юліус Єніцькі, д. п. Чеслав Мітана, д. п. Теофіл Дубль, Леопольд Склонарц – підпрокурор окружного суду. У прокуратурі Станіславова – шість: Ян Гертц – прокурор окружного суду; Міхель Травеловіч – віце-прокурор окружного суду; Вітольд Матковський – віце-прокурор окружного суду; Мартін Лей – віце-прокурор окружного суду; Вацлав Стрецький – віце-прокурор окружного суду; Станіслав Філер – підпрокурор окружного суду. У Стрию окружну прокуратуру очолював Фердинанд Мюк. Прокурорські посади займали д. п. Арнольд Мускат, Антоній Віцковські, Тадеуш Ясінські.

Окружні прокуратури Тернополя та Золочева були найменшими за чисельністю працівників: керівниками були Броніслав Музика та Ізідор Поче. А також по два віце-прокурори при прокуратурі [47, арк. 14].

Вище ми вказували, що однозначно визначити національність службової особи, орієнтуючись виключно на ім'я та прізвище, неможливо (фактор добровільного спольщення українців та особливо євреїв).

Але й при такому застереженні не підлягає сумніву, що вищі посади, навіть на рівні повітів, перебували, переважно, у руках носіїв польських імен та прізвищ.

З початком воєнної кризи ситуація з кадровим забезпеченням лише погіршувалась. Зазвичай, працівник, складаючи присягу, приступав до виконання службових обов'язків у той же день. Але навіть при такому гострому дефіциті кадрів не спостерігаємо «українського прориву». Більшість прокурорських працівників і надалі були з польськими прізвищами.

Розглянемо також загальний кадровий склад *працівників Галицької фінансової прокуратури* на кінець XIX – поч. XX ст., що налічував 53 особи. Наводимо дані окремих працівників задля приблизного визначення демографічного та етнічного походження: Високорський Александр, Кадлевич Рудольф, Якубович Зігмунд, Бжежинські Юліан, Лежибоккі Ян, Ріхтер Міхель, Коссак Йозеф, Король Леон, Міяковські Павел, Вейт Рудольф, Носалевич Грегор, Ассер Леон, Кот Юліан, Лисаковські Мстислав, Матьячек Юліан, Зелінські Франц, Леіхтер Франц, Березовські Леон [6–9].

Галицьку фінансову прокуратуру очолював д.п. Станіслаус Белчовський. У прокуратурі також були посади ад'юнктів (д. п. Вітольд Бохенек, д. п. Йозеф Музковські) та стажистів (д. п. Ладіслав Леопольд Таворські, д.п. Мортіан Мачинські, д. п. Якоб Гейліхман, д. п. Карл Лепковські).

Посада стажиста могла бути як оплачуваною, так і безоплатною. Також до посадового складу належали практиканти, старші секретарі, секретарі та рядові прокурори (функціонаріуси). Загалом, всі працівники поділялись на контрактників та безконтрактників [9, арк. 1–10].

На жаль, простежити соціальне походження працівників прокуратури доволі складно, оскільки на це немає прямої вказівки в архівних документах. Разом з тим, потрібно брати до уваги, що доступ до університетської освіти передбачав обов'язкове попереднє навчання майбутнього студента в гімназії. Для

дитини з села (а українці становили більшість сільського населення) це означало додаткові витрати на проживання в орендованому міському житлі. П'ять і більше років університетських студій теж вимагали неабиякого вкладення коштів.

Нарешті, кар'єра прокурора починалась з низькооплачуваної посади стажиста. Тобто, вихідцю з робітничого чи селянського середовища потрапити в управлінські сфери Австро-Угорщини, органи прокуратури, зокрема, було відверто «не по кишені». Винятки лише підтверджували загальне правило. Основну масу української інтелігенції Галичини становили вихідці з родин греко-католицьких священників.

### *3.2.2 Прокуратура мультинаціональної Другої Речі Посполитої як дієвий інструмент політики буржуазно-демократичної держави*

З метою поглиблення історико-правових знань щодо національного, соціального, етнічного складу органів прокуратури Другої Речі Посполитої, місця та ролі українців у діяльності прокурорських органів проаналізовано та досліджено ряд архівних документів того часу та праць вчених-правників. Передусім зазначимо, що політична ситуація в Європі після Першої світової війни виявилась вкрай несприятливою для українського народу. Втрата українцями національної державності, поразка Визвольних змагань 1917–1921 рр. дозволили сусіднім державам анексувати значну частину українських земель поза межами квазідержавного утворення Українська СРР. Тут дались взнаки також суперечливі відносини між країнами, що виникли внаслідок розпаду багатонаціональних імперій [318].

Відповідно до 14-ти пунктів В. Вільсона, права національних меншин були зафіксовані у серії міжнародних угод між державами-членами Антанти та групою нових східноєвропейських країн. Ці ж угоди визнали Лігу Націй інститутом, який повинен гарантувати їх реалізацію. Першу таку угоду було укладено 28 червня 1919 р. між Англією, Францією, США, Італією, Японією та Польщею. Відповідно до так званого Малого Версальського трактату, ратифікованого Сеймом Другої



Речі Посполитої 31 липня 1919 р., польський уряд в односторонньому порядку взяв на себе зобов'язання забезпечити національним меншинам усю повноту політичних і громадянських прав [323, с.1, 2, 7–10].

Представники національних меншин в Польщі, які становили майже 30 % населення, займали в органах прокуратури і суду приблизно 10 % посад, причому особи непольської національності займали, переважно, другорядні та низові посади. З 63 штатних працівників Верховного суду було два греко-католики, які не визнавали своєї української національності, а в апеляційних судах з 244 штатних працівників було всього дев'ять греко-католиків і православних [185, с. 72].

Ці дані базувались на переписах населення загальнодержавного значення 1921 та 1931 рр. Усі українці, які працювали в державних і крайових установах, були зобов'язані скласти присягу на вірність Польській державі. Через відмову скласти таку присягу майже шість тис. українців – працівників державних структур були звільнені з роботи. У період 1921–1931 рр. частка поляків у Східній Галичині зросла від 25,6 % до 28,5 %, у Західній Волині та Західному Поліссі – з 18,3 % до 21,2 %. Особливо високими темпами зросла чисельність поляків у Тарнопільському і Львівському воєводствах: у 1931 р. вона становила відповідно 36,7 і 31,2 % усього населення в них. Серед жителів великих і середніх міст Східної Галичини питома вага українського населення не перевищувала 15–20 %. Так, у найбільшому на Заході України місті Львові у 1931 р. 50,8 % населення було польським, 31,9 % – єврейським і 16,2 % – українським. У 1939 р. в цьому місті українці становили лише десяту частину жителів і майже половина з них була зайнята як домашня прислуга. У Тернополі на початку 1939 р. українці становили майже 19 %, а поляки і євреї – становили по 37,5 % [317].

За таких умов не дивно, що кадровий склад польської адміністрації був цілком лояльний до великодержавної політики Варшави. Це, зокрема, стосувалось і правоохоронної та судової систем та їх кадрового наповнення. Вимоги до кандидатів для призначення на посаду в органи прокуратури були, як для суддів. У прокуратуру допускались перевірені, лояльні до влади особи, як правило,

польської національності. Із 304 прокурорів та їх заступників у Польщі в 1923 р. було лише 27 осіб не римо-католицького віросповідання, з них лише сім осіб непольської національності. Із зазначених 27 осіб було п'ять осіб греко-католиків, сім православних, які, зазвичай, про свою національність ніде не вказували [314, s. 42].

Усі 12 прокурорів греко-католицького і православного віросповідання працювали в окружних прокуратурах. У прокуратурах при апеляційних судах і Верховному суді працювали лише римо-католики [314, s. 42]. Функції прокуратури в Польщі зводились до порушення кримінальної справи, нагляду за попереднім слідством і підтримування обвинувачення в суді.

Без сумніву, поляки мали привілейоване становище в органах судової та прокурорської влад. Таке становище було жодною мірою не випадковим [194, s. 38]. На цих же організаційних засадах будувалась кадрова політика і щодо українців.

У серпні 1920 року начальник Управління юстиції видав циркуляр, у якому повідомлялось, що всіх працівників німецької національності канцелярської служби прокуратури та суду переведено у кадровий резерв. При чому, пріоритет у зайнятті новоутворених вакантних посад надавався виключно полякам [82, s. 63]. Про українців взагалі не йшлося. Їхні інтереси теж не враховувались.

Діяло негласне правило, що керівниками прокуратур мали призначатись, передусім, поляки. Уже їх заступниками (віце-прокурорами) могли бути й працівники інших національностей. Проте, аналіз архівних документів показав, що все ж таки, і посади заступників здебільшого займали поляки. Відносно решти працівників, то у 1919 р. було видано розпорядження про кадровий розподіл на категорії прокурорів та канцелярських працівників [121, s. 409]. Наступний акт, прийнятий у 1920 р., регулював підготовчу службу посадових осіб та осіб канцелярського відділу [119; 120].

Найскладнішою у національному відношенні була ситуація з кадрами вищої категорії. Першочерговою вимогою для зайняття вищих чиновницьких посад вважалась ґрунтовна теоретична та практична підготовка. Однак і тут не

обходилося без національного моменту, навіть більше – на практиці допускались до вищих керівних посад майже виключно працівники польської національності. Для прикладу, посаду Генерального прокурора з 1926 по 1939 рр. обіймали Александер Майчтович, Станіслав Цар, Фелікс Буткевич, Чеслав Міхаловський, Вітольд Грабовський, Станіслав Буковецький. Відвертим прихильником підходів «Прокуратура Польщі – для польських працівників» виступав С. Буковецький. Будучи в свій час Міністром юстиції, заборонив приймати на прокурорські та суддівські посади осіб єврейської національності. Саме його вважають творцем «чистокровної» польської прокуратури та судівництва. В сучасній польській науці має репутацію високоморального професіонала. Він намагався прищепити всім прокурорським працівникам почуття обов'язку і абсолютної безпристрасності, а також справедливості при винесенні рішень та розпоряджень. Зазначимо, що саме С. Буковецький організував створення прокуратур при всіх діючих в державі апеляційних судах.

Виходом з ситуації для охочих зайняти прокурорські посади не польської національності стало спольщення. Особливо це стосувалося євреїв. Але, варто вказати, що не тільки їх, і не тільки в органах прокуратури, але й у всіх державних установах.

Так, офіційне видання «Монітор Польскі» публікувало оголошення щодо зміни прізвищ. Напр., Людвік Дупця, шофер, що мешкав у Варшаві, по вул. Шведській 25, отримав дозвіл на зміну прізвища з Дупці (українського) на прізвище Денішевський (польське). Самуель Гемінер (єврей), що мешкав у Варшаві, по вул. Моніужкі 2, отримав дозвіл на зміну прізвища на Мінович (польське), а Йозеф (Йося) Гамон (єврей), зі Львова, змінив прізвище на Гумінський. Нові звучання прізвищ носили відверто польське звучання. Тому говорити точно про кількість поляків та «кровних» українців в органах юстиції та прокуратурі, зокрема, дуже складно. Адже, за австрійських часів, на початку ХХ ст. відбувалась активна політика ополячення. Як наслідок, працівники української національності змушені були міняти українські прізвища на польські задля просування по службі. З утворенням Речі Посполитої ця тенденція лише

посилилась.

Історичні документи, що зберігаються в архівних фондах (сховищах), підтверджують той факт, що українські прізвища ставали перепорою для подальшого перебування на уже займаній посаді. В засобах масової інформації українського спрямування піднімалась ця проблема постійно з певною обережністю.

Публікації в українських газетах, в яких хоча б побічно критикувалась політика ополячення, вилучались, а авторів переслідували правоохоронні органи. Про це свідчать кримінальні справи, виявлені дисертанкою у архівах. Разом з тим, такого роду критика звучала постійно, причому, державне втручання в процес ополячення залишалось своєрідним «табу» для журналістів. Так, у газеті «Український голос» (м. Перемишль) різко засуджувались зради українцями їхньої народності та віри: «Сам (українець – Х. К.) української віри, син побережника з лісів скарбових пристав на польське ще відколи малим шевчиком замешкав в Комарині. Всі діти також перехрестив на поляків, хоч мати їх була з діда-прадіда українка греко-католицького обряду» [45, арк. 23].

У 30-ті рр. ХХ ст. через складну фінансову ситуацію у державі скорочено штат суду та прокуратури на 10%. Тим більше, загальна кількість прокурорів деяких категорій вважалась зависокою у порівнянні до кількості справ та ситуативного навантаження. Штат працівників канцелярії та секретаріату було скорочено на 20 – 30%. Для порівняння, в деяких судах на одного працівника припадало по 200 справ, в інших – 300 – 400, у деяких – навіть по 600. Кількість аплікантів теж скорочувалась на 20% [50, арк. 5–23] (див. Додаток Л).

Варто порівняти статистичні дані 1930 р. з даними про кількісний склад в прокуратурі Станіславського округу на 1935 р.: окружний прокурор – один, заступники окружного прокурора – дев'ять осіб, окружні підпрокурори – 13 працівників, асесорів – три, аплікант – один, державні службовці на постійній основі – п'ять осіб. Практикантів – два. Допоміжний персонал – один (імовірно – водій). Вже через рік кількість підпрокурорів була скорочена вдвічі. А у 1938 р. залишився лише один підпрокурор, один асесор та один аплікант [52, арк. 7–26].

Аналіз прізвищ часто вказує на польські (та частоково – єврейські) корені працюючих. Це стосується всіх вікових категорій працівників.

Як вже вказувалось, прокуратура не була органом повністю самостійним, адже діяла при Міністерстві юстиції та при Міністерстві фінансів. Зокрема, Міністерству фінансів підпорядковувалась Генеральна прокуратура з усіма філіями та делегатурами [315, s. 78].

Створення, структура та організація діяльності нової, власне польської Генеральної прокуратури, запроваджувалось Законом від 31 липня 1919 р. «Про утворення Генеральної прокуратури Речі Посполитої Польської роз. 390 d.p.p.p. Nr. 65. Згідно ст. 7 цього акту, Генеральна прокуратура за своїм кадровим складом виглядала наступним чином: Генеральний прокурор, віце-прокурор (його заступник), відповідна кількість радників та інших концептових працівників. До них належав і канцелярський склад. Генерального прокурора призначав (фактично, затверджував) Президент згідно подання Ради міністрів. Генеральна прокуратура ділилась на департаменти, управління та відділи. До складу відділу входили, окрім керівника, радники прокурора, референти та асесори, призначені Генеральним прокурором. Заступник Генерального прокурора одночасно був і керівником відділу, який сам собі обрав. Інші структурні підрозділи очолювались призначені Генеральним прокурором старші радники або радники прокуратури [202, s. 1]. Асесори утворювали бюро в складі департаменту.

А от радники і референти становили колегіум відділу, відібраний під керівництвом начальника підрозділу. Законом передбачалось утворення, по мірі необхідності, філій прокуратури у відокремлених або великих територіальних одиницях. *Філія складалась з начальника, відповідної кількості заступників, радників, концептових та канцелярських службовців.*

Загалом у Філії ГП РП працювали працівники трьох основних категорій: *I-а категорія – прокурорські та дотичні до них посади – це керівник, старші радники (п'ять працівників, всі доктори права, IV, V сл. ст.), радники – вісім працівників, всі доктори права, VI сл.ст.; референдарі – сім працівників VI, VII, VIII сл. ст., всі доктори права; провізори, котрі отримали магістра права VIII сл.*

ст.; апліканти – ними могли бути як доктори права, так і магістри в X сл. ст. Позаштатних працівників – три магістри права. Усі працівники філії вважались працівниками Генеральної прокуратури у Варшаві.

До прикладу, філія ГП у Львові знаходилась за адресою: вул. Романовича, 13 (сучасна вул. Саксаганського). Зателефонувати до прокуратури можна було за номером 80. На нашу думку це може служити прикладом принципу гласності.

Очільником довгий час був доктор Віктор Хамерські, IV службового ступеню (st. s1), кавалер «Командорського Хреста», Ордену «Відродження Польщі». Його телефонний робочий номер – 39 [315, с. 83b].

При філіях функціонувало 4 відділи. Кадровий напрям належав до компетенції секретаріату. Начальник секретаріату, за попереднім погодженням з керівником Філії, вів службове листування з Міністерством фінансів та монополії про призначення, переміщення та звільнення кадрів [18, арк. 89].

Прокурори при Апеляційному суді м. Львова також здійснювали нагляд за місцевими військовими комісаріатами.

На відміну від австрійської прокуратури, яка постійно чисельно зростала, польська прокуратура протягом 1918 – 1939 рр. методично скорочувала кадровий склад. У 1904 р. штатний розпис Галицької фінансової прокуратури налічував 68 осіб: фінансовий прокурор, віце-прокурор, три старших радники, п'ять радників, десять секретарів, 11 ад'юнктів, шість конципієнтів, 17 стажистів і 14 технічних працівників.

Зі збільшенням обсягу роботи перед Першою світовою війною штат Галицької фінансової прокуратури розширився до 74 працівників, передусім за рахунок семи посад старших радників і десяти посад радників, водночас кількість ад'юнктів, конципієнтів і стажистів дещо скоротилася.

Натомість Краківська експозитура Галицької фінансової прокуратури скоротилася в 1914 р. до семи працівників. А от в 1930-х рр. відбулось скорочення десятків працівників. У процентному відношенні цифри були навіть більш, ніж вражаючі.

Втім, тут відбувалась м'яка реорганізація, подібна до структурних змін в

правоохоронних органах України початку 2000-х років. Так, станом на 1923 р. у штатному розкладі було аж 9 водії, до 1927 р. їхня кількість була скорочена на 3 особи (внаслідок померлих працівників). Загалом, після реорганізації у Філії ГП РП працювало в середньому півсотні (станом на 1937р. – 53) осіб. Для порівняння, в аналогічній філії в м. Кракові – понад тридцять.

Що стосується національного складу, то в прокуратурі після реорганізації працювало 43 поляки, і лише три українці (русини). З усієї кількості працюючих римо-католиків налічувалось 37, греко-католиків три, євангелістів – один, юдеїв – чотири. Нагадаємо, що євреїв не виокремлювали при підрахунках. Їх відносили до числа працівників польської національності, навіть попри юдейське віросповідання.

Станом на 1931 р. штатний розпис Філії ГП РП мав такий вигляд: у кожному з відділів налічувалось по п'ять прокурорів – 4 доктори права та 1 магістр права. *I відділом* керував д. п. Скрача, *II відділом* – д. п. Скровачевські, *III відділом* – д. п. Бартель, *IV відділ* очолював д.п. Шидловські, а *V* – д. п. Вржеські. Причому, *п'ятий відділ* був утворений в 1928 р. згідно рішення Президента РП від 19 червня 1928 року № Л. 2001Р. Першим його керівником був призначений д. п. Зигмунд Гліксель, радник прокуратури V сл. ст.

До новоствореного відділу не було прийнято на роботу жодного українця, щоправда, до нього потрапили 1 німець та 1 єврей. Решту, зрозуміло, склали поляки. Усі очільники теж належали до польської національності [25, арк. 63-71].

В кадрах філії ГП РП у Львові з часів Австро-Угорщини затрималось 18 чоловіків та 1 жінка. Ефективність роботи та виконання конституційних функцій в органах прокуратури багато в чому залежали від керівника. З огляду на це, цікавим є дослідження біографії очільників Філії ГП РП у Львові [21, арк. 18-23].

Для прикладу, д. п. Євгеніус Бартель, старший радник Генеральної прокуратури IV сл. ст. працював в органах прокуратури з 1895 р., тобто 33 роки і п'ять місяців (на момент складення біографічної довідки у 1929 р. – *Х. К.*). Керівні посади в прокуратурі займав з 1905 р., як керівник департаменту у фінансовій прокуратурі, а пізніше – як керівник відділу. Є. Бартель, на думку укладачів

довідки, відзначався винятковими здібностями та відмінним знанням законодавства, а також характеризувався як надзвичайно енергійний та сумлінний працівник. За довголітню вірну службу в органах прокуратури п. Є. Бартелю було надано IV сл. ст. Окрім того, він заслуговував на «першочергову видачу авансу» при видачі зарплатні.

Почесним працівником органів прокуратури Другої Речі Посполитої був д. п. Рибарськи. На службі державі перебував з 1900 р., тобто станом на 1929 р. – уже 28 р. і три місяці. Завжди характеризувався дуже сумлінним, послідовним працівником, володів високим практичним рівнем знання законодавства. Також Рибарський керував розслідуванням найскладніших та найвідповідальніших справ, чим сприяв зростанню авторитету прокуратури. Відав разом з Іполітом Слівінськи будівництвом в Дрогобичі нового карного закладу кількомільйонної вартості. Був керівником у III, II та I відділах прокуратури. До речі, його особисте знайомство з Генеральним прокурором РП також було вказано в біографічній довідці.

Як вказувалось вище, загальна (цивільна) прокурорська система (структури, прив'язані до місцевих судів) підпорядковувались не Міністерству фінансів, а й Міністерству юстиції. До прикладу, Апеляційна прокуратура у м. Львові або прокуратура при Апеляційному Львівському суді перебувала у віданні саме Міністерства юстиції.

Структура прокуратури при Апеляційному суді у Львові у 1937 році передбачала керівні посади: одного прокурора апеляційного суду та семи віцепрокурорів (його заступників). Апеляційним прокурором на той момент був д.п. *Юзеф Чіровськи*. Згідно положень пар. 20 прокурорського регламенту він здійснював керівництво і нагляд за працівниками, приймання на роботу та переміщення по службі працівників, а також вирішував індивідуальні питання

Заступники: *Войцех Човницьки*. Згідно розподілу обов'язків мав право постійно замінити апеляційного прокурора у разі хвороби або нездатності виконання функцій останнім. Також відав тими категоріями справ, що були підзвітні апеляційному прокуророві, причому, цей перелік справ зазначався у



розпорядженні Президента Речі Посполитої від 24 листопада 1927 р. [131; 132].

Віце-прокурор *Станіслав Посучовськи* був відповідальним за справи адміністративного, персонального, дисциплінарного характеру, секретаріату прокуратур і нижчих працівників; видав дисциплінарними справами проти адвокатів та провадженнями з предмету службового нагляду за діяльністю державної поліції. Здійснював нагляд над пресою. Також відповідав за напрям діловодства в органах прокуратури і видачі відповідних внутрішніх документів. Провадив організацію офіційних зустрічей прокурорів при апеляційному суді. Також здійснював головування в дисциплінарній комісії для допоміжного персоналу з охорони в'язниць.

Заступник прокурора *Євгеніус Гриневськи* – головний представник у касаційних провадженнях. Згідно розподілу обов'язків здійснював контроль за законністю апеляційних вироків та касаційних рішень. Також була передбачена взаємозаміна з віце-прокурором В. Човніцьким. Є. Гриневськи видав і підготовкою службових звернень апеляційного суду. У разі виникнення потреби – здійснював головування в дисциплінарній комісії для посадових осіб і нижчих працівників прокуратур.

*Віце-прокурор Казимир Соболевськи*. Здійснював нагляд згідно закону за всіма окружними прокуратурами, окрім Львівської (міської). У його підпорядкуванні перебували відділи бібліотеки та архіву прокуратури. Здійснював повноваження заступника головуючого дисциплінарної комісії для нижчих працівників служби охорони в'язниць, а також дисциплінарної комісії для посадових осіб та нижчих працівників прокуратур.

*Казимир Ялевськи, віце-прокурор Апеляційного суду*. Відав такими напрямами роботи: умовно-дострокове звільнення; відтермінування та призначення покарання; кореспонденція у справі в'язниць; справи рекламації; всі справи що стосуються армії (військові справи) та справи «МОБ» (мобілізаційна діяльність); відділ звернень в апеляційному суді. Виконував обов'язки заступника головуючого у дисциплінарній комісії працівників державної служби (нижчих працівників) та посадових осіб; розглядав справи розв'язання питань

індивідуального характеру. Був заступником головуєчого в дисциплінарній комісії для державних службовців охорони в'язниць; розглядав дисциплінарні справи нотаріусів та працівників нотаріату.

До кола повноважень віце-прокурора *Адольфа Сараніцьки* входили наступні: дисциплінарні справи суддів та прокурорів; висновки з юридичних питань та тлумачення законодавства на запити послів та сенаторів; нагляд згідно з положень закону за діяльності окружної прокуратури у Львові; справи індивідуального характеру; відділ представництва при апеляційному суді.

Кадровий склад Апеляційного суду та діючої при ньому прокуратури у м. Львові виглядав так: апеляційний суд в м. Львові в 1935 році очолював д. п. Кондрат Зелінські. У нього було три заступники польського походження. Загалом практикуючих суддів налічувалось шість осіб [41].

Прокуратуру при Апеляційному суді м. Львова очолював Станіслав Шафран. Він здійснював керівництво органом та контролював діяльність працівників усіх категорій, вирішував профільні кадрові питання. Віце-прокурорами служили Бойко Дмитро (українець) та Вірчинські Алозій (поляк). Обидва вважались зональними по районах: Бойко відав II-м районом, до якого входили гродські прокуратури в Бурштині, Більшівцях, Ходорові. Також до його компетенції належали кримінальні справи у фінансовій сфері. У підпорядкуванні Вірчинські перебував I-й район з гродськими прокуратурами в Бережанах, Рогатині. Він також був профільним заступником з кадрових справ щодо проваджень політичного характеру. У прокуратурі існувала посада підпрокурора. Діяла *канцелярія* з п'ятьма працівниками: начальником, провідним секретарем, помічником канцеляриста, друкаркою та архіваріусом [42].

У Станіславові в середині 1930-х рр. прокуратуру окружного суду очолював д. п. Юліан Голеш, котрий мав трьох заступників: Романа Сівінські, Анжея Плашовські та д. п. Йозефа Вассермана. Звичайний аналіз прізвищ дає нам можливість зробити висновок, що українців серед керівного складу прокуратури м. Станіславова, принаймні у той час, не було.

Окрім віце-прокурорів, до штатного розпису входив також один

підпрокурор. За обсягом своїх службових обов'язків він мало чим відрізнявся від заступників. У секретаріаті працювало чотири канцеляристи, з них – одна жінка. До слова, у процесі дослідження не виявлено жодного первинного архівного документа, який би зазначив, що ті чи інші керівні посади, принаймні на рівні віце-прокурорів або підпрокурорів займала жінка. Жінки, здебільшого, працювали в канцелярії прокуратури.

З метою покращення практичної діяльності, прокуратурою регулярно проводились конференції провідних працівників. Під час роботи конференцій велося протоколювання. Зазвичай, головуючим у зібранні виступав прокурор Апеляційного суду. Прокурори доповідали про проблемні питання та пропонували шляхи їх вирішення. Також обговорювалась ситуація у підпорядкованих апеляційній прокуратурах. Участь у конференціях могли взяти прокурор Верховного суду та керівник відділу нагляду за прокуратурами при Міністерстві юстиції (1938 рік) [54, арк. 1–8].

Аналіз архівних документів дав змогу зробити висновки про те, що учасниками таких конференцій майже виключно були поляки. Навіть серед представників окружних прокуратур рідко зустрічались українські прізвища: Владіслав Гошкокович, Ян Гоерц, Тадеуш Нерберт, Єржі Маєвські, Ізидор Рочеч – були поляками. Станіслав Шафран з Бережан – єврей. І лише один працівник себе позиціонував як українець – Ігнатій Музика з Тернополя [51, арк. 11–32].

Важливий напрям кадрової роботи – належне документальне забезпечення діяльності. Зміни в біографії працівника невідкладно та обов'язково вносились до особової справи службовця будь-якого службового рангу. Вівся окремий службовий лист або службовий табель.

*Ось перелік конкретних відомостей з цього листа:*

- прізвище, ім'я;
- дата та рік народження;
- місце народження;
- національність;
- віросповідання;

- сімейний стан (одружений, неодружений, розлучений, вдівець, наявність та кількість дітей, прізвище та ім'я дружини, імена дітей, місце роботи дружини, місце навчання дітей, чи надається дружині (чоловікові) фінансування коштами держбюджету, дата народження всіх членів сім'ї, скільки з них перебуває на утриманні працівника прокуратури);

- освіта (початкова, середня, назва школи, кількість повністю закінчених класів, результати складання екзамену зрілості і дата екзаменів; вища освіта – назва університету чи студії, екзамени і дата їх складання; якщо є, то науковий ступінь, його спеціалізація, дата диплому;

- знання мов – рівень: усно і письмово або лише усно;

- спеціальні відомості щодо освіти;

- практичні екзамени: їхня назва, дата складання, назва органу, що приймав екзамен, оцінка);

- служба в армії – виключно перед вступом на службу в прокуратуру – характер служби (стандартна, обов'язкова, добровільна, мобілізаційна через війну або в запасі), час перебування на службі, військове звання, строк, зарахований до пенсійної вислуги;

- аналогічна інформація вже під час перебування на службі в державній прокуратурі;

- служба або праця професійного характеру перед вступом до прокуратури (досвід роботи) – місце роботи, рід діяльності, термін перебування;

- кількість років, зарахованих до вислуги років, кількість років, зарахованих до пенсійного стажу;

- накази про зарахування на службу, що прирівнювались до державної згідно закону – дата і номер наказу про прийняття на службу, орган і посада, період перебування на посаді;

- відпустки – дата і назва листа (розпорядчого документа – *Х. К.*), яким підтверджувалось надання відпустки, назва органу, який дозволив, вид відпустки (наприклад, у зв'язку із днем народження працівника), час перебування;

- хвороби під час служби – найменування захворювання, тривалість; дисциплінарна відповідальність та її значення для служби.

Привертає увагу той факт, що, на відміну від тогочасного Союзу РСР, у цьому довгому переліку анкетних даних графа «соціальне походження» була відсутньою. Буржуазна (чи навіть «напівфашиська» у тлумаченні тогочасної радянської науки) держава не надто переймалася такими моментами. Зі свого боку, це практично унеможлиблює науковий розгляд питання про соціальне походження кадрів прокуратури.

Натомість, при таких біографічних описах вказувались сексуальна орієнтація (гомосексуальні схильності), адреса проживання, віросповідання, рівень володіння латинською мовою, рівень знань історії, географії, математики, фізики, хімії, фізична підготовка [47, арк. 2].

Така ретельність не може не вражати сучасника. На нашу думку, це не тільки полегшувало роботу кадровиків, але й дозволяло своєчасно вираховувати тих, хто міг потрапити у групу ризику – осіб з напруженим матеріальним становищем, пацифістськими настроями (недостатніх патріотів), сумнівною сексуальною орієнтацією тощо.

Наша праця була б неповною, якби не було розглянуто нижчі категорії працівників прокуратури. Йдеться про тих, чий вплив на функціонування польської адміністративної машини був не визначальним, але без чийх зусиль ця машина не здатна була б працювати. З метою кращої організації праці кадри канцелярії поділялись на *три категорії*. До першої належали референти та аплікати. До другої – бухгалтер, секретарі та контролер, а до третьої – начальник канцелярії, реєстратор, канцелярський ад'юнкт, канцеляристи та практиканти. Також існувала посада помічника секретаря та помічника канцеляриста. Вони запроваджувалися в разі потреби та не завжди були постійними [22].

Найближчою до прокурорських кадрів вищої та середньої (управлінської) ланки були *концептові працівники*. Це безпосередньо усі оперативники, що здійснювали представництво в суді та за своїм статусом були прирівняні до адвокатів. *Доволі важливою категорією працівників – II-ю – був секретарський*

склад. Ця категорія в офіційних документах ще носила назву категорія А. Сюди входили державні посадовці та практиканти. *Допоміжний персонал – це III-я категорія* або категорія В (Kategorja В). Сюди входили штатні та провізорні працівники: водії, кур'єри, сторожі, садівники, прибиральниці, архіваріуси та інші [23, арк. 6 – 12].

Що стосується *допоміжного персоналу (funkcjonariusz niżnij)*, то саме такого роду посади здебільшого займали працівники української національності (*див Додаток М*). До цієї категорії відносимо водія, сторожа, садівника, ката, помічника ката. Часто в списках працівників конкретного органу прокуратури зустрічаємо судового пристава (конвоїра). Деякі польські вчені відносять його до працівників апарату прокуратури. Більшість – до апарату суду. Ми поділяємо думку останніх. Адже судовий пристав жодним чином не здійснював покладені законом на прокуратуру повноваження [165, s. 116].

Що стосується *канцелярських працівників*, то, згідно Закону про устрій загальних судів від 1928 р., ними міг стати кожен, хто підходив на посаду державного службовця, пройшов підготовчу службу і склав успішно відповідний екзамен. Зазвичай, спостерігалось наступне *співвідношення посади до класного рангу працівника бухгалтерії*: директор канцелярії – VIII кл.ранг; директор ґрунтових книг – VIII кл.ранг; старший начальник канцелярії – IX кл. ранг; начальник канцелярії – X кл. ранг; виконавчий працівник (державний службовець I класу – IX кл.ранг; виконавчий працівник II класу – X кл. ранг. Тобто усі вони перебували на найвищих щаблях кар'єрної драбини (*див. Додаток Н та Додаток П*).

Для канцелярських працівників прокуратури будь-якого рівня достатньо було наявності закінченої середньої освіти.

Керівництво прокурори постійно тримало в полі зору молодосвідчених працівників. Про це свідчить спільне Розпорядження Міністрів юстиції та внутрішніх справ від 7 січня 1925 р. № 6. У ньому вимагалось повідомляти на початку календарного року про стан кваліфікаційних рівнів службовців, що належали до VII службового ступеня та нижче [28, арк. 24] (*див. Додаток Р*).

У підсумку зазначимо, що Польська держава не з меншою ретельністю, ніж

її попередниця Австро-Угорщина, турбувалась про моральний та матеріальний стан працівника прокуратури. Найважливіша ж різниця полягала в тому, що австрійська прокуратура не надавала особливого значення національній належності кадрів. Більше того, можливо з ціллю *Divide et impera* в офіційні структури держави підкреслено брали представників різних національностей. Це створювало систему противаг, подібних дуалістичній «клаптиковій» монархії, але абсолютно не відповідало державній політиці влади Другої Речі Посполитої.

### **3.3 Практика стягнень та заохочень для працівників прокуратури. Компенсація витрат, матеріальна допомога, соціальне забезпечення та ін. в дискурсі кадрової політики**

Високий соціальний статус та пристойна, за мірками історичного часу, заробітна платня й соціальні гарантії не вичерпували систему засобів матеріального та морального стимулювання працівника прокуратури. Службові активність працюючих, їх ретельність та сумлінність заохочувалися й іншими способами.

Передусім, державний службовець мав достойно виглядати в очах «обивателя». Працівники прокуратури носили *однострої*, зокрема, наявність форменого одягу була обов'язкова при судових розглядах справ. Тимчасово прийнятому працівнику (а процедуру тимчасового прийняття на роботу проходили практично усі кандидати на посаду) *видавалась спеціальна уніформа для стажистів*. Практиканти (апліканти) мали право носити однострій, що відповідав рівню працівників XI службового ступеня.

Найчастішим видом заохочення в австро-угорський період було нагородження *преміями*. Перед розглядом подань на працівника складалась характеристика, зокрема враховувались стаж роботи, кількість розглянутих та направлених до суду справ, а також виграних справ у суді. Зазвичай рішення про заохочення конкретної особи премією приймало керівництво прокуратури, хоча маємо архівні свідчення того, коли прокурор апеляційної прокуратури призначав

премії рядовим працівникам окружної прокуратури. Так, в австрійські часи канцелярські працівники отримували винагороди в сумі від 80 до 200 крон, допоміжний персонал – 50-65 крон. Розмір премії суттєво залежав від вислуги років та інтенсивності праці особи [12, арк. 8–13].

За часів Другої Речі Посполитої виплата премій теж здійснювалась. Суми були відносно невеликі, але сам факт заохочення впливав на службову характеристику та перспектики кар'єрного росту.

В арсеналі управління, окрім засобів стимулювання («пряника»), завжди були передбачені стягнення та покарання («засоби батога»).

Розглянемо питання *дисциплінарної відповідальності*. Такий вид юридичної відповідальності наставляв у разі порушення працівником своїх службових обов'язків. До *видів* цієї відповідальності належали:

*Зауваження та штраф (гривна)*. Такий штраф (гривна) не міг за австрійських часів перевищувати 100 крон. Також до *дисциплінарних покарань належали* догана, заборона підвищення по службі на певний термін, зменшення зарплатні, пониження в посаді, звільнення.

Дисциплінарна відповідальність наступала лише за рішенням відповідної дисциплінарної комісії на основі закінченого дисциплінарного провадження. Заборона підвищення по службі та зменшення розміру зарплатні накладали на строк не більше трьох років. Максимальне зменшення дозволялось на 25% зі 100% зарплатні.

Допоки працівник відбував це покарання, його не мали права підвищувати по службі. Водночас, звільнити працівника можна було на певний термін або назавжди.

При призначенні покарання враховували суб'єктивну провину працівника та наслідки правопорушення. Для розгляду справ про дисциплінарні правопорушення працівників прокуратури при Вищих державних прокуратурах діяли спеціальні *дисциплінарні комісії (Disziplinarkommissionen)*. Такі комісії створювались двох видів: *вищі дисциплінарні комісії при центральних органах* та *дисциплінарні комісії I-ої інстанції безпосередньо при органі, де працював*



*порушник*. Кожна така комісія складалась з голови, його заступника та необхідної кількості членів, їх призначали терміном на три роки. У разі потреби, комісію доповнювали новими членами. Члени комісії були самостійними та незалежними один від одного у своїй службовій діяльності.

Пропозиції щодо включення до складу комісії певних осіб скеровувалися відповідними вищими державними прокурорами на адресу Міністерства юстиції. Вищий державний прокурор міг бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності лише Міністром юстиції. Дисциплінарною владою щодо інших службовців Вищих державних прокуратур у Львові та Кракові, а також підпорядкованих їм державних прокуратур були наділені як Міністр юстиції, так і відповідний Вищий державний прокурор.

Що стосується процедури *дисциплінарного провадження*, то після того, як дисциплінарна комісія вислуховувала доповідь порушника, приймалось рішення чи доцільно розпочинати слідче провадження. Рішенню могла передувати додаткова перевірка доказів провини порушника.

Наступним етапом у провадженні було прийняття ухвали про початок провадження, яка вручалась працівнику, що вірогідно допустив службове порушення. Після прийняття рішення про початок дисциплінарного розслідування призначався один або декілька слідчих комісарів з числа працівників-правників. Крім того, до розслідування справи могли також залучати державні та поліцейські органи. Що стосується прав обвинуваченого, то він міг заявити клопотання про повторне розслідування. Покарання наступало лише після вручення ухвали винному про притягнення його до дисциплінарної відповідальності. Рішення могло носити і виправдовувальний характер. У цьому випадку всі витрачені кошти компенсувала держава [16, арк. 5].

Розглянемо дисциплінарні стягнення більш детально. Найбільш суттєвими з них були *пониження у службовому званні або звільнення зі служби*. Однак, такий вид покарання застосовувався відносно нечасто – лише у разі серйозних службових порушень.

Значно поширенішим видом покарання була догана. *Догана* заносилась до

кваліфікаційного табелю працівника. Однак, перед оголошенням догани працівникові все ж таки давали можливість самостійно виправити помилку. Також до видів дисциплінарної відповідальності належало: *переведення на інше місце служби без грошової компенсації*. До того ж, дисциплінарний суд міг зменшити зарплатню на новому місці роботи не більше, ніж на 1/3 від попередньої суми.

Своєрідною комбінацією двох видів покарань було *переведення в кадровий резерв на необмежений час зі зменшенням суми пенсії*. У вирокі дисциплінарного суду мала вказуватись формула розрахунку розміру пенсії, яка призначалась працівникові. Така урізана пенсія не могла бути менша, ніж 2/3 від звичної загальної суми.

Найважчим дисциплінарним покаранням, як уже вказувалось, ставало *звільнення*, як дисциплінарне покарання, що тягнуло за собою втрату пенсії та класного чину.

Окрему увагу при дослідженні кадрової роботи в тогочасній прокуратурі Австро-Угорщини варто приділити *атестації* працівників. Щорічно працівники прокуратури, незалежно від займаної посади повинні були проходити атестацію. Ця процедура проходила *атестаційною комісією*, що складалась з прокурорів та суддів тієї ж місцевості, де працювала особа. Процес проведення атестації докладно відображався у кваліфікаційному табелі. Зазначимо, що не кожен працівник без проблем проходив цю процедуру. Особа могла бути не атестована як по декількох пунктах, так і по всіх загалом. У разі неатестації працівника, його звільняли протягом двох тижнів. В архівних документах містяться факти щодо звільнення через *не атестацію* і досвідчених працівників при посадах, приміром, заступників прокурорів державних прокуратур зі стажем роботи понад сім років.

З метою запобігання проявам корупції законодавець чітко регулював й питання *отримання подарунків*. До прикладу, працівникові будь-якої категорії однозначно заборонялось отримувати кошти від фізичних або юридичних осіб, (так само як і членам його сім'ї) безпосередньо чи дотично за виконання службових обов'язків. Для приймання т.зв. почесних подарунків вимагалась згода

на це керівництва прокуратури.

В прокуратурі Другої Речі Посполитої загалом зберігались загальні тенденції, започатковані за австрійських часів. Разом з тим, як уже вказувалось, перепорою службовому просуванню чи навіть залишенню на займаній посаді могла стати «неправильна та невідповідна» національність працівника прокуратури.

Цікавою була *дисциплінарна юрисдикція*, під яку підпадали прокурори. Першою інстанцією був дисциплінарний суд окружного апеляційного суду у справах окружних прокурорів та вищих дисциплінарних судів у справах проти прокурорів апеляційних судів та Верховного суду. Друга інстанція складалася з вищих дисциплінарних судів, які займались справами, попередньо розглянутих дисциплінарним судом апеляційного округу та вищого дисциплінарного суду.

У складі Найвищого дисциплінарного суду було по три судді та два прокурори. Міністр юстиції призначав двох прокурорів на кожний рік кожному дисциплінарному суду та Вищому дисциплінарному суду – чотири прокурори, заздалегідь визначаючи порядок їх призначення на посаду судді. Це обмежувало можливість маніпулювати особистими зв'язками під час судового розгляду.

Покарання, запроваджені ще за австрійських часів, залишалися у силі. З іншого боку, немає підстав стверджувати, що дисциплінарні суди Другої Речі Посполитої були більш прискіпливими до представників не польської національності. Принаймні, прямих вказівок на це нами виявлено не було.

У порівнянні з австрійськими часами Польська міжвоєнна держава приділяла більше уваги того, що сьогодні називається соціальним пакетом.

Аналіз нормативно-правових актів та інструкцій практичної діяльності прокуратури Другої Речі Посполитої призводить до висновку про те, що *медичне забезпечення* працівників прокуратури нічим не поступалось аналогічному захисту інших державних службовців. Згідно Розпоряджень Ради міністрів від 1932 та 1933 рр., державна лікарська допомога надавалась вичерпному переліку держслужбовців, у т. ч. суддям, прокурорам, судовим асесорам, практикантам на держслужбі, польським держслужбовцям на пенсії, переведеним у цей стан через

тривалу нездатність нести службу, а також тим, які вийшли на пенсію за віком або по іншій причині; та яким виповнилось 60 років. Також медична допомога надавалась і членам їх родин: а) дружинам, якщо не було розлучення та не виплачувались аліменти; чоловікам, непрацездатним, на котрих дружина отримувала надбавку до зарплатні; власним та усиновленим дітям, до їхнього повноліття (18 р.) або дітям, на котрих виплачується допомога [144; 146].

Закон чітко регламентував положення про те, що ж включала в себе лікарська допомога. Сюди входили: платна лікарська консультація з видачею рецепта; проведення хірургічного втручання, для лікування захворювань горла, носа, вуха, очей; хірургічно-акушерське втручання; лікування гінекологічного, шкірного, венерологічного захворювання; допомога при пологах; опромінення рентгенівськими променями для точного діагностування перед хірургічним втручанням; застосування кварцової лампи та нарешті повне забезпечення перебування в державних лікарнях.

*Процедура надання медичної допомоги* працівникові покроково виглядала наступним чином. Хворий отримував консультаційну карту («карту поради») за оплату в 0,5 злотового. Саме на її підставі розпочинався процес лікування. Лікарські консультації проводились у державних медичних закладах. У приватних платних лікарнях за місцем проживання особи – у виключних випадках. Зазвичай – у невідкладних ситуаціях (кровотеча, перелом, отруєння і т. п.) або коли прибуття державного лікаря було неможливим, працівник звертався до приватного лікаря. Кошти у такому випадку відшкодовувались державою шляхом зарахування на рахунок місцевого воєводства, котре, у свою чергу, переводило гроші лікарю.

Повітовий лікар-терапевт міг виписати направлення до лікаря вужчого профілю у таких випадках: інфекційна хвороба, витрати на лікування вдома перевищують лікарняні; вдома хворий не отримує належного догляду; перебування в лікарні є необхідністю. Кошти на лікарські засоби покривались державою у тому випадку, якщо вони вказувались в рецепті лікаря.

Якщо виявлялось, що хворий симулював хворобу, то його зобов'язували повернути всі державні витрати. Окрім того, прокуратура володіла повним

списком лікарів із зазначенням профілю кожного лікаря. Особлива увага зверталась на такі лікарські спеціальності: гінекологи, невропатологи, окулісти та венерологи. Також в прокуратурі містилась інформація про адресу кожного лікаря. Наприклад, д-р Вассерман Давид, венеролог, приймав по вул. Зродлана 1 у м. Львові [49, арк. 2].

Констатуємо, що надання медичної допомоги працівникам органів прокуратури, включаючи й допоміжний персонал, перебувало на високому рівні, забезпеченому урядовими розпорядження та місцевими відомчими інструкціями.

У підсумку вкажемо, що соціальний захист та система преміювання працівників прокуратури австрійського та польського періодів поширювалася на усі категорії працюючих, включаючи й допоміжний персонал. Разом з тим на працівників прокуратури поширювалася категорична заборона приймати грошові кошти фізичних та юридичних осіб за успішне виконання службових обов'язків: на так звані почесні подарунки вимагалася обов'язкова згода керівництва. За дотриманням моральних норм поведінки слідували дисциплінарні комісії, чие рішення можна було оскаржити.

Чітка регламентованість порядку притягнення до дисциплінарної відповідальності, скурпульозне ставлення до розслідування правопорушень працівників дозволили максимально об'єктивно слідувати принципу співвідношення скоєного проступку до призначеного покарання. Сфера медичного обслуговування кадрів прокуратури показала, наскільки шанованою та престижною була професія прокурора. Адже, матеріальне забезпечення працівників у даній сфері майже стовідсотково здійснювалось з державного бюджету. Тому, можна сміливо дійти до висновку, що держава дбала про працівників установи прокуратури.

Найтяжчим видом покарання ставало звільнення зі служби з втратою службового рангу та права на пенсію.

Лікарська допомога працівникам також була предметом державної турботи й, за умови надання підтверджуючих документів, оплачувалася коштом держави. Однак, у разі виявлення факту симуляції працівник мав відшкодувати усі

державні витрати та, зрозуміло, потрапляв під дисциплінарне провадження.

Не тільки акти профільних Міністерства та КМ регулювали цю сферу. Накази, розпорядження локального характеру теж є важливим джерелом вивчення постановки морального клімату підрозділах прокуратури та надання соціальних гарантій її працівникам.

### **Висновки до Розділу 3**

Підсумовуючи, зазначимо, що на працівників прокуратури покладена велика відповідальність щодо охорони законності, боротьби з корупцією, захистом прав та інтересів громадян та протидії злочинності. Саме тому, високий рівень моральної та етичної витримки прокурорів, їх дисциплінованість і сумлінне ставлення до виконання службових обов'язків є запорукою успішної реалізації покладених на них законодавцем функцій. Прокурорські працівники Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої не становлять виняток. Основною вимогою до працівника австро-угорської прокуратури була вірна служба монарху та неухильне дотримання законності у своїй діяльності. . Ця ж вимога лояльності до державних інституцій, категоричного утримання від політичних акцій деструктивного характеру зберігалася й для працівників прокуратури польського періоду.

У прокуратурі обох держав існувало декілька основних категорій працівників з чіткими повноваженнями та колом службових обов'язків. До кандидата на посаду в кожному окремому групі висувався цілий ряд досить високих та жорстких вимог. Процедура добору та відбору кадрів була чітко та поетапно регламентована законодавцем.

Важливу роль відігравала вислуга років та успішне проходження регулярних атестацій. Соціальне походження чи національність працівника за монархії Габсбургів не відігравали скільки-небудь помітної ролі, принаймні де-юре. Алгоритм прийому прокурорські посади та подальшого кар'єрного росту в Другій Речі Посполитій мало чим відрізнявся від австрійського аналога

попередньої доби.

Порівняльний аналіз законодавства двох державних утворень не виявляє змін у підходах, продиктованих соціальним походженням працівника прокуратури, вимогам до стану психічного та фізичного здоров'я, бездоганної моральної репутації тощо. Наступність основних засад кадрової політики в органах прокуратури австрійського та польського періодів має своє логічне пояснення. По-перше, австрійська модель сама, в свою чергу, орієнтувалася на французьку, визнану нааайпередовішою в Європі та світі на поч. ХХ ст. По-друге, нові власті країни розуміли, що австрійська модель пройшла випробування часом саме в умовах полонізованої Галичини.

Це не завадило польським властям скорочувати кадровий склад органів місцевих прокуратур та колишньої Галицької фінансової прокуратури. Утім, таке кадрове скорочення зачепило передусім обслуговуючий персонал – шоферів, працівників канцелярії тощо, і носило характер «м'якої розатестації».

Основна ж відмінність полягала в тому, що Друга Річ Посполита не приховувала політики пріоритетності для кадрів польського походження. Пропагувалось та практикувалось гасло «Державні органи Другої Речі Посполитої – в першу чергу, для поляків».

Також в польській прокуратурі основними категоріями працівників були оперативні працівники, до яких відносились прокурори та підпрокурори, а також чиновники з канцелярії та допоміжний персонал. Окрему категорію становили апліканти, тобто стажисти. До складу Генеральної прокуратури входили старші радники, радники, старші референти, референти та асесори. Кожен з працівників володів певною категорією праці.

Законодавцем як Австро-Угорщини, так і Другої Речі Посполитої чітко регламентувалось матеріальне забезпечення працівників прокуратури, їхня оплата праці, а також соціальне та медичне забезпечення не тільки чинних працівників, але й пенсіонерів та ветеранів праці з-поміж колишніх прокурорських працівників. Це, в свою чергу, сприяло суспільному авторитету професії прокурора та, опосередковано, – дотриманню працівниками прокуратури норм

службової поведінки та суспільної моралі. Щось подібне спостерігаємо сьогодні в багатьох провідних державах світу – державний службовець, передусім в правоохоронній системі, користується широкою системою пільг, яких може бути повністю позбавлений разом з втратою соціального статусу (та права на пенсію) у разі виявлення службових зловживань з його боку.

Основним видом заохочення, на нашу думку, слугував кар'єрний ріст працівника, супроводжуваний підвищенням службового рангу та збільшенням рівня матеріального забезпечення. Цікаво, що в австрійські часи службовці з вищим рангом мали триваліші у часі оплачувані відпустки. Порядок підвищення класу чітко регламентувався законодавством. Основою для кар'єрного росту ставали тривалий службовий стаж та успішне проходження регулярних атестацій. Протекціонізм у цій моделі кадрової роботи зводився до мінімуму – якщо порівнювати з сучасними українськими реаліями. Практикувались й нерегулярні види заохочення, передусім премії, видача яких залежала уже від суб'єктивного фактору прихильності безпосереднього керівника.

Що стосується дисциплінарної відповідальності, то її види варіювались від попередження (зауваження) до звільнення без права на поновлення на посаді. Рішення приймали дисциплінарні комісії різних рівнів, за працівником зберігалось право оскарження винесеного рішення у вищій інстанції. Натомість звичного для сучасної України вирішення трудових спорів працівників прокуратури у суді (зокрема, поширену практику поновлення на посаді через судові рішення) не фіксуємо.

Що стосується процедури звільнення, то права й свободи працівника були достатньо захищені законом. Особу порушника могли звільнити тільки у конкретно визначених випадках. Разом з тим, у перше десятиліття існування Другої Речі Посполитої, особливо на теренах Східної Галичини, працівника прокуратури, навіть якщо він був сумлінним професіоналом, і жодного разу не виявив себе з негативної сторони, могли перевести в кадровий резерв лише за «непольське» (німецьке, українське чи єврейське) походження.

Усі зміни в службовому житті працівника відділом канцелярії прокуратури



вносились до кваліфікаційного табеля чиновника. Сюди ж, окрім інших даних, записували і національність працівника. Більшість саме прокурорів різних рівнів та класних чинів Східної Галичини були поляки, тоді як українцям відводились посади в канцелярії або допоміжного персоналу. Аналогічна несприятлива ситуація складалась і в питанні української мови під час ведення діловодства та процесів обвинувачення на етапі судового розгляду.

Щоправда, при реалізації кадрової політики прокуратури Австро-Угорщини працівники української національності були рівними з іншими працівниками неукраїнського походження.

На відміну від австрійського періоду, у Другій Речі Посполитій національне походження працівника давалося взнаки на можливостях його кар'єрного росту. Українці в органах прокуратури ДРП перебували, переважно, на канцелярських посадах та у кадровій категорії допоміжного персоналі. Це, у свою чергу, «стимулювало» процеси спольщення українців та євреїв, зайнятих в апараті прокуратури.

## ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні на основі одержаних наукових та практичних результатів розв'язано задеклароване наукове завдання щодо правового аналізу формальних вимог та безпосередньої практики в галузі кадрової політики в органах прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої (1867–1939 рр.) на теренах Східної Галичини.

Головні наукові та практичні результати роботи є такими:

1. Питання функціонування та напрями діяльності прокуратури Австро-Угорщини та Польської Республіки були предметом дослідження чималої кількості учених-правників тогочасного періоду та новітньої історичної доби. Серед них до дослідників австро-угорської доби відносимо П. Стебельського, О. Бальцера, Е. Цьольнера та ін. Особливий інтерес викликаються праці австрійських прокурорів-практиків, в яких піднімалися актуальні питання колізій в юридичному забезпеченні функціонування правоохоронних структур. Дослідники польської доби цікавились, здебільшого, системою, структурою прокуратури, взаємодією прокурорських органів з органами державної влади, судової та правоохоронної систем. До них належать Ю. Макаревич, Я. Ямонтт, С. Глазер та ін. Прокуратуру Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої досліджували також і сучасні вітчизняні та закордонні вчені. Натомість, узагальненої праці з питань кадрової політики в органах прокуратури австро-угорської та польської міжвоєнної доби наразі закордонними та вітчизняними науковцями не створено.

2. Джерельна база дослідження охоплює різні групи джерел. Основу становлять первинні архівні документи. Такий підхід зумовлений прагненням провести максимально неупереджене та об'єктивне дослідження кадрового напрямку в діяльності австро-угорської та польської прокуратур. Наукові праці теоретиків і практиків тієї доби (1867–1939 рр.) дали змогу використати при написанні праці компаративістський підхід. Доробок сучасних авторів здебільшого був використаний для висвітлення доктринальних положень кадрової

політики тощо. Іншими групами використаних джерел стали: офіційні публікації урядових документів, тогочасна преса, мемуарна література, статистичні дані, праці вітчизняних та закордонних істориків неюридичного спрямування, а також загально довідкові матеріали, узяті з електронних Інтернет-ресурсів (Вікіпедії).

3. Кадрова політика органів прокуратури, безвідносно до часово-просторової складової, базується на державній кадровій політиці. У свою чергу, державна кадрова політика – це політика держави у сфері державної служби, головною метою якої є вдосконалення кадрового потенціалу, створення дієздатного державного апарату тощо. Не підлягає сумніву і прямий, і опосередкований зв'язок між цілями та завданнями державної політики та загальним станом правоохоронних структур, невіддільним елементом яких є прокуратура. У свою чергу, ефективна діяльність прокурорських органів неможлива без постійної уваги держави до питань кадрової роботи, запобігання корупційним та ін. негативним явищам у середовищі прокурорських працівників.

4. Вхідження Галичини до складу Австрії у 1772 р. та її перебування у складі Австрійської та Австро-Угорської монархій до 1918 р. призвело до запровадження і подальшої діяльності на території регіону органів державної влади та крайового самоврядування за загальним зразком австрійської системи управління, близької до тогочасного європейського вектору. Прокуратура Австро-Угорщини за своєю системною організацією дублювала структуру державних судів. Внутрішня організація прокуратури в загальних рисах була сформована за французькою моделлю та відповідним законодавством. Вперше система загальних прокуратур набула цілісності в 1855 р. Протягом наступних років кількість державних прокуратур чисельно збільшувалась і була взаємопов'язаною з кількістю судів та чисельністю населення того чи іншого коронного краю. Мав місце і динамічний розвиток спеціалізованої фінансової прокуратури з 1851 року. Спеціалізована військова прокуратура у своїй системі та повноваженнях тісно перепліталась з військовими трибуналами. Що стосується прокурорських органів Другої Речі Посполитої, то протягом перехідного періоду різні частини держави користувались законодавством і організаційними формами, запозиченими від

держав-попередників. У структурі загальних прокуратур введено нові посади прокурорів, віце-прокурорів та підпрокурорів (помічників). Фінансова прокуратура австрійської доби була реформована у філії Генеральної прокуратури на місцях з 1919 року (на теренах Східної Галичини – у м. Львові та м. Кракові). Зі спеціалізованих прокуратур продовжила своє існування лише військова прокуратура.

5. Вивчення законодавчої бази діяльності та системи органів прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої з урахуванням особливостей дії нормативно-правових актів на теренах Східної Галичини приводить до висновку, що на території регіону, окрім загальнодержавних законів, діяли й акти локального характеру. Видавалися керівництвом судів та прокуратур місцевого рівня та були націлені на усунення законодавчих колізій на практиці. Вплив на кадрову роботу мали і розпорядчі документи, видані профільними міністерствами – фінансів, юстиції, військових справ. Їм було притаманне ширше коло унормованих положень. Проте, можна вважати, що носили вони також регіональний характер. Окремі законодавчі акти РП, які б характеризували специфіку діяльності прокуратур на теренах Східної Галичини, не видавалися. Натомість, де-факто здійснювалась прискорена полонізація кадрів прокуратури.

6. Кадрова політика в органах прокуратури Східної Галичини доби Австро-Угорщини та Польської Республіки була неодмінною складовою загальнодержавної кадрової політики в правоохоронних органах. Однак, існували і певні особливості. Постійно високими були вимоги до претендентів на посаду в прокуратуру. У прокуратурах Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої також існувало поняття підготовчої служби для практикантів. Цей інститут був запорукою успішної діяльності в майбутньому для кандидатів на посаду. Також спільним було заведення особової справи на кожного працівника. Однак, ті чи інші вимоги до працівника прокуратури з часом трансформувались. Це знаходило своє відображення в особових справах держслужбовців. Окрім особових справ велись і кваліфікаційні табелі. Питанням оцінювання працівника відала кваліфікаційна комісія. Соціальне забезпечення та дотримання трудових прав

кадрів прокуратури були на високому рівні.

Наступність польського законодавства про прокуратуру, широке запозичення досвіду попередньої історичної доби має зрозуміле пояснення. По-перше, австрійська модель сама, в свою чергу, орієнтувалася на французьку, визнану найпередовішою в Європі та світі на поч. ХХ ст. По-друге, нова влада країни розуміла, що австрійська модель пройшла перевірку часом саме в умовах полонізованої Галичини.

7. Аналіз доктринальних досліджень засвідчує, що принципи та процедура добору, підготовки, виховання кадрів, формування трудового колективу, а також оцінка ділових та етичних якостей працівника прокуратури є предметом зацікавлення багатьох сучасних вітчизняних і закордонних учених-правників. Інтерес науковців викликають, передусім, такі напрями, як добір кадрів, формування штатно-посадової структури, підбір і формування трудового колективу, кадрового резерву, а також оцінка ділових та особистих якостей працівників з метою подальшого кар'єрного росту. Кадрове забезпечення діяльності органів є специфічним видом діяльності. Змістом такого виду діяльності є відбір та розстановка кадрів, правове регулювання проходження служби, навчання та виховання. При дослідженні було підтверджено той факт, що професія прокурора мала великий попит, була надзвичайно престижною та відповідальною, водночас. При цьому, аналіз архівних первинних документів показав, що претендентів на прокурорські вакантні посади у деяких випадках було понад десять осіб на одне місце.

8. Кандидати на посаду в органах прокуратури періоду 1867–1939 рр. підлягали жорсткому відбору. Вимоги до претендентів на прокурорські посади для австро-угорської та польської доби були приблизно ідентичні: наявність громадянства, володіння цивільною правоздатністю, відсутність судимості, бездоганні моральні та етичні якості, певний віковий ценз, вільне володіння державною мовою, наявність юридичної освіти та складених екзаменів, успішне проходження стажування і складання суддівського іспиту. При цьому, деякими пільгами користувались доценти та професори правничих наук, адвокати та

постійні працівники Генеральної прокуратури, а також офіцери судового корпусу, котрі претендували на посади військового прокурора або підпрокурора.

9. Законодавець і Австро-Угорщини, і Другої Речі Посполитої чітко регламентував питання матеріального забезпечення працівників прокуратури, оплати праці, а також соціальне та медичне забезпечення не тільки чинних працівників, але й пенсіонерів та ветеранів праці з-поміж колишніх прокурорських кадрів. Це, в свою чергу, сприяло суспільному авторитету професії прокурора та, опосередковано, – дотриманню працівниками прокуратури норм службової поведінки та суспільної моралі. Основним видом заохочення слугував кар'єрний ріст працівника, супроводжуваний підвищенням службового рангу та збільшенням рівня матеріального забезпечення. Порядок підвищення класного рангу чітко регламентувався законодавством. Протекціонізм у цій моделі кадрової роботи зводився до мінімуму. Що стосується дисциплінарної відповідальності, то її види варіювались від попередження (зауваження) до звільнення без права на поновлення на посаді. Рішення приймали дисциплінарні комісії різних рівнів. Говорячи про процедуру звільнення, зауважимо, що права й свободи працівника були достатньо захищені законом. Порушника службової дисципліни могли звільнити тільки у конкретно визначених випадках. Водночас у перше десятиліття існування Другої Речі Посполитої, зокрема на теренах Східної Галичини, працівника прокуратури, навіть якщо він був сумлінним професіоналом і жодного разу не виявив себе з негативного боку, могли перевести в кадровий резерв лише за «непольське» (німецьке чи українське) походження.

10. Національна державна політика була важливим чинником формування кадрового складу прокуратури. На теренах Східної Галичини керівні посади в органах державного управління, включаючи й прокуратуру, здебільшого займали австрійці або поляки. Хоча, в архівних документах згадуються й керівники з українськими прізвищами. Ситуація періоду Другої Речі Посполитої була зовсім іншою. Практично виключно поляки були керівниками та заступниками керівників місцевих прокуратур, кількість євреїв і особливо українців на керівних посадах різко зменшилася. Щодо питання соціального походження співробітників

прокуратури австро-угорської доби та польського періоду, то в обох випадках володіємо мінімумом інформації, оскільки графа «соціальне походження» у біографічних довідках відсутня.

11. Кадрова політика спеціалізованих прокуратур Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої загалом не відрізнялась від загальних прокуратур. Однак, її особливості полягали в більш жорсткому доборі та призначенні на посади. Стаж попередньої професійної діяльності у кандидата на посаду тут мав бути довшим, ніж для рядового прокурора загальної прокуратури. Те саме стосувалось й віку претендента. Перевірка кваліфікації працівника відбувалась частіше, ніж в звичайній прокуратурі. Віталась наявність наукового ступеня у фінансового прокурора. Архівні джерела свідчать про те, що в Східній Галичині були фінансові прокуратури, де всі працівники мали наукову ступінь доктора права. Кандидати на посади у військовій прокуратурі проходили додаткову перевірку на стан психічного здоров'я. Це було зумовлено тим, що військові прокурори в обов'язковому порядку повинні були бути присутніми при стратах засуджених.

12. При проведенні кадрової роботи та формуванні кадрової політики в органах прокуратури сучасної України доцільно звертати увагу на історичний досвід австро-угорської та польської прокуратур. Оцінка вміння претендента використовувати наукові знання на практиці, бажаність вільного володіння кількома мовами, категорична вимога поваги претендента на посаду (чи на підвищення у посаді) до конституційного ладу держави, її історичних традицій, посилені вимоги до моральних якостей – усе це має враховуватися. Також, як свідчать первинні архівні документи, керівні посади в прокурорських структурах Східної Галичини періоду 1867–1939 рр., займали працівники з науковими ступенями доктора права. Аналогічна практика в сучасній прокуратурі дозволила б підвищити не тільки практичний рівень підготовки керівника, але і освітній та науковий рівні. Окрім того, доречно врахувати досвід кадрової політики того часу в питаннях матеріального забезпечення працівників. У порівнянні з розмірами заробітної плати інших держслужбовців, співробітники прокуратури отримували вищу зарплатню, премії, забезпечувались, за потреби, і службовим житлом.

Медичне обслуговування для працівника прокуратури та членів його сім'ї мало безоплатний характер, за певними винятками. За доведені корупційні правопорушення працівника звільняли з посади без права поновлення та притягували до кримінальної відповідальності, незалежно від займаної посади та статусу. Всі ці чинники можуть бути враховані при проведенні реформування в сучасній прокуратурі та при процедурі очищення органів влади.



## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

### Центральний державний історичний архів України, м. Львів

1. Фонд 146 «Галицьке намісництво, м. Львів», опис 7, справа 4744.
2. Фонд 146 «Галицьке намісництво, м. Львів», опис 7, справа 4063.
3. Фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів», опис 1, справа 1430.
4. Фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів», опис 1, справа 1684.
5. Фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів», опис 1, справа 7373.
6. Фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів», опис 1, справа 7370.
7. Фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів», опис 1, справа 7364.
8. Фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів», опис 1, справа 7366.
9. Фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів», опис 1, справа 7377.
10. Фонд 156 «Вища державна прокуратура, м. Львів», опис 1, справа 1391.
11. Фонд 156 «Вища державна прокуратура, м. Львів», опис 1, справа 1545.
12. Фонд 156 «Вища державна прокуратура, м. Львів», опис 1, справа 1475.
13. Фонд 156 «Вища державна прокуратура, м. Львів», опис 1, справа 952.
14. Фонд 156 «Вища державна прокуратура, м. Львів», опис дод., справа 215.
15. Фонд 156 «Вища державна прокуратура, м. Львів», опис дод., справа 213.
16. Фонд 156 «Вища державна прокуратура, м. Львів», опис 5, справа 100032.
17. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1, справа 15.
18. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1, справа 54.
19. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1, справа 62.
20. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1, справа 65.
21. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1, справа 67.

22. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1, справа 72.
23. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1, справа 85.
24. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис дод., справа 16.
25. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис дод., справа 21.
26. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1а, справи 17.
27. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 1а, справа 19.
28. Фонд 158 «Генеральна прокуратура Польської Республіки, Львівське відділення», опис 2, справа 73.
29. Фонд 159 «Галицька фінансова прокуратура, м. Львів», опис 1, справа 880.
30. Фонд 159 «Галицька фінансова прокуратура, м. Львів», опис 5, справа 1429.
31. Фонд 159 «Галицька фінансова прокуратура, м. Львів», опис 5, справа 9988.
32. Фонд 159 «Галицька фінансова прокуратура, м. Львів», опис 5, справа 10042.
33. Фонд 159 «Галицька фінансова прокуратура, м. Львів», опис 5, справа 10044.
34. Фонд 159 «Галицька фінансова прокуратура, м. Львів», опис 5, справа 10081.
35. Фонд 159 «Галицька фінансова прокуратура, м. Львів», опис 5, справа 10180.
36. Фонд 205 «Прокуратура апеляційного суду, м. Львів», опис 1, справа 6.
37. Фонд 205 «Прокуратура апеляційного суду, м. Львів», опис 1, справа 10.
38. Фонд 205 «Прокуратура апеляційного суду, м. Львів», опис 1, справа 20.
39. Фонд 205 «Прокуратура апеляційного суду, м. Львів», опис 1, справа 68.
40. Фонд 205 «Прокуратура апеляційного суду, м. Львів», опис 1, справа 77.

- 41.Фонд 205 «Прокуратура апеляційного суду, м. Львів», опис 1, справа 2526.
- 42.Фонд 205 «Прокуратура апеляційного суду, м. Львів», опис 1, справа 2527.
- 43.Фонд 458 «Державна прокуратура, м. Львів», Опис 1, справа 55
- 44.Фонд 495 «Міністерство військових справ, м. Варшава», опис 1, справа 73,
- 45.Фонд 790 «Окружний суд, м. Перемишль», опис 1, справа 1
- 46.Фонд 795 «Команда державної поліції Малопольщі, м. Львів», опис 2, справа 78

### **Державний архів Львівської області**

- 47.Фонд 90 «Прокуратура Львівського округу», опис 2, справа 3.
- 48.Фонд 90 «Прокуратура Львівського округу», опис 2, справа 7.

### **Державний архів Івано-Франківської області**

- 49.Фонд 226 «Прокуратура окружних судів», опис 2, справа 588.
- 50.Фонд 226 «Прокуратура окружних судів», опис 2, справа 861.
- 51.Фонд 226 «Прокуратура окружних судів», опис 2, справа 1059.
- 52.Фонд 226 «Прокуратура окружних судів», опис 2, справа 1062.
- 53.Фонд 226 «Прокуратура окружних судів», опис 2, справа 1899.
- 54.Фонд 226 «Прокуратура окружних судів», опис 2, справа 1414.
- 55.Фонд 227 «Прокуратура окружних судів», опис 3, справа 634.
- 56.Фонд 228 «Прокуратура окружних судів», опис дод., справа 5.
- 57.Фонд 230 «Львівський апеляційний суд», опис 2 справа 1879.

### **Нормативно-правові матеріали**

- 58.Вістник законів державних для королівств та країв заступлених в радї державній. Із цісарсько-королівської надворної та державної печаті, Річник

1912. Відень. 1292 с.
- 59.Вістник законів і розпоряджень краєвих для королівства Галичини і Володимирії wraz з Великим Князівством Краківським. Річник 1908. Львів. З друкарні В. Лозинського під зарядом Й. Недопада. 372 с.
- 60.Вістник законів і розпоряджень краєвих для королівства Галичини і Володимирії wraz з Великим Князівством Краківським. Річник 1909. Львів. З друкарні В. Лозинського під зарядом Й. Недопада. 413 с.
- 61.Вістник законів і розпоряджень краєвих для королівства Галичини і Володимирії wraz з Великим Княжеством Краківським. Річник 1897. Львів. З печатні В. Лозинського. 313 с.
- 62.Вістник законів і розпоряджень краєвих для королівства Галичини і Володимирії з Великим Княжеством Краківським. Рік 1895. Львів. З печаті В. Лозинського. 264 с.
- 63.Вістник законов державних для королевства и краив в державной думу заступлених. Рочник 1871. Відень. Тискомь цісарсько-королевської надворной и статской печати. 1871. 452 с.
- 64.Вістник законовь державних для королевстваь и краивь в державной дум заступлених. Рочникь 1875. Відень. Тиском цисарско-королевской надворной печать, 1875. 416 с.
- 65.Вістник законовь державних для королевстваь и краивь в державной дум заступлених. Рочникь 1869. Відень. Тиском цисарско-королевской надворной печать, 1869. 341 с.
- 66.Стратегія державної кадрової політики України. Указ Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки» від 1 лютого 2012 р. № 45/2012 URL <file:///D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/strategia.pdf> (дата звернення 05 травня 2017 р.).
- 67.Allgemeines Reichs Gesetz und Regierungsblatt für das Kaisertum Österreich. Jahrgang 1850. Wien, K. – k. Hof und Staatsdruckerei. N 161, 1850. S. 287.

68. Allgemeines Reichs Gesetz und Regierungsblatt für das Kaisertum Österreich. Jahrgang 1852. Wien, K. k. Hof und Staatsdruckerei. N 161, 1852. S. 54.
69. Allgemeines Reichs. Gesetz und Regierungsblatt für das Kaisertum Österreich. Jahrgang 1855. Wien: K.-k. Hof und Staatsdruckerei. XI Stuck, 1855. 301 s.
70. Allgemeines ReichsGesetzund Regierungsblatt für das Kaisertum Österreich. Jahrgang 1850. Wien. K.k. Hof und Staatsdrukerei, 1850. S. 1178
71. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 września 1936 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych. Dziennik Ustaw. Rok 1936, Nr. 76. Poz. 536 z dnia 1936-10-06.
72. Dekret w przedmiocie ustroju Sądu Najwyższego. [Dziennik Praw Państwa Polskiego, dalej jako: Dz.P.P.P. 1919, nr 15, poz. 199). URL: [http://g.ekspert.infor.pl/p/dane/akty\\_pdf/DZU/1919/15/199.pdf#zoom=90](http://g.ekspert.infor.pl/p/dane/akty_pdf/DZU/1919/15/199.pdf#zoom=90) (data звернення 07 березня 2016 р.).
73. Dekret w przedmiocie zmian w urządzeniach wymiaru sprawiedliwości w b. zaborze austriackim Dziennik Ustaw rok 1919 nr 15 poz. 200 URL: [http://g.ekspert.infor.pl/p/dane/akty\\_pdf/DZU/1919/15/200.pdf#zoom=90](http://g.ekspert.infor.pl/p/dane/akty_pdf/DZU/1919/15/200.pdf#zoom=90) (data звернення 13 березня 2016 р.).
74. Dzennik Ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Rocznik 1875. Z drukarini O. Rogosza we Lwowie. 208 s.
75. Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości [dalej jako: Dz.Urz. Min. Spraw.], z 1923 r., nr 1, S. 32.
76. Erlass des Finanzministeriums vom 13. October 1861, in betreff der wiedererrichtung der finanzprocuratur-Abteilung in Czernowitz.
77. Instrukcja dla urzędów prokuratorskich (D z. Urz. Królewsko-Polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości z 1918, nr 19, poz. 21) URL: <http://pbc.biaman.pl/Content/24150/Dziennik%209.pdf> (data звернення 23 березня 2016 р.).
78. Instrukcja dla właściwych dowódców, prokuratorów wojskowych i oficerów sądowych. Ministerstwo spraw wojskowych. Warszawa, 1922, 118 s. R.R. M. z

dn 10.5. 1920.

79. Instrukcja dowódców, prokuratorów wojskowych i oficerów sądowych z komentarzem. Ministerstwo spraw wojskowych. Warszawa, 1922, 230 s.
80. Kundmachung des Finanzministeriums vom 8. December 1867, über die errichtung selbständiger finanzprokuraturen in Linz, Salzburg, Klagenfurt, Laibach, Triestr und Czernowitz und die ausstellung einer expositur der galizischen Finanzprocuratur in Krakau.
81. Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1931 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratorów sądów apelacyjnych i okręgowych, (Dz.U. Nr 102, poz. 784).
82. Okólnik 135 z 5 V III 1920 r. do Prezesów Sądów Apelacyjnych i prokuratorów przy Sądach Apelacyjnych. S.63.
83. Okólnik Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 września 1918 r. w przedmiocie postępowania porządkowego i dyscyplinarnego (Dz.Urz. Min. Spraw. z 1918 r., nr 12, poz. 16).
84. Prawo o ustroju sądów powszechnych z 6. II.1928 r. (Tekst jednolity wprowadzony obwieszczeniem Min. Spraw. z 15. XI. 1932). Lwów, Dr. M. Bodek, 1933. 88 s.
85. Prowizoryczna instrukcja służbowa dla c.k. prokuratury skarbowych Cesarstwa Austriackiego, z dnia 10 lutego 1855 r.
86. Regierungsblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. Jahrgang 1873. Wien. K.k. Hof und Staatsdruckerei, XLII, 1873, S. 397.
87. Reichs-Gesets-Blatt für das Kaisertum Oesterreich. Jahrgang. 1851. № 188. S. 188.
88. Reichs-Gesets-Blatt für das Kaisertum Oesterreich. Jahrgang. 1854. № 201. S. 201.
89. Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. Jahrgang 1898. Wien, K.-k. Hof und Staatsdruckerei, XII. Stück, 1898. S. 47.
90. Reskrypt Ministra Sprawiedliwości zawierający ogólną instrukcję dla prokuratorów starszych z dnia 25 listopada 1873 r. (nr 14956).

91. Rozporządzenie całego Ministerstwa z dnia 9 marca 1898 r., dotyczące się instrukcji służbowej dla c.k. prokuratoryj skarbowych Dz.U.P. 1898, cz. XII, nr 41, S. 47–58.
92. Rozporządzenie Kierownika Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 3 lipca 1920 r. w przedmiocie ustanowienia kontraktowych referentów prokuratur przy sądach okręgowych w b. zaborze austriackim, oraz zmiany nazwy funkcjonarjuszów Państwa przy sądach powiatowych. Dz.U. 1920 nr 57 poz. 355.
93. Rozporządzenie Ministerstwa finansów z dnia 13 sierpnia 1851 r., dotyczące zaprowadzenia prokuratur finansowych. Gazeta Lwowska. 27 sierpnia 1851. Nr. 197. S. 785.
94. Rozporządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 16 lutego 1855 r., obowiązujące we wszystkich krajach koronnych, z wyjątkiem Królestwa Lombardzko-Weneckiego, mocą którego wydana zostaje prowizoryczna instrukcja służbowa dla prokuratoryj skarbowych.
95. Rozporządzenie Ministerstwa skarbu z d. 6 września 1871 r., którym postanowienie §. 4 przepisu o egzaminach wyższych urzędników conceptowych przy prokuratoryach skarbowych wyjmuje się z mocy obowiązującej (Dz.U.P. 1871, z. XL, nr 8, s. 292).
96. Rozporządzenie Ministerstwa skarbu z dnia 10 grudnia 1898 r., dotyczące się egzaminu praktycznego do służby conceptowej w prokuratoryach skarbowych Dz.U.P. 1898, cz. LXXVI, nr 220, S. 451–454.
97. Rozporządzenie Ministerstwa skarbu, Ministerstwa wyznań i oświaty, Ministerstwa kolei żelaznych i Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 7 czerwca 1898 r., dotyczące się obrony rad szkolnych miejscowych, przedsiębiorstw kolei żelaznych na rzecz państwa nabytych i komisji zakładów komunikacyjnych w Wiedniu przez prokuratorye skarbowe Dz.U.P. 1898, cz. XXXIII, nr 99, 170 s.
98. Rozporządzenie ministerstwa skarbu, ministerstwa wyznań i oświecenia tudzież ministerstwa sprawiedliwości z dnia 14 lipca 1872 r., o zastępstwie prawnem władz szkolnych państwa przez prokuratorye skarbowe Dz.U.P. 1872, z. XLV, nr 119, 375 s.

99. Rozporządzenie ministerstwa skarbu, z dnia 26 października 1872 r., którym postanowienie § 2 przepisu o egzaminach do wyższej służby conceptowej przy prokuratoryach skarbowych wyjmuje się z mocy obowiązującej Dz.U.P. 1872, z. LV, nr 153, S. 549.
100. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie czasu urzędowania w sądach i urzędach wymiaru sprawiedliwości w b. dzielnicy rosyjskiej i austriackiej oraz w Ministerstwie Sprawiedliwości (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości [dalej jako: Dz.Urz. Min. Spraw., z 1920 r., nr 2, s. 20).
101. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych (Dz.U. z 1932 r., nr 110, poz. 909).
102. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. – Regulamin ogólny wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich (Dz.U. z 1932 r., nr 110, poz. 905).
103. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 czerwca 1929 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych (Dz.U. z 1929 r., nr 42, poz. 352).
104. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1873 r. zawierające przepisy wykonawcze do ustawy o postępowaniu karnym (Austr. Dz.U.P. z 1873 r., poz. 152).
105. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 marca 1930 r. zmieniające regulamin urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych. Dz.U. 1930 nr 21 poz. 183; ustawa z dnia 14 kwietnia 1937 r. o zmianie prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 1937 r., nr 30, poz. 220).
106. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. o ustaleniu tytułów urzędowych prokuratorów i wiceprokuratorów Sądu Najwyższego oraz wiceprokuratorów i podprokuratorów sądów okręgowych. URL:<http://isip.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19281040941/O/D19280941.pdf> (дата звернення 17 серпня 2016 р.).



107. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. – Regulamin ogólny wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich (Dz.U. z 1928 r., nr 104, poz. 934).
108. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. w sprawie prowadzenia wykazów stanu służby dla sędziów, prokuratorów, asesorów sądowych i aplikantów sądowych. Dz.U. 1928 nr 104 poz. 937 URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19281040937/O/D19280937.pdf> (data звернення 07 квітня 2016 р.).
109. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. o trybie przedstawiania kandydatów na stanowiska prokuratorskie. [Dziennik Ustaw 1928 Nr 104. Poz. 936.](#)
110. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. o trybie postępowania przy przenoszeniu sędziów i prokuratorów na inne miejsce służbowe i w stan spoczynku (Dz.U. 1928 r., Nr 104, poz. 938).
111. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. – Regulamin urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych. Dz.U. 1929 nr 47 poz. 394.
112. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. w sprawie wprowadzenia togi i biretu jako stroju urzędowego dla sędziów i prokuratorów przy rozprawach. Dz.U. 1929 nr 47 poz. 397.
113. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. Regulamin urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego, (Dz.U. Nr 110, poz. 912).
114. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 marca 1930 r. Regulamin urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego, (Dz.U. Nr 22, poz. 192); zmienione później rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1931 r. w sprawie częściowej zmiany postanowień regulaminu urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego (Dz.U. z 1931 r., nr 102, poz. 785).
115. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 1935 r. Regulamin urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych, (Dz.U.

- Nr 55, poz. 357).
116. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. Regulamin urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych, Dz.U. Nr 46, poz. 382, z późniejszym i zmianami (DzU, 1931, nr 102, poz. 784 oraz DzU, 1932, nr 110, poz. 910).
117. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1931 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych, (Dz.U. Nr 102, poz. 784).
118. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych, (Dz.U. Nr 110, poz. 910).
119. Rozporządzenie o sądowych urzędnikach kancelaryjnych (D z. U rz. Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej z 1920 r., nr 11, poz. 99).
120. Rozporządzenie o służbie przygotowawczej średnich urzędników sądowych D z. Urz. Ministerstw a b. Dzielnicy Pruskiej z 1920 r., nr 11, poz. 97.
121. Rozporządzenie o urzędach i urzędnikach sądowych w b. dzielnicy pruskiej. Tyg. Urz. Naczelnej Rady Ludowej z 1919 r., nr 70, S. 409.
122. Rozporządzenie Prezydenta Ministrów i Ministra Skarbu w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1920 r. w sprawie przyznania państwowym funkcjonarjuszom niższym płac zasadniczych poszczególnych stopni płacy, przewidzianych w artykule 14 ustawy o uposażeniu urzędników i państwowych funkcjonarjuszów niższych z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.U. 1920 nr 101 poz. 672.
123. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 17 sierpnia 1927 r. w sprawie jednorazowego zasiłku dla funkcjonariuszy państwowych, sędziów i prokuratorów oraz osób wojskowych (Dz.U. z 1927 r., nr 73, poz. 632).
124. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 19 lutego 1928 r. Kodeks postępowania karnego, Dz. U. RP z 1928 r., Nr 33, póź. 313.
125. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 23 sierpnia 1932 r., zmieniające niektóre przepisy Prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 1932 r., Nr 73,

- poz. 661).
126. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 23 stycznia 1928 r. w sprawie jednorazowego zasiłku dla funkcjonariuszy państwowych, sędziów, prokuratorów, osób wojskowych oraz emerytów, wdów i sierot (Dz.U. z 1928 r., nr 7, poz. 41).
127. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 24 listopada 1930 w sprawie zmiany niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. zawierającego Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 1930 r., Nr 80, poz. 626).
128. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 6 lutego 1928 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. RP z 1928 r., Nr 12, poz. 93.
129. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 grudnia 1927 r. zmieniające rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 sierpnia 1927 r. w sprawie jednorazowego zasiłku dla funkcjonariuszy państwowych, sędziów i prokuratorów oraz osób wojskowych. [Dziennik Ustaw 1927 Nr 112 Poz. 948](#).
130. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. w sprawie upoważnienia władzy mianującej do przenoszenia sędziów w stan spoczynku i na inne miejsce służbowe (Dz.U. 1932 r., Nr 73, poz. 663) oraz zmiany do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. o trybie postępowania przy przenoszeniu sędziów i prokuratorów na inne miejsce służbowe i w stan spoczynku (Dz.U. 1932 r., Nr 110, poz. 906).
131. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19271060911/O/D19270911.pdf> (дата звернення 07 березня 2016 р.).
132. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych ta wojskowych. Dz.U. 1927 nr 106 poz. 911.
133. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych. Dz.U. 1927 nr 106 poz. 911.

134. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnym oraz prokuratorów. Dz.U. 1933 nr 86 poz. 665.
135. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 9 grudnia 1924 r. o zmianie ustroju Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Dziennik Ustaw 1924, Nr107. Poz. 967.
136. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 marca 1928 r. Kodeks postępowania karnego, t. I (Dz.U. Nr 33, poz. 313).
137. [Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej](#) z dnia 23 grudnia 1927 r. w przedmiocie wydawania Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej ([Dz.U. z 1928 r. Nr 3, poz. 18](#) oraz [Dz.U. z 1930 r. Nr 13, poz. 89](#)).
138. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 października 1924 r. o opłatach za mieszkanie zajmowane przez funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych w budynkach państwowych, przez Skarb Państwa wynajętych, lub administrowanych.
139. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1924 r. o należnościach za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia funkcjonariuszy państwowych, sędziów i prokuratorów oraz wojskowych (Dz.U. z 1924 r., nr 72, poz. 703).
140. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 października 1932 r. o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko funkcjonarjuszom państwowym. Dz.U. 1932 nr 92 poz. 790.
141. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszeregowania funkcjonarjuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonarjuszów państwowych. Dz.U. 1933 nr 102 poz. 781.
142. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 maja 1925 r. o aplikacji (służbie przygotowawczej) i zawodowych egzaminach referendarskich w Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1925 nr 58 poz. 409.

143. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1934 r. o zaopatrzeniu emerytalnym prowizorycznych funkcjonariuszów państwowych. Dz.U. 1934 nr 8 poz. 64.
144. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 marca 1932 r. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, członków ich rodzin, oraz emerytów. Dz.U. 1932 nr 27 poz. 254.
145. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 września 1925 r. w sprawie należności za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia odbywane poza granicami państwa przez funkcjonariuszy państwowych, sędziów, prokuratorów oraz wojskowych (Dz.U. z 1925 r., nr 101, poz. 711).
146. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1933 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 marca 1932 r. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, członków ich rodzin, oraz emerytów. Dz.U. 1933, nr 8, poz. 51.
147. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 listopada 1922 r. w przedmiocie aplikacji (służby przygotowawczej) urzędników koncepcyjnych Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1922 nr 101 poz. 918.
148. Rozporządzenie Rządu krajowego z dnia 3 czerwca 1851 r., wydane do wszystkich urzędów obwodowych (za równoczesnym zawiadomieniem prokuraturii skarbu i komisji gubernialnej w Krakowie), którem orzeczono, jako obowiązek prokuraturii skarbowej zastępowania gmin niegdy poddańczych w odbieraniu kapitałów gminnych jakiegokolwiek miana tymczasowie i nadal istnieje) (Powszechny Dziennik Praw Krajowych i Rządowych dla Kraju Koronnego Galicyi i Lodomeryi wraz z Księstwami Oświęcimskim i Zatorskim tudzież z Wielkim Księstwem Krakowskim, 1851, cz. XXVII, nr 207, S. 698–699).
149. Statut oficerskich sądów honorowych z komentarzem w opracowaniu gen. pryg. Dr. Emila Mecnarowskiego, Stanisława Lubodzieckiego- Warszawa. 1935. S. 44.
150. Statut zrzeszenia sędziów i prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej,

Waszawa, 1931. 346 s.

151. Ustawa emerytalna funkcjonariuszy państwowych z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz.U. 1921 r., Nr 70, poz. 466) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 listopada 1921 r. w przedmiocie wykonania tejże ustawy (Dz.U. 1921 r., Nr 93, poz. 686).
152. Ustawa emerytalna z 11 grudnia 1923 (Dz.U. 1923 r., Nr 18, poz. 46). (art. 32 Tymczasowych przepisów służbowych dla urzędników państwowych (Dz.P.P.P. 1918 r., Nr 6, poz. 13).
153. Ustawa o postępowaniu karnym wraz z ustawą zaprowadzającą z dnia 23 maja 1873 r. (Austriacki Dziennik Ustaw Państwa [dalej jako: Austr. Dz.U.P.], z 1873 r., poz. 119).
154. Ustawa o traktowaniu dyscyplinarnym urzędników sędziowskich z dnia 21 maja 1868 r. Przekłady ustaw, rozporządzeń i obwieszczeń z Dziennika Praw Państwa dla Krolewstwa Galicyi i Lodomeryi, tudzież Wielkiego Księstwa Krakowskiego. Rocznik 1868. We Lwowie. 96 s.
155. Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o uposażeniu sędziów i prokuratorów (wymiar sprawiedliwości) Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1920 nr 65 poz. 436.
156. Ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej. Dz.U. 1922 nr 21 poz. 164 URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19220210164/O/D19220164.pdf> (дата звернення 01 лютого 2016).
157. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu (Dz.U. z 1924 r., nr 78, poz. 757).
158. Ustawa z dnia 31 maja 1921 r. o ulgach co do kwalifikacji na urząd sędziowski i prokuratorski (Dz.U. z 1921 r., nr 50, poz. 302).
159. Ustawa z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów. Dz.U. 1923 nr 134 poz. 1107.
160. Verordnungs Blatt für d.Lienstbereich des Finanz-Ministeriums. 1855. №. 13. S. 105.

161. Womit eine Advokatenordnung eingeführt wird : Gesetz vom 6. Juli 1868 № 96. Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaisertum Österreich. 1868. XXXVIII. Stück. S. 274–282.
162. Womit eine provisorische Dienstinstruktion für die Finanzprokuraturen kundemacht wird : Erlass des Finanzministeriums vom 16. Februar 1855 № 34. Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaisertum Österreich. 1855. XI. Stück. S. 301–318.
163. Zbiór orzeczeń i uchwał Najwyższego sądu Wojskowego. Tom II. Warszawa. 1923. 171 s.

### Спеціальна література

#### Австрійська, австро-угорська, німецька та польська література

164. Amschl A. Beiträge zur Anwendung des Strafverfahrens. Wien : Manz'sche k. u. k. Hofverlags und Universitätsbuchhandlung, 1911. 228 s.
165. Bacza L. Komornik sądowy – funkcjonariusz realizujący dobro wspólne. Wojskowy przegląd prawniczy. Kwiecień–Czerwiec. Wydaje: Departament do spraw wojskowych prokuratury krajowej. Warszawa. 2016. S. 116–124. URL: [https://pk.gov.pl/g2/oryginal/2016\\_11/21944bb24662b4d1ab927ece3e6912bf.pdf](https://pk.gov.pl/g2/oryginal/2016_11/21944bb24662b4d1ab927ece3e6912bf.pdf) (дата звернення 13 січня 2016).
166. Balzer O. Historia ustroju Austrii w zarysie. Lwów : Nakładem K. S. Jakubowskiego, 1899. 512 s.
167. Bardach Juliusz, Bogusław Leśnodorski, Michał Pietrzak. Historia państwa i prawa polskiego. Wydanie czwarte, poprawione i uzupełnione. Warszawa 1985. Państwowe wydawnictwo naukowe. S. 401.
168. Buczman-Czapliński Marek. Poradnik Prawniczy. Zbiór ustaw oraz pism w sprawach administracyjnych, karnych, cywilnych, wojskowych, podatkowych i t.p., Lwów, 1929. S. 592–595.
169. Czałczyński Karol. Policja sesyjna Polskich sądów powszechnych. Warszawa, 1931 S. 16.

170. Czerwiński A. Ustrój sądów powszechnych wedle rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. Dr. Ust. Nr.12, poz. 93. Lwów 1928. 91 s.
171. Czerwiński A. Ustrój sądów powszechnych ze zmianami, Kraków 1930, S. 38.
172. [Długosz Elżbieta. Kadry z żydowskiej przeszłości Nowego Sącza. Nowy Sącz : Muzeum Okręgowe, 2009.](#) 19 s.
173. Epstein L. Zur Frage der Legitimation der Finanzprokurator und der von ihr delegierten Organe vor Gericht. Allgemeine österreichische Gerichtszeitung. 1912. 11. November. S. 498–501.
174. [Finkel Ludwik. Historya monarchii austriacko-węgierskiej oraz wiadomości polityczne i społeczne. Lwów : Nakładem Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych, 1915.](#) 90 s.
175. Friedmann J. Zur Theorie des Anklageprozesses. Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht der Gegenwart. 1893. Siebzehnter Band. S. 34–62.
176. Friedmann J. Zur Theorie des Anklageprozesses . Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht der Gegenwart. 1890. Siebzehnter Band. S. 41–87.
177. Glaser J. Handbuch des Strafprozesses : in 3 Bänden. Leipzig : Verlag von Duncker & Humblot, Bd. 1, 1883. 756 s.
178. Glaser Stefan. Polski Proces Karny w zarysie wraz z prawem o ustroju sądów powszechnych. Kraków. 1934. 401 s.
179. Gryziecki F. Do reformy prawa karnego. Lwów. 1891. 203 s.
180. Grzybowski Konstanty. Galicja 1848-1914. Historia ustroju politycznego na tle historii ustroju Austrii. Polska akademia nauk. Komitet nauk prawnych, studia nad historia państwa i prawa - seria II, tom IX. - Kraków, 1959. 180 s.
181. Häcker S. Der Bauernbesitz in Galizien. Die Zeit. 1895. Nr. 42. 20. Juli. S. 35–37.
182. Herzog Aleksander. Z dziejów prokuratury polskiej. Prokuratura i Prawo 11, 2013. S. 5–18.
183. Huber A. Österreichische Reichsgeschichte. Leipzig : G. Freytag, 1895.



280 s.

184. Jamontt Janusz. Historia i krytyka Rozporządzenia o ustroju sądów powszechnych (Dz. Ustaw 1928 Nr. 12 poz. 93). Warszawa, 1928. 123 s.
185. Kallas V. Historia ustrjou Polski X-XX w. Warszawa, 1997. 230 s.
186. Kasznica Stanislaw. Skład Wyznaniowy wschodnio-galicyjskiego ciała sędziowskiego. Lwów : Wydawnictwo Rady Narodowej, 1908. 31 s.
187. Kieniewicz S. Galicja w dobie autonomicznej. Wrocław : Wydawnictwo zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1952. 397 s.
188. [Kleczyński Józef. O zasadach organizacyi samorządu : Temat na Zjazd prawników i ekonomistów polskich, odbyć się mający w Krakowie 9. września 1887. Lwów : Nakł. Zjazdu prawników i ekonomistów polskich w Krakowie, 243 s.](#)
189. Kutrzeba Stanisław. Historia ustroju polski w zarysie. Tom IV. Lwów 1917. 268 s.
190. Kutrzeba Stanisław. Sprawa żydowska w Polsce 1876-1946. Lwów. 78 s.
191. Lang F. Die Ukrainer Galiziens im Kampf um die Aufrichtung des ukrainischen Staates. Berlin: Selbstverlag der Publikationsstelle, 1943. 265 s.
192. Makarewicz J. Niebezpieczeństwo projektu nowej ustawy prasowej dla Galicyi . Kraków : Druck W. L. Anczyca i Spółki, 1903. 23 s.
193. Makarewicz Juliusz. Zarys postępowania karnego austryackiego. Kraków : Leon Frommer, 1909. 164 s.
194. Matemiak-Pawłowska M., Ustrój sądownictwa powszechnego w II Rzeczypospolitej, Poznań 2003. 272 s.
195. Meisel J. Finanzprokuratur. Österreichisches Staatswörterbuch. 1906. Band II. S. 66-86.
196. Mróz Dorota. Prokuratura Sądu Apelacyjnego w Toruniu w dwudziestoleciu międzywojennym. Rocznik Torunski. Tom 35. Rok 2008. S. 55–67.URL:  
[http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Rocznik\\_Torunski/Rocznik\\_Torunski-r2008-t35/Rocznik\\_Torunski-r2008-t35-s55-76/Rocznik\\_Torunski-r2008-t35-](http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Rocznik_Torunski/Rocznik_Torunski-r2008-t35/Rocznik_Torunski-r2008-t35-s55-76/Rocznik_Torunski-r2008-t35-)

[s55-76.pdf](#) (дата звернення 18 січня 2016 р.)

197. Muzyczka Ludwik. Podręcznik urzędnika państwowego. Wilno, 1925, 288 s.
198. Ogris W. Die Rechtsentwicklung in Cisleithanien 1848 – 1918 Die Habsburgermonarchie 1848 – 1918. Band II : Verwaltung und Rechtswesen. Wien, 1975. S. 538–662.
199. Ortloff H. Die Unabhängigkeit der Strafrechtspflege . Gerichtssaal. 1894. 264 s.
200. Peschorn W. Die Geschichte der Finanzprokurator. Anwalt und Berater der Republik. Festschrift zum 50. Jahrestag der Wiedererrichtung der österreichischen Finanzprokurator, Herausgeber M. Kremser . Wien, 1995. S. 15–34.
201. [Rappaport Emil Stanisław. Państwo i prawo : Zarys krytyki radykalnej. Warszawa : Altenberg, 1909. 75 s.](#)
202. Sałaciński B. Prokuratoria Generalna R.P. (1919–1939), „Gazeta Sądowa Warszawska” 1939, nr 10, S. 1.
203. [Stebelski Piotr. Komentarz do austriackiego postępowania karnego. Lwów : Gubrynowicz i Schmidt, 1901. 754 s.](#)
204. Storch F. Staatsanwaltschaft. Österreichisches Staatswörterbuch. 1909. Band IV. S. 304–305.
205. [Świda Witold. Pojedynek w Polskim kodeksie karnym. W-wa: Drukprasa, 1934. 12 s.](#)
206. Ullmann E. Das österreichische Strafprozessrecht. Innsbruck : Verlag der Wagnerschen Universitätsbuchhandlung, 1879. 812 s.
207. Ullmann E. Lehrbuch des österreichischen Strafprozessrechts Innsbruck: Verlag der Wagner’schen Universitätsbuchhandlung, 1882. 895 s.
208. Witkowski Przemysław. Model prokuratury polskiej w okresie międzywojennym. Przegląd prawa Konstytucyjnego. 2011/2. S. 223–239.
209. [Zakrzewski Stanisław. Ideologia ustrojowa: krytyka sądów Balzera, Kutrzeby, Chołoniewskiego. We Lwowie : H. Altenberg, G. Seyfarth, E. Wende i](#)

[Sp., 1918. \(We Lwowie : Z drukarni Jakubowskiego i Sp.\). 46 s.](#)

### Українська та російська література

210. Апарат управління Галичиною в складі Австро-Угорщини : навч. посіб. Кульчицький В. С., Бойко І. Й., Настасяк І. Ю., Мікула О. І.; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів : Тріада плюс, 2002. 82 с.
211. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. Курс лекций . Москва: Юридическая литература, 1997. С. 193.
212. Афанасьев В.Г. Научное управление обществом. Опыт системного исследования. Изд. 2-е, доп. М., 1973. 33 с.
213. Балабанова Л. В. Управління персоналом : навчальний посібник / Л. В. Балабанова, О. В. Сардак. К. : ВД «Професіонал», 2006. 512 с.
214. Баладыженко К. Иллюстрированная История Галичины въ краткихъ очеркахъ . Петроградъ : типографія Бр. В. и И. Линникъ: Петроградъ, Невскій пр., 126/2., 1915. 103 с.
215. Бардах Юлиуш. История государства и права Польши . [перевод с польского И.Б. Грекова, А.Ф. Курилко, К.Я. Старосельской ; ответственный редактор З.М. Черниловский]. К.: Юридическая литература, 1980. 558 с.
216. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности: [учеб. пособие для ву-зов] М.: Per Se, 2006. 511 с.
217. Веденєєв Д. Українська делегація на мирній конференції в Парижі. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Вип. 4. К., 1993. С. 108.
218. Венедіктов В.С. Сутність та основні напрямки кадрової політики в сфері державної служби. Форум права. 2005. № 1. С. 4–8.
219. Витвицький С. Галичина в міжнародні політиці в 1914-1923 рр. Український історик. Нью-Йорк К., 1995. С. 110–118.
220. Витвицький С. Статус земель Галичини в міжвоєнний період та на міжнародній арені. Український історик. Нью-Йорк, 1998 р. С. 7.

221. Воронько Олександр Андрійович. Керівні кадри: державна політика та система управління: навчальний посібник для студентів, слухачів із спеціальностей «Державне управління», «Державна служба»; Українська академія державного управління при Президентіві України.
222. Гаєвський Б.А. Основи науки управління. Навч. посібник. 2-ге видання, стереотип. К., 1998. С. 21.
223. Ганкевич М. Справи суспільно-економічні. Народ. 1891. 328 с.
224. Гнатюк Володимир. Національне відродження австро-угорських українців (1772–1880 рр.); видання Союзу визволення України. Відень: Накладом «Союзу визволення України», 1916 (Відень: З друкарні Адольфа Гольцгавзена). 64 с.
225. Горбунова В.В. Спроба змістового аналізу поняття «добір персоналу». Соціально-психологічні проблеми політики, бізнесу, управління. Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2011, 172-177 URL: [file:///D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Nsspp\\_2011\\_28\\_23.pdf](file:///D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Nsspp_2011_28_23.pdf)
226. Горзов А.П. Визначення критеріїв та вимог до кадрів органів прокуратури при їх доборі та розстановці. Право.ua. Серія «Адміністративне право». № 1, 2014. С. 55–59.
227. Грабченко А.І., Федорович В.О., Гаращенко Я.М. Методи наукових досліджень: Навч. посібник. Х.: НТУ «ХПІ», 2009. 142 с.
228. Данилак Міхаіл. Галицькі, буковинські, закарпатські українці в революції 1848–1849 років. Братіслава: Словацьке педагогічне видавництво; – Пряшів: Відділ української літератури, 1972. 211, [2] с.: табл. С. 39.
229. Данильченко Ю. Б. Організаційно-правові основи кадрової роботи в органах прокуратури України. Харків: Золота миля, 2015. 398 с.
230. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку: наук. доп. авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф.

- Ю. В. Ковбасюка, д-ра політ. наук, проф. К. О. Ващенко, д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна (кер. проекту). К.: НАДУ, 2012. 72 с.
231. Кабузан В.М. Народонаселение западной Украины в XIX – 30-х годах XX вв., динамика западноукраинской этнической территории. Научный вестник украинского исторического клуба. М. 1998. С. 50–59.
232. Казеннов А. С. Диалектика как высший метод познания. СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2011. 96 с.
233. Карпенко О. Ю. Статус Східної Галичини у міжнародно-правових актах (1918- 1923). Вісник Прикарпатського університету. Історія. Вип. 1. Івано-Франківськ: Плай, 1998. С. 73–87.
234. Кжимуський Е. Програма викладу процесу кримінального австрійського. Краків. 1883. 79 с.
235. Ківалов С. В. Проходження служби в органах прокуратури: адміністративно-правове регулювання: монографія; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2011. 185 с.
236. Ключко А. М. Кадрове забезпечення органів внутрішніх справ України : монографія; Міністерство внутрішніх справ України, Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків: Золота миля, 2012. 491 с.
237. Комзюк А.Т. Місце органів прокуратури в сучасній системі гілок влади. *Форум права*. 2013. №2. С. 230–234.
238. Кондратюк О. В. Галичина в XIX ст. : соціально-економічне, правове та внутрішньополітичне становище. Львів: Априорі, 2004. 60 с.
239. Коритко Л. Я. Становлення і розвиток природоохоронних інститутів в Австро-Угорській імперії: історико-правове дослідження на матеріалах Східної Галичини (1867-1918 рр.); Львівський державний університет внутрішніх справ. Івано-Франківськ: В.П. Супрун, 2016. 430 с.
240. Корсун С. І. Професійний відбір працівників оперативних підрозділів податкової міліції: психологічні засади: [монографія]; Київський

національний університет внутрішніх справ, Навчально-науковий інститут підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби. Коростень: Тріада С, 2010. 147 с.

241. Костицький М.В. Деякі питання методології юридичної науки *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. №1. С. 3–11.
242. Кубійович В. Етнічні групи південнозахідної України (Галичини) на 01.01.1939. Національна статистика Галичини. Wiesbaden. 1983. Нумерація сторінок відсутня.
243. Кульчицький В. С. Конспект лекцій з курсу «Історія держави і права УРСР» для студентів юридичного факультету університету «Державний лад і право в Галичині (в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.)» Львів: Львівський державний університет імені Івана Франка, 1965. 65 с.
244. Кульчицький В.С., Бойко І.Й., Мікула О.І., Настасяк І.Ю. Апарат управління Галичиною у складі Австро-Угорщини. Львів, 2002. 88 с.
245. Левицький В. Як живеться українському народови в Австрії. Відень: накладом «Союзу визволення України», з друкарні А. Гольцгавзена, 1915. 31 с.
246. Левіцький (Левицький) В. Про устрій Австрійської держави. Львів, 1912 р. Нумерація сторінок відсутня.
247. Лендшел М.О. Сучасні методики управління персоналом : теоритичні та практичні аспекти. Ужгород : [б.и.], 1998. 283 с.
248. Лисий В. Діалектика і методи наукового пізнання. Вісник Львівського у-ту. 2010. Вип. 13. С. 20–28.
249. Литвак О., Шумський П. Функції прокуратури України. Хмельницький: ХІРУП. 1998. 390 с.
250. Мавдрик М. Я. Організаційні форми діяльності органів прокуратури у сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина. *Право і безпека* . № 5(47) 2012. С. 20–25.
251. Макарчук В.С. Міжнародно-правове визнання державного кордону між Україною і Польщею (1939-1945 рр.) : [монографія]. К. Атіка, 2004.

348 с.

252. Мельник В.П. Філософія. Наука. Техніка: методологічно-світоглядний аналіз. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. 592 с.
253. Нараївський Є. Р. Правовий poradник : популярний збірник карного, цивільного і адміністративного права Коломия : Накладом видавництва «Рекорд», 1932. 830 с.
254. Никифорак М. В. Державний лад і право на Буковині в 1774–1918 рр. Чернівці : Рута, 2000. 280 с.
255. Никифорак М. Фінансова прокуратура Буковини у 1867–1918 рр. Право України 2001. №1 С. 133 URL: <http://www.info-library.com.ua/index.php?page=magazine&show=text&article=125> (дата звернення 03 березня 2017).
256. Озерський І. В. Використання фахових психологічних знань у виховній роботі з персоналом органів прокуратури. Порівняльно-аналітичне право.2015. Вип. № 4. С. 422–425.
257. Озерський І. В., Дерев'янка В. В. Кадровий менеджмент в органах прокуратури: Монографія. Полтава: Вид-во «Полтавський літератор». Полтава, 2012. 504 с.
258. Озерський І. В. Кадровий менеджмент в органах прокуратури : монографія Полтава : Полтавський літератор, 2012. 503 с.
259. Омаров А. М. Социальное управление: Некоторые вопросы теории и практики. М., 1980. С. 35.
260. Осакве К. Сравнительное правоведение в схемах: учеб.-практ. пособ. М.: Дело, 2002. 464 с.
261. Основы научного управления социалистической экономикой. : учебно-метод. пособие под общ. ред. В. Г. Белова. Изд. 2-е. М. : Мысль, 1988. 270 с.
262. Панич Н. До питання про Генеральну прокуратуру Австро-Угорщини (1867-1918 рр.) Університетські наукові записки. 2008. № 4. С. 54–57.

263. Панич Н. Ю. Анексія Галичини Австрією та поширення австрійського права на її території. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2006. Вип. 43. С. 73–77.
264. Петрів Р. Східна Галичина у складі Австрійської імперії (історико-правовий аспект) Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2009. 255 с.
265. Право и законность: Пер. с венг. М.: Юрид. П68 лит., 1987. 360 с.
266. Прокурорський нагляд в Україні. Підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів. І. Є. Марочкін, П. М. Каркач, Ю. М. Грошевой та ін. За ред. проф. І. Є. Марочкіна, П. М. Каркача. Х.: ТОВ «Одіссей». 2006. 240 с.
267. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посіб. [5-те вид., зі змінами]. К.: Атіка. 2001. 176 с.
268. Рассоха І. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для студентів 5 курсу денної форми навчання освітнього-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальностей 8.050106, 8.03050901 “Облік і аудит”, 8.050201 “Менеджмент організацій”, 8.03060101 “Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)”; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2011. 76 с.
269. Рачинський А.П. Питання управління персоналом в органах державної влади. Вісник УАДУ. К., 1998. №3. С. 71–80.
270. Руда О. Мовна політика Другої Речі Посполитої та Чехословацької Республіки у сфері освіти (на матеріалах Галичини та Закарпаття. Проблеми слов'язнознавства. 2016. Випуск 65. С. 53–64.
271. Свидерский В. И. Диалектика элементов и структуры. М., 1962. С. 11.
272. Стебельський П. Австрійський процес карний. Коментар. Львів. 1901. 19 с.
273. Стебельский П. Австрійський карний процес. У Львові : Накладом Наукового Товариства імени Шевченка, 1904 (Львів : З друкарні НТШ).



С. 58–64.

274. Сурай І. Г. Добір кадрів. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 6 : Державна служба наук.- ред. колегія : С. М. Серьогін (співголова), В. М. Сороко (співголова) та ін. 2011. С. 122–123.
275. Сурай І. Г. Забезпечення персоналом органів державної влади. Розвиток персоналу: навч.-метод. матеріали. К. : НАДУ, 2008. 20 с.
276. Сурай І. Добір і відбір кадрів як механізм формування й розвитку еліти в державному управлінні. Державна служба, служба в органах місцевого самоврядування. № 2, Том 8, 2012, С. 51–58.
277. Сухий О. Галичина: між Сходом і Заходом. Нариси історії ХІХ – початку ХХ ст. Львів : Львівський державний університет імені Івана Франка : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. 204 с.
278. Сухонос В. В. Організація і діяльність прокуратури в Україні: історія і сучасність: Монографія. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. 348 с.
279. Теория государства и права : Курс лекций. под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. М.: Юристъ, 1997. 671 с.
280. Терлюк І.Я. Західні українські землі в період міжвоєнної окупації: короткий нарис історії держави і права. Львів, 2007. 110 с.
281. Тищик Б. Й. Історія держави і права Австрії та Австро-Угорщини (Х ст. – 1918 р.) Львів: Видавничий центр юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. 80 с.
282. Управление персоналом на производстве: Учеб. Пособие для вузов. под ред. Проф. Н.И. Шаталовой, Н.М. Бурносова- М.: Ю.-Д., 2003. 381 с.
283. Управление персоналом организации: Практикум: Учеб. пособие. Серия «Высшее образование». Под ред. д.э.н., проф. А.Я. Кибанова. М.: ИНФРА-М, 2003. 296 с.
284. Цвайгерт К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного

- права: в 2 т. Т. 1: Основы; пер. с нем. М.: Международные отношения, 2000. 480 с.
285. Цольнер Е. Історія Австрії. Переклали з німецької Р. Дубасевич, Х. Назаркевич, А. Онишко, Н. Іванчук. Львів: Літопис, 2001. 712 с.
286. Шаповалов А.В. Проблеми вдосконалення системи добору кадрів в органах прокуратури України. Наукові праці МАУП, 2013. Вип. 4 (39). С. 138–142.
287. Шекторенко І. В. Професійна мобільність державного службовця: монографія. Д.: Моноліт, 2009. 242 с.
288. Школик А. Принципи управлінської діяльності. Вісник Львівського університету. Серія Юридична. 2000. Вип. 35. С. 215.
289. Шмельов О.О. Статус інституту прокуратури в системі органів державної влади. Часопис Київського університету права. Серія кримінальне право та криминологія. №3. 2010. С. 265–268.
290. Щекин Г.В. Социальная теория и кадровая политика : монография. К.: МАУП, 200. 408 с.
291. Якимчук М. К. [Проблеми управління в органах прокуратури України: Навч. посібник. Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці: Рута, 2002.](#) 359 с.
292. Ясинский М.Н. Луцкий трибунал, как высшая судебная инстанция для Волынского, Брацлавского и Киевского воеводств в последней четверти 16 в. К., 1900. Нумерація сторінок відстуня.

### **Автореферати дисертацій та дисертації**

293. Ашурко В. Ю. Подбор персонала с использованием информационных технологий : дис. .. канд. социол. наук. М., 2005. 193 с.
294. Бандурка А.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи вдосконалення. Автореф. дис... докт. юр.наук: 12.00.07 Одеса: Одеський державний університет

- ім. І. І. Мечнікова. 1996. 16 с.
295. [Бурбика М. М.](#) Робота з персоналом в органах прокуратури: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07. Х., 2007. 195 с.
296. Клок В. І. Суспільно-політичне становище польського населення Східної Галичини (1918-1923 рр.) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. [Львів : \[б.в.\], 2008.](#) 18 с.
297. Кондратюк О. В. Судова система та судочинство в Галичині у складі Австро-Угорщини (1867 – 1918 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Львів, 2006. 20 с.
298. Кульчицкий В. С. Галицкий сейм в системе колониального аппарата Австро-Венгрии : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.710 «Теория и история государства и права». М., 1953. 16 с.
299. Кульчицкий В. С. Политический аппарат колониального управления Восточной Галицией (вторая половина XIX – начало XX вв.) : автореф. дисс. на соискание учен. степени докт. юрид. наук : спец. 12.710 «Теория и история государства и права». К., 1970. 38 с.
300. Лісна І. С. Становлення національної державності в Галичині (1918–1923 рр.) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук; Львівський державний університет імені Івана Франка. Львів : [б.в.], 1998. 15 с.
301. Настасяк І. Ю. Організація управління Галичиною і Буковиною в складі Австрії (1772–1848 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Львів, 2005. 17 с.
302. Никифорак М.В. Державний лад і право на Буковині (1772–1918 рр.) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Київ : [б.в.], 2004. 39 с.
303. Попович Є. М. Управління органами прокуратури України : організаційно-правові проблеми : автореферат дисертації на здобуття

- наукового ступеня доктора юридичних наук ; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків : [б.в.], 2010. 32 с.
304. Романяк Д. М. Дисциплінарне провадження в діяльності органів прокуратури : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук; Генеральна прокуратура України, Національна академія прокуратури України. Київ : [б.в.], 2014. 20 с.
305. Трухан А. Я. Прокуратура Західних областей України у 1944–1953 рр. : (історико-правовий аспект) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Національний університет «Львівська політехніка». Львів : ПАІС, 2012. 16 с.
306. Шевчук І. І. Організація і діяльність органів прокуратури Республіки Польща на території Східної Галичини (1919–1939 рр.) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ : [б.в.], 2008. 20 с.

#### **Довідникові видання та словники**

307. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
308. Енциклопедія державного управління: у 8 томах наук. редкол.: Ковбасюк Ю.В. (голова) та інші; Нац. академія держ. упр. при Президентові України. К. 2011. Т. 2 : Методологія державного управління. Ю.П. Сурмін (голова) та ін. 691 с.
309. Енциклопедія українознавства. Т. 1. Львів, 1993; Західно-Українська Народна Республіка. Документи і матеріали в 5-ти томах. Т. 2. Івано-Франківськ, 2003. 395 с.
310. Журавлев П. В. Персонал. Словарь понятий и определений : словарь. М. : Экзамен, 2000. 318 с.

311. Путівник ЦДІА у м. Львові. О. Гневишева, У. Єдлінська та ін. Львів-Київ, 2001. 387 с.
312. Радянська енциклопедія історії України : в 4 т. ред. кол. Бабій Б. М. та ін. ; відпов. ред. Скаба А. Д. К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1969 Т. 1 : Абазин державець. 1969. 547, [4] с. : іл., Т.1, 606 с.
313. Księga metrykalna urodzeń, t. XXIX, gm. Kołomyja, pow. Kołomyja [1904], zeps.300, sygn.2410, mkf. 91720, AGAD. 78 s.
314. Statystyka Polski. Warszawa, 1925. T. VI. S. 42
315. Szematyzm królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1914. Lwów, 1914. S. 309 Księga informacyjna król. Stoł. miasta Lwowa i czterech południowoschodnich województw Rzeczypospolitej polskiej, a to: Lwowskiego, Stanisławowskiego, Tarnopolskiego i Wołyńskiego. - Polskie buiro Podróży "Orabis" ska z org. Odpow. We Lwowe, ul. Jagiellońska 20|22, 1926. Нумерація сторінок відсутня
316. Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1882. Z drukarni W. Lozinskiego. L. 448 s.

### Інтернет-ресурси

317. Анексія Польщею західноукраїнських земель та спроби асиміляції українського населення. URL: <http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?id=3536> (дата звернення 18 серпня 2017 р.)
318. Боротьба за українську державність на західноукраїнських землях у 20–30-х роках. URL: [https://studopedia.net/3\\_21364\\_borotba-za-ukrainsku-derzhavnist-na-zahidnoukrainskih-zemlyah-u--h-rokah.html](https://studopedia.net/3_21364_borotba-za-ukrainsku-derzhavnist-na-zahidnoukrainskih-zemlyah-u--h-rokah.html) (дата звернення 15 квітня 2016)
319. Королівство Галичини і Володимирії. Матеріали з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BB>

- %D1%96%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE\_%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8\_%D1%82%D0%B0\_%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D1%96%D1%97 (дата звернення 19 червня 2018 р.)
320. Кульчицький В.С. Матеріали з Вікіпедії – вільної енциклопедії [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%87%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9\\_%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80\\_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%87%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87) (дата звернення 02 травня 2019 р.)
321. Мацькевич М. Зміна судової системи в Галичині в складі Австро-Угорщини. Правник. Наукова юридична бібліотека. URL: <http://www.pravnuk.info/urukrain/991-zmina-sudovo%D1%97-sistemi-v-galichini-v-skladi-avstro-ugorshhini.html> (дата звернення 18 квітня 2017 р.)
322. Польська республіка 1918-1939. Матеріали з Вікіпедії – вільної енциклопедії URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0\\_%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0\\_\(1918%E2%80%941939\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0_(1918%E2%80%941939)) (дата звернення 21 червня 2016 р.)
323. Присташ Л.Т. Політико-правовий статус Західної України у складі Польщі (1918–1939 pp.) URL: [file:///D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/apvchzu\\_2010\\_23\\_10.pdf](file:///D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/apvchzu_2010_23_10.pdf) (дата звернення 19 квітня 2017 р.)
324. Прокуратура Прикарпаття. Минуле та сьогодення. Ред. Колегія О. Каліфіцький, А. Парака, В. Грищенко та ін. URL: <https://ifr.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення 03 грудня 2016 р.)
325. Стебельський Петро. Матеріали з Вікіпедії – вільної енциклопедії URL:

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9\\_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE) (дата звернення 02 травня 2019 р.)

326. Управління персоналом. 2003. URL: <http://library.if.ua/books/45.html> (дата звернення 21 лютого 2017 р.).

## ДОДАТКИ

Додаток А

### СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:*

1. Кухарчук Х. І., Богацька В. М. Напрями та елементи кадрової політики органів прокуратури як теоретико-практична основа запоруки успішної охорони закону. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2016. Вип. 23. С. 51–53.

2. Кухарчук Х. І. Аксиоматичні основи поняття дисциплінарної відповідальності прокурорів України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 6, Том 1. С. 16–19.

3. Кухарчук Х. І. Управління кадрами прокуратури України: роль керівника. *Електронне фахове наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2017. Вип. 6. С. 34–37.

4. Кухарчук Х. І. Сутність професійної підготовки та профілактично-виховної роботи з кадрами в органах прокуратури України. *Науковий фаховий журнал «Приватне та публічне право»*. 2017. Вип. 3. С. 159–162.

5. Кухарчук Х. І., Богацька В. М. Історично-правовий аналіз законодавчої бази діяльності прокурорських органів Австро-Угорської імперії на теренах коронного краю Галичина 1867–1918 років з акцентом на напрями кадрової політики. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки. Зб. наук. праць*. 2018. Вип. № 6. С. 34–45.

6. Кухарчук Х. І. До питання оплати праці в органах прокуратури Другої Речі Посполитої. *“Jurnalul Juridic National: Teorie si Practica” S. R. L. Publicatie stiintifico-practica de drept*. 2017. Вип. 5 (27). С. 25–31. *Республіка Молдова*.



*які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:*

7. Кухарчук Х. І. Поняття кадрової політики та кадрового забезпечення в органах прокуратури України. *Розвиток державності та права в Україні: реалії та перспективи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 16–17 вересня 2016 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 5–8.

8. Кухарчук Х. І. Депортації як елемент політики геноциду. *Правове регулювання переміщення населення (міграції, депортації, трансфери, проблеми біженців): історія та сучасність*: матеріали 5-ї Всеукраїнської науково-теоретичної Інтернет-конференції (Львів, 29 квітня 2016 р.). Львів: ННІНПП НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 16–20.

9. Кухарчук Х. І. Асоціація суддів та прокурорів Другої Речі Посполитої в Східній Галичині як прототип органу самоврядування судівництва та прокуратури. *Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 16–17 грудня 2016 року) Львів, Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 24–27.

10. Кухарчук Х. І. Релігійне обличчя органів прокуратури та судочинства на теренах Східної Галичини у складі Австро-Угорщини (1867–1918рр.). *Нормативно-правове регулювання діяльності новітніх релігійних рухів і сект: міжнародний досвід та українські перспективи*: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 30–31 березня 2017 року). Львів: Навчально-науковий інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка», 2017. С. 124–126.

11. Кухарчук Х. І. Спільне та відмінне поняття «кадри» та «персонал» органів прокуратури України. *Місцева влада й самоврядування в Україні та державах світу: історія та сучасність (аспекти права). На вшанування пам'яті проф. Юрія Панейка*: матеріали Шостої Всеукраїнської науково-теоретичної Інтернет-конференції. Львів: ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2017. Вип. 6. С. 114–117.

12. Кухарчук Х. І. Специфіка кадрової політики органів прокуратури Австро-Угорщини на теренах Східної Галичини (1867–1918 рр.). *Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрямки його вдосконалення*: Міжнародна науково-практична конференція (Одеса, 13–14 жовтня 2017). Одеса: Причорноморська фундація права, 2017. С. 17–21.

13. Кухарчук Х. І. Окремі аспекти кадрового напрямку діяльності прокуратури Другої Речі Посполитої у Східній Галичині 1918–1939 років. *Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя. ACTUAL PROBLEMS OF LEGAL REGULATION IN UKRAINE AND NEIGHBORING COUNTRIES*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Львів, 22 грудня 2017 року). Львів: Львівський торгівельно-економічний університет, 2017. С. 281–284.

**Форми забезпечення добору кадрів в органи прокуратури**

Діаграма складена авторкою на основі [284, с. 17–18]

### Принципи кадрової політики

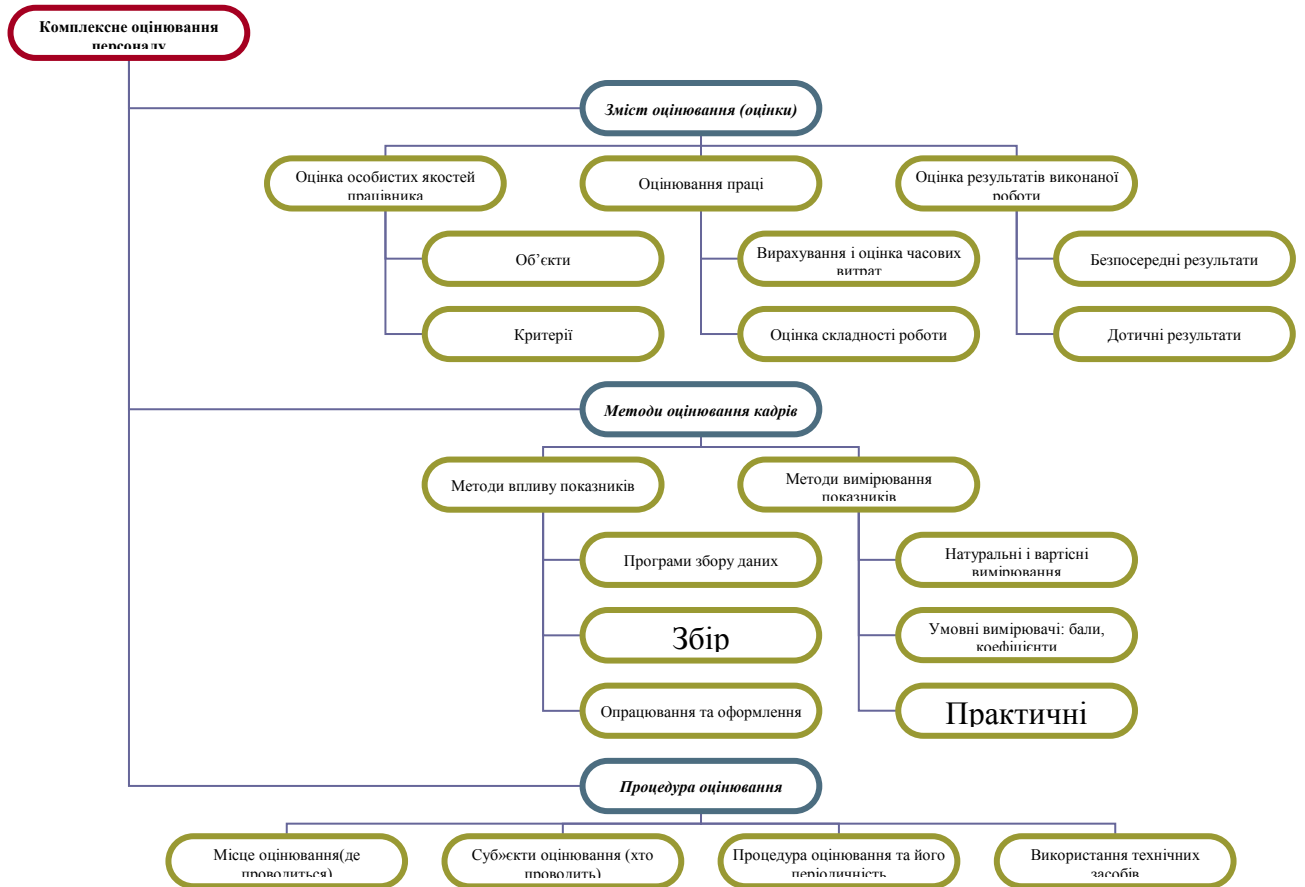


### *Елементи роботи з кадрами прокуратури*



*Схема складена авторкою на основі аналізу доктринальних праць вітчизняних сучасних авторів*

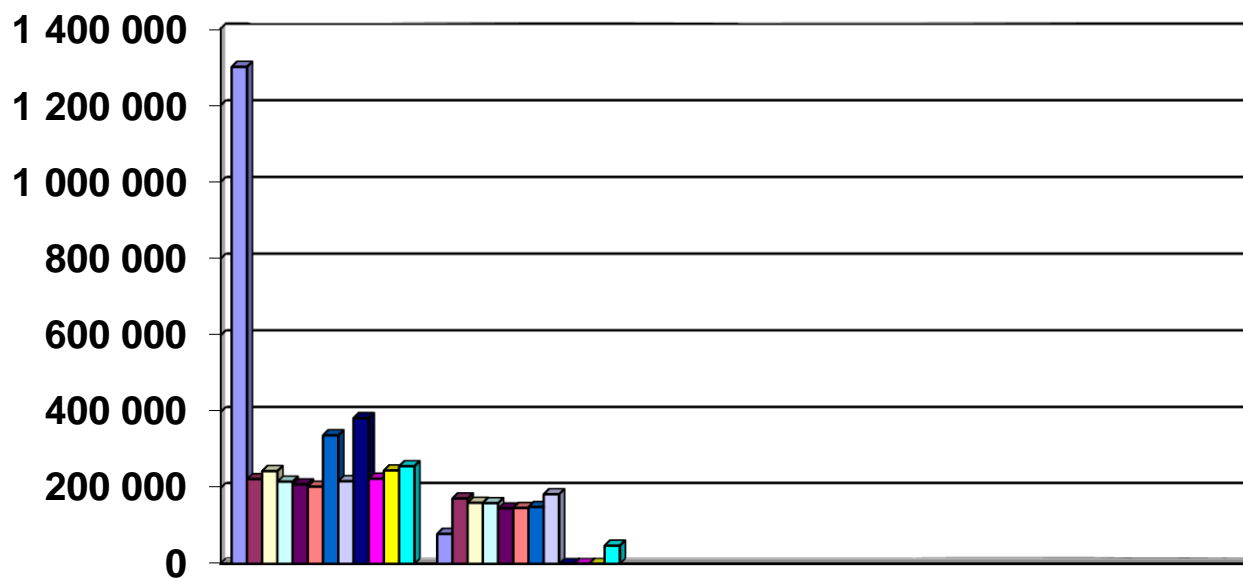
### Оцінювання кандидата на посаду в прокуратуру



**Зміна кількості і питомої ваги українського населення  
в Галичині в XIX – 30-х роках XX ст.**

Роки	Чисельність тис. по			Питома вага у %		
	<i>Мові</i>	<i>Конфесії</i>	<i>Уточнені дані</i>	<i>Мові</i>	<i>Конфесії</i>	<i>Уточнені дані</i>
1850	2282	2130	...	50	47	...
1857	2086	2077	2146	45	45	46
1869	...	2312	2366	...	43	44
1880	2550	2514	2616	43	42	44
1890	2826	2791	2883	43	42	44
1900	3074	3104	3145	42	42	43
1910	3208	3380	3421	40	42	43
1921	2681	3023	3030	36	40	41
1931	2888	3331	3349	34	39	39

*Таблиця складена авторкою на основі праці Кабузана В.М. [232, с. 50 – 59].*

*Чисельність населення Східної Галичини станом на 1867 р.*



<b>Найменування округу</b>	<b>Загальна кількість населення</b>	<b>Чисельність українців</b>
Львівський	1 300 734	78 911
Жовківський	223 826	172 579
Золочівський	245 022	161 198
Бережанський	217 140	160 235
Тернопільський	209 653	146 219
Чортківський	203 847	147 449
Коломийський	218 217	183 671
Вадовицький	384 378	Дані відсутні
Жешувський	291 653	7 653
Перемишлянський	253 186	16 477
Сяноцький	279 453	162 613
Самбірський	303 588	236 566
Стрийський	229 444	191 986
Станіславівський	245 944	193 179

*Діаграма та таблиця складені на основі тогочасних статистичних даних*

**Статистичні дані про співвідношення кількості населення до його віросповідання станом на 1900 р. на території Східної Галичини**

<i>№</i>	<i>Назва міста та повіту</i>	<i>Кількість населення</i>	<i>Римо-католиків</i>	<i>Греко-католиків</i>	<i>Іудеї</i>	<i>Інші</i>	<i>Римо-католики у %</i>	<i>Греко-католики у %</i>	<i>Іудеї в у %</i>	<i>Інші</i>
1	Санок	310.722	122.911	156.113	30.975	720	39.6	50.2	10	0.2
2	Самбір	399.598	71.423	277.306	48.949	1.920	17.9	69.4	12.2	0.5
3	Стрий	324.957	42.077	236.294	37.879	8.707	12.9	72.7	11.7	2.7
4	Станіславів	591.515	99.430	409.582	77.317	5.186	16.8	69.2	13.1	0.9
5	Коломия	406.200	37.118	308.639	57.150	3.293	9.1	76	14.1	0.8
6	Тернопіль	720.868	192.331	436.572	90.827	956	26.7	60.6	12.6	0.1
7	Бережани	375.400	85.520	245.272	43.370	1.238	22.8	65.3	11.6	0.3
8	Золочів	436.217	94.490	274.079	63.357	4.291	21.7	62.8	14.5	1
9	Львів	614.454	148.582	385.406	72.129	8.337	24.2	62.7	11.7	1.4
10	Перемишль	474.545	154.851	264.339	52.59	2.765	32.6	55.7	11.1	0.6

**Списки прокурорів та судді (для порівняння)  
Вищого крайового суду Львова станом на 1890 р.**

	Островський Маріан	Сох Ян	Якубович Георгій	Прізвище, ім'я
	4000	4800	3400	<b>Розмір зарплати (в кронах)</b>
		1870		<b>Рік народження</b>
				<b>Місце народження</b>
	40 років			<b>Вік</b>
	Заступник Вищого державного прокурора Вищого крайового суду у Львові	Прокурор прокуратури при Вищому крайовому суді у Львові	Заступник Вищого державного прокурора Вищого крайового суду у Львові	<b>Посада</b>
				<b>Мови, рівень володіння ними</b>
	За активність 200-600	За активність 200-600	За активність 200-600	<b>Надбавки до зарплати</b>
	одружений			<b>Сімейний стан</b>
				<b>Професійні якості</b>
				<b>Віросповідання</b>
	Займав посади фінансового практиканта, судового практиканта, судового апліканта, судового ад'юнкта (7	Відповідає		<b>Особисті якості, їх відповідність займаній посаді, рівень моральності *</b>
				<b>Політичні погляди</b>
		Дуже добре		<b>Службова придатність</b>

Речинський Александр	Семільський Владислав	Проданчук Еміліан	Премінгер Марк	Радецький Михал	Майер Владислав
3200		3200	3600	3200	4000
1874			1872	1877	1869
	Львів				
Заступник Вищого державного прокурора Вищого крайового суду у Львові	Заступник Вищого державного прокурора Вищого крайового суду у Львові		Заступник Вищого державного прокурора Вищого крайового суду у Львові		Заступник Вищого державного прокурора Вищого крайового суду у Львові
За активність 200-600	За активність 200-600	За активність 200-600	За активність 200-600	За активність 200-600	За активність 200-600
	Одружений, 2 дітей				
Рим.-кат.					
	Судовий практикант, судовий ад'юнкт, суддя (7 років), заступник прокурора – 4 роки			Судовий практикант, судовий ад'юнкт, суддя при повітовому суді (6 років)	

Доктор Тушинський Дмитро	3600	1870												
Мандред Арі	9200**	1869				Суддя								
Доктор Белеану Орест	7500					Заступник Вищого державного прокурора Вищого крайового суду у Львові								
Любенецький Юзеф Казимир														
Ковальський Кароль	5400					Прокурор								
Лоренцо Едвард Гвідіо	3600													

*Таблиця складена авторкою на основі архівних періоджерел Державного архіву Львівської області та Львівського центрального державного історичного архіву України.*

\* Окремою графою також вказувались попередні місця роботи та термін перебування на посаді.  
 \*\* Інформація про заробітну плату судді надана для порівняння оплати праці з працівником прокуратури.

**Списки особового складу працівників Філії ГП РП  
у м. Львові станом на 1931 рік**

<i>Прізвище та ім'я</i>	<i>Посада</i>	<i>Рік народження</i>	<i>Віросповідання</i>	<i>Освіта</i>	<i>Сімейний стан</i>	<i>Володіння мовами</i>	<i>Рік зарахування на службу</i>	<i>Оцінка кваліфікації</i>	<i>Примітки</i>
Д. п. Зенон Вахолоский	Референдар VIII кат.	1905	Римо-кат.	Відділ права Університету Яна Казимира у Львові. Складено 4 екзамени. Отримано ступінь <i>Доктор права</i>	Одр.	Пол, нім, англ, франц	1927	Дуже добре	
Магістр Анжей Войташевич	Аплікант без зарплати	1904	Рим-кат	Відділ права Університету Яна Казимира у Львові. Складено 4 екзамени. Отримано ступінь <i>Магістр права</i>	Неодр.	Пол, нім	1931	-	
Йозеф Моссочи	Канцелярист. XI сл. ст	1902	Рим. кат.	4 класи гімназії	Одр. 1 дит.	Пол. нім	1919	Дуже добре	
Стефанія Ракліко-вське	Канцелярист. XII сл.ст	-	Євангеліст	3 класи	Померла	-	-	-	
Матильда Кногцова	Провідна канцеляристка XII сл.ст	1906	Рим.-кат	3 класи	Не-одр.	Пол.	1930	Добре	

Станіслав Мачин-ський	Старший водій ХІІІ сл.ст	1872	Рим.-кат.	4 класи загальної школи	Одр. 2 діт.	Пол.	1918		Його син закінчив школу – прохан- ня фінан- сової допомо- ги на навчан- ня
Петро Кардаш	Ст. водій ХІІІ сл.ст.	1856	Рим.-кат.	-	Вдівець	Пол.	1918		1931 р. померла дружина , позбав- лений додатку на утриман- ня дружи- ни
Казимир Валавскі	Водій ХІІІ сл. ст	1874	Рим.-кат.	3 класи школи	Одр.	Пол.	1918		Ніс військо- ву службу з 1914- 1918

## Етнографічний склад населення Галичини станом на 01 вересня 1939 року

Населення в тисячах (1 000) і у відсотках (%)

Повіт	Все	Українців		Українці з польською розмовною мовою		Поляки		Польські колоністи		Латинники*	
		1000	%	1000	%	1000	%	1000	%	1000	%
Бережани	113,0	72,3	64	-	-	11,8	10,4	5,5	4,9	15,8	14
Бібрка	106,1	73,9	69,6	-	-	11,6	10,9	1,9	1,8	10	9,5
Броди	98	64,2	65,6	-	-	8,9	9,4	2,4	2,5	11,2	11,4
Бучач	150,4	89,1	59,3	-	-	18,9	12,6	3,5	2,3	28,2	18,7
Чортків	90,1	54	60	-	-	10,1	11,2	1,2	1,3	16,4	18,2
Долина	128,1	98,9	77,2	-	-	10,7	8,4	-	-	3	2,3
Дрогобич	207,3	124,1	59,9	-	-	41,6	20	0,3	0,1	7,4	3,6
Городенка	98,8	78,1	79	-	-	3,5	3,6	1,9	1,9	7,7	7,8
Городок	92,6	63,4	68,2	-	-	15,4	16,6	0,3	0,3	6,5	7,05,2
Яворів	93	73,9	79,4	-	-	6,5	7	1,1	1,2	5,3	5,7
Калуш	110	88	80	-	-	8,6	7,7	1,7	1,5	3,7	3,5
Коломия	184,7	132,6	71,8	-	-	16,8	9,1	1,3	0,7	9,4	5,1
Косів	98,5	85,2	86,5	-	-	2,7	2,8	-	-	2	2
Лісько	124,8	92,2	73,8	0,8	0,7	13,9	11,1	0,1	0,1	6,1	4,9
Львів місто	320,3	41,9	13,1	9,2	2,9	163,2	50,9	-	-	-	-
Львів повіт	156,7	77,5	49,5	0,7	0,4	56,8	36,3	1,3	0,8	13	8,3
Надвірна	152,5	123,5	81	-	-	13,4	8,8	0,4	0,3	2,6	1,7
Перемишль	157,4	77,9	49,5	2,2	1,4	47,7	30,3	3,9	2,5	4,5	2,8
Підгайці	104,9	64,5	62,4	-	-	3,3	3,1	4,3	4,1	26,6	25,3
Рава Руська	130,8	93,7	71,6	-	-	12,9	9,9	1,3	1	7,8	5,9
Рогатин	138,7	101,3	73,2	-	-	1510,8	3,4	2,4	9	6,6	9,7
Самбір	143,3	89,6	62,5	-	-	36,2	25,2	1,1	0,8	3,5	2,4
Сянік (Санок)	104,2	62,4	59,9	0,8	0,8	32	30,7	0,1	0,1	1,1	1
Снятиг	81,3	66,5	81,8	-	-	5	6,2	0,1	0,1	2,0	2,5
Сокаль	116,9	76,7	65,6	-	-	10,2	8,7	2,9	2,5	13,1	11,2
Станіславів	211,9	133,7	63,2	-	-	33,1	15,6	1,9	0,9	9,2	4,3
Стрий	163,9	116,3	71	-	-	20,6	12,6	0,9	0,9	2	1,2
Теребовля	89,1	48,7	54,7	-	-	5,8	6,5	1,3	1,4	28,3	31,8
Тернопіль	150,2	74,9	49,9	1,3	0,9	25,8	17,2	3,2	2,1	26,3	17,5
Товмач	124	91,6	73,9	-	-	9,8	7,9	1,6	1,3	13,2	11,6
Турка	126,7	110,1	87	-	-	4,6	3,6	-	-	0,8	0,6
Золочів	126,2	78,7	62,4	-	-	14,7	11,6	2	1,6	19,7	15,6
Жовква	102	76	74,5	-	-	7,5	7,3	1,2	1,2	8,4	8,2
Жидачів	90,3	69	76,5	-	-	6,3	7	0,8	0,9	6,6	7,4

Таблиця складена на основі даних [248.]

\* У результати подібного розвитку етнічних процесів в Галичині сформувалась категорія осіб римо-католицького віросповідання з рідною українською мовою, так звані «латинники». Латинники — селяни й міщани [римо-католицького](#) обряду, що спілкувалися у повсякденному житті [українською мовою](#). Складалися з двох різних категорій: поляків, що асимілювалися в українському оточенні, але зберегли релігійну належність (менша частина); українців, що перейшли до римо-католицької віри (переважна більшість, цей процес віками здійснювався польською владою як перехідний етап в [ополяченні](#)



**Списки прокурорських працівників станом на 1909–1917 рр.**

**з вказівкою національності працівника**

№	Прізвище та ім'я працівника	Посада	Місто, де знаходилась прокуратура	Національність (аналізуючи виключно за прізвищем носія на основі етимологічного дослідження)	Службовий ранг, група зарплати та примітки
1	Черний Віктор	Помічник державного прокурора	Львів	Українець	
2	Адам Чарнецький	Заступник державного прокурора	Тернопіль	Поляк	
3	Доктор Зігізмунд Хотобит	Заступник державного прокурора	Тернопіль	Поляк	
4	Франціск Фридлевіц	Заступник державного прокурора	Чортків	Поляк	
5	Роман Владимир Яніровскій	Заступник державного прокурора	Перемишил ь	Поляк	Група А
6	Таренс Юркіцвік	Заступник державного прокурора	Перемишил ь		Група А, Ранг 8
7	Станіслав Марян Яніцькі	Заступник державного прокурора	Коломия	Поляк	група А, ранг 8
8	Доктор Карл Гаінз	Державний прокурор	Львів	Німець (австрієць)	
9	Антоні Гаіслер	Канцелярист	Стрий	Німецький єврей*	Група а, ранг Х
10	Ладіслав Гаронський	Перший заступник державного прокурора	Львів	Поляк	
11	Басіль Гінміа	Ад'юнкт прокуратури	Чернівці		
12	Доктор Збігнів Вінсент Гмуровські	Заступник державного прокурора	Львів	Поляк	Група А, Ранг 8
13	Доктор Зигмунд Холобуд	Заступник державного прокурора	Львів		Група А, Ранг 8.
14	Александр Грегорович	П gr. к. seelsorger	Станіславів		Група А , Ранг Х

		(пастор)**			
15	Євгеніум Гриновскі	Заступник державного прокурора	Перемишил ь	Поляк	Група А, ранг 8
16	Золотанкі Йозеф	Заступник державного прокурора	Тернопіль	Поляк	Група А, ранг 8 (ніс війському службу під час Першої світової війни)
17	Зубрзицький Стах Роман	Заступник державного прокурора	Тернопіль		Група А, ранг 8 (ніс війському службу під час Першої світової війни)
18	Келар Францішек	Працівник канцелярії	Тернопіль		Група Е, ранг Х Працівник не був кваліфіковани й. В кваліфікаційн ому таблиці відмітка про те, що на здібностях та роботі не підпадає під жодний з вказаних пунктів
19	Ізидор Річард Кеполінські	Заступник державного прокурора	Львів		Група А, ранг 8
20	Ізидор Хижард	Заступник державного прокурора	Львів		Група А, ранг 8
21	Константін Кунінські	I gr. k. seelsorger (пастор)	Станіславів		Група А, Ранг IX
22	Владислав Лисаковський	Працівник канцелярії	Золочів		Група А, Ранг Х
23	Роман Лангнер	Практикант прокуратури	Львів	Поляк	Ранг XI, Група А
24	Владислав Лизановскі	Офіціал канцелярії	Львів	Поляк	Група Е, ранг Х
25	Доктор Леонард Мацілінські	Заступник державного	Львів	Поляк	Група А, ранг 8

		прокурора			працював 1913, а з 1914 – не кваліфікований і звільнений з органів прокуратури; в 1916 – знову прийнятий на службу та кваліфікований.
26	Тадеуш Броніслав Малавські	Заступник державного прокурора	Санок	Поляк	Група А, ранг 8
27	Доктор Ханс Маєр	Заступник державного прокурора	Сучава	Німець	Група А, ранг 8
28	Сімеон Сідор Мех	Канцелярист	Чернівці	Єврей	група Е, Ранг Х
29	Владислав Мединський	Заступник державного прокурора	Стрий	Поляк	Ранг 8, Група А
30	Броніслав Музика	Заступник державного прокурора	Тернопіль	Поляк	Група А Ранг 8
31	Огоновский Владимир Теофіл	Заступник державного прокурора	Коломия	Поляк	Ранг 8, група А.
32	Доктор Зігмунд Пакліковські	Заступник державного прокурора	Львів	Поляк	Ранг 8, група А.
33	Едвард Вільхельм Ояк	Заступник державного прокурора	Золочів	Німець (австрієць)	Ранг 8, група А Від 1 січня 1915 за рішенням львівської надпрокуратури працював в прокуратурі Станіславі. Під час другої евакуації в Станіславі в березні 1915 року на 2 дні виїздив до Відня і залишався там на свята

					(відпустку), наданих йому надпрокуратурою аж до червня 1915. Рескриптом Міністерства юстиції від 04.06. 1915 переведений на посаду в Краківській прокуратурі. Проте, вже в жовтні був переведений до Золочева і перебував там до кінця 1915.
34	Владислав Паулі	Заступник державного прокурора	Золочів	Німець (австрієць)	Ранг 8, група А 9 місяців перебував у відпустці (Від 1.01. 1915 до 18.10. 1915)
35	Станіслав Конрад Посочовські	Заступник державного прокурора	Станіславів	Поляк	Ранг 8, група А
36	Доктор Якоб Полорожнік	Заступник державного прокурора	Станіславів	Єврей (стояла відмітка червоним чорнилом на титульному листі особової справи)	Ранг 8, група А 1915 – не кваліфікований, 1916 – знову прийнятий на службу, кваліфікований
37	Доктор Маркус Преміндер	Державний прокурор	Чернівці	Єврей	Ранг 8, група А
38	Річард Прікріл	Ад'юнкт	Станіславів	Німець	Група А, Ранг XI
39	Владислав Соколовський	Заступник державного прокурора	Станіславів	Поляк	Ранг 8, група А
40	Франц Людвіг Штрохмайер	Ад'юнкт	Чернівці	Німець	Ранг 8, група А
41	<u>Олексій Сивуляк</u>	Заступник державного	Львів	Українець	1917 – не кваліфікова-

		прокурора			ний. Олексій Сивуляк був засуджений до розстрілу за статтею шпигунство Австрійською владою. В Центральному архіві Львівської області є 4 томи кримінальної справи з матеріалами розслідування факту шпигунства цього прокурора на користь Російської імперії в період Першої світової війни.
42	Лонгін Шечовіч	Заступник державного прокурора	Стрий	Поляк	Ранг 8, група А
43	Пауль Шучівіч	Заступник державного прокурора	Чернівці	Поляк	Ранг 8, група А
44	Владислав Шпілецький	Канцелярист	Санок	Поляк	1915 р – не кваліфікований та звільнений
45	Станіслав Шиманський	Заступник державного прокурора	Премишиль	Поляк	Ранг 8, група А
46	Отто Томовіц	Заступник державного прокурора	Сучава	Німець	Ранг 8, група А
47	Людвік Вірскі	Заступник державного прокурора	Премишиль		Ранг 8, група А
48	Владімір Воланський Ріттен фо	Ад'юнкт	Львів	Німець (австрієць)	Група С, ранг XI.
49	Стефан Куген Франк	Заступник державного прокурора	Сучава	Німець	Ранг 8, група А Не кваліфікований в 1916

50	Адалверт Човнікі	Заступник державного прокурора	Чернівці	Румун	Ранг 8, група А
51	Деметер Балмосью	Заступник державного прокурора	Чернівці	Румун	Ранг 8, група А
52	Збігнів Вінцент	Заступник державного прокурора	Станіславів	Поляк	Ранг 8, група А
53	Алойжи Гюртлер	Заступник державного прокурора	Золочів	Австрієць	Вивезений до Російської імперії в червні 1915 - не кваліфік.
54	Доктор Зігмунд Нолобут	Заступник державного прокурора	Львів		Ранг 8, група А
55	Георг Якубович де Болдісор	Заступник державного прокурора	Сучава	Єврей	
56	Тадеуш Юрківіч	Заступник державного прокурора	Премишиль	Поляк	Ранг 8, група А
57	Владислав Орест Кучинський	Заступник державного прокурора	Станіславів	Поляк	Керівник комісії для кандидатів на посаду судді і в кримінальних справах
58	Владислав Скровські	Заступник державного прокурора	Станіславів	Поляк	Ранг 8, група А

\* На особовій справі червоним чорнилом стоїть відмітка «Israel» [Фонд 156, опис 1, справа 1356]

\*\* При окремих органах прокуратури (зазвичай в містах з великою кількістю населення) була посада душпастора. Перед введенням вироку суду у вигляді смертої кари в дію, особу сповідав священник. Він був введений в офіційний склад органу прокуратури та належав до відділу канцелярії.

**Порівняльний аналіз кількісного складу працівників Генеральної прокуратури та Філії Генеральної прокуратури Другої Речі Посполитої у м. Львові станом на 1930 р.**

<i>Генеральна прокуратура Речі Посполитої</i>		<i>Філія Генеральної прокуратури у м. Львові</i>	
<i>Службовий ступінь</i>	<i>Кількість працівників</i>	<i>Службовий ступінь</i>	<i>Кількість працівників</i>
III	1	-	-
IV	5	IV	3
V	17	V	3
VI	11	VI	9
VII	12	VII	3
VIII	18	VIII	8
IX	15	IX	6
X	14	X	7
XI	5	XI	5
XII	2	XII	4
	<b>100</b>		<b>48</b>

**Структура та розподіл обов'язків працівників прокуратури  
при окружному суді в  
м. Перемишлі та в м. Станіславіві станом на 1930 рік**

<b>Прізвище, ім'я</b>	<b>Посада</b>	<b>Обов'язки</b>	<b>Примітки</b>
Доктор Цішкович Владислав	Віце-прокурор	Нагляд за I прокурорським районом* – місто Перемишль і прокуратури гродським судів в Перемишлі, всі кримінально-фінансові справи, природоохоронні справи ( лісові, надра), справи оборони	*Для підвищення рівня контролю та спрощення виконання завдань округ ділився на прокурорські райони. Чим більший за площею був округ – тим більша кількість районів діяла у ньому.
Турек Францішек	Підпрокурор	Нагляд за III районом – гродські прокурори в Краківці, Яворові	
Гютлер Северин	Підпрокурор	Нагляд за IV районом – гродська прокуратура в Мосічках, усні заяви для преси	
Супінський Тадеуш	Керівник секретаріату		
Чаджинський Адольф	Помічник канцелярський		X група зарплати
Спасман Якоб	Помічник канцеляриста		IX зарплатна група
Шмуд Ярослав	Помічник канцеляриста		IX зарплатна група
Мічна Валентин	Канцелярський практикант	Набрання документів і допомога при здійсненні діловодства	XII зарплатна група
Чапровна Стефанія	Контрольний писар канцелярії		
<b>Прокуратура при окружному суді м. Станіславова</b>			
Матковський Вітольд	Віце-прокурор в м. Станіславіві**	Нагляд за гродською прокуратурою у Станіславіві	**Зазвичай віце-прокурори знаходились у тому прокурорському районі, за який були відповідальні згідно з розподілом обов'язків
Сірко Юліан	Віце-прокурор	Нагляд за II прокурорським районом, до якого входили Галич, Богородчани, Солотвино, Тисмениця і Отинія	
Лей Мар'ян	Віце-прокурор	Нагляд за IV прокурорським районом, до якого входили гродські прокуратури в Калуші і Тлумачі	



Трембаловіч Міхель	Віце-прокурор	Нагляд за III прокурорським районом, до якого входили гродські прокуратури в Калуші і Тлумачі	
Гучівський Станіслав	Керівник секретаріату		
Пах Ян	Помічник канцеляриста		
Вагнер Зигмунд	Помічник канцеляриста		
Войтих Едвард	Практиканти канцелярії		
Шіма Мічіслав	Практикант канцелярії		
Радевіч Леопольд	Водій	Особисті доручення керівництва, допомога з архівними документами, догляд за транспортним засобом	

*Таблиця дана та наступні складені автором на основі первинних архівних даних [42].*

**Списки працівників канцелярії X і XI працівників Філії ГП РП  
у м. Львові станом на 1920 рік**

№	Прізвище, ім'я працівник	Займана посада
1	Йозеф Терлецький	Канцелярський працівник X категорія праці
2	Казимир Січинський	Канцелярський працівник X категорія праці
3	Фердинант Темпоралі	Канцелярський працівник X категорія праці
4	Леопольд Чісільські	Канцелярський працівник X категорія праці
5	Станіслав Конопка	Канцелярський працівник X категорія праці
6	Нікоден Колеман	Канцелярський працівник X категорія праці
7	Освальд Явецький	Канцелярський працівник X категорія праці
8	Владислав Чабановський	Канцелярист XI категорія праці
9	Ян Леопольд Папірковськи	Канцелярист XI категорія праці
10	Броніслав Екерт	Канцелярист XI категорія праці
11	Міхаль Вробель	Помічник канцеляриста XI категорія праці

**Списки особового складу працівників Філії ГП РП  
у м. Львові станом на 1937 рік**

**А. Посадові особи, що прямо здійснюють функції прокуратури**

Д. п. Віктор Хамерський	Керівник відділу, IV
Д. п. Сава Францішек	Старший радник, V
Д. п. Мачинський Вінсент	Старший радник, V
Д. п. Скрача Євгеніус	Старший радник, V
Д. п. Шидловський Владислав	Старший радник, V
Д. п. Кароль Скровачевський	Старший радник, V
Д. п. Кульчинський Зигмунд	Радник, Vb
Д. п. Рибарський Станіслав	Радник, Vb
Д. п. Бржецький Йозеф	Радник, Vb
Д. п. Соболевський Тадеуш	Радник, Vb
Д. п. Карпушко Адам	Радник, Vb
Д. п. Заяц Юліан	Старший референт, VI
Д. п. Томашевський Адам	Старший референт, VI
Д. п. Страшинський Еустачи	Старший референт, VI
Д. п. Хілбріхт Віктор	Старший референт, VI
Д. п. Яворський Каземир	Старший референт, VI
Д. п. Бартманський Мічіслав	Референт, VII
Д. п. Зарзицький Алексей	Референт, VII
Д. п. Франкель Людвік	Референт, VII
Д. п. Пташинський Євгеніус	Асесор, VIII
Д. п. Хлікселлі Зигмунд	Асесор, VIII
Д. п. Новак Антоній	Асесор, VIII
Д. п. П'ятковський Роман	Асесор, VIII
Д. п. Годлевіч Тадеуш	Асесор, VIII
Д. п. Квасік Тамаш	Асесор, VIII
Д. п. Жуковський Францішек	Асесор, VIII
Д. Грабовський Єржи	Асесор, VIII

Д. п. Шалай Алоїз	Аплікант, IX
Д. п. Кручкович Антоні	Аплікант, X
Д. п. Стелцер Вітольд	Аплікант, X
Пжибиловський Казимир	Аплікант, X

#### Б. Працівники канцелярії

Високінський Александр	Начальник VII
Відніш Йозеф	Головний архіваріус, VIII
Старшинський Йозеф	Старший секретар, VIII
Адельштейн Давід	Старший секретар, VIII
Лісовський Ян	Секретар, IX
Табецький Францішек	Секретар, IX
Січінський Казимир	Секретар, IX
Терлецький Йозеф	Секретар, IX
Цічинський Леопольд	Секретар, IX
Конопка Станіслав	Секретар, IX
Колман Нікодем	Помічник секретаря, X
Явецький Освальд	Помічник секретаря, X
Вробель Міхель	Помічник секретаря, X
Носек Владислав	Канцелярист, XI
Вінярська Отилія	Канцелярист, XI
Геглевич Євгеніус	Канцелярист, XI
Рогальськи Ян	Канцелярист, XI
Моссочи Йозеф	Помічник канцеляриста, XII
Вахала Ян	Помічник канцеляриста, XII
Вробловна Хелена	Помічник канцеляриста, XII
Хрищайовна Зофія	Помічник канцеляриста, XII

Таблиця складена на основі Циркуляру Міністерства юстиції від 7 квітня 1930 № II 0. 5597/30

**Співвідношення посади в прокуратурі до службового ступеню**

<b>Назва посади</b>	<b>Службовий ступінь</b>
Працівники II категорії ( категорії B)	
Начальник канцелярії	VII
Бухгалтер	VII
Старший секретар	VIII
Рахунковий контролер	VIII
Секретар	X
Практикант	XI
Рахунковий асистент	X
Контролер	IX
Працівники III категорії	
Ад'юнкт канцелярії	IX
Підсекретар, ад'юнкт, реєстратор	X
Канцелярист	XI або XII
Практикант III категорії	XI
Контрактові писарі	XIII
До категорії D належить допоміжний персонал	
Виконавець	XI, XII
Старший виконавець	XIII
Водій	XIV, XV
Помічник	XVI
Кур'єр	XVI